

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03654

ONKL MOZES

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ש ל ו ם א ש

געזאמלטע שריפטן

צענטער באנד

פארלאג, קולטור-ליגע, ווארשע

ש ל ו ם א ש

אָנ ק ל מ אָ ז ע ס

פאַרלאַג „קולטור-ליגע“, וואַרשע

Printed in Poland

S Z O Ł E M   A S Z — Szriftn

Copyr. by Scholem Asch

N e w - Y o r k   1 9 2 1

געדרוקט אין 500 קוועטפלאַרן

Spółdz. wydawn. „Kultur-Liga“

W a r s z a w a   1 9 3 1

Druk. „D i W e l t“ Nowolipie 7.

ערשטער טײל

1

איבער וויליאמסבורגער בריק

אין „דאן-טאן“, ניו-יאָרק, איז די זון פון דער וועלט אונטער-געגאנגען. עס האָט זיך געדאַכט, אַז פון דער גאַנצער וועלט האָט זי אויסגעקליבן די פאַרוואַלקנטע הויכע קאַסטנס, וואָס שטייען ביים ברעג פון דעם איסט-טייך, איבער זיי אונטערצוגיין. און ווי הויך די קאַסטנס זענען נישט געווען, ווי העכער איינער האָט נישט געפרוואווט איבערן אַנדערן איבערצושטייגן, האָט מען ערשט פון דאַנען, פון דער וויליאמסבורגער בריק, אָנגעווען, ווי קליין און ווי נידריג זיי זעען דאָך אויס געגן דער הויכקייט פון הימל, פאַפירענע קאַרטן-הייזלעך, וואָס קינדער האָבן אויפגעשטעלט צו שפילן זיך מיט זיי. די קאַרטן-הייזלעך האָבן איינזאַם און פאַרלאָזט געפלאַנדזשעט אין דער ברייטער און הויכער אומ-ענדלעכקייט פון חלל, און זענען פאַרשעמט געוואָרן, וואָס זיי האָבן געוואָגט זייערע קעפּ אויפצוהויבן אַזוי הויך פון דער ערד...

אַ פייערדיגע זון איז אַרויס פון איר טוי-באַדעקטער רונדיגער פאַרם, און אַ צעבלוטטיגטע האָט זי זיך אויסגעגאַסן אי-בערן גאַנצן הימל—גאַנצע טייכן האָט זי פאַרפלייצט. פון דער צווייטער זייט האָט אַ שטאַרקע מעכטיגע האַנט פון דער זייט פון ים מאַטע שלייערס געצויגן און איבערגעוועבט איבער די טייכן רויט-בלוט, איבער די בלויע פעלדער, וואָס האָבן זיך גע-צויגן איבער דער ווייטקייט און ברייטקייט פון ניו-יאָרקער „דאן-טאַנער“ הימל. ווי זיי וואַלטן געוואַלט פאַרשטעלן פון מענטשנס

אויגן, וואָס דאָרט, אונטער די שלייערס, קומט-פאָר, די גרויסע איינזאַמע שטיינערנע קאַסטנס האָבן זיך מיטאַמאָל אָנגעצונדן. גאַנצע ווענט-שויען האָבן געברענגט אין בלישטשענדיגער שיין. און „דאָן-טאָן“, ניו-יאָרק, באַגאַסן מיט דער אונטערגייענדער זון, האָט זיך אויסגעדוכט אויסצוזען ווי אַ צעשטערטער בבלי, ווי אַ צעפּאַלענע אַלטע שטאָט. די הויכע איינזאַמע פינקלדיגע ווענט זענען די חורבות פון פאַרגעסענע זונען-טעמפלען פון ווילדע טורעמס, וואָס מענטשן האָבן אַמאָל אויפגעשטעלט אין די הימלען צו שטייגן און מיט די געטער מלחמה צו האַלטן...

די וויליאַמסבורגער בריק איז געווען, ווי אַן אייזערנער, לעבעדיגער ריז וואָלט זיך אויסגעצויגן איבער דעם „איסט-ריווער“ און מיט זיינע הענט און פיס אָנגעכאַפט די ביידע ברעגן פון טייך. איבער זיין רוקן זענען געפּלויגן, ווי ווילדע אייזערנע חיות מיט אָנגעצונדענע קעפּ, איין באַן נאָך דער אַנדערער. און די חיות האָבן געהאַט אין זייערע בייכער איינגעשלאַנגען טויזנטער און טויזנטער מענטשן, וואָס זענען געשטאַנען קעפּ אויף קעפּ און מיט דערשראָקענע גערייצטע אויגן אַרויסגעקוקט פון די פענסטערלעך, פון די אייזערנע חיהשע פענסטער-אויגן. דאָס האָבן די אייזערנע קאַסטנס, וואָס פינקלען זיך יעצט אין דער רויטער זון, צוריקגעשיקט זייערע איינוואוינער אויף איבערנאַכט צו זייערע ווייבער און קינדער איבער דעם טייך.

די לויפנדע באַנען מיט די מענטשן זענען געווען אַזוי פיל און אַזוי אָפט, אַז דער אייזערנער ריז – וויליאַמסבורג-בריק – האָט געקרעכצט אונטער זייער לאַסט. טיילמאָל האָט זיך געדאַכט, אַז דער ריז וועט עס נישט אויסהאַלטן און אָפּלאָזן זיינע הענט און פיס, און אַלץ וועט פאַלן אונטער אים אין טיפּן טייך אַריין. נאָר יעדעס מאָל, ווען אַ באַן איז דורכגעלאָפּן, האָט דער ריז געגעבן אַ ציטער. זיין רוקן האָט זיך געגעבן אַ ווייכן עלאַסטישן בייג. און דער צוג האָט זיך דורכגעגלייטשט איבער אים, ווי שטאַלענע גליטשערס איבערן אייז.

אומהיימלעך פיל זענען געווען די באַנען. פון אַלע עקן פון ניו-יאָרק זענען זיי פון די לעכער פון דער ערד געקראַכן.

און אַלע זענען זיי דורך איבער דעם רוקן פון ריו. איינע נאָך דער אַנדערער, און צוויי מיטאַמאַל, און דריי מיטאַמאַל — און איינע האָט די אַנדערע איבערגעיאָגט. איבער די ביידע זייטן פון ריוס בויך זענען געלאָפֿן וועגן און פראַכט-וועגן, אויטאָמאָבילן און טראַמוויען, ווי פֿליגן וואָלטן זיך אָנגעזעצט אויף אַ גרויסן קערפער. און אַלץ האָט אויף זיך אויסגעהאַלטן דער ריו, געקערעצט און אויסגעהאַלטן.

אַביסל אָן אַ זייט ציט זיך אַ שמאַלער וועג פאַר פּוס-גייערס איבער דעם רוקן פון בריק, נאָר דער פּוס-וועג איז דער איינציגער איינזאַמער וועג אויף דער בריק. — איבער אים זענען יעצט, אין פריען האַרבסט־יגן פאַרנאָכט, גענאָגען טאַטע און טאָכטער פון ניו-יאָרק נאָך ברוקלין — האַפּקינס סטריט — צופּוס אַהיים. אונטער זייערע פּיס זענען דאָס געפּליגן די באַנען מיט די מענטשן. און פאַר זייערע אויגן האָט דאָס „דאָן-טאָן“ ניו-יאָרק געלייכטן זיך אין פאַרנאָכטלעכער זונען-שיין. נאָר זיי האָבן דאָס נישט באַמערקט. זיי זענען פאַרטיפּט געווען אין זייער געשפּרעך. און דער רעש פון די באַנען האָט זייער אויפּמערקזאַמקייט נישט אָפּגעווענדט.

האַבנדיג זייער וואוינונג אונטער דעם געוועלפּ פון דער הויך-באַן, איז זייער געהאַרן אַזוי צוגעוואוינט געוואָרן צום געזאַנג פון אייזן, אַז עס האָט זיך זיי אויסגעוויזן, אַז דער קוויטש פון ראָד אויף דעם רעליס איז דאָס געהער פון דער הויך פון דער לאָפּט, וועלכע זיי אַטעמען אין זיך אַריין... זייער אויג האָט זיך אויך נישט אָפּגעשטעלט אויף דעם גראַנדיעזן בילד, וואָס די זונען-פאַרבן שפּילן אָפּ מיט די שויבן פון די פענסטער. זייער אויג איז געוואָרן איינגעוואוינט צו זען נאָר נוצלעכע זאַכן און נישט זיך אָפּצושטעלן אויף אויסערלעכע צופּעליגקייטן. זייער געשפּרעך איז אויף אַ מינוט נישט געוואָרן אָפּגעהאַקט. און די טאָכטער האָט ווייטער געפירט איר באַלעבט וואָרט.

— שעם זיך, טאַטע, צוויי טעג קומסטו נישט אַהיים. נישט געוואוסט וואו צו זוכן דיך, מאַמאָ האָט געוויינט, קינדער האָבן געוויינט, געמיינט ביסט פאַרלוירן געגאַנגען. שעם דיך, טאַטע!

די טאכטער, וועלכע האָט גערעדט צום פאָטער אַזעלכע רייד, איז אַלט געווען פּערצן און אַ האַלב יאָר און איז געווען אין אַכטן קלאַס פון פּאָלקס-שול, דאָך איז זי געווען אַזוי אָנפאַר-טרויט מיט אַלע געהיימנישן פון איר משפּחה, אַז זי האָט זיך גאָר נישט געשעמט צו רעדן מיט איר פּאָטער דערפון. איבריגנס, איז מאַשאַ שוין נישט געווען אַ קינד. מיט איר פּערצן און אַ האַלב יאָר לעבן, מיט אירע אַמעריקאַנישע דערפאַרונגען און מיט איר אַכטן קלאַס פּאָלקס-שול איז זי קלוגער און דערצויגענער געווען פון אירע עלטערן, וועלכע זענען איבערגעבליבן אַזוי גרין און אומדערפאַרן, אַזוי ווי זיי זענען געקומען פון קליינעם שטעטל פון פּוילן.

מאַשאַ איז אַ מינוט שטיל געבליבן. אירע קליינע בעקע-לעך זענען רויט געוואָרן און אירע שוואַרצע, שוואַרצע אויגע-לעך האָבן נאָך מער אָנגעהויבן צו פינקלען. זי האָט זיך גלייך געמאַכט איר לענגן שוואַרצן צאַפּ, דאָס איינציגע צירונג, וואָס זי האָט געהאַט אויף זיך, און וועלכער האָט גאָר נישט גע-פּאַסט צו איר קליין אויסגעוואַקסן קליידל. פון די קורצע אַרבל האָט זיך אַרויסגעוויזן מאַשאַס לענגע רויטע הענטלעך. דאָס מיידל האָט געהאַלטן אין איין ציען די אַרבל פון קאַפּטנדל איבער אירע הענט, ווען איין אַרבל האָט נאָכגעגעבן, האָט דער צווייטער זיך אַרויפגעגליטשט, און מאַשאַ האָט געהאַלטן אין איין קעמפן מיט אירע אַרבל.

פון דער זייט פון ים האָט געבליאָזן איבער ווילדליאַמס-בורגער בריק אַ קאַלטער ווינט, און האָט געטראָגן דעם גרינעם פייכטן ריח פון ים איבער דער בריק, האָט געזאַלציג געמאַכט דאָס מויל - דעם פּאָטער מיט דער טאָכטער האָט זיך גע-גלוסט עסן. דער ווינט האָט ציעיאַגט מאַשאַס האָר און געטראָגן איר צו-קורץ קליידל, פון וועלכן עס האָבן זיך די הויכע שייך-מיידלשע פיס צו-ווייט אַרויסגעזען. מאַשאַ האָט געקעמפט מיטן ווינט, דאָ געשלעפט דאָס קליידל אַראָפּ צו פאַרשטעלן אירע פיס, און דאָ געשלעפט דאָס קליידל אַרויף צו פאַרשטעלן אירע נאָקעטע הענט. די פרייד, וואָס דער פּאָטער אירער גייט

מאָרגן צו דער אַרבעט, האָט זי געטראַגן מיט אימפעט אַהיים
צו דער מאַמען...

אַז דער פּאָטער מיט דער טאַכטער זענען אָנגעקומען אין
האַפּקינס סטריט, איז שוין טונקל געווען. וואַרימע גאַז-ליכט
האַט זיך אַרויסגעגאַסן פון די געוועלבער. פאַר די קינאַס און
פאַר די זאָדע-געוועלבלעך זענען געשטאַנען קינדער און מיט
זשעדיע אויגן צוגעקוקט, ווי יינגלעך און מיידלעך גייען אַהין
אַריין.

אַ פאַר פון די קינדער האָבן אין אהרן מעלניק, וועלכער
איז דורכגעגאַנגען (געפירט פון זיין טאַכטער מאַשאַן) - דער-
קענט זייער פּאָטער, און מיט אַ געשריי און אַ ליאַרם: פאַפּאַ!
זענען זיי אים נאַכגעלאָפּן. מאַשאַ האָט זיי באַרואיגט מיט אַ וואונק
און מיט אַ וואָרט. מורא געהאַט, אַז דער פּאָטער זאָל נישט
פאַרשווינדן פאַר דער טיר פון הויז. נאָר וואָס נענטער אהרן
מעלניק איז צו דער טיר פון זיין הויז צוגעקומען, איז זיין
צוריקקומען אַלץ געוואָרן מער זיכער אי פאַר אים און אי פאַר
זיין טאַכטער מאַשאַ. פאַר דער טיר פון הויז זענען אין וואַ-
רימען פאַרנאַכט געזעסן די וויבער. האַלב אַפּגעוואַשן און אָנ-
געטון האָבן זיי אַפּגעוואָרט זייערע מענער, וואָס קומען-צוריק
פון דער אַרבעט. די אַלע שכנים האָבן אַ לעבעדיגן אינטע-
רעס גענומען אין די פאַמיליע-אָנגעלעגנהייטן איינער פון אַנדערן,
זיי האָבן, זעלבסטפאַרשטענדלעך, געוואוסט פון אהרנס אַנטלויפן
פון דעם ווייב מיט די קינדער און מיט גרויס אינטערעס, צו
אַלעמענס גרויסער צופרידנהייט, צוגעזען, ווי מאַשאַ פירט יעצט
אַהיים דעם פּאָטער. און ווי זיי וואָלטן זי אַריינגענומען אין
זייער ווייבערשער חברותא, האָבן זיי איר צוגעוואונקען מיט די
בליקן און מינעס פאַר דער גוטער אַרבעט, וואָס זי האָט גע-
טון, צוריקברענגענדיג דעם טאַטן אַהיים.

אין דער שטוב האָט אהרן געפונען זיין ווייב ראָזע מיט
דעם קליינעם קינד אויף דער האַנט, וועלכעס אַזוי ווי עס
וואָלט געווען געוואוסט, אַז עס איז דער איינאיינציגער זון
צווישן די פיר טעכטער, וואָס אהרן האָט געהאַט מיט זיין

ווייב - האָט עס קיינמאָל נישט געוואָלט אַראָפּ פון דער מוטערס הענט. ראָזע, וועלכע האָט מיט אירע דרייסיג יאָר אויס-געזען שוין, ווי אַ יידענע אין די פּערציגער, האָט נאָך איין רעשט געהאַט איבריג פון איר יוגנט, און דאָס זענען געווען אירע געדיכטע שוואַרצע האָר, וועלכע האָבן מיט זייער יוגנט-לעכן גלאַנץ זיך גאָר נישט צוגעפאַסט צו איר פאַרעלטערט פנים און קאַליע-געוואָרענע גאַלדענע ציין, וואָס האָבן דאָ און דאָרט אַרויסגעקוקט פון איר מויל. זי איז געווען פאַרביטערט און ביזו פון צרות און קלאַג, און זי האָט געליטן פיזישע ליידן אַ גאַנצן טאָג פון האַלטן דאָס קינד אויף די הענט. זי האָט אָנגעקוקט איר מאַן:

— גיב נאָר אַ קוק - ער איז דאָך שוין דאָ. די מציאה האָט זיך דאָך שוין אָפּגעפונען.

ראָזע האָט געוואָלט עפעס ווייטער רעדן, נאָר די קליינע מאַשאַ איז אונטערגעשפרונגען, אַרויסגענומען פון אירע הענט דאָס קינד, און געזאָגט:

— מאַמאַ, שווייג, דו וועסט נישט שווייגן?!

— וואָס זאָל איך שווייגן? - וואָס, ער וועט אַנטלויפן, דער תּכּשׁיט! - האָט די מוטער געזאָגט מיט מער דרייטקייט און מוט. נאָכדעם ווי זי האָט געהאַט פרייער אָפּגעעטעמט פון דעם קינדס לאַסט, וואָס זי האָט געפילט אַ גאַנצן טאָג אויף די הענט. - זאָל ער אַנטלויפן. ווער האָט געשיקט נאָך אים? - מאַמאַ, דער טאַטע גייט דאָך מאַרגן אַרבעטן, דער אַנקל בערל האָט געשאַפן אַ פּלאַץ פאַר אים. איך בעט דיך, שווייג! דאָס וואָרט „אַרבעט“ האָט געבראַכן אַביסל דאָס אייז. און איר טאָן איז געוואָרן אַביסל אַנדערש.

— אַזוי, ער גייט שוין אַרבעטן, ער וועט מיך שוין נישט לאָזן הונגען מיט מיינע שוואַלפּן, אַ-וואַ, אַן איינזעעניש. נאָר אהרן האָט דעם ווייב נישט געוואָלט צוליב-טון. די טאָג-טעגלעכע צרות, וואָס דאָס לעבן האָט זיי געשאַפט, האָבן אין מאַן-און-ווייבס הערצער אָנגעזאַמלט אַזוי פיל ביטערניש פון איינעם אויפן צווייטן, אַז זייער איינציג ביסל נחת אי

געווען, ווען איינער האָט דעם צווייטן געקאָנט קרענקען. דאָך האָט זיי די פיינטשאַפט נישט געשטערט צו לעבן צוזאַמען פופצן-זעכצן יאָר, קינדער האָבן. עס איז געווען, ווי די פיינט-שאַפט וואָלט געווען דער לייט, וואָס קנעט-צוזאַמען זייער לעבן, און אַז אהרן האָט געזען, ווי דעם ווייבס אויגן זענען רואיגער געוואָרן פון דער טאַכטערס רייד, האָט עס אים גע-קרענקט.

— די מאַמע וועט קאָנען גיין אַרבעטן, זי קאָן נישט אַרבעטן מיט די זייטן? — פאַרוואָס מוז איך דאָס? — האָט ער זיך אָנגערופן פון ווינקל אַרויס.

— צו וואָס האָסטו אים אַהיימגעבראַכט? — האָט ראָזע אָנגעהויבן צו שרייען, אויף דער טאַכטער. — די טיר וועל איך אויסקלאַפן מיט אים. גיי-אַרויס פון מיין שטוב, די מינוט פון מיין שטוב!

מאַשאַ איז געבליבן שטיין פאַרצווייפלט. זי האָט געזוכט אַן עצה, ווי צו ראַטעווען די לאַגע. זי איז געשפרונגען פון איינעם צום אַנדערן און געבעטן זיך מיט אירע קינדערשע אויגן און הענטלעך:

— מאַמאַ, שווייג, איך בעט דיך, טאַטע, שווייג, איך בעט דיך. עס איז דאָך נישט שוין פאַר די שכנים.

אין איר קליין קעפל איז אויפגעגאַנגען אַ געדאַנק: דער טאַטע איז הונגעריג און מיד, און די מאַמע איז הונגעריג און מיד; אין שטוב איז פינסטער און טרויעריג — דורך דעם קריגן זיי זיך. ווען זי וואָלט געקאָנט גרייטן צום טיש און אויפגעבן אַוונט-ברויט, אין שטוב וואָלט געווען ליכטיג, וואָלטן זיי זיך נישט געקריגט. זי האָט פלינק אָנגעצונדן דאָס גאַז-ליכט, דאָס שטיבל איז באַליכטן געוואָרן, און ווירקלעך, ווי עס איז נאָר אין שטיבל ליכטיג געוואָרן, האָבן זיך מאַן און ווייב אויפגעהערט צו קריגן. זיי האָבן זיך געשעמט איינער פאַרן צווייטן אין דעם ליכט, פאַרן קינדס אויגן. ראָזע האָט אָנגעהויבן צו וויינען אויף איר ביטער מזל, וואָס דער גזלן האָט זי געשליעפט אין וויסטן „אַמעריקע“, און איר פאָטער און מוטער וועלן קיין רו אין קבר נישט האָבן.

ווען זי וואָלט זיי נאָר אויף זייערע קברים געקאָנט אָנזאָגן, אין וועמענס הענט זיי האָבן זי איבערגעגעבן". אהרן איז געזעסן אַ פאַרשטיינערטער אין ווינקל' און געשוויגן. אין שטיבל האָבן זיך אָנגעהויבן צו קלייבן די קינדער פון דער גאָס און אָנגע-הויבן צו פאָדערן אָונט-ברויט. די מוטער האָט זיי אָפגעשיקט צום פאָטער און צום טי-וול. דענסטמאָל האָט מאַשאַ איבערגע-לאָזט דאָס קליינע קינד אויף אַ שוועסטערלס הענט און איז אַליין אַרויס אין גאָס שאַפן עסן. זי האָט זיך אָפגעזאָגט פון געדאַנק, וואָס זי האָט פריער געהאַט, צו באַרגן ביי דער קצבטע, אויפן ערשטן שטאַק, פופציג סענט, ביז דער טאַטע וועט אָנהייבן אַרבעטן. דאָס וואָס דער פאָטער איז צוריקגע-קומען און דער אָנקל' לואי האָט פאַר אים געקראָגן אַ פּלאַץ, האָט איר מער שטאַרקייט און גלויבן געגעבן אין זיך. זי איז אַליין מיט דרייסקייט אין דעם שפייזגעוועלבל, וואָס איז געווען אין ווינקל-גאָס און האָט זיך געהייסן געבן ברויט, פוטער און קעז, און טאַמאַטען-זופ אין קעסטל און זי האָט נאָך פאַרלאָנגט אַ מאַרינירטן הערינג און אוגערקעס. האָט זי דער סוחר אָנגעקוקט פאַרוואונדערט, האָט זי שטאַלץ אָפגעענטפערט: „פאַפּאָ גייט מאַרגן אויף אַ פּלאַץ, אָנקל' בערל האָט אים פאַרשאַפט". האָט דער סוחר פאַרשטאַנען, און שוין גאַרנישט געזאָגט. איר וואָרט „פאַפּאָ גייט מאַרגן אויף אַ פּלאַץ" איז געווען אַ ווינטש-פינגערל, וואָס האָט פאַר מאַשאַן אויפגעעפנט דעם סוחרס געוועלבל, דעם קצבס יאַטקע און זי האָט געקראָגן, וואָס זי האָט געוואָלט.

און מאַשאַ האָט רעכט געהאַט. קוים איז ליכטיג געוואָרן אין שטיבל און מאַשאַ האָט אויפן טיש דערלאָנגט דעם רייכן אָונט-ברויט, מטן מאַרינירטן הערינג און די אוגערקעס און די טאַמאַטען-זופ, איז נישט נאָר מאַן און ווייב האָבן זיך אויפגעהערט צו קריגן, נאָר אהרן מעליניק האָט זיך דערמאַנט, אַז ער איז אַ פאָטער פון פיר טעכטער און אַ זון, האָט די קינדער אַרומגע-זעצט ביים טיש, אָנגעזאָגט זיי, אַז זיי זאָלן זיצן אַרנטלעך — און אין שטיבל ביים טיש זענען אַרום געזעסן די גליקלעכסטע פאַמיליע און געגעסן זייער פאַרדינט שלומדיג אָונט-ברויט.

2

קינדער

אהרן מעלניק האָט פֿאַר זיין טאָכטער לייגן געזאָגט, קיין שטעלע צו אַרבעטן האָט אים קיינער נישט צוגעזאָגט. ביינאַכט, ווען ער איז געלעגן אין בעט מיט צוויי קינדער פון ביידע זייטן—האָט ער זיך דערמאַנט, אין וואָס פֿאַר אַ לאַגע ער געפינט זיך און זיין גאַנצע משפּחה. ער האָט מורא געהאַט פֿאַר דעם מאָרגנדיגן טאָג, ווען דאָס ווייב מיט די קינדער וועלן זיך אויפהויבן און וועלן אים געפינען אינדערהיים. דער דערוואַק-סענער ייד, דער פֿאַטער פון פינף קינדער, האָט זיך געפילט ווי אַמאָל אין די קינדער-יאָרן, ווען ער איז אַנטלאָפֿן פון חדר און וואָרט אויף אַ פּסק. און דאָס געפיל האָט אים געמאַכט היימלאָז און קינדיש, אַ שעמעוודיגקייט האָט אים אַרומגענומען פֿאַר זיינע קינדער, וואָס טוילען יעצט די קעפּעלעך צו אים.

אהרן האָט נישט ליב-געהאַט זיינע קינדער צוזאַמען, ווייל ער האָט אין זיי געזען די סיבה פון זיין אומגליק, פון זיין פֿאַרשקלאַפט לעבן. אָבער צו יעדן קינד האָט ער געפילט אַ באַזונדער געפיל. און יעדעס קינד האָט געהאַט אַ באַזונדער אַרט אין זיין האַרצן. ציליע, דאָס מיידעלע נאָך מאַשאַן, האָט ליב-געהאַט אַ שרעק דעם קינאָ, און כאַטש זי איז נאָר איינמאָל אין איר לעבן געווען דאָרט, ווען דער אַנקל לואי האָט זי אַמאָל מיטגע-נומען, דאָך פון דענסטמאָל אָן שפּילט זי נאָך נאָך אַלצדינג, וואָס מ'האַט אין קינאָ געשפּילט. זי נעמט אַ קישנדיל און מאַכט זיך אַ פּופּע און הילט זיך דערמיט איין אין דער מאַמעס טוך, און שפּילט דאָס שטיק: „די מאַמע מיטן קינד.“ און ערשט היינט אין אָוונט, נאָך דעם רייכן אָוונט-עסן, האָט די פּאַמיליע מעלניק געפייערט דאָס איבערבעטן צווישן טאַטע-מאַמע מיט ציליעס אַ פֿאַרשטעלונג. אהרן האָט פֿאַרגעסן זיין היימלאָזיקייט און זיין ביטערקייט, און ער האָט געלאַכט און געפריידט זיך מיטן קינדס שפּילן. און אייגנטלעך איז דאָס געווען ציליע, וואָס האָט מיט

איר פאַרשטעלונג דעם טאַטן צוריקגעצויגן אין שטוב אַריין, אים אַריינגעפירט אין דער משפּחה אַריין... יעצט אָבער איז ציליע צוריק געוואָרן אַ קליין, פּיצינק מיידעלע, מיט אַ שקאַזיש שמוציג פּנימל, וועלכעס האָט אַפילו אין שטיין שלאָף אַרויסגעפאַדערט אַלעמען מיט דעם חוצפהדיגן זיכערן אויסדרוק. עס איז געווען זוי אַ זאָרג וואָלט אַראָפּ פון קינדס געמיט, און מער זיכער שוין וואָס דער טאַטע איז דאָ אינדערהיים, האָט עס זיך ווי אַ קעלבל אַיינגעטויליעט מיט די פיס, מיט די הענט, מיטן קעפּל אין טאַטנס לייב אַריין...

דאָס צווייטע קינד, סטעלאַ, איז געווען גאָר אַ גאַנץ אַנדערע פון ציליען - זי איז שטענדיג געווען אַ שרעקעוודיגע און אַ שעמעוודיגע. איז אַ מענטש אין שטוב אַריינגעקומען, האָט זי זיך באַהאַלטן אין אַ ווינקלעלע און געוויינט. די טאַטע-מאַמעס קריגן זיך, אין וועלכן זי איז דערצויגן געוואָרן, האָט אויף דעם קינד אַרויפגעוואָרפן אַזאַ שרעק פאַר מענטשן, אַז זי האָט געוויינט ביינאַכט פון שלאָף אַרויס, פון שרעקלעכע חלומות, וואָס זענען זי באַפאַלן. צייט דער פאַטער איז אַוועק פון דערהיים, האָט דאָס קינד גאָר מורא געהאַט צו שלאָפן; געוואוינט אָבער אַיינצונורן איר קערפער אין פאַטערס שטאַרקער ברוסט און דערמיט זיך פילן זיכער, האָט דאָס קינד ביינאַכט געזוכט דעם פאַטער אויפן געלעגער. היינט, דאָס ערשטע מאָל זינט דער פאַטער איז אַוועק, איז דאָס קינד אַיינגעשלאָפן רואיג...

אהרן האָט געפילט די צוויי קינדישע פּוכיגע קערפערלעך, אַיינגעקנאַטן און אַיינגענורעט אין אים אַריין, אַזוי ווי זיי וואָלטן זיך אָנגעהאַלטן אָן פאַטער און נישט געוואָלט אים אַוועקלאָזן פון זיך און געבעטן זיך ביי אים, אַז ער זאָל זיך פאַר זיי ווידער אַיינשפאַנען אין דעם יאָך, וועלכן ער האָט אַזוי הפּקר-דיג פון זיך אַראָפּגעוואָרפן...

און אין יאָך זיך אַיינשפאַנען האָט ער נישט געוואָלט. ער האָט זיך דערמאַנט אין די יאָרן, ווי ער איז געזעסן אויף דער „בויערײ-גאַס, און די אַלע האַפּענונגען און חלומות, וואָס ער האָט געהאַפּט אַרויסצורייסן זיך פון דער ווערקשטעל און

אַליין ווערן עפעס אַ שטיקל מענטש פאַר זיך, קומען צו אַ תּכּלית. און די אַלע האָפענונגען האָט ער איינגענייט מיט דער נאָדל אין די הויזן אַריין, וועלכע ער האָט אויף דער מאַשין געקלאַפט... ביז אַמאָל האָט זיך ביי אים געפונען די קראַפט איבערצורייסן, אָפּצוהאַקן דאָס לעבן און זוכן עפעס נייעס. יעצט זאָל ער ווידער צוריקגיין – צוריק גיין אין „שאַפּ“ אָן האָפענונגען, אַז אַמאָל וועט אַנדערש זיין, נאָר באַגראָבן זיך אַליין אויפן לעבן לאַנג, אָן האָפענונג אויף בעסערס?...

די אומזיכערקייט און די היימלאַזיגקייט האָט אים ביינאַכט געפייניגט און געדושעט אים ווי אַ נישט-גוטער. עס האָט זיך אים געחלומט אַ שרעקלעכער חלום, אַז ער האָט אָנגעהויבן צו וויינען אויס דעם עלאַף אַרויס. אָבער נישט אַ באַדויערנד מענטשלעך וויינען, נאָר אַ געוויסן-בייסנד קלאַנג פון אַ חיה. – ער האָט געוויינט פון שלאָף, ווי נישט-גוטע וואָלטן אים געפייניגט. מען האָט אים געריסן פון שלאָף, ער האָט זיך אויפגעכאַפט:

– הע, וואָס, מאַשאַ?

– טאַטע, וואָס איז דיר? וואָס שרייסטו?

– ווער, איך? גאַרנישט. וואָס האָסטו זיך אויפגעכאַפט?

– האָסט אַזוי שרעקלעך געוויינט, ווי ווער וואָלט דיר

שלעכסט געטון.

– גאַרנישט. קום-אַריין אין בעט. עס איז קאַלט...

די קינדער זענען געשלאָפן מיט די עלטערן. די קלענערע מיט דער מאַמען און די גרעסערע מיטן פאָטער. די איינציגע, וואָס איז שוין געשלאָפן באַזונדער, אויסגעבעט אויף דריי שטיבן, איז געווען די עלטערע, מאַשאַ. נאָר ווען עס פלעגט איר קאַלט זיין ביינאַכט, פלעגט זי אַריינקומען צום פאָטער אין בעט אַריין. זי האָט זיך דערפריידט מיטן פאָטערס איינלאַדונג. זי האָט פאַרוקט די שוועסטערלעך אָן אַ זייט.

אַז מאַשאַ איז אַריינגעקומען אין בעט אַריין, האָט זיך דער פאָטער פלוצלינג אָפּגערופן:

– מאַשאַ, דו ביסט דאָך שוין אַ קלוג מיידל, האָרד מיר אויס. ווילסטו, אַז דער טאַטע דיינער זאָל שטענדיג זיין פאַר-

שקלאַפט ביי דער ניי-מאַשין, ביים אַנקל מאָזעס, און מיר זאָלן שטענדיג לעבן אין אַרימקייט? דו פאַרשטייסט דאָך, דו ביסט דאָך אַ קלוג מיידל, אַז איך וועל צוריקגיין אויף אַ פּלאַץ אַרבעטן — וועל איך שוין שטענדיג אַרבעטן ביי דער מאַשין, זיין אַ פינסט-טערער שטעפן-שניידער, אָן האַפענונגען אויף עפעס בעסערס. און איר אַלע, דו און די קליינע קינדערלעך, וועלן נאָך קיין צייט נישט האָבן אויפצואוואַקסן, וועט איר שוין מוזן גיין באַלד אַרבעטן. ווילסטו אַזוי? יאָ?

— איז דאָך שוין אונזער מזל אַזעלכער, אַז מיר זאָלן געבוירן ווערן ביי אַן אַרימען פּאָטער, וועלן מיר אויך אַרבעטן. וואָס דען קאַנסטו טון?

— ווען איך וואָלט נאָר צייט געהאַט, צייט געהאַט אַ פּאָר חדשים, אַז איך זאָל זיך קאַנען אַרומקוקן עפעס אַנדערש. און אַז איך זאָל נאָר האָבן אַביסל געלט, אַ קליין ביסל געלט אַנצוהייבן עפעס אַנדערש. אַט איז ערשט נישט לאַנג געקומען אַ לאַנדסמאַן, האָט ער בשום-אופן נישט געוואָלט אַריינקומען צום אַנקל מאָזעס אין „שאַפּ“. „שטאַרבן אויף דער גאַס, איידער אַרבעטן“ — האָט ער געזאָגט, געקראָגן פון ערגעץ אַביסל געלט, גיט צירונג אויף אויסצוצאָלן, און ער האָט שוין אַ ביזנעס פאַר זיך. ווען איר וואָלט מיר נאָר אַביסל אַפּגעלאָזט, נאָר דעם אַטעם כאַפּן.

דאָס מיידעלע האָט זיך באַקלערט אַביסל — זי האָט געקוקט אויפן פּאָטער, און ביים קליינעם שיין פון דער גאַז-באַלויכטונג, וואָס האָט געברענגט אַ גאַנצע נאַכט, האָט זי געזען דעם פּאָטערס רויטע אויגן און זי האָט אויף אים רחמנות געהאַט. זי האָט גע-טראַכט און געזאָגט:

— איז וואָס וואָלט געווען, ווען דו וואָלט געהאַט אַביסל געלט?

— וואָלט איך געווען עפעס איינגעקויפט און וואָלט געפעדלט. איך וואָלט צירונג געגעבן אויף אויסצוצאָלן, איך וואָלט עסן-זאַכן צוגעשטעלט אין די הייזער, אין געפענגעניש וואָלט איך נישט צוריקגעאַנגען, אויף דער „בויעריי“-גאַס.

— און וויפיל באדארפטו?
 — הונדערט דאלאר, מיין קינד, הונדערט דאלאר. וואָס
 קומט אָבער אַרויס?
 — און דער אָנקל מאָזעס קאָן דיר אויסבאַרגן, אַז ער
 וויל?

— אַז ער וויל, — געוויס קאָן ער, וואָס קומט אָבער
 דערפון אַרויס. אַרויסגעוואָרפענע רייד. איך וועל צוריקגיין אויף
 אַ פּלאַץ, איך וועל... לאָז זי וואַרטן אַ מינוט, — ווייזט ער אויף
 דעם ווייב — ביז איך וועל קריגן. — צום אָנקל מאָזעס קאָן איך
 דאָך נישט גיין, ער וועט דאָך מיך נישט נעמען צוריק.
 — האָסט דאָך געזאָגט, אַז דו האָסט שוין אַ פּלאַץ, אַז דער
 אָנקל בערל האָט דיר געשאַפט?

— ליגן געזאָגט. איך האָב אייך נישט געוואָלט די שמחה
 פאַרשטערן. ווי אזוי האָב איך אַ פּלאַץ? צו אָנקל מאָזעס קאָן
 איך דאָך נישט צוריקגיין. איך האָב דאָך אים באַליידיגט. איך
 וועל נישט גיין אַרבעטן, גיט אייך אַן עצה אָן מיר. לאָז אייך
 דוכטן, אַז איך בין געשטאַרבן, באַגראָבן, איך בין נישטאָ...
 דאָס מיידל האָט שוין געשוויגן. אין איר קליין קעפל
 האָט געאַרבעט אַ געדאַנק. זי האָט געקלערט וועגן אַ פּלאַץ, ווי
 אזוי צו שאַפן דעם פּאָטער הונדערט דאלאר, אַז ער זאָל
 פּרואוון זיין מול. עס איז נאָר געווען איין-איינציגער וועג,
 דער וועג צום אָנקל מאָזעס. זי האָט נאָך דעם אָנקל מאָזעס
 קיינמאָל נישט געזען, נאָר זי איז געווען זיכער אין זיך, אַז
 ווען זי זאָל אים זען — וועט זי אַרויסקריגן פון אים דאָס
 געלט, וואָס זי דאַרף פאַרן פּאָטער. און דעם פּלאַץ האָט זי ביי
 זיך אָפּגעמאַכט.

דער ווייל האָט מאַשאַס קערפּערל, וואָס איז צוגעקומען
 אין בעט אַריין, פאַרלאַנגט אַן אָרט פאַר זיך. די פּיסעלעך האָבן
 זיך גענויפּגעמישט, און איינס אָן דאָס אַנדערע האָבן זיי זיך
 געקאַמפּט, ביז אַלע דריי שוועסטערלעך האָבן זיך אויפגעכאַפט.
 דער ווייל האָט זי געזעהן, אַז מאַשאַ איז אַריינגעקומען צו זיי אין בעט
 צוויי — האָט זיך זיי נישט געגלוסט שלאָפן. די שוועסטער האָבן

זיך אָנגעהויבן צו שפּילן, צו קיצלען און צו שטאַרכן איינס דאָס צווייטע און אָנגעהויבן צו לאַכן. מאַשאַ האָט פאַרגעסן אָן די גרויסע פּלענער, וואָס זי האָט פאַרן פּאַטער, אַרויסצוקריגן די הונדערט דאָלאַר, וואָס איז נויטיג פאַר אים אָנצוהייבן דאָס נייע, גרויסע, גליקלעכע לעבן — געקראָגן אַ שטאַרך און אַ קאָפּע — האָט זי אָפּגעגעבן דאָס איריגע. די שוועסטער האָבן אָנגעהויבן צו קריכן און געמאַכט דעם פּאַטערס גרויסן מענלעכן קערפּער פאַר דעם לייטער, אויף וועלכן זיי זענען אַרויף און אַראָפּגעגאַנגען. אהרן האָט אויך פאַרגעסן אָן אַלע זאָרגן. עס איז אים אָנגענעם געווען די קילע קינדערשע לייבעלעך, וועלכע האָבן אַזוי געגלעט זיין לייב. ער האָט זיך אָנגעהויבן שפּילן מיט די קינדער, יעדעס מאָל געכאַפט איינס און אָפּגעצייילט אויף דעם אָנגענעמסטן אָרט, וואו עס איז זיס צו פאַטשן אַזוי פיל פעטש פאַר יעדן קינד, וויפיל עס ציילט יאָרן. דאָס פאַטשן אין די געזעסלעך האָט די קינדער זייער אַמוזירט, און זייער לאַכן און פרייד האָבן אויפֿגעוועקט די איבריגע קינדערלעך, וועלכע זענען געשלאָפּן מיט דער מאַמען. און עס האָט אָנגעהויבן צו ווערן אַ פעלקער-וואַנדערונג, פון טאַטעס בעט צו דער מאַמעס, און פאַרקערט, אַזוי לאַנג און ברייט, ביז זיי האָבן אַרויסגערופן דעם „שאַטן“, זיי האָבן אויפּגעוועקט די מאַמען.

— וואָס פאַראַ שוואַרצע יאָר אויף זייערע קעפּ? וואָס האָסטו טאָג געמאַכט? ווייניג איז דיר דער טאָג, באַדאַרפסטו נאָך די נאַכט?

די קינדער האָבן איבערגעצויגן די קאָלדרעס איבער די קעפלעך און געמאַכט זיך שלאַפּן, שנאָרכנדיג הויך. איינס נאָר, דאָס קליינע, האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן און אַרויסגע-הילכט מיט אַ געלעכטער, האָבן אים די אַנדערע גלייך נאַכגעטון, און דאָס געלעכטער האָט פאַרהילכט דאָס קליינע שטיבל.

אהרן האָט צוזאַמען מיט זיינע קינדער איבערגעצויגן די קאָלדרע איבערן קאָפּ, אויך מורא געהאַט פאַר דעם ווייב. די קינדערס לאַכן פון פרייד האָבן אַרויסגערופן ביי אים נייע שטראַמען פון ענערגיע. ער האָט מיט אַמאָל אָנגעהויבן צו פאַר-

שטיין דעם געדאנק פון הויז-נייען... ער האָט פאַרשטאַנען זיין אַכט-יעריג לעבן, פאַרוואָס ער איז אָפּגעזעסן אויף דער „בויערי“ ביים אַנקל מאָזעס, און פאַשטימט ווידער זיך איינ-צופּעדימען אין דער נאָדל - פאַר דעם לעבן און פרייד פון זיינע קינדער...

3

פאַרטאָג

עס איז נאָך געווען טיף אין דער נאַכט, ווען די זאָרג האָט אהרן מעלניקן אַרויסגעיאָגט פון שטוב. אין די בעטן זענען נאָך אַלע, דאָס ווייב און די קינדער, געשלאָפּן. אהרן מעלניק האָט זיך אָנגעטון אין דער שטיבל. ער איז אַריין אין דער קיך, אויפגעהויבן דעם טאָפּ, אונטער וועלכן דאָס ווייב האָט באַהאַלטן דאָס ברויט פאַר די קינדער, געוואַלט אַרויסנעמען דאָס לעבל ברויט. ער האָט זיך אָן עפעס דערמאָנט, געגעבן אַ מאַך מיט דער האַנט, און איז צוגעגאַנגען צו דער טיר.

— טאַטע, וואוּאהין גייסטו? — האָט אים מאַשאַ אָנגעכאַפט ביי דער האַנט.

— דו ביסט עס, מאַשאַ? וואָס האָסטו זיך אַזוי פרי אויפֿ-

געכאַפט? צוריק אין בעט אַריין!

— איך האָב געזען, ווי דו האָסט זיך אָנגעטון. איך וועל דיך נישט לעזן גיין. איך האָב מורא, וועסט נישט צוריקקומען. אַ פאַרעקשנטער ביטערער שמייכל האָט פאַרקרימט אהרנס

ליפּן:

— נאַר, גיי-צוריק אין בעט אַריין, וועסט מיר יעדן טריט נאַכגיין? איך גיי-אַרויף צום פעטער בערל — איך באַדאַרף זיך מיט אים אָן עצה האַלטן, מיר וועלן צוזאַמען גיין צום אַנקל מאָזעס.

מאַשאַ האָט געקוקט דעם פּאָטער איז די אויגן אַריין.

— וועסט אין אַוונט אַהיימקומען?

— געוויס וועל איך אַהיימקומען — וואו דען וועל איך

גיין?

מאַשא האָט פאַרגעסן, אַז זי איז שוין „אַ דערוואַקסענע“. עס איז עפעס איבער איר געקומען. זי האָט זיך פּלוצלינג געגעבן אַ נורע צו צום פּאַטער, אַריינגעשטעקט איר קעפל אין זיין בויך אַריין, און האָט געזאָגט:

— האָב נישט קיין זאָרג. וואָס האָסטו זאָרג? מיר'ן זיך שוין אַן עצה געבן... איכ'ל נעמען אין שפייזגעוועלבל, ער וועט באַרגן... זאָרג נישט פאַפּא, עס וועט זיין אַל-רייט.

אהרנען האָט פאַרדראָסן די רייד, האָט ער געמורמלט:

— עס איז „אַל-רייט“, — און ער האָט פּלינק פאַרלאָזט

דאָס הויז.

איבער „דאָן-טאָן“ ניו-יאָרק איז אויפגעגאַנגען די זון. ווי אַ פרעמדער, וואָס קומט צום ערשטן מאָל אין לאַנד אַריין, האָט זי געבליאָנדזשעט איבער דער ווייטקייט און ברייטקייט פון הימל, און האָט פאַרויס פאַר זיך אויסגעגאַסן וועלן מיט ליכט, וועלכע האָבן פאַרפלייצט פעלדער הימל. נאָך האָט גערוט אין טיפן שלומער די שטיקייט פון דער נאַכט איבער די איינזאַמע הויכע שפיצן און דעכער פון די הימל-קראַצערס. עס איז געווען, ווי זיי וואָלטן זיך געוועקט פון שלאָף — און די טויזנטער, טויזנטער שויבן-ווענט האָבן אָנגעהויבן אַנטגעגנצן-פינקלען דעם מאָרגן-ליכט. דאָס מאָרגן-ליכט האָט געוועקט, און אויך דער אייזערנער ריז, די ווילדיאַמסבורגער בריק, וואָס ליגט איבערן טייך, האָט זיך געוועקט פון שלאָף, אויסגעצויגן הענט און פיס און דאָס ערשטע שטיקל אַרבעט אָפגעטון — אַריבערגעמירט דעם פאַרשלאָפענעם טראַמוווי-וואַגן מיט אהרן מעלניק און אַ שנאַרכנדיגן קאַנדוקטאָר... איבער די גאַסן פון „דאָן-טאָן“ האָבן זיך אָנגעהויבן צו באַווייזן די ערשטע — איינזאַמע זענען זיי נאָך געווען — מענטשן, וואָס לעבן אין דער נאַכט, מילך-וואַגנס און בעקער-וואַגנס, און צייטונגס-טרענער. דאָס גרויסע ניו-יאָרק וועקט זיך ערשט דאָס ערשטע רופן. פון ערגעץ-וואו קלינגט אַ קאַר, קלאַפט אַן איינזאַמע דאָן-באַן

איבער די קעפ... איבער די גאסן זענען נאך פארשפרייט די רעשטלעך פון נעכטיגן טאג. טעפ מיט אש, האלבע פארברענטע קאסטנס, וואָס יינגלעך האָבן נעכטן אָנגעצונדן, אַלטע שטיקער מעבל אַרויסגעוואָרפן פון שטוב... אויף די ברעטלעך פאַר די פענסטער לופטערט זיך דאָס נעכטיגע עסן. און פאַרדאַרטע, אויסגעטריקנטע שטיקער וועש טאַנצן ווי פרימאָרגן-שדים אויף די פייער-לייטערס, אויף די שנירן... די נאַכט איז געוואָרן גע-כאַפט פון טאָג, און ער אַנטפלעקט פאַר דער ליכטיגקייט אַלע פאַרבאָרגענישן און סודות פון איר.

מיט אַ שולדיג-באַוואוסטיג שמייכלע איז אהרן אַרויף אויף די פינסטערע טרעפ. שטיקנדע ריחות פון נעכטיגן עסן, פון שלאָפנדע מענטשן, פון נישט-געלופטערט בעט-געוואַנד האָבן זיך געהערט פון אַלע טירן... אינאיינעם מיט די ריחות האָבן זיך פאַרנומען קינדישע שטימען, וואָס וויינען פון די וויגן אַרויס; פון אַ טייל טירן האָט זיך געהערט אַ שילטן צווישן מאַן און ווייב, און איבער זיי אַלעמען, אויפן לעצטן שטאַק, האָט אהרן געהערט פון דער טיר אַרויס דעם ברודערס באַקאַנטן גמרא-נגון, ווי ער לערנט משניות.

דעם ברודער האָט ער געטראָפן אין טלית און תפילין, געזעסן ביים טיש, אין אַ ריין ווינקל אין קיך, און הויך גע-לערנט. זיין גמרא-נגון האָט נישט אויפגעוועקט טשאַרלינען, זיין זון, וועלכער איז געלעגן אין אַן אויפגעלייגט בעטל, אין אַ צווייט ווינקל. בערל האָט דערזען זיין ברודער, האָט ער איבערגעהאַקט דעם גמרא-נגון און אויסגערופן מיט פרייד:

— הער, זע נאָר, ווער עס איז דאָ, אהרן, וואָס עפעס אַזוי פרי?

— איך בין אַרויפגעקומען דיך הערן לערנען. איך ווייס, אַז דו לערנסט אינדערפרי, איידער דו גייסט אַרבעטן. דער ברודער האָט זיך אַרומגעקוקט, אויב קיינער הערט זיי נישט, האָט ער זיך אָפגערופן אין דער שטיל:

— וואָס האָסטו דיר געמאַכט אַ ברוגז? מיט וועמען? מיט דיין אייגן ווייב און קינד? וועלכער ייד טוט דאָס? נעכטן איז

דאָ געווען דיין מיידל, מאַשאַ, דיך זוכן. עס איז דאָך אַ רחמנות, וואָס טוסטו?

— איך בעט דיך, רעד נישט מיט מיר וועגן דעם, — האָט זיך אהרן אָפּגערופּן שטרענג, — אַז נישט, האָסטו מיך שוין מער נישט. איך בין אַרויפגעקומען צו דיר, געפּינט זיך דאָרט, ביי דיר אין „שאַפּ“, אפשר אַ פּלאַץ פאַר מיר?

— וואָס, ביי העמדער, צווישן שיקסעס? וויפּיל וועסטו פאַרדינען? און וואָס איז די מעשה מיטן אָנקל מאָזעס? מען האָט דאָך מיר געזאָגט, אַז דו לערנסט זיך ווערן אַ צושניידער — און ער האָט דיר צוגעזאָגט.

— זאָל ער ברענען, זיין שוועל וויל איך נישט איבער-טרעטן מער — איך בין אים מוחל די גליקן. אויס משפּחה, אַרבעטן ביי משפּחה איז ערגער ווי דאָס גיהנום. שוין גענוג, איך וויל פּרואוון ביי אַ פרעמדן.

— אָבער ביי העמדער, צווישן אַלטע יידן און שיקסעס, להבדיל, דו, אַ טאַטע פון פּיר קינדער — וויפּיל וועסטו פאַרדינען? — וואָס עס זאָל נישט זיין — אַבי עפעס נייעס. — אַבי עפעס אַנדערש.

— מיר'ן זען, מיר'ן פאַרן צוזאַמען, — האָט דער ברודער אָפּגעענטפּערט.

גענדל איז אַרויס פון דער צווייטער שטוב, און כאַטש גענדל איז שוין געווען אַ באַבע פון אַ גאַליציאַנער אייניקל — און גענדל איז שוין צוועלף יאָר אין אַמעריקע און האַלט פינף קינדער ביי זיך אין „פענסיאַן“, וואָס מיט אַנגסטן רייסט זי פון זיי אַרויס די צאָלונגען, דאָך טראָגט נאָך גענדל דאָסזעלבע עלעגאַנטע שייטל מיט דריי געקרייזטע לאַקן אויף דעם גלאַנצנ-דיגן שטערן, אַזוי ווי זי איז געוואוינט געווען אינדערהיים, אין פּוילן, ביי אַ פאַראַדנע שול-גאַנג אין שבת און יום-טוב, אַזוי ווי אַמעריקע האָט געהאַט אַ פאַרניכטנדן עפעקט אויף איר מאַן בערל, געמאַכט אויס אים אין אַ גאַנץ קורצע צייט אַן אַלטן יידן, מיט אַן איינגעהויקערטן רוקן, אַזוי האָט אַמעריקע געווירקט אויף גענדל'ען, זיין ווייב, גאָר פאַרקערט. גענדל איז

אין אַמעריקע יינגער געוואָרן. זי איז דאָ געוואָרן „ליבעראַלי“.
אַנשטאָט דעם „צאינה וראינה“, וואָס איז איר גייסטיגע
שפייז פון דערהיים – האָט זי דאָ געלעזן יידישע צייטונגען,
מיט אַלצדינג זיך אינטערעסירט. די קינדער האָבן זי אָפט מיט-
גענומען אין יידישן טעאַטער, פון וועלכן זי האָט גרויס הנאה-
געהאַט, און ליב-געהאַט זיך צו פּוצן אין די טעכטערס אויס-
געטרעטענע קאַמאַשן אָדער איבערגעמאַכטע קליידלעך, אַזוי, אַז
גענדל האָט אין אַ געוויסער מאָס אָנגעהאַלטן די „מאָדע“, נאָר
אַביסל פאַרשפּעטיגט... דעם מאָנס לערנען און פרומקייט, וואָס
איז געווען איר שטאַלץ און איר גליק אינדערהיים, – האָט
דאָ ביי איר ווייניג ווערט געהאַט, און ווייל די מאַשין האָט
אויס בערלען אַזוי פרי געמאַכט אַן אַלטן, איינגעהויקערטן מאַן,
האָט ער פאַרלוירן יעדן חן און אָנזען אין אירע אויגן. ער
האָט געהאַט ביי איר אַ שווער לעבן אויף דער עלטער.
– נו, פאַקאיינ דיין פעקל און מאַך פּלאַץ, די קינדער
דאַרפן פרישטיק עסן (גענדל האָט זייער ליב-געהאַט צו פאַ-
נוצן אין איר שפּראַך די נייע ווערטער פון די קינדער).
– שוין, שוין, עס איז שוין טאָג געוואָרן, די חברה
הויבט זיך אויף, – האָט בערל געזאָגט צום ברודער מיט אַ שמייכל,
וואָס איז געקומען פון זיינע ריינע קוואַליטעטיגע אויגן – צוגעמאַכט
זיינע ספרים און צוועקגעטראָגן זיי אין אַ ווינקל אַריין. –
דו ווייסט, אהרן, אינדערהיים האָב איך געלעבט בייטאָג, מיט
אַלע מענטשן צוגלייך, – דאָ אָבער אין אַמעריקע, לעב איך
ביינאַכט; בייטאָג וואָס בין איך? גאַרנישט, אַ וויסער העמדער-
נייער. איך זיך צווישן איטאַליענישע שיקסעס און ניי. איך בין
גאַרנישט ביי מיין ווייב, ביי מיינע קינדער, ביינאַכט אָבער,
זעסטו, ווען אַלע שלאָפן – בין איך ווידער צוריק בערל, לערן
איך מיר מיין בלאַט גמרא, מיין משניות. איך הער-אויס, וואָס
דער תנא זאָגט, ווי אינדערהיים. מיר דוכט זיך, אַז איך בין
אין בית-המדרש און לערן. אַמעריקע איז אַ פאַרדרייטע וועלט.
דאָ לעבט מען ביינאַכט, און מען איז טויט בייטאָג...

4

דער ברודער בערל מיט זיינע קינדער

— טשאַרלי, טשאַרלי, הויב דיך אויף, נו, ס'זענען דאָך שוין אַלע אָנגעטון, — האָט די מוטער געוועקט דעם יונג, וואָס איז געשלאָפן אין דער קיך, אויפן אויפגעשטעלטן בעט.

— וואָס, ער שלאָפט גאָך דער לערן-בחור? ער מיינט, אַז ער איז אינדערהיים. ער וועט ווידער פאַרלירן דעם פּלאַץ, און מיר וועלן מוזן אַרבעטן פאַר אים, — האָט זיך אָנגערופן דבורה, בערלס עלטסטע טאכטער, אַ מיידל פון אַ יאָר עטלעכע. און-צוואַנציג, וועלכע איז אַריינגעקומען פון דער צווייטער שטוב אָנגעטון אין הוט און זשאַקעט, גרייט אַרויסצוגיין. פון איר טונקל-ברוין געזיכט האָבן אַרויסגעקוקט אַ פאַר פרישע אויגן, גאָר די דיקלעכע לייפן און די בלויע אָדערן ביים האַלז, וועלכע זענען געווען זייער דין, האָבן געמאַכט איר אויסזען רחמנותדיג, — אַן אויסזען, וואָס האָט דאָס פאַרעלטערטע מיידל זייער אויפ-גערעגט, און צייט איר יינגערע שוועסטער, ראַכעלע, האָט חתונה-געהאַט פריער פאַר איר, איז דאָס מיידל געוואָרן אומדערטרעגלעך אין שטוב.

— שוין זיך אויפגעהויבן, וואָס ווילסטו פון אים? — האָט די מוטער זיך אַריינגעמישט.

גאָר טשאַרלי מיט אַ פאַרפעדערטער טשופרינע און מיט אַ פאַרשלאָפן פנים, האָט זיך אויפגעכאַפט, ווי אַ פייער וואָלט אויסגעבראַכן, אַרומגעקוקט זיך פאַרווונדערט. באַלד זיך גע-פונען, אויסגעריבן די אויגן און גענומען זיך אַנטון לאַנגזאַם.

— מאַמע, דער פרישטיק גאָך נישט פאַרטיק? אויב אַזוי וועל איך עסן „ברעקפּעסט“ אין דרויסן. איך האָב נישט קיין צייט צו וואַרטן, אַז דער אויפזעער זאָל מיר אַראָפּרעכענען פון דער צאָלונג.

— אָבער, דבורה, אַט שוין, די קאווע שטייט שוין אויפן טיש. דער טאַטע האָט זיך גאָר פאַרשפּעטיגט אַביסל מיטן

דאווענען. דער פעטער איז געקומען, זעסט, אָט שוין, וואָס אוילסטו? — איז די מוטער פלינק צוגעלאָפֿן צום קיכל.

— עס איז נישט מיינע „ביזנעס“, יאָ פעטער אָדער נישט פעטער, אַז איך קום-אַרויס, דאַרף מיין „ברעקפּעסט“ שטיין אויפן טיש. איך קאָן מיך נישט פאַרשפּעטיגן צוליב מיין פעטער. — דבורהלע, — האָט זיך דער פּאָטער אָנגערופן צונויפֿטייגנדיג

די תּפּילין, — דבורהלע!

דבורהלע, — וועלכע האָט נאָך גוט געדענקט דעם פּאָטער פּון דערהיים, געדענקט נאָך די גוטע צייטן, ווען דער פּאָטער איז געווען דער אָנגעזעצער חסיד אין שטעטל, און געפירט דאָס שיינע הויז; דורכגעמאַכט די ביטערע צייט, ווען דער פּאָטער איז אַרימער געוואָרן, און אָנגעקומען מיט דער פּאַמיליע אין אַמעריקע שוין אַ דערוואַקסענע, — האָט געפּילט צום פּאָטער אַ געוויסן רעספעקט, מער ווי אַלע אַנדערע קינדער. דעם פּאָטערס רופן „דבורהלע“ האָט זי דערמאָנט אָן דער אַלטער היים, אין דער שטוב אין שטעטל, ווען פּאָטער און מוטער האָבן זי גערופן מיט דעמועלצן נאָמען. זי האָט זיך אָפּגעשטעלט, געוואַלט צו-גיין העלפֿן דער מאַמען גרייטן דעם אָנבייסן צום טיש, ווי זי איז געוואוינט געווען, נאָר ווען זי האָט געקוקט אויפֿן יונג, וועלכער האָט זיך לאַנגזאַם אָנגעטון, נישט געאייילט, מיט אַ רואיגקייט, האָט עס איר פּאַרדראָסן.

— וועל, אַז ביי אונז גייט אַלץ מיטן קאַפּ אַראָפּ.

דבורה איז געווען די ערשטע פּון די קינדער, וועלכע האָבן פּאַרדינט געלט און אַהיימגעבראַכט דער מאַמען. זי האָט פּאַרדינט געלט פּון ערשטן טאַג אָן, וואָס זי איז אַראָפּגעקומען קיין אַמעריקע — האָט זיך איר געדאַכט, אַז זי איז די אמתע באַלעבאַסטע פּון שטוב. זי האָט נישט פּאַרגינען, וואָס אירע יינגערע ברידער און שוועסטער האָבן נאָך פּאַרכאַפט די ענגלישע שול, איינער אַ יאָר, דער אַנדערער צוויי. זי האָט געמוזט גיין באַלד אַרבעטן, — האָט זיך איר אַלץ אויסגעדאַכט, אַז זי, די איינציגע, האָט געאַרבעט פּאַר דער שטוב, כאַטש אירע ברידער און שוועסטער האָבן שוין לאַנג געאַרבעט און פּאַרדינט געלט.

נאָר אַממעריסטן האָט זי נישט פאַרגינען דעם יינגערן ברודער טשאַרלי, וועלכער איז געקומען קיין אַמעריקע נאָך אַ קינד, און ער האָט פאַרכאַפט מער ענגלישע שול, ווי די איבריגע קינדער, און כאַטש היינט איז ער שוין דערוואַקסן, דאָך גייט ער נישט אַרבעטן שטענדיג, נאָר האַלט זיך אין איין לערנען אין די אַוונטן אין צוגרייטונגס-שול, און בייטאָג אַרבעט ער ביי וואָס עס מאַכט זיך, אַמאָל יאָ, אַמאָל נישט. די שוועסטער האָט אים נישט פאַרגינען, וואָס דער יונג וועט באַלד אַריינקומען אין אוניווערזיטעט, און אפשר וועט ער זיך דערשלאָגן צו ווערן אַן אַדוואָקאַט, צו וואָס ער שטרעבט. עס האָט זיך איר אַלץ אויס-געדאַכט, אַז דאָס האָט זי אויף אים אַזוי שווער געאַרבעט אין דער יוגנט, און דאָס צוליב אים זענען אירע ליפּן און הענט געוואָרן אַזוי גראַב און איר האַלז דין און באַצויגן מיט בלאַע אַדערן... צוליב אים איז זי איבערגעבליבן אַן אַלט מיידל.

— גאַנץ קלאַר, מיין פרישטיק וועט נישט פאַרפאַלן ווערן. עס איז דאָ ווער עס זאָל עס אויפּעסן, — האָט זי געוואָרפן אַ בליק אויפן יונג. דער יונג האָט פאַרשוויגן דער שוועסטער. ער איז געווען צוגעוואוינט צו אַזעלכע סצענעס פון זיין יוגנט אָן. ער האָט די שוועסטער פאַרשטאַנען און רחמנות געהאַט אויף איר. אַ שולדיגער, וואָס ער האָט זיך אויפגעצויגן אויף איר חשבון, האָט ער זיך אָנגעטון אין שווייגן.

— וועל, וואָס איז, ווידער די באַלעבאַסטע? — האָט זיך געהערט קלאַראַס שטימע פון דער צווייטער שטוב. זי איז אַרויסגעקומען אויך שוין אָנגעטון אין הוט און מאַנטל. זי איז געווען מיט יאָרן יינגער פון דער שוועסטער, האָט פאַרכאַפט אַ יאָר ענגלישע שול, און אַרבעט שוין ביי אַ בעסער פּאַך, ביי פרויען-היט אַלס אַ פאַרקויפּערין, און די עלעגאַנץ, וועלכע איז נויטיג ביי איר פּאַך, האָט מען אָנגעזען אין אירע קליידער און איר באַוועגונג.

— מאַמא, זי איז דאָך נישט די גאַנצע באַלעבאַסטע דאָ אין שטוב, מיר גיבן דאָך אויך צושטייער צום באַלעבאַטישקייט. די שוועסטער האָט אָבער שוין נישט געהערט קלאַראַס ווערטער. זי איז שוין געווען הינטער דער טיר.

— נעם שוין צונויף דיינע תפילין, מיטן תהילים, מיטן טלית, נעם שוין צונויף, אלץ איבער דיר. אז עס קומט אינדער-פרי, צעלייגט ער זיך אזוי, אז די קינדער האָפן נישט וואו צו עסן, — האָט גענדל אויסגעלאָזט איר ביטער האַרץ צום מאַן. בערל האָט זיך געשעמט פאַרן ברודער, האָט ער געשמייכלט מיט זיינע קלאַרע קינדערשע אויגן.

— געענדל, עס איז דאָך ווער דאָ אין שטוב, געענדל! געענדל האָט זיך גאַרנישט אָנגערופן. שטיף געגרייט צום טיש. אין אַ מינוט איז דער געבעט-טיש געוואָרן פאַרוואַנדלט אין אַן עס-טיש. בערל האָט זיך געוואַשן און געשטופט דעם ברודער צום עסן.

אהרן, וועלכער האָט זיך שרעקלעך געפילט ביים ברודער, האָט שוין לאַנג געוואַלט אַרויסלויפן פון שטוב, נאָר ער האָט גרויס רחמנות געהאַט אויפן ברודער, און ער האָט אים זייער ליב געקראָגן; זעענדיג זיינע ליידן, האָט ער אָנגעטון אַ פוח איבער זיך, געוואַשן זיך (כאַטש ער האָט עס קיינמאָל נישט געטון) און אַוועקגעזעצט זיך ביים טיש מיטן ברודער עסן. אַז דער יונג איז צוגעקומען צום טיש אָן הוט, אומגע-דאַונט און אומגעוואַשן, עסן, האָט בערל, וועלכער האָט דענסטמאָל געהאַלטן פאַר דער המוציא און נישט געטאַרט מפסיק זיין, געברומט צום יונג: נו—נו—נו.

— וואָס נו, אָט שוין נו, — האָט געענדל גענומען דעם זונס היטל און אָנגעטון אים אויפן קאַפּ. — גיי, טשאַרלי, זאָג קריאת-שמע.

דער זיבעצן-יעריגער יונג האָט געטון, וואָס די מאַמע האָט אים געהייסן, גענומען דעם טאַטנס טלית ביי די ציצית, געמורמלט אַ פאַר ווערטער, אַ קוש-געגעבן און אַוועקגעזעצט זיך עסן. — געענדל! — האָט בערל געברומט ביזן.

— וואָס איז? שוין, דו דאַוונסט פאַר אים. דו דאַוונסט פאַר אַלע. אין אַמעריקע האָט מען נישט קיין צייט צו דאַווענען. אהרן האָט אָנגעקוקט די שוועערין און האָט זי נישט דערקענט. איז דאָס די פרומע יידעגע, וועלכע פלעגט אינדער-

היים זיין די זאָגערין אין דער שול און לויפן יעדעס מאָל אין בית-המדרש אַריין מיט אַ לעפל, מיט אַ טעפל אַ שאלה פרעגן? שטענדיג האָט זי געהאַט שאלות צו פרעגן. וואָס איז דאָס געוואָרן מיט איר דורך דער קורצער צייט, וואָס זי איז אין אַמעריקע!

נאָר גנענדל, ווי געזאָגט, איז אין אַמעריקע געוואָרן „ליבעראַל“. דאָס הויז ביים פעטער בערל איז געווען צעטיילט אין צוויי פאַרטייען. איין פאַרטיי איז געווען דער פאַטער מיט די עלטסטע צוויי טעכטער, דבורה, די פאַרזעסענע, און אַ יינגערע, וואָס האָט חתונה-געהאַט פאַר אַ גאַליציאַנער, וועלכע האָבן געדענקט דעם טאָטן פון דערהיים, ווען ער איז געווען רייך, און רעספעקט געהאַט פאַר אים. די אַנדערע פאַרטיי, די מאַמע און מיט די יינגערע צוויי קינדער, טשאַרלי און קלאַראַ, וועלכע האָבן זיך האַלב דאָ דערציגן. זיי האָבן די מוטער ליב-געהאַט, און די מוטער האָט זיי ליב-געהאַט. און די רייבונג פון די „פאַרטייען“ האָט זיך געפילט ביי יעדן מאָלייט.

בערל האָט אויך נישט פאַרשטאַנען, וואָס איז געוואָרן אין אַמעריקע מיט זיין ווייב, נאָר ער איז געוואָרן צוגעוואוינט דערצו. ער האָט אַזוי פיל זאַכן נישט פאַרשטאַנען דאָ אין אַמעריקע — און איז געוואָרן צוגעוואוינט, און גאַרנישט מער געפרעגט. דער ייד האָט געלעבט די צוועלף יאָר, וואָס ער איז אין אַמעריקע, איינזאַם, אַליין, אין מיטן קרייז פון זיין פאַמיליע. ער האָט מיט קיינעם קיין וואָרט נישט געהאַט אויסצורעדן, נישט נאָר זענען זיינע קינדער דערווייטערט געוואָרן פאַר זיינע אויגן, נאָר זיין אייגן ווייב, מיט וועלכער ער האָט קינדער געהאַט און געלעבט אַדורך זיין לעבן, איז אים דאָ אין אַמעריקע פאַרפרעמדט געוואָרן. די איינזאַמקייט האָט דעם פרומען יידן אַריינגעטריבן אין רעליגיעזער התפללות. ער האָט געזוכט זיין לעבן אין זיין רעליגיע. די וועלט האָט ער שוין נישט געהאַט — האָט ער געוואָלט, אַז די צווייטע וועלט, וואָס ער גרייט זיך אָן, זאָל זיין וואָס רייכער און הערלעכער... ער האָט נישט געגעסן פון דעם-זעלבן ברויט, וואָס זיין משפחה. מוצאי-שבת איז ער געגאַנגען צו אַ באַקאַנטן ייד, אין אַ יידיש געסל, וועלכער האַנדלט מיט

פוטער און קעז און וועלכן ער האָט געקענט אַלס אַן ערלעכן ייד - ער האָט געדאַוונט מיט אים אין איין שטיבל - און האָט זיך געקויפט אַ האַלב פונט פוטער און אַ קעזל און פון דעם האָט ער געלעבט פון איין וואָך צו דער אַנדערער... און פון דעם פשרן עסן האָט ער איצט געגעסן.

אין אַ פערטל שעה אַרום איז שוין גענדרס שטיבל געווען ליידיג און שטיל - אַלע זענען אַוועק צו דער אַרבעט.

אַז אהרן מיט בערלען זענען אַרויסגעקומען אויף דער גאַס אַרויס - האָט אהרן אָנגעקוקט זיין ברודער, און ערשט איצט האָט ער געזען, ווי דער ברודער האָט זיך פאַרעלערט דורך דער קורצער צייט, וואָס ער איז אין אַמעריקע. ער איז שוין געווען אַן אַלטער מאַן מיט אַ גראָער באַרד און אַן אייג-געהויקערטן רוקן. און ווי לאַנג איז עס גאַר, ווי אָט דער אַלטער מאַן איז געווען בערלען חסיד פון קוזמין, מיט אַ שוואַרצער באַרד און מיט בליענדע ריטע באַקן און מיט גלאַנצנדיגע שוואַרצע אויגן? בערלען חסיד, וועלכער פלעגט זיך קאַכן אין קהל'שן טאָפּ, אַ ייד אַ ברען, אַ סוהר פון אַמאָל, געפאַרן נאָך גער צום רבין - אַ וואוילער לערנער - דאָס איז ער? אהרנען האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט צוויי ברידער, אַז יענער בערלען חסיד איז איבערגעבליבן אינדערהיים אינם קליינעם שטעטל, און דער דאָ, איז אַן איינגעהויקערטער אַלטער מאַשין-שטעפער, אַ קלאַגדיגער צעבראַכענער ייד...

בערלען האָט באַמערקט, ווי אהרן קוקט אים אָן און פאַר-שטאַנען וועגן וואָס ער קלערט.

- אָבער, בערלען, - שמיכלט אהרן, - ווי קאַנסטו דאָס?
 אהרן האָט געוואָלט עפעס זאָגן און אָפּגעהאַקט אין מיטן.
 - נאַר, עס איז שוין גענטער ווי ווייטער. איך האָב גאַר-נישט צו פאַרלאַנגען פון דער וועלט. איך בין שוין צופרידן.
 אהרן האָט ערשט איצט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס דער ברודער - ביי דער גאַנצער פאַרשקלאַפונג - האָט נישט פאַרלוירן דעם מוט און האָפּענונג. ער האָט נישט געוואוסט ביזאייצט, פאַרוואָס דער ברודער איז אַזוי רואיג און גליקלעך; פאַרוואָס זענען זיינע אויגן

אַזוי קלאָר און ריין געבליבן. איצט האָט ער עס געזען. דער ברודער האָט אַ גלויבן אין יענער וועלט, און וואָס נענטער ער איז געקומען צו יענער וועלט, אַלץ גליקלעכער און רואיגער איז ער געוואָרן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַזוי ווי ער זעט דעם ברודער צופאַרן צו אַן אינזל, וואו עס וואַרטן פאַר אים אָנגעגרייט אוצרות, וואָס ער האָט אָנגעזאַמלט דורך דעם גאַנצן לעבן, און ער פאַרט אָפּנעמען זיין פאַרמעגנס. וואָס נענטער ער קומט-צו צו דעם אינזל, אַלץ רואיגער און גליק-לעכער ווערט ער. דער גלויבן אין דער צווייטער וועלט האָט דעם ברודער געגעבן פּוּח איבערצוטראָגן אַזוי רואיג, מיט געדולד, די נויטן פון דער וועלט. און צום ערשטן מאָל האָט אהרן מקנא געווען דעם ברודער אויף זיין גלויבן. און ער האָט אָנגעהויבן צו זוכן אין זיין לעבן עפעס אַזעלכעס, וואָס זאָל ענלעך זיין צום ברודערס גלויבן, און ער האָט גאַרנישט געפונען. זיין לעבן איז געווען פּוּסט – און נאָר אַרימקייט, וואָכעדיגקייט און טרוקענע שקלאַפּישע אַרבעט פאַר דעם אַרימען טאָג-טעגלעכן ברויט...

– קום, אהרן, מיט מיר.

– וואוהין?

– איך וועל דיך צוריקפירן צום אַנקל מאָזעס. איך וועל בעטן פאַר דיר, אַז ער זאָל דיך צוריקנעמען אויפן פּלאַץ, מן הסתם איז דאָך שוין אונזער מזל אַזוי... מיר מוזן אַפּריכטן גלות. געהייסן פון אויבן... אפשר אויף דער אַנדערער וועלט... ווער ווייסט? זאָג מיר, אהרן, דו דאַוונסט אַמאָל?

– איך האָב קיינמאָל נישט געקלערט וועגן דעם, – האָט אהרן צו זיך אַליין געזאָגט.

– אויב אַזוי, צו וואָס טויג דאָס גאַנצע לעבן? צו וואָס

לוינט עס זיך?

– „צו וואָס לוינט עס זיך“ – האָט אהרן נאָכגעזאָגט דעם ברודערס ווערטער אין זיין געדאַנק, און טאַקע נישט געוואוסט, צו וואָס עס לוינט זיך – אַז קיין אַנדער לעבן, ווי אויף דער וועלט, האָט ער נישט געהאַט, און דאָס לעבן איז געווען אַן אַרימס, אַמיאוסעס – און אַ לאַנגווייליגס... און דאָך איז ער גע-

גאנגען נאָכן ברודער צום אָנקל מאָזעס, בעטן זיך, אז מען זאָל
אים לָזן פּאַרטועצן דאָס לאַנגווייליגע לעבן...

5

אָנקל מאָזעס

פאַר אַ שטיק, שטיק צייט פריער, איידער אונזער גע-
שיכטע הייבט זיך אָן, האָט זיך אַמאָל אין אַ קליין שטעטל אין
פּוילן פּלוצלינג באַוויון אַ פרעמדער, אָנגעטון אַנדערש ווי אַלע
איינוואוינער פון שטעטל, קורץ געקליידעט, דייטש, אין מאָדנע
געקעסטלטע הויזן, געמאַכט אויס ווייבערשער סחורה, מיט
אַ ברייט שטיף קאַפעליש און אַ ווייסן ווייט-אויסגעשניטענעם
קראָג, אַ „פּאַטער-מערדער“, ווי מען האָט עס דענסטמאָל גע-
רופֿן. גרויסע גאָלדענע רינגען אויף די הענט און אַ גאָלדענע
קייט אויף דער סאַמעט-געקעסטלטער וועסט; אַ מענטש אָן
וואַנסעס, נאָר מיט אַ בערדל. דער פרעמדער האָט אַרויסגערופֿן
אַזא שטוינען, אז ווען ער וואָלט נישט געגאַנגען אין גאַס מיט
אַ גוט-באַקאַנטן איינוואוינער, מיט יוספשי קאַשע-מאַכער, וואָלט
מען זיך פאַר אים דערשראָקן. נאָר אַלטע איינוואוינער האָבן
באַלד אין דעם פרעמדן דערקענט יוספשי קאַשע-מאַכערס
עלטסטן זון, וועלכער איז אַוועק מיט יאָרן צוריק אין די ווייטע
מקומות. יונגע מענטשן האָבן גאַרנישט געוואוסט, אַז יוסף
קאַשע-מאַכער האָט אָן עלטסטן זון, און די, וועלכע האָבן יאָ
געדענקט, האָבן געמיינט, אז ער איז שוין לענגסט געשטאַרבן.
זיין באַווייזן זיך פּלוצלינג אין די געסלעך פון שטעטל האָט
ביי פילע אַרויסגערופֿן זכרונות פון דער יוגנט. זיי האָבן דער-
קענט אין דעם פרעמדן זייער יוגנט-פריינט, זייער חדר-חבר,
און זענען צוגעגאַנגען צום פרעמדן און האָבן אים אָפּגעגעבן
דעם ברייטן שלום-עליכם. באַלד איז דאָס גאַנצע שטעטל גע-
וואיר געוואָרן פון דעם „אַמערקאַנער“, וואָס איז צוריק אַהיימ-
געקומען פון די ווייטע מקומות. און אין אַוונט איז יוסף קאַשע-

מאָכערס שטיבל באַלאַגערט געוואָרן פון קרובים, נאָנטע און ווייטע, פון שכנים און גליאַט איינוואוינער פונם שטעטל, וועלכע זענען געקומען נאָכפרעגן זיך נאָך זייערע, וואָס זיי האָבן אין אַמעריקע. האָט איינער געהאַט אַ זון אין אַפריקע, אין בראַזיליע אָדער אַפילו אין לאַנדאָן – איז מען געקומען זיך נאָכפרעגן אויף אים ביים אַמעריקאַנער. ווייל וואָס דאָס איז אַזעלכעס אַמעריקע. האָט מען נאָך נישט גאַנץ גוט געוואוסט אין שטעטל, און אַלץ האָט געהייסן דענסטמאַל אַמעריקע – פון יענער זייט גרענעץ אָן. האָט זיך אויסגעוויזן, איז איין-איין גרויסע שטאָט, און די שטאָט הייסט אַמעריקע.

באַלד האָט דאָס שטעטל אָנגעהויבן צו קלינגען פון דעם „אַמעריקאַנערס“ רייכטום. מען האָט דערציילט פון אַ שטעקן מיט אַ גאָלדענעם קאָפּ, וואָס ער האָט געבראַכט דעם פּאָטער זיינעם, און פון מתנות, גאָלדענע זייגערס און קייטן, וואָס ער האָט געבראַכט די ברידער און דער גאַנצער משפּחה. און האָט ער זיך נאָר שבת אין גאַס אַרויסגעוויזן, אין אַ נייעם געקעסטלען אָנצוג, אָן אויבער-ראַק מיט אַ זיידענעם אונטערשלאַק, – האָט דאָס אַרויסגערופן אַזאַ רושם, אַז דאָס גאַנצע שטעטל האָט זיך געטראָגן אין וואַלקנס פּאַנטאַזיע פון דער לעגענדע פון „אַמעריקאַנערס“ רייכטום. יוספּשי קאַשע-מאַכער, וועלכער איז געווען אין שטעטל נישט קיין זייער אָנגעזעענער בעל-הבית, אַ ייד, וואָס האָט אַ גאַנצע נאַכט געמאַלן קאַשע אין אַ קליין געוועלב און שטענדיג אַרומגעגאַנגען בייטאָג אַ פאַרשלאָפענער, איז מיט אַמאָל געוואָרן אַזאַ אָנגעזעענער בעל-הבית, ווי ער וואַלט דאָס גרויסע געווינס געוואונען. און אַ גאַנצן שבת האָט מען געהאַלטן אין איין טראָגן קוגל און טשאַלענט פון שיינע אָרנטלעכע בעלי-בתימס טישן צו יוסף קאַשע-מאַכערס שטוב, מכבד צו זיין דעם גרויסן גאַסט, דעם „אַמעריקאַנער“.

גערעדט האָט מען, אַז דער אַמעריקאַנער איז אַראָפּגעקומען אין שטעטל אַריין גרויסע געשעפטן צו מאַכן, אַז באַלד נאָך שבת שטעלט ער זיך בויען אַ גרויסע קאַשע-מיטל, און ער האָט שוין אָפּגעקויפט ביים שררה פון שטעטל די פעלדער הינטער

דער שטאָט. יידן האָבן זיך געמאַכט חשבונות, אַז זיי וועלן גליקלעך ווערן דורך אים. און נאָך שבת זענען אַריינגעקומען צו יוספשי קאַשע-מאַכער פאַרשידענע בעלי-בתיים, יידן מעקלער און יידן סוחרים, און האָבן אָנגעהויבן אָנצושלאָגן פאַרשידענע געשעפטן. איינער – אַקסן, דער צווייטער – וואָל און אַ דריטער אַ הלוואה אויף גוטע פראָצענטער. אַנדערע זענען ווייטער און טיפער געאַנגען און אָנגעהויבן זיך איידל צו אינטערעסירן מיט האַרץ-אָנגעלעגנהייטן. וואָרים געהערט האָט מען, אַז דער אַמעריקאַנער איז נאָך אַ בחור. דער אַמעריקאַנער האָט אַלץ אויסגעהערט גאַנץ ערנסט, מיט אַלץ זיך אינטערעסירט, אויף אַלץ זיך נאָכ-געפרעגט און די איינצלעהייטן פון אַלעם געוואָלט וויסן, און האָט אַלעמען האָפּענונגען געגעבן, און עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז אַט שוין-שוין גייט ער טון דאָס געשעפט. נאָר קיין געשעפטן אין שטעטל האָט ער נישט געמאַכט.

אַ פאַר וואָכן האָט זיך דער אַמעריקאַנער אַרומגעדרייט אין שטעטל פּוסט-און-פּאַסט, געוואוינט אַלץ ביים פּאַטער דעם קאַשע-מאַכער, קיין מילן האָט ער נישט אויפגעמויערט און קיי-נע געשעפטן האָט ער נישט געמאַכט, און קיין גראַשן האָט מען ביי אים נישט פאַרדינט – האָט ער זיין גאַנצן רייץ פאַר-לירן. קיינער האָט זיך שוין מיט אים נישט אינטערעסירט, די אַמעריקאַנער געקעסטלעטע הויזן האָבן קיין באַוואונדערונג מער נישט אַרויסגערופן, אַפילו זיינע גאָלדענע רינגען מיט די גאָל-דענע מתנות. יוסף קאַשע-מאַכער איז געוואָרן אויס מחותן. מען האָט ווייטער געהערט אַ גאַנצע נאַכט די שטיין-מילן אַרויס-וויינען פון געוועלבל אַרויס און בייטאָג געזען אַ שראַפּעדיגן פאַרמעלטן ייד. יעדער האָט געהאַט צו טון מיט זיינע אייגע-נע געשעפטן. אין „אַמעריקאַנער“ האָט מען מער נישט געדענקט. נאָר ווען קיינער האָט זיך שוין מער נישט אינטערעסירט מיט דעם „אַמעריקאַנער“, האָט זיך דער אַמעריקאַנער אָנגע-הויבן צו פאַראינטערעסירן מיט די איינוואוינער פון שטעטל. אויסגעפרעגט יעדן באַקאַנטן, פון וואָס ער לעבט, וויפיל ער פאַרדינט אַ וואָך, און וויפיל ער באַדאַרף אַ וואָך. אַריינגעקומען

אין פרעמדע שטובן און געזען, ווי מען וואוינט און ווי מען לעבט, וואָס מען עסט און אויף וואָס מען שלאָפט, און אז מען האָט אים געפרעגט, צו וואָס באַדאַרף ער דאָס וויסן, אויב ער וויל געבן פרנסה, האָט ער געשמייכלט:

— אַ מענטש דאַרף אַלצדינג וויסן. עס איז גוט צו וויסן. אין אַ געוויסער צייט אַרום איז דער אַמעריקאַנער פאַר-שוואונדן פון שטעטל, מיטגענומען אַ יינגערן ברודער מיט זיך. איבערגעלאָזט דעם פּאָטער, זאָגט מען, אַ פאַר הונדערט רובל דאָס מילעכל צו פאַרגרעסערן. און אַזוי ווי ער איז געקומען פון דער „אַמעריקע“, אַזוי איז ער פאַרשוואונדן. צוערשט האָט מען עס אַפילו נישט באַמערקט. נאָר דערנאָך, אַז מען איז געוואויר געוואָרן, אַז דער „אַמעריקאַנער“ איז אַוועק, האָט מען גערעדט אין שטעטל, אַז עס האָט גאָר אַנדערש נישט געקאָנט זיין. ווייל דאָס אַמעריקע איז אַ פישוף, וואָס לאָזט נישט רוען. און דער, וואָס האָט נאָר די שוועל איבער אַמעריקע איבערגעטראָטן, וועט שוין נישט קאָנען איינזיצן אויף אַנדערער ערד, מעג עס זיין אייגענע געבוירענע, ווייל עס ציט אים צוריק — אַזוי ווי דעם גנב צו דער תליה...

נאָך דעם „אַמעריקאַנער“ האָט זיך דאָס שטעטל אָנגע-הויבן צו לאָזן קיין אַמעריקע. קיינער האָט אין אָנפאַנג נישט באַמערקט, ווי דאָס שטעטל ווערט ביסלעכווייז, ביסלעכווייז שיטערער און שיטערער. די אַלטע גייען אויפן בית-עולם און די יונגע ווערן פאַרשוואונדן קיין „אַמעריקע“... צוערשט האָט דער אַמעריקאַנער אַריבערגענומען זיינע אייגענע: די ברידער, דערנאָך די משפּחה, די ברידערס קינדער, די פעטערס, די איידעמס און די זין פון די פעטערס. דערנאָך האָבן זיך אָנגעהויבן צו ווענדן צו אים קינדער פון מחותן, באַקאַנטע, און גלאַט אַזוי „לאַנדסלייט“ נאָך שיפס-קאַרטן. עס האָבן זיך אָנגעהויבן צו יחסנען צום „אַמעריקאַנער“ גלאַט פרעמדע יידן, אַבי נאָר אויסצוגעפינען אַ שטיקל מחותנשאַפט און דערווייז עס אין בריוו און געבעטן אַ שיפס-קאַרטע. דער אַמעריקאַנער זאָגט נישט אָפּ. און דאָס שטעטל ווערט איינציגווייז אויסגע-רונען. די „שטעט“ אין דער קאַלטער שול ווערן שיטערער,

גאנצע משפחות ווערן פארשוואונדן. שבת נאָכן דאווענען, ביים דיינס חמוש-לערנען, ווערט דער עולם וואָס אַמאָל ווינציגער, אין שטעטל זעט מען מער ווייבער ווי מענער, מער עלטערן זוי קינדער, מער קליינע און אַלטע, ווי דערוואַקסענע; אַלע זענען זיי נאָך נאָכן „אַמעריקאַנער“. אַפילו דער אַלטער קאַשע-מאַכער האָט אויף דער עלטער פאַרשלאָסן זיין בודקעלע — און דאָס וויינען פון די מיט-שטיינער האָט אויפגעהערט ביינאַכט אין אַלטן מאַרק — און איז אַראָפּגעפאַרן נאָך דער „אַמעריקע“, צו זען זיך מיט זיינע קינדער, איידער ער שטאַרבט. אַזוי פאַרן זיי נאָך דעם „אַמעריקאַנער“, ווי ער וואָלט זיי מיט אַ פשוף אַהין געצויגן, ביזן היינטיגן טאָג...

אין „אַמעריקע“ האָבן זיך די איינוואוינער פון שטעטל צוריק געפונען. אויף דער „בויערי“-גאַס איז געשטאַנען אַ דריי-שטאַקיג הויז, פאַרשטויבט און שמוציג, וואָס די דאָך-באַנען האָבן אָנגעטראַגן דערויף דעם שטייב פון די גאַסן. און אין די אוי-בערשטע שטאַקן איז געזעסן דאָס גאַנצע שטעטל קומין... און האָט גענייט מלבושים ביים אַמעריקאַנער. און ווער איז אויף דער „בויערי“ נישט געזעסן? די למדנים פון שטעטל, די יחסנים, צוזאַמען מיט בעלי-מלאכות און גלאַט גראַבע-יונגען פון דער היים — אַלע זענען זיי געזעסן! אויפן הויכן שטאַק, און האָבן גענייט און גענייט. און די, וועלכע זענען דאָרט אַריינגעפאַלן — זענען געבליבן אויפן לעבן לאַנג. זיי האָבן מער נישט געוואוסט, ווי נאָר איין וועג: אינדערפרי צו דעם „שאַפּ“, אין אַוונט פון דעם „שאַפּ“ — אַהיים. און ביים אַריינגאַנג פון הויז אויף דער „בויערי“ איז געשטאַנען אַ קליין פאַרשטויבט שילדל, וועלכעס האָט געטראָגן דעם אַמעריקאַנערס נאָמען: „מאַזעס מעליניק“.

6

דער „אַמעריקאַנער“ אין אַמעריקע

אין געוועלע פון קליידער איז געשטאַנען דער „אַמערי-“

קאָנער", דער אָנקל מאָזעס, אָן אַ ראָק, און האָט מיט אַ גרויסער שניידערשער שער זיך אָפגעשוירן די נעגל פון די פינגער. איבער דער גאַנצער לענג פון געוועלעב זענען געשטאַנען לאַנגע, ברייטע טישן, אויף וועלכע ס'איז געווען אָנגעלייגט ביז אין האַלבן באַלקן אַריין קופּעס מיט קליידער: רעק, מאַרינאַרקעס, הויזן און וועסטן.

ביי די טישן האָבן זיך אַרומגעדרייט שטאַרקע יונגען, ברייטבייניגע מיט שטייפֿע אַרויסגעשטעלטע ברוסטן, און האָבן געשוויגן פון אימה פאַרן „אָנקל". נאָר פון צייט צו צייט האָט איינער געוואונקען דעם צווייטן מיט די אויגן. עס איז נאָך געווען זייער פרי אין מאַרגן, און די שניידער-אַרבעטער זענען ערשט אַריינגעקומען צו דער אַרבעט.

— קוזמין קריכט — זע, זע, ווי קוזמין קריכט, — האָט דער אָנקל מאָזעס געוויזן מיט דער גרויסער שער אויף די אַריינ-געקומענע יידן, אַ טייל מיט בערד, אַ טייל אָן בערד, אַ טייל אַלטע, שוין איינגעהויקערטע, אַ טייל יונגע, מיטל-אַריגע, וועלכע זענען מיט אַ געוויסער פּוילקייט אַריינגעקומען אין געוועלעב אַריין און אַרויפגעלאָזט זיך אויף די טרעפּ אויף די אויבערשטע שטאַקן, וואו עס זענען געווען די ווערקשטעלן.

— זע, זע, ווי קוזמין קריכט — העי, דו, גרינער נאָטע! ווי האָט מען אים גערופן אינדערהיים? נאָטע פוטערמילך, — האָט ער אָפגעשטעלט איינעם פון די אַרבעטער, אַ מיטל-יאָריגן ייד, וועמעס אויגן עס זענען נאָך געווען האַלב-פאַרוועבט אין שלאָף און די פּאות נאָך נאָס פון וואַשן, און געגאַנגען איז ער פּוילן-דיג זיך.

— וואָס קריכסטו? — וואָס מיינסטו, דאָ איז קוזמין? אין קוזמין איז מען געקראַכן, אין אַמעריקע לויפט מען פלינק — העי, פאַרשטאַנען? — הויב די פיס, דו אוגערקע גרינע!

די יידן ביי די טישן מיט די קליידער האָבן אויפגעלאַכט, ווי געוואַלט צופרידנשטעלן דעם אָנקל — אַבער צו לאַכן האָבן זיי נישט געוואָגט. דער „אָנקל" האָט אויפגעהויבן זיינע אויגן, די שייטערע געלע ברעמען זענען פאַרטרונקען געוואָרן אין דעם

פעטס פון זיין פנים, און אז די יונגען האָבן געזען דעם אָנקל'ס „נאַקעטע“ אויגן, וואָס זיצן אין זיין ברייט-פעט פנים, זענען זיי פאַרשטומט געוואָרן.

— קום נאָר אַהער, יונגערמאַן, — האָט דער אָנקל געוואונקען צו אַ יונג, אויף וועלכן זיין רונדיג געשוירן בערד'ל האָט עדות געזאָגט, אז ער איז אַ פרומער, און וועלכער איז אַריינגעקומען שפעטער פון אַלע. ערשטנס, ווייל ער איז געווען דעם אָנקל'ס אַ קוזין, האָט ער זיך דאָס דערלויבט, און צווייטנס, ווייל ער איז נישט אָנגעגעבן דער חתונה, און אויף זיינע ווייכע בעקלעך, וועלכע זענען געווען אויסגעקנעטן פון שלאַף, האָט זיך נאָך געפילט דער טעם פון קושן, וואָס דער יונגערמאַן האָט גענאָסן ביינאַכט...

— יונגערמאַן, מען לייגט עס אָפּ אויף שבת, וועט עס זיין פאַר דיין געלט — נישט אין מיטן דער וואָך. אין מיטן דער וואָך איז עס פאַר מיין געלט — פאַרשטאַנען?

דער יונגערמאַן, וועלכער האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ מורנו מער ווי אַלע אַרבעטער, ווייל ער איז געווען דעם אָנקל'ס אַ קוזין, האָט אָנגעקוקט דעם אָנקל און נישט פאַרשטאַנען, וואָס ער מיינט. ער האָט זיך דערלויבט צו פרעגן:

— וואָס מיינט דער אָנקל?

— ווייסט שוין וואָס איך מיין —

און אַלע פּלאַצן-אַרויס מיט אַ געלעכטער.

אַ רויטער שטראַם בלוט האָט באַגאָסן דעם יונגענמאַנס פנים, ער האָט נישט געוואוסט וואו די אויגן אַהינצוטון. ווען די יונגען ביי די טישן האָבן אַרויסגעפּלאַצט מיט אַ געלעכטער, האָט דער אָנקל זיי איינגעשטילט מיט אַ בליק פון די אויגן, אויפגעהויבן די שיטערע ברעמען.

— העריס, כאַפּ אים אויפן פידל, — האָט אַ יונג געגעבן אַ געשריי-אַרין פון דרויסן, און אַריינגעוואָרפן אין געוועלכ אַרין אַ הויכן איטאַליענער מיט זיין ווייב.

— האָב נישט קיין מורא. איך וועל דיר פאַרקויפן דעם

בעסטן קאַפטן!

און איידער דער גוי האָט זיך נאָך צייט געהאַט אַרומצו-
קוקן, האָבן אים שוין צוויי יונגען געכאַפט און געגעבן אַ צי-
אַראָפּ פון אים די הויזן, אַרויפגעצויגן אַ פּאָר אַנדערע, קורצע,
די נאָט האָט געפּלאַצט הינטער אים, אַרויפגעשלעפט אויף אים
אַ קורצן רעקל, פון וועלכן דער גוי האָט אַרויסגעשטעקט אַ פּאָר
לאַנגע הענט, וואָס ער האָט נישט געוואוסט, פון וואָנען זיי האָבן זיך
אים גענומען – איינער האָט אים געצויגן דעם ראַק פון הינטן,
אַ צווייטער פון פּאַרנט, אויסגעשטעלט אים די ברוסטן, אַרויס-
געקלאַפט אים די פּלייצעס, און באַלד האָט שוין אַ דריטער
צוגעטראָגן צו אים אַ שפיגעלע און געשפיגלט דעם גוי:

– זעט ער נישט אויס ווי אַ „דזשענטעלמען?“ סעם, קום
נאָר אַהער, גיב נאָר אַ קוק אויף אים, – האָט דער יונג, וואָס
האָט דעם איטאַליענער אַנגעמאַסטן דעם אַנצוג צוגערופן אַן
אַנדערן: – קוקט ער נישט אויס, ווי אַ מיליאָנער?

– געוויס, אַזאַ יאָר אויף זיין מאַמען, – האָט סעם איבער-
געגלעט מיט זיין גרויסער האַנט דעם גוים אַנצוג אויף זיינע
פּלייצעס. – ער איז „אַל-רייט“.

אין געוועלעב האָט זיך באַוויזן אַ מיידל. אירע צוויי
שוואַרצע צעפּ זענען געווען ערשט געצוואָנגענע און פּאַרקעמטע
און אַראָפּגעלאָזט זיך מיט רויטע בענדלעך, פּאַרקניפט איבער
אירע פּלייצעס. דאָס ברוינע זשאַקעטל, וואָס זי האָט געטראָגן,
כאַטש אויסגעריבן און אויסגעוואַקסן, דאָך איז עס געווען ריין.
מען האָט געשפּירט דערפון אַ שטאַרקן גערוך פון עסיג, מיט
וועלכן דאָס מיידל האָט די פּלעקן אַרויסגענומען. פון אונטער
איר זשאַקעטל, איבערן קליידל, האָט זי געטראָגן אַ ווייס
שירצל, ווי זי וואָלט געזאַנגען אין שול צום עקזאַמען.

– איך וויל זען דעם אַנקל מאָזעס. קאָן איך זען דעם
אַנקל מאָזעס? – האָט דאָס מיידל געפרעגט דעם ערשטן אַנגע-
טראַפענעם מענטשן אויף דער שוועל פון דער טיר.

דער מאַן האָט זי אַנגעקוקט.

– אַנקל מאָזעס איז נישטאָ. וואָס ווילסטו פון אַנקל מאָזעס?

– איך ווייס שוין וואָס איך וויל, – איז דאָס מיידל

ווייטער געגאנגען און געפרעגט אן אנדערן יונג... – איך וויל זען דעם אַנקל מאָזעס.

דער אַנקל מאָזעס, וועלכער איז נאָך אַליץ געשטאַנען מיט דער גרויסער שניידער-שער אין דער האַנט (פון דעם האָט ער זיך נישט געקאָנט אָפגעוואוינען זיין גאַנץ לעבן) אין פראַנט פון זיין געשעפט, ביי דער טיר פון זיין ביוראָ-צימער און ביים אַרויפגאַנג פון די טרעפּ, וועלכע האָבן געפירט צו די אויבער-שטע שטאָקן פון די געווערקשטעלן, האָט דערהערט ווי דאָס מיידל פּרעגט זיך אויף אים. האָט ער געפרעגט פונדערווייטנס, נישט אויפהויבנדיק די אויגן:

– וואָס איז?

אין דעם טאָן האָט דאָס מיידל דערקענט, אַז דאָס איז דער אַנקל מאָזעס, איז זי פלינג צוגעגאַנגען צו אים און גע-זאָגט אין אַ בעטנדין קינדישן טאָן:

– איך בעט דיך, אַנקל מאָזעס, זיי גוט צו מיין פאָטער.

דו קאָנסט אים העלפּן. העלף אים.

– וועמעס איז דאָס? – האָט דער אַנקל געפרעגט די מענטשן זיינע.

די יונגען האָבן געצויגן מיט די אַקסלען, ווי זיי וואָלטן

געווען באַנוצט באַוועגונגען אָנשטאַט ווערטער.

– ווי הייסטו? וועמעס ביסטו?

– מיין נאָמען איז מאַשאַ. איך בין אהרן מעלניקס

טאָכטער. דו ביסט זיין אַנקל. איך ווייס, דו ביסט אַנקל מאָזעס –

דער פאָ האָט דאָס געזאָגט.

– דו ביסט דעמס, אַ, איך ווייס שוין. איך ווייס שוין –

וואָס ווילסטו?

– איך וויל, אַז דו זאָלסט אים אויסבאַרגן הונדערט

דאָלאַר. פאָטער וויל גיין אין ביזנעס. ער האָט נישט קיין

געלט. דו האָסט יאָ. איך בעט דיך, באַרג אים הונדערט דאָלאַר,

אַנקל.

דער אַנקל מאָזעס האָט אויפגעהויבן זיינע אויגן. ער האָט

געוואָלט עפעס זאָגן דעם מיידל, נאָר אַז ער האָט דערזען די

נאַסע צוויי שוואַרצע צעפּ און דאָס ווייסע שירצל, איז זי אים

געוואָרן געפעלן. ער האָט צוריק אַראָפּגעלאָזט די אויגן און געזאָגט:
 — גיי אַהיים, קינד, גיי אַהיים צו מאַמע. איך וועל זען,
 וואָס איך קאָן טון.

— וועסטו באַרגן פאַ הונדערט דאָלאַר, אַז ער זאָל גיין
 אין ביזנעס, אַנקל? יעס?

— אַלל־רייט, גיי אַהיים. איך וועל שוין זען, וואָס איך
 קאָן טון.

דאָס מיידל איז נאָך געשטאַנען פאַרן אַנקל, ווען אין
 דער טיר האָבן זיך באַוווּן איר פּאָטער אהרן מיט דעם
 עלטסטן ברודער זיינעם, בערל. די יידן זענען אַריינגעגאַנגען
 מיט מורא, און געשלעפט זיך מיט שרעק צום אַנקל.

— אַט איז פאַ, — האָט מאַשאַ אויסגערופן, דערווענדט די דעם
 פּאָטער. — ווייסט פאַפּאָ — אַנקל מאָזעס האָט געזאָגט, ער
 וועט דיר באַרגן געלט צו גיין אין ביזנעס.

— וואָס טוסטו דאָ? — אַהיים גיי. גיי אַהיים, — האָט זיך
 אהרן פאַרשעמט פאַר די מענטשן איבער דעם, וואָס זיין קינד
 איז אַריינגעקומען בעטן פאַר אים.

מאַשאַ האָט זיך אָפּגערוקט אין אַ ווינקל.

— וואָס איז? — האָט דער אַנקל צוגעשריגן נאָך פּונ-
 דערווייטנס, ווען ער האָט דערזען די יידן אַריינקומען און
 דער „וואָס איז“ האָט די יידן אָפּגעשטעלט.

סעם, אַ שטאַרקער יונג פּון אַ יאָר עטלעכע-און-צוואַנציג,
 איז צוגעלאָפּן צו די יידן, זיי אָפּגעשטעלט און עפעס גערעדט
 מיט זיי.

סעם איז געווען דעם אַנקל מאָזעס ליבלינג. ער איז גע-
 ווען זיין שוועסטערס קינד, וועלכן ער האָט אַראָפּגעבראַכט
 קיין אַמעריקע, און גענומען אים צו זיך אין געשעפט אַריין.
 סעם איז געווען דעם אַנקל זייער געטריי, און אָפּגעהיט דעם
 אַנקלס אינטערעסן. דער אַנקל האָט געוואוסט דערפון, און ער
 האָט געהאַט צו דעם יונג מער צוטרויען, ווי צו אַלע אַנדערע.
 ער האָט אים געמאַכט פאַר דעם געלט-נעמער. קיינער האָט
 נישט געטאַרט נעמען קיין געלט, ווען ער האָט עפעס פאַר-

קויפט, נאָר סעם. סעמען האָט דער אָנקל ליב-געהאַט, ווייל ער איז געווען ענדלעך צו אים, ווען דער אָנקל אַליין איז נאָך געווען אַ קצב-יונג אינדערהיים. סעם האָט געקאָנט ביים אָנקל אַלץ אויספירן. און אַלע לאַנדסלייט, וואָס האָבן באַדאַרפט עפעס צום אָנקל, האָבן זיך צום ערשטן געווענדט צו סעמען, אַז ער זאָל זיין זייער מליץ-יושר.

— סעם, בעט פאָר אים. וועסט טון אַ מצוה. סעם, טו אַ טובה אַהרנען. טו אַ טובה, — האָט בערל געבעטן ביי סעמען פאָר זיין ברודער.

סעם איז צוגעגאַנגען צום אָנקל און געזאָגט:

— אָנקל, אהרן מעלניק פון קומין איז צוריקגעקומען צו דער אַרבעט — אים צוריקגעמען?

— גאַרנישט צו טון, — האָט דער אָנקל זיך אָנגעהויבן באַשעפטיקן מיט דער שער, וואָס דאָס איז געווען אַ צייכן, אַז „אַלע טירן זענען צוגעשלאָסן“. — זאָל ער גיין מיטן ברודער נאָך ברוקלין העמדער נייען מיט איטאַליענישע שיקסעס — איך באַדאַרף אים נישט מער. פאָר מיר איז ער שוין צו-אַלט. סעם האָט געוויזן צום ברודער בערל מיט דער האַנט און פאַרצויגן די ליפן. עס הייסט, אַז ער קאָן גאַרנישט מאַכן.

— אָנקל, האָט רחמנות אויפן... — האָט דער עלטערער ברודער בערל געוואָגט צו טרעטן אַ טריט נענטער פאַרן אָנקל. — ער האָט דאָך אַ ווייב מיט קינדער. דער אָנקל וועט זיך אַ גרויסע מצוה פאַרדינען. אַ גרויסע מצוה.

— איך טו נישט קיין מצוות. איך האָב שוין גענוג גע-טון מצוות, אַז מען זאָל מיך דערנאָך שילטן דערפאַר, זידלען דערפאַר. וואָס האָט ער געזאָגט אויף מיר? זאָג סעם, וואָס ער האָט אויף מיר געזאָגט, ווען ער איז אַראָפּגעלאָפן פון דער הויך?

— האָט דער אָנקל אַ זאָרג, וואָס ער האָט געזאָגט, ווער עס האָט געזאָגט? שנאָרערס! אַז ווען נישט דער אָנקל, וואָלטן זיי דאָך אַלע געווען געפילט אין קומין. דער אָנקל האָט אים

אַראָפּגענומען, אים מיט די בעבעכעס, געשיקט געלט, שיפּס-קאַרטן און ער וואָגט דעם אָנקל אַקעגן צו רעדן. אָ, זיין גליק איז, וואָס איך בין נישט געווען אין געוועלב, איך וואָלט אים גע-וויון דעם אָנקל אַקעגן צו רעדן, — האָט זיך סעם פּלוצים צע-קאַכט פאַרן אָנקל.

— מילא, האָט ער געזאָגט. ער ווייסט דען, מישטיינס-גע-זאָגט, וואָס ער רעדט? עס איז אים שלעכט, רעדט ער — גאָט איז דאָך אויך מוחל — ער האָט גערעדט נאַרישקייטן. זאָל אים דער אָנקל...

— נאַרישקייטן, — ביי מיר רעדט מען נישט קיין נאַריש-קייטן; ביי מיר רעדט מען גאַרנישט. ביי מיר שווייגט מען. געהערט? מען שווייגט! — האָט דער אָנקל אויפּגעהויבן די ברעמען, — ווי האָט מען אים גערופן אינדערהיים, סעם?
— אהרן גאַרגל.

— גאַרגל האָט מען אים גערופן, — האָט דער אָנקל זיך הויך פאַנאַנדערגעלאַכט. — גאַרגל, גאַרגל איז גוט — נאָר דאָ אין אַמעריקע גאַרגלט מען נישט, אין קוומין גאַרגלט מען, נישט דאָ אין אַמעריקע. אהרן איז געשטאַנען די גאַנצע צייט אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ, איינגעגראָבן דעם בליק אין דר'ערד. ער האָט געלאָזן פאַלן איבער זיין קאַפּ אַלע שפּאַטערייען, וואָס מען האָט גע-זאָגט איבער אים, און געשוויגן. ער האָט געוואָלט וואָס שנעלער צוריק אַרויפקומען אין דער הויך אַרויף צו דער מאַשין, און ווידער זיין איינגעשפּאַנט אין דעם לעבן.

— זאָל דער אָנקל רחמנות-האַבן, ווען נישט אויף אים, איז אויף זיין ווייב און קינדער. — וואָס זענען זיי שולדיג, אַז ער רעדט נאַרישקייטן? ער וועט שוין נישט רעדן, ער וועט עס שוין געדענקען אויפן גאַנצן לעבן...
— „גאַרנישט צו טון“.

מאַשע איז געשטאַנען אין אַ ווינקל און צוגעזען און צו-געהערט, ווי מען שפּאַט און מען באַליידיגט איר פּאַטער. אירע בעקלעך האָבן געברענט און אירע הענטלעך האָבן געציטערט. צוערשט איז עס איר געווען אַ וואונדער, וואָס דער „פּאַ“ לאָזט

זיך אזוי, וואָס דער „פּאָ“ שווייגט. דערנאָך האָט עס איר אָג-
 געהויבן וויי צו טון. זי האָט געוואָלט וויינען, שרייען. זי האָט
 זיך איינגעהאַלטן. איינגערעדט זיך: זיי זענען גרויסע, ווייסן
 זיי וואָס צו טון. נאָר ווען זי האָט געהערט, ווי מען רופט
 איר פּאָטער „גאַרגל“, איז זי אויפגעשפרונגען פון איר ווינקל,
 וואו זי האָט זיך באַהאַלטן די גאַנצע צייט, און צוגעגאַנגען
 צום פּאָטער און אָנגעהאַלטן זיך ביי דער האַנט, און גרויסע
 טראָפּנס טרערן האָבן אַרויסגעשפּראַצט אויף די הערעלעך פון
 אירע אויגעלעך:

— קום, „פּאָ“, אַהיים. זיי נישט דאָ, „פּאָ“. זיי זענען
 שלעכטע מענטשן... זאָרג זיך נישט „פּאָ“ — מיר וועלן שוין לעבן.
 מיר וועלן זיך שוין אָן עצה געבן... נעם נישט קיין געלט פון אים
 (זי וויינט אָן אויפן אָנקל מאָזעס). — דו ביסט אַ שלעכטער מענטש —
 זאָגט זי צום אָנקל — אַ ברוטאַל, אַ חיה, אַ הונט — דאָס ביסטו.
 — מאַשאַ, געדענק אין גאָט, וואָס טוסטו? דעם אָנקל
 בעט-איבער, וואָס האַסטו געזאָגט?

— איך וויל נישט איבערבעטן דעם אָנקל. קום, פּאָ,
 אַהיים. קום, פּאָ. איך וויל נישט דו זאָלסט דאָ זיין.

— נעמט זי אַוועק. וואָרים... — האָט סעם געשריגן
 צו אהרנען און צו בערלען, און אָפּגעשטופט זי פון אָנקל.

דער אָנקל מאָזעס האָט אויפגעהויבן זיינע ברעמען. עס
 האָבן זיך אַרויסגעוויזן זיינע פייכטע בלאַלעכע אויגן, ער האָט
 אַוועקגעלייגט די שער פון דער האַנט, פאַרלייגט די הענט זיך
 אויפן בויך און אָנגעקוקט דאָס מיידל, וואָס האָט געהאַלטן
 דעם פּאָטער ביי דער האַנט און אים אַוועקגעשלעפט. ער האָט
 איינגעביסן זיינע אָפּגעגאַלטע לייפן און געזאָגט ווי צו זיך:

— דאָס קעלבֿל געפעלט מיר!

אַ סעם האָט דערהערט דעם אָנקל'ס שטימע, האָט ער
 אָפּגעלאָזט דאָס מיידל. אַ מינוט האָט דער אָנקל געקוקט אויף
 דעם מיידל, און מאַשאַ האָט אים אָנגעקוקט. דער אָנקל האָט
 זיך געמיט איר צו קוקן גלייך אין די אויגן אַריין. דער אָנקל
 איז ערנסט געוואָרן, פאַרביסן די לייפן און געזאָגט צו מאַשאַ:

— איך וואָלט געוואונטשן, אַז דו זאָלסט זיין מיין טאָכטער.

מאָשאַ האָט אים געקוקט אין פנים אַריין. אויף די הער-
לעך פון אירע הייטלעך זענען ווידער טראָפן טרערן געהאַנגען,
און זי האָט אים אָפּגעענטפערט:

— איך האָב דיך פיינט!

דער אָנקל האָט געשמייכלט. זיינע גרויסע פליישיגע ליפן
האַבן זיך אויפגעפנט און ער האָט געוויזן זיינע געזונטע וויי-
סע ציין, אָנגענומען דאָס גאַלדענע קייטל פון זיגער און דער-
מיט געבאַמבלט און אויסגערופן:

— סעם!

— יא, אָנקל, — איז דער יונג צוגעלאָפן.

— ווי האָט מען אים גערופן אינדערהיים? — האָט ער
אָנגעוויזן אויף אהרנען.

— גאַרגל.

— נעם דעם גאַרגל אַרויף אין דער הויך און גיב אים
אַרבעט. וועסט אים געבן פינף דאָלאַר מער אַ וואָך שכירות,
פאַר דער טאָכטער, — אָנווייזנדיג אויף מאָשאַן.

דער פעטער בערל, אהרן, סעם אין אַלע מענטשן אין
געוועלעב האָבן אויפגעפנט זייערע אויגן און מיילער און אָנגע-
קוקט דעם אָנקל, אויב ער מיינט עס ערנסט.

— זעסט, זעסט, דאַנק דעם אָנקל, גיב אַ קוש אין האַנט, —
האָט דער פעטער געשריגן אויף מאָשאַן.

מאָשאַ האָט געקוקט אויפן פאַטער. וואָס וועט „פאַ“ טון.
זי האָט געזען ווי „פאַ“ איז מיט פרייד אַרויפגעשפרונגען די
טרעפ צום ווערקשטעל, נאָך סעמען, און דער אָנקל האָט אים
באַכגעשריגן:

— גיי, גאַרגל, גיי.

פאַ האָט גאַרנישט אָפּגעענטפערט, נאָר צוגעשמייכלט.
דאָס מיידל איז פלינק אַרויסגעלאָפן פון געוועלעב, און די
טרערן האָבן זיך ווי ליכטיגע רונדיגע פערל געקייקלט איבער
אירע צעגליטע בעקלעך.

7

אָנקל מאָזעס לעבן

אין דער לעצטער צייט האָט אָנקל מאָזעס זייער פיל גע-
קלערט וועגן זיך, וועגן זיין לעבן, זיין פאַרגאַנגענהייט און זיין
צוקונפט. אַ זאך, צו וועלכער ער איז גאַרנישט געוואוינט גע-
ווען. און אויך איצט, נאָך מאַשאַס אוועקגיין, האָט אָנקל מאָ-
זעס זיך פאַרקלערט. דאָס קינד מאַשאַ האָט אויף אים געמאַכט
אַ שטאַרקן איינדרוק.

קיין קינדהייט האָט אָנקל מאָזעס נישט געהאַט. אָנקל
מאָזעס איז אויפגעצויגן געוואָרן ביים פאָטער, דעם קאַשע-מאַ-
כער. דער פאָטער האָט געריבן קאַשע פאַר די פויעריים, און
זיינע קינדער אַליין האָבן געהונגערט. פון קליינערהייט אָן האָט
ער געמוזט אַרבעטן און פאַרדינען פאַר זיך: שלעפן פעקלעך
פון מאַרק אַהיים נאָך אַ בעלי-הביתטע, לויפן אין שעכט-הויז
אַריין אַ הון שעכטן. און אין שעכט-הויז האָט ער זיך באַ-
קאַנט מיט די קצבים-יונגען און שוין נישט אָפגעטרעטן פון
זיי. געהאַלפן בהמות בינדן. אַמאָל פון אַ געשאַכטן שעפסל
דאָס פעלכל אַראָפגעצויגן. אַזוי האָט ער זיך פאַרדינט זיין
שטיקל ברויט, ביז ער איז אויסגעוואָקסן אַליין פאַר זיך. קיי-
נעם האָט ער נישט געהאַט און האָט נישט באַלאַנגט צו קיי-
נעם. אַז ער האָט באַדאַרפט זיך שטעלן צו סאָלדאַטן און מורא
געהאַט, אַז מען זאָל אים נישט פאַרשיקן, איז ער אַנטלאָפן
פון שטעטל, געגנבעט די גרענעץ, און מיט אַן אָקסן-שיף איז
ער דאָס וואַסער דורכגעפאַרן, אָן געלט, נאָר פאַר אַרבעט, וואָס
ער האָט געהאַלפן די אָקסן פייטערן אויפן וועג. מיט אונטערגע-
שלאָגענע זייטן, וואָס די מאַטראַסן האָבן אים געשלאָגן איבערן
וועג, און מיט צוויי רובל רוסיש געלט, האָט ער דעם באַדן
באַטרעטן — אין היינט איז ער מאָזעס מעלניק, דער פאַבריי-
קאַנט פון דער „בויעריי-גאַס, פּרעזידענט פון דער חברה
„אנשי קוזמין“, באַשעפטיגט האַלב קוזמין ביי דער אַרבעט, די

שענסטע יידן פון זיין שטאָט זענען ביי אים פרעסערס, שטעפערס, און זיי ציטערן פאַר אים און זיי חנפענען אים; אַ בעל-הבית פון הייזער, אין וועלכע די קומינער לאַנדסלייט וואוינען ביי זייער לעבן; אַ פאַר בעטלעך טראָגן זיין נאָמען אין שפי-טאָל „ביקור-חולים“, אין וועלכן די קומינער יידן ליגן קראַנק, ווען זיי ווערן אַלט, און „מאָזעס מעלניק“ פינקלט מיט גאַל-דענע בוכשטאַבן איבער דעם טויער פון „שער-רחמים“, ביים אַריינגאַנג פון בית-עולם, אויף וועלכן די קומינער רוען נאָך זייער טויט.

אַבער וואָס האָט ער פון זיין לעבן? טיילמאָל דאַכט זיך אים, אַז אויך ער, ווי זיינע אַרבעטער, איז ווי דער פאָדום, וואָס איז איינגעפּעדעמט אין דער נאָדל. די מאַשין לויפט און די נאָדל נייט. נייט, צי זי וויל יאָ, צי זי וויל נישט... אַלע אין אַמעריקע זענען איינגעפּעדעמט אין דער נאָדל, און אויך ער. פון ערשטן טאָג אָן, צייט ער האָט די ערשטע פּלאַצן ביר אָפּגעטראָגן פון שענק, אין וועלכן ער האָט געפונען אַרבעט דעם ערשטן טאָג פון זיין קומען, ביזן היינטיגן טאָג, שטעקט ער אין דער נאָדל, און ער האָט קיין איין מינוט צייט נישט גע-האַט זיך אָפּצושטעלן און איבערצוקלערן. די ענערגיע האָט אים געטריבן ווי אַ משוגענע מאַשין, און האָט אים אויף איין מינוט נישט אָפּגעלאָזט. גאַנצע נעכט איז ער געלעגן אויף זיין גע-לעגער און אויסגעאַרבעט פּלענער, געבויט זיך זיין קאַריערע.

פאַרשידן זענען געווען די געלעגערס, אויף וועלכע ער איז געלעגן אין זיין לעבן. אויף שמוציגע מאַטראַצן אין פינסטערע קעלערס; אויף בעסערע בעטן אין לייכטיגע שטובן — ער האָט אין אַלע בעטן פאַרבראַכט די נעכט נאָר מיט גע-דאַנקען וועגן ביוזעס-פלענער: צוערשט ווי צו עפּענען אַ רעסטאָראַן אין אַ ווינקל-גאַס. דעם רעסטאָראַן האָט ער אָנגעהאַלטן אַ פאַר יאָר, די ערשטע צייט פון זיין קומען, בעפאַר ער האָט חתונה-געהאַט. דערנאָך האָט ער איבערגעטוישט דעם רעסטאָראַן אויף אַ געווענליכע פון אויסבראַקירטע מענער-מלבושים, וואָס ער האָט אָפּגעקויפט פון גרויסע פאַבריקן און

געשיקט אויף דרום צו פארקויפן. פון דעם געוועלעב איז אויס-
 געוואקסן א שניידער-פאבריק פון מענער-קליידער. שטענדיג איז
 דער קאפ געווען פארנומען מיט פלענער וועגן דער צוקונפט.
 דערנאך זענען אויסגעוואקסן די פלענער פון בויען הייזער. דאס
 בויען הייזער איז געקומען איבער אים ווי א משוגעת. וואו ער
 האט דערווען אליידיגן פלאץ, האט ער אים געוואלט פארבויען
 מיט הויכע ביליגע וואוי-הייזער... ער האט אָנגעהויבן צו בויען
 דווקא דענסטמאָל, ווען ער איז געווען צום ענגסטן אין געלט,
 דווקא דענסטמאָל, ווען ער האט געהאלטן פאר א קריזיס, גע-
 שטאנען פאר א גרוב — דווקא דענסטמאָל האט ער זיך גענומען
 אויסצופירן די גרעסטע אונטערנעמונגען. עס איז געווען ביי אים
 ווי א שפיל, ווי א וועט — ווי ער וואָלט געוואלט אַליין מעסטן
 זיינע אייגענע פוזות.

נישט די באַדערפענישן האָבן אים געטריבן צו דעם
 אייביגן יאָגעניש נאָך געלט; אַנקל מאָזעס אַליין האָט געהאַט די
 קלענסטע באַדערפענישן. פאַר זיך האָט ער גאַרנישט געדאַרפֿט.
 עס איז אים נישט געווען קיין אונטערשיד, אין וואָס פאַראַ
 וואוינונג ער וואוינט, אין וואָס פאַראַ בעט ער שלאָפֿט.
 עס האָט זיך אים זייער אָפט פאַרבענקט נאָך איצט צו שלאָפֿן
 אין אַ קעלער, און ער האָט אייגנטלעך גאַר קיין הנאה נישט גע-
 האָט פון דעם ליכטיגן צימער מיט דעם ווייכן בעט און מיט
 דעם דעליקאַטן געשניצטן מעבל, אין וועלכן ער האָט מורא גע-
 האָט זיך ריכטיג אַוועקצוזעצן... און נאָך היינט פלעגט ער אָפט
 מיטאַג-זייט אַריבערגיין מיט זיינע אַרבעטער אינם ביליגן
 רעסטאָראַן און אַריינכאַפֿן שטייענדיג, אין איילעניש, שטופנדיג
 זיך, אַ סענדוויטש, אַ קאַרטאָפֿל, אַ טאַץ קאַווע, און נישט גע-
 וואָלט גיין מיט די ביזנעס-לייט עסן אין דעם ביזנעס-רעסטאָראַן,
 נישט דערפאַר, ווייל ער איז געווען קאַרג, נאָר דערפאַר, ווייל
 צו דעם אַרימען לעבן, אין וועלכן ער האָט אָפּגעלעבט די
 גרעסטע העלפט פון זיין לעבן, איז ער געווען מער צוגעוואוינט
 און האָט דערפון מער הנאה-געהאַט, ווי פון דעם רייכן לעבן.
 עס איז געווען עפעס מער פון געלט, וואָס האָט אים אין די

קאלטע ווינטערס אַזוי פרי פון בעט אַרויסגעיאָגט, צו זיין דער ערשטער אין געוועלב און אַפּוואַרטן צו זען, צי די אַרבעטער קומען צו דער ריכטיגער צייט צו דער אַרבעט; מער פון געלט איז עס אויך געווען, וואָס האָט אים באַוואויגן אין די זומער-דיגע הייסע חדשים צו בלייבן אין שטאָט – און וויפל ער האָט נישט געליטן פון דער היץ, וועלכע האָט אַזוי שלעכט געווירקט אויף זיין פעטן קערפער, האָט ער דאָך נישט געוואָלט אַוועק-פאַרן ערגעץ-וואו אין אַ זומער-פּלאַץ, נאָר איז געשטאַנען צווישן די פאַרשטויבטע מלבושים, שווער געאַטעמט און געקילט מיטן שטייפן הוט זיין פאַרשוויצט פנים, געווישט זיך דעם צעהיצטן, שיטער-באַוואַקסענעם קאַפּ מיט אַ טיכל און נישט געוואָלט זיך פאַרלאָזן אַפילו אויף סעמען, צו וועלכן ער האָט צוטרוי גע-האַט. עס איז געווען עפעס מער פון געלט – עס איז געווען, ווי ער וואָלט פאַרשקלאַפט געוואָרן צו זיין אומדערשעפטער ענערגיע, און די ענערגיע יאָגט אים ווי אַ נישט-גוטע קראַפט, און ער מוז בלינד אויספירן זיי באַפעלן, וואָס זיי באַפעלט אים.

וואָרים אָנקל מאָזעס האָט נישט געהאַט פאַר וועמען צו אַרבעטן און וועמען זיין געלט איבערצולאָזן. אָנקל מאָזעס איז געווען אַן אַלמן. קינדער האָט ער יאָ געהאַט, נאָר נישט מיט זיין פרוי, מיט אַ פרוי פון אַן אַנדערן מאַן, און ער האָט נישט געוואוסט, אויב די קינדער זענען זיינע אָדער נישט... יעדנפאַלס האָט ער זיי נישט ליב-געהאַט.

עס איז אַזוי געווען: ווען אָנקל מאָזעס איז יונג געווען און האָט געוואָלט איבערגיין פון רעסטאָראַן צו אַ געוועלב מיט אויסבראַקירטע מענער-קליידער, האָט ער חתונה-געהאַט מיט אַ שותפּס אַ טאַכטער. דאָס חתונה-האַבן איז געווען אויסגערעכנט מער אויס געשעפטלעכע נוצן, ווי אויס ליבע. אָנקל מאָזעס האָט נישט געוואוסט אין זיינע יונגע יאָרן פון ליבע. ער איז געווען אַזוי פאַרנומען אין זיינע ביזנעס, אַז ער האָט קיין צייט נישט געהאַט אַפּצוגעבן אָדער אַפּצושטעלן זיך אויף אַזעלכע זאַכן... דאָס יונגע ווייב, וועלכע איז געקומען פון גאַליציע און האָט געהאַט אַ סענטימענטאַלן געפיל, אַ שוואַכע און אַן איידעלע,

האָט אים דווקא יאָ ליב-געהאַט. נישט פּערזענלעך אים – יעדן
 איינעם, וואָס וואָלט מיט איר חתונה-געהאַט, וואָלט זי ליב-גע-
 האָט, ווייל זי איז געבוירן געוואָרן ליב צו האָבן און צו פאַר-
 געטערן און זיין פאַרשקלאַפט אונטער וועמען עס איז... זי האָט
 אַרויפגעקוקט צו אים ווי צו אַ גאַט, זי האָט דרך-ארץ געהאַט
 פאַר זיין ברייטן מענלעכן קאַרק, זי האָט מורא געהאַט פאַר
 זיין ערנסט פאַרזאָרגט געזיכט און האָט באַוואונדערט זיין ענערגיע
 און זיין טעטיגקייט. נאָר ער האָט זי נישט געזען. ער האָט זי
 געהאַלטן פאַר אַ זאַך... אַפּטמאָל איז זי געלעגן נעבן אים ביי-
 נאַכט אויפן געלעגער און האָט געבענקט נאָך לאַסקעס, נאָך
 צערטלעכקייטן, צו טוליען זיך צו אים. זי האָט געבענקט נאָך
 גלעטן, פיעשטשען זיך ווי אַ קינד, און ער איז געלעגן אומ-
 געדרייט מיט זיין שווערן קערפער צו דער וואַנט, און אָדער
 ער האָט הויך געשנאָרעט, אָדער ער איז געווען פאַרנומען,
 קלערנדיג וועגן ביזנעס. שטענדיג איז זיין קאַפּ פול געווען מיט
 רעק, הויזן, וועסטן, קנעפלעך, לייזונט, סחורה – שטענדיג האָט
 ער געטראַכט וועגן דעם, און גאָרנישט געזען אַרום זיך, און האָט
 פון אים די נאַטור פאַרלאַנגט דאָס איריגע, האָט ער עס אויס-
 געפירט גראַב, אָן סענטימענטן, ווי מען עסט-אַפּ אַ מיטאָג און
 מען ווישט זיך אָפּ די ליפּן און מען גייט-אַוועק פון טיש...
 דאָס ווייבֿל האָט אָבער נישט געהאַט קיין פאַרלאַנג נאָך גע-
 שלעכטלעכעס לעבן, זי האָט געבענקט נאָך ליבע, נאָך לאַסקעס,
 נאָך וואַרימקייט... און דאָס האָט ער נישט געהאַט צו געבן
 און נישט געקאַנט געבן. ער האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס זי
 פאַרלאַנגט פון אים, און געוואונדערט זיך, פאַרוואָס זי האָט קיין
 קינדער נישט. און אַמאָל, אַז ער איז געווען ביי זיינעם
 אַ פריינט, אָן עלטערן מענטש, ביי אַ זיבֿערנער חתונה און גע-
 זען, ווי די קינדער פון זיין פריינט האָבן די עלטערן צוגעטראַגן
 אַ טאַרט מיט אַנגעצונדענע לייכטלעך, און געפריידט זיך מיט זיי,
 איז ער אַהיימגעקומען אַ בייזער און געברומט צום ווייבֿל:
 — פאַרוואָס האָסטו קיין קינדער נישט? גיי צו אַ דאָקטאָר.
 דאָס ווייבֿל האָט נישט געבענקט נאָך קינדער, זי האָט

געבענקט נאָך ליבע, און אין דעם דורשט נאָך ליבע איז זי אויסגעגאַנגען. זי איז וואָס אַטאָג שוואַכער געוואָרן און קראַנקער. געוויס האָט ער אויף איר רחמנות געהאַט. ער האָט שוין קיין פאַרגעניגן נישט געהאַט פון זיין לעבן. אַז ער איז אויסגעגאַנגען מיט גוטע פריינט אַמאָל לעבן, פאַרברענגען ערגעץ. וואו אָן אַוונט, האָט ער זיך פאַרווארפן געמאַכט, וואָס ער האָט זי איבערגעלאָזט אַליין אינדערהיים. ער האָט דאָן אַוועקגע-וואָרפן די געזעלשאַפט און איז אַהיימגעקומען, אָבער דעם ווייבל האָט ער גאַרנישט געקאַנט געבן. ער האָט נישט גע-וואוסט פאַרוואָס זי איז קראַנק, ער האָט זיך קיין עצה נישט געקאַנט געבן, פלעגט ער שרייען אויף איר:

— וואָס איז דיר? פאַרוואָס גייסטו נישט צו אַ דאָקטאָר?

פאַרוואָס ביסטו קראַנק?

אַ פאַר יאָר פאַר איר טויט האָט ער שוין קיין ווייב נישט געהאַט — דאָס האָטן אים געבראַכט, אַז ער זאָל מער קלערן וועגן דעם און אָנהייבן צו קוקן אויף פרויען... געפעלן איז אים אַ ווייבל פון אַ יידישן רעסטאָראַן, וואו ער פלעגט עסן מיטאָג. דאָס ווייבל איז געווען אַ ברונעטקע, מיט שאַרפע שוואַרצע ברעמען, געפעלן זענען אים די שוואַרצע הערעלעך, וואָס זענען געוואָקסן ווי פאות אויף אירע באַקן. אַמאָל האָט ער זי געזען הינטערן בופעט אין אַ ווייס קאַפטנדל און אַ שירץ, קלימפערני-דיג מיט די שליסעלעך אין די הענט, און עפעס באַפוילנדיג די קעלנערס, האָט זי אים דערמאַנט אָן אַ יידישע בעל-הביתטע אינדערהיים, האָט ער אָנגעהויבן מאַכן חנדעלעך צו איר, בעטן זי מיט אים אַרויסצוגיין. אַלע האָבן זיך פאַרוואונדערט אויף מאָזעס מעלניק, נאָר דאָס ווייבל איז זייער גוט געווען צו אים. דער מאַן אירער האָט יאָ געזען, נישט געזען — גע-מאַכט נישט וויסנדיג זיך. ער האָט געלעבט מיט איר אין גע-היים, און דאָס ווייבל האָט געהאַט יעדעס יאָר אויף זיין חשבון אַ קינד... ער האָט נישט געוואוסט, אויב דאָס זענען זיינע קינד-דער אָדער איר מאַנס... דער מאַן אירער פלעגט קומען ציען ביי אים געלט, שרעקן אים מיט סקאַנדאַלן, האָט אַנקל מאָזעס

געגעבן. די געשעפטן האָט ער פאַרטרויט סעמען, און סעם האָט אים פון אַלע זאָרגן אַרויסגענומען. אַלעס שוין פאַר אים פאַר-זאָרגט.

זיין לעבן מיט אַן אַנדערער פרוי האָט זיין אייגענע שוואַ-כע פרוי אינגאַנצן רואינירט. און אין אַ קורצער צייט איז זי געשטאַרבן. אַנקל מאָזעס האָט אייגנטלעך קיין יורש נישט גע-האַט. די קינדער פון דעם רעסטאַראַן-ווייבל זענען אָפּציעל געווען דעם רעסטאַראַטאַרס, און ער איז גאַרנישט זיכער געווען, צי זענען זיי זיינע אייגענע... זען יאָר איז ער אַן אַלמן גע-ווען. אַלע האָבן געזאָגט, אַז ער איז נאָך אַ יונגער מאַן, און שדכנים פלעגן אים די שוועלן אָפּשלאָגן. ער האָט נישט גע-קלערט פון גאַכזאַמאַל חתונה-האַבן. ער האָט עס נישט באַדאַרפט. ער האָט אָנגעהאַלטן ווייטער זיינע געהיימע באַציאונגען מיט דעם רעסטאַראַטאַרס ווייבל, נאָר אַז ער איז נאָענט געקומען צו די פופציגער, האָט ער דערפילט אַ געוויסע איינזאַמקייט אָן אַ פאַמיליע. די ענערגיע צו ביזנעס האָט אָנגעהויבן אַביסל זיך אויסלעשן. ער האָט שוין קיין חשק נישט געהאַט נייע היי-זער צו בויען אָדער נייע געשעפטן צו מאַכן. ער האָט אָנגע-הויבן באַנוגענען זיך מיט די אַלטע געשעפטן און אָנגעהויבן צו בענקען נאָך אַ היימישער וואַרימער שטוב; נאָך קינדער, וואָס זאָלן געהערן צו אים, מיט וועלכע ער זאָל אַמאָל אין אַ יום-טוב גיין דאוונען אין שול אַריין, און זיך ווייזן פאַר פריינט... ער האָט געקלערט וועגן חתונה-האַבן, און געלאָזט זיך רעדן שידוכים.

די אַלע פלוט, וואָס מען האָט אים גערעדט, זענען אים נישט געפּלען געוואָרן. עס זענען געווען ווייבער אלמנות, ווייבער גרושות, ווייבער מיט זין, ווייבער מיט טעכטער, ווייבער מיט געשעפטן, ווייבער מיט פאַבריקן. פון לאַנגווייליגקייט האָט ער אַראָפּגעבראַכט זיין אַלטן פּאָטער פון דעם קליינעם שטעטל. אויסגעזוכט ביז צו אַ לעצטן פון דער משפּחה און אַראָפּגע-בראַכט קיין אַמעריקע. די משפּחה זיינע האָט ער אָבער נישט ליב-געהאַט, און געהאַט צו זיי טענות פאַר וואָס זיי טויגן

נאָר אַלע צו שניידעריי, נאָר צו דער מאַשין אָדער צום פרעסן. קיין איין געבילדעטער מענטש איז נישט געווען צווישן זיי, אָדער איינער, וואָס זאָל זיין אומאָפהענגיג, וואָס זאָל האָבן אַליין זיין קאַריערע געמאַכט, וועלכער זאָל זיין גלייך מיט אים, אָן ער זאָל קאָנען רעדן מיט אים. ער האָט פאַרשאַכטעט זייער פאַר-שקלאָפונג, וואָס ער האָט זיי אַליין פאַרשקלאָפט, ער האָט פאַר-אַכטעט דאָס חנפּענען און בויגן זיך צו אים. ער האָט געוואָלט געפּינען צווישן זיי אַ מענטש, אַ זעלבשטענדיגן, וועלכער זאָל רעדן צו אים ווי זיין גלייכן. דורכדעם וואָס מאַשאַ איז אַרויס פון ווינקל און איז אַרויפגעשפרונגען אויף אים און גע-רופן אים: „זיהי-הונט“... האָט זי אויף אים געמאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק. צום ערשטן מאָל הערט ער ווי מען זידלט אים. און ווער? אַ מיידל, אַ קינד, וואָס איר גורל איז אינגאַנצן אָפהענג-גיג פון אים. זי וויל פון אים גאַרנישט – „זי האָט מיך פּיינט“, האָט ער אין זיך געלאַכט, „דערפאַר וואָס איך האָב באַליידיגט איר פאַטער“, און ער האָט מקנא געווען אהרן מעליניק – אַ קינד, וואָס נעמט זיך אָן פאַר אים...

אַלעס וואָלט ער אַוועקגעגעבן אהרן מעליניקן פאַרן קינד, וואָס נעמט זיך אָן פאַר אים...

און אַנקל מאָזעס האָט זיך נאָך געהאַלטן פאַר אַ יונגן מאַן. אינערלעך, אין זיך, האָט ער נאָך גאַרנישט געפילט די אַלטקייט, וועלכע די פעטקייט פון זיין פנים און דער שווערער קערפער זיינער האָבן אַזוי שענדלעך פאַרראַטן. ער האָט זיך נישט אָפט געשפּיגלט, און איברינגס, זענען די ענדערונגען אויף זיין געזיכט און קערפער פאַרגעקומען אַזוי לאַנגזאַם, אַז ער האָט עס גאַרנישט באַמערקט, און עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז זיין פנים האָט זיך אויך נישט געענדערט. אינערלעך אין זיך האָט ער אָבער געפילט נאָך די קראַפט גאָר אויפסניי אַנצופאַנגען. יעדער נייער געדאַנק האָט געוועקט אין אים נייע קוואַלן פון ענערגיע, און דער געדאַנק, וואָס איז אים איצט אַזוי פּלוצלינג און מיטאַמאָל איינגעפאַלן, האָט אים געגעבן אַ צינד-אָן און אויפגעוועקט אין אים אַ שטראָם לעבן.

... מען דאַרף זי דערציען, דערציען פאַר זיך... זי זאָל זיין מיין קינד און זיך אָננעמען פאַר מיר אויך...“ און אַ זייער שטראָם עבערגיע האָט זיך אַריינגעגאַסן אין זיינע אָדערן... און מיט דעם אימפּעט, ווי ער איז געוואוינט געווען אויס-צופירן פּלענער, ווען עס איז אים עפּעס איינגעפּאַלן, איז ער געגאַנגען אויספירן דעם פּלאַן...

8

דער נייער פּרעזע

קוזמין האָט טריי געדינט „פרעהן“. קוזמין איז געזעסן ביי דער אַרבעט און האָט גענייט רעק, הויזן, וועסטן, פאַר מעגטשן, וואָס זיי האָבן נישט געוואוסט וואו זייער געביין גע-פינט זיך. גאַנץ קוזמין איז געזעסן ביים אַנקל מאָזעס אין דער-הויך אין שאַפּ. ר' יואל היים, דער דאָזאַר פון דער שול, און איטשע דער שוסטער-יונג, און זונדל, דער ווייבערשער שניידער, דער גרויסער פּראַנט און עלעגאַנט פון קוזמין, וואָס האָט אַמאָל באַצויבערט די הערצער פון די קוזמינער מיידלעך, און חיימשע דער פּעלדשער, וואָס האָט די ווייבער געשטעלט באַנקעס — וואָס עס האָט זיך נאָר געטראָפּן מיט אַ יידענע אין שטעטל, האָט ער איר געהייסן דאָס העמד אַראָפּלאָזן און געשטעלט איר באַנקעס... ביז אַמאָל זענען זיינע באַנקעס פאַרדעכטיג געוואָרן... און חיימשע האָט געקראָגן גוט אויסגעפּאַטשט פון אַ פּאָר שיינע בעלי-בתיים. צוויי ציין פעלן אים פון דאַמאָלסדיגע פעטש — היינט שטעלט ער שוין נישט קיין באַנקעס, נאָר זיצט ביים אַנקל מאָזעס אויפן „בוידים“ און נייט הויזן. אַלע נייען זיי הויזן. אַנקל מאָזעס האָט אויסגעגלייכט גאַנץ קוזמין. נישטאָ מער קיין שיינע בעלי-בתיים, דאָזאַרעס מיט אַרימע בעלי-מלאכות, נישטאָ קיין תלמידי-חכמים מיט גראַבע-יונגען, נישטאָ קיין שוסטערס, יידן, וואָס שטעלן ווייבער באַנקעס... און יידן, וואָס קיצלען ווייבער אונטער די אַרעמס, ווען זיי ברענגען זיי אַנצו.

מעסטן די קליידער, - אלע דינען צו איין אָפּגאַט, אלע טוען
איין זאך - נייען הויזן...

נאָר קוזמין וויל נאָך נישט שטאַרבן. ביים אָנקל מאָזעס
אויפן „בוידים“, ביי דער נאָדל לעבט ווידער דאָס אלטע קוזמין
אויף מיט אלע זיינע מערקווירדיגקייטן. יעדער אלטער שטיין,
יעדעס אלטע הויז און ווינקל ווערט מיט ליבע און בענקשאַפט
דערמאָנט פון די געטרייע קינדער פון אלטן קוזמין, וועלכע
זיצן מיט די הויזן אין זייערע הענט און בענקען, און וואו
נישט וואו פאלט אַ טרער, לאָזט זיך הערן אַ קרעכץ פון אַן
אלטן איינוואוינער פון קוזמין, וואָס האָט זיך דערמאָנט אין איר
שיינקייט...

- אַנו, לייבל, וואָס שוויגסטו היינט? לאָמיר הערן דעם
אלטן חזנס קדושהלע.

און לייבל, וועלכער האָט ליב-געהאַט דאָס „ברעטל“ פון
עמוד זיין גאַנץ לעבן, און קיינמאָל אינדערהיים קיין גע-
לעגנהייט נישט געהאַט צוצוקריגן זיך דעראַו און אַרויסצואווייזן
זיינע חזנישע פעאיגקייטן - ווייזט עס איצט אַרויס פאַר קוזמין, ביי
דער נאָדל און ביי די הויזן.

דעם אלטן חזנס נגון טראָגט-איבער קוזמין אין דער אלטער
שול אַריין, און עס דערמאָנט זיך זיי דער שיינער שבועותדיגער
שבת, ווען יעדער בעל-הבית איז געזעסן אין זיין שיינער
„שטאַט“ מיטן טלית און גאַלדענער עטרה באַפּוצט, און געקוואַלן
פונם חזנס נגונים, און היינט זיצט קוזמין מיט הויזן אין די
הענט...

באַלד אָבער פאַרשווינדט די אלטע שול, און דער שיינ-
פרימאָרגנדיגער שבת, און דאָס בענקשאַפט, און די ליבע נאָך קוזמין.
עס בלייבן-איבער בלויז הויזן און נאָדל.
סעם באַווייזט זיך אין דער טיר פון שאַפּ און גיט אַ גע-
שריי:

- נאָ, זעט, קוזמין זינגט! אַזוי איז גוט. איר וועט זיך
דאָ אַ שוואַרץ יאָר אויסריכטן פון מיר. איך רוף באַלד אַרויף-
דעם אָנקל מאָזעס צו אייך.

און איין קוזמינער בעל-הבית שרעקט דעם צווייטן:
 — שווייג, שווייג, דער „גובערנאטאָר“ איז דאָ.
 סעמען רופט קוזמין „גובערנאטאָר“, און דעם אָנקל
 „קייסער“.

און פאַרן גובערנאטאָר האָט מען נאָך מער מורא, ווי פאַרן
 קייסער.

קוזמינער בעל-בתים ווערן פאַרשטומט, דערשראָקן פאַר
 דעם קליינעם שגף סעם, וואָס אינדערהיים איז ער געווען
 אַ קצב-יינגל, און דאָ איז ער דער „גובערנאטאָר“ פון קוזמין...
 אָבער קוזמין האָט אַ גרויסן מליץ יושר. דאָס איז דער
 אַלטער מעליניק, אָנקל מאָזעס פאַטער, וועלכן דער זון האָט
 אַראָפגעבראַכט קיין אַמעריקע. דער אַלטער דרייט זיך אום מיט
 דעם גאָלדענעם שטעקן, וואָס דער זון האָט אים געשאַנקען
 אַ מתנה, און דאָס שטייפּע קאַפּעלייזש, צו וועלכן ער איז נישט
 געוואוינט, פייניגט אים. פאַרוקט ער עס אָן אַ זייט. ער
 לאַנגווייליגט זיך דאָ אין אַמעריקע און בענקט נאָך דעם קאַשע-
 מילעכל, און פאַר לאַנגווייליגקייט האָט ער אָנגעהויבן צו טרינקען.
 אַ שנעפּסל האָט ער ליב-געהאַט נאָך פון דערהיים, נאָר דאָ
 אין אַמעריקע, וואו ער האָט זיך געקאַנט פאַרגינען און גוטע
 ברידער האָבן זיך שטענדיג געפונען, וואָס האָבן דעם אַלטן גע-
 וואָלט מכבד זיין, איז דער אַלטער שטענדיג שיפור געווען.
 קיין באַקאַנטע האָט ער נישט געהאַט. זיינע אַלע לאַנדסלייט האָבן
 געאַרבעט אין שאַפּ — האָט ער ליב-געהאַט אַרויפצוקומען אין
 שאַפּ און צו פאַרברענגען מיט זיי, און מיט זיי שמועסן וועגן
 קוזמין. אַפטמאָל האָט זיך דעם אַלטן אויך פאַרגלוסט צו נייען
 הויזן, געזען, אַז אַלע זיינע חברים פון קינדער-יאָרן, אַלע
 שיינע בעל-בתים, פאַר וועלכע ער האָט אינדערהיים
 דרך-אָרץ געהאַט, נייען ביים זון הויזן, פאַרוואָס זאָל ער נישט
 נייען? — פלעגט ער זיך אַרויפקומען אין שאַפּ, און מיטהעלפן
 נייען. דעם אָנקל מאָזעס איז אָבער נישט אָנגעשטאַנען, אַז זיין
 פאַטער זאָל זיצן אין שאַפּ. און אַז דער פאַטער איז אַרויפגע-
 קומען אין געווערקשטעל, האָט ער קוזמין געשטערט צו אַרבעטן.

ער האָט פאַרפירט שמועסן מיט די לאַנדסלייט פון דערהיים, פון אַטע שררות, פון דאַרפס-געשעפטן, פון רב און חזן – און אַפטמאָל האָט זיך קוזמין אזוי אַריינגעלאָזט אין די שמועסן פון דער-היים, אַז זיי האָבן זיך צעקריגט איבער אַ חזן אָדער אַ שוחט – און פאַרגעסן זיך, אַז זיי זענען שוין נישט קיין בעל-בתים פון קוזמין... נאָר דאָס רעדן אַליין האָט זיי פאַרגעניגן פאַרשאַפט. און דעם אַלטן האָט עס אַהין געצויגן צו דעם זונס שאַפ. אָנקל'ס מאָמעס האָט אָנגעזאָגט סעמען, אַז ער זאָל דעם פאַטער נישט אַרויפלאָזן אין שאַפ אַריין, נאָר אַז דער אַלטער מעלניק האָט זיך אָנגעשיפורט, האָט ער קיינעם נישט געהאַרט, פאַר קיינעם קיין מורא נישט געהאַט, סעמען געשלאָגן מיטן גאַלדענעם קאַפּ פון שטעקן.

– אַזא טויבן-כאַפּער איז דאָס. אַזא ימח-שמוניק, אַזא קצב-יונג, ער וועט מיך נישט אַריינלאָזן. מיין זונס פראַצע איז דאָס, און ער וועט מיך נישט אַריינלאָזן, – האָט ער אַוועקגעיאָגט סעמען מיטן שטעקל, און איז אַריין אין שאַפ, מיטן קאַפעליושל פאַר-דרייט אָן אַ זייט, און געפאַכעט זיך מיטן רויטן טיכל. – אַרויס פון דאַנען, ימח-שמוניק, אַרויס, אַרויס, – האָט ער אַרויסגעטריבן סעמען פון שאַפ.

קוזמין האָט זיך געפריידט אויף דעם „גובערנאַטאַרס“ מפּלה. הויך צו פרייען זיך, הויך צו לאַכן האָבן זיי מורא געהאַט, דער „גובערנאַטאַר“ קאָן זיך אַפּרעכענען, האָבן זיי געשטופט איינער דעם אַנדערן און געוואונקען מיט די אויגן.

– ווי האָט מען אים גערופן אינדערהיים? „אַכלאַף“, העי, דו אַכלאַף איינער, – האָט דער אַלטער נאָכגעשריגן סעמען פון די טרעפ אַראָפּ. – די מאַמע דיינע האָט דאָך געגנבעט גרויפן ביי מיר אין געוועלבל. איך האָב דאָך זי אַמאָל אַליין געכאַפט ביי דער האַנט, און דאָ אין אַמעריקע ביסטו געוואָרן אַ גאַנצער פּרעה – הע, אַז אויסגעריסן זאָלסטו ווערן מיט מיין זון, מיט אַמעריקע אינאיינעם.

קוזמין האָט זיך געפּרעגלט אין נחת, האָט געצויגן די אַקסלען און געשטופט איינער דעם צווייטן:

— דו זעסט די מפלה ?

— אויף אלע יידן-פיינט געזאגט געוואָרן.

— די מאַמע זיינע האָט זיך פלייש געגנבעט אין די יאַטקעס. ווי האָט מען זי דאָס גערופן? נעכט האָט מען זי גערופן...

און מ'האָט זיך אָנגעהויבן צו דערמאָנען אין אַלטן קוזמין און אויסגראָבן מעשיות פון פאַרצייטנס.

נאָר באַד איז אַלעס פאַרשטומט געוואָרן. קוזמין איז פאַרצי-טערט געוואָרן, פאַרשטיינערט, פאַרגליווערט. קוזמין איז געוואָרן איין מאַשין, וואָס האָט געהאַלטן אַ נאָדל אין האַנט און האָט גענייט. אין געווערקשטעל האָט זיך באַוויזן אָנקל מאָזעס אַליין מיט דער גרויסער שער אין האַנט, אָן ראָק, נאָר די קייט פון זייגער האָט פאַרנומען די גאַנצע ברייט פון זיין דיקן בויך און האָט צוגעגעבן זיין פיגור אַ וויכטיגקייט. ער האָט נאָר געשוויגן, נאָר אויפגעפנט די אויגן און זיך אַרומגעקוקט. קוזמין האָט געצויגן די קעפּ צו די הויזן און גענייט. אָנקל מאָזעס איז צוגעגאַנגען צום פּאָטער און האָט אים אָנגענומען ביים אַרעם :

— טאַטע, קום-אַראָפּ.

— איך וויל נישט. וואָס וועסטו מיר טון, וואָס? איך האָב נישט קיין מורא פאַר דיר, — האָט דער אַלטער מעלניק געשריגן און געקלאַפט מיטן שטעקן מיט קוראַזש, וואָס ער האָט שטענדיג געקראָגן נאָך אַ שנעפּסטל מאַכן.

— טאַטע, דו שטערסט זיי צו אַרבעטן. זיי באַדאַרפן צו זיין אַליין, קום-אַראָפּ מיט מיר, — האָט דער זון ווייך אָנגע-נומען דעם פּאָטערס האַנט.

— איך וועל נישט גיין. איך האָב נישט קיין מורא פאַר דיר. וואָס ביסטו פאַראַ נייער פרעה, וואָס פאַראַ קייסער? איך האָב פאַרן סאַמע נאַטשאַליק נישט קיין מורא. איך האָב פאַר קיינעם נישט קיין מורא. איך באַדאַרף דיך נישט. וואָס האַסטו געוואָלט פון מיר? וואָס האַסטו מיך אַראָפּגעבראַכט? שיק מיך צוריק, איך וויל צוריקפאַרן אַהיים.

— דו וועסט צוריקפאָרן. וועסט צוריקפאָרן. קום-אַראָפּ, טאַטע, שטער זיי נישט.

— איך וועל נישט גיין, — האָט דער אַלטער געשריגן, — איך באַדאַרף דיך צו אַלדע שוואַרץ יאָר, — האָט זיך דער אַלטער צעקאַכט, — דיך מיט דיין גאַנץ אַמעריקע. צו דיר אויף קבורה-געלט וועל איך נישט אָנקומען. אָט-אַ דאָ האָב איך אָפּגעשפּאַרט פון מיין אייגענער פּראַצע. ער נעמט-אַרויס אַ זעקל, וואָס הענגט אים אויף דער נאַקטער ברוסט.

— אַ-דאָ האָב איך אויף קבורה-געלט, פון מיין אייגענער פּראַצע. פון דיר וויל איך נישט. שיק מיך צוריק. וואָס האַלט-סטו מיך דאָ, ווי פּרעה די יידן אין מצרים? שיק אונז צוריק, לאָז אונז אַרויס פון מצרים, איך וויל דאָ נישט זיין.

אַנקל מאָזעס האָט געטראַכט, וואָס צו טון. דעם פּאַטער האָט ער זייער געאַכטעט. דאָס איז געווען בילי אים אַן ערן-זאַך. אָבער פאַרשעמט ווערן פאַר זיינע לאַנדסלייט, פאַר וועל-כע ער איז שטענדיג אַרויסגעקומען מיט זיין גאַנצער הער-שאַפט (דאָס איז געווען זיין קראַפט), האָט ער נישט געקאָנט. ער האָט זיך אָבער באַלד געפונען און געענדערט דעם טאָן:

— אַז דו ווילסט נישט גיין, דאַרף מען נישט. אַלד-רייט, בלייב דאָ מיט דייןע לאַנדסלייט, רעדט וועגן קוזמין, וועגן אַלטן שררה, דעם „מלך-אביון“, וואָס האָט פאַרמאָגט זיבעצן מיט אַ האַלבן דאָלאַר אַמעריקאַנער געלט. בלייב דאָ, בלייב דאָ, איך האָב גערן, אַז דו אַמוזירסט דיך, — און איז אוועק פון פּאַטער.

דער אַלטער האָט נאַכגעשריגן:

— וואָס פאַראַ פּרעה ביסטו געוואָרן? ווער ביסטו, ווער? דעם אַלטן מעלניקס זון. האָסט אַ פּאַטער אַ שיכור. וואָס איז מיט דיר דער יחוס? — האָט דער פּאַטער געזידלט דעם זון.

קוזמין האָט נישט געוואָגט צו הערן. אַנקל מאָזעס איז אַרומגעגאַנגען אַרום די ניי-מאַשינען און באַטראַכט די אַרבעט.

ער איז זייער ערנסט געווען און פארטראַכט. זיין ערנסטקייט האָט אַ שרעק אָנגעוואָרפן אויף די לאַנדסלייט, און עס האָט זיך זיי אַפילו נישט געגלוסט צו פרייען זיך פון דעם אַלטנס זידלערייען. אַז ער איז אָנגעקומען צו אַהרן מעלניקס טיש, איז ער געבליבן שטיין, אַריינגעשטעקט די הענט אין די קע-שענעס און אַ מינוט אים באַטראַכט:

— דו וועסט איבערלאָזן סעמען דעם אַדרעס. איך וועל צו דיר זונטיג אַרויסקומען, — האָט דער אָנקל געזאָגט ווי פאַר זיך, אין איז אַוועקגעגאַנגען מיט אַ שמייכל אין זיך און צו-געגאַנגען צום פּאָטער.

— נו, טאַטע, איצט וועסטו שוין גיין מיט מיר? קום-אַראָפּ מיט מיר, טאַטע.

— איך וועל נישט גיין, — האָט דער אַלטער נאַכאַמאָל אָנגעהויבן צו שרייען, — וואָס פאַראַ פּרעה ביסטו געוואָרן אין אַמעריקע. איך האָב נישט קיין מורא פאַר דיר. נאָ, זע דעם פּרעה מלך מצרים... ווער ביסטו, ווער?

— אַלל-רייט, ווען דו ווילסט בלייבן, בלייב... — זאָגט ער צו זיך, — העי, סעם, נעם דעם אַדרעס פון דעם, ווי רופט מען אים, גאַרגל, איך וועל אַרויסגיין זונטיג זען מאַשצן איך האָב גערן דאָס קעלבל, — זאָגט ער פאַר זיך, אַראָפּגייענדיג די טרעפּ.

דער אָנקל קומט צו מאַשען

6

אַהרן מעלניק איז געבליבן זיצן אַ צעטומלטער און דער-שראָקענער. דער אָנקל וועט אַרויסקומען צו אים זונטיג. דער אָנקל צו אים אין שטוב אַריין. דער אָנקל אַליין — צו אים אין שטוב?!

אַהרן מעלניק און זיין ווייב ראָזע האָבן אויסגעפּוצט דעם „פּראָנט-צימער“ צום פעטערס קומען. מען האָט אַרויס-

געשעפּט דאָס גרויסע בעט, אין וועלכן „אַלע“ זענען גע-
 שראָפּן און צעלייגט עס אין אַ ווינקל. דעם טיש פון קיך
 איבערגעטראָגן אין „פּראָנט-צימער“ אַריין, אויסגעשפּרייט מיט
 דעם פּסח-טישטוך. די פּאַטאַגראַפיע פון אהרן מיט ראָזען אַלס
 חתן-פּלה אונטער דער חופּה – פון איין זייט, די מחתנים –
 טאַטע-מאַמע פון ביידע זייטן; צוויי פרומע יידן מיט בערד
 און צוויי גוטע יידישע ווייבער מיט שייטלעך – שיינע קוין-
 מינער בעלי-בתיים, וועלכע האָבן שוין געפונען זייער רו אויף
 דעם קוזמינער גוטן אָרט – אויפגעהאַנגען אויף דער צווייטער
 וואַנט. די דרשה-מתנות, וואָס האָבן זיך נאָך אויפגעהאַלטן אין
 דער פּאַמיליע: דאָס בשמים-ביקסל, צוויי קליינע זילבערנע
 בעכערלעך און אליהו הנביאס גלעזערנעם פּוס אויסגעוואַשן,
 אויסגעפּוצט, אַז זיי זאָלן פינקלעך, און אַוועקגעשטעלט אויפן
 שפיגעלע. די קינדערלעך אָפּגעוואַשן, אויסגעצוואַגן די קעפּ-
 לעך, ווי אויף פּסח צום סדר. יום-טובדיג אָנצוטון פאַר אַלע
 איז אָבער נישט געווען. האָט איינס געהאַט אַ פאַר גאַנצע
 שיק, האָט עס קיין קליידל נישט געהאַט. האָט דאָס אַנדערע
 אַ קליידל געהאַט, האָט עס אָבער קיין גאַנצע שיק נישט גע-
 האָט. איז געבליבן, אַז מען זאָל צוויי „פאַרלייקענען“. פאַר-
 לייקענען נישט – נאָר באַהאַלטן, פאַרשטעקן, אַוועקשיקן פון
 שטוב אַרויס, דורך דער צייט, ווען דער אָנקל וועט אין שטוב
 זיין, און מיט די גוטע רעשטלעך פון זייער אָנטוועכץ זאָל
 מען זיך באַנוצן פאַר די אַנדערע קינדער. דער גורל איז אויס-
 געפאַלן אויף ציליען. ציליע האָט נעבעך געמוזט די שטוב
 פאַרלאָזן און אירע נייע שיק האָבן באַשוכט איר יינגערע
 שוועסטער גאַלדעלעך. און ציליע האָט דווקא געוואָלט זיין ווען
 דער אָנקל וועט קומען. אין איר פּאַנטאַזיע האָט זיך שוין
 אָפּגעשפיגלט דאָס בילד, ווי זי וועט פאַרן אָנקל פאַרשפּילן
 אַ „קינאַ-שפּיל“. און דער אָנקל, וועלכער איז אַזוי רייך, אַז
 אַלע קינאַס פון גאַנץ ניו-יאָרק און אַלע סאָדע-געוועלבער מוזן
 אַוודאי באַלאַנגען צו אים, און ווען ער וויל נאָר, קאָן ער
 אַריינקומען אין די קינאַס אָדער זיך אַוועקזעצן אין אַ סאָדע-

געוועלבל און עסן פארשידענע „געפרוירנט“, וואָס זיין האַרץ געלויבט זיך נאָר, אַלע מינים „געפרוירנט“ (אַנדערש האָט זיך ציילע נישט געקאָנט פאַרשטעלן דעם אָנקל), ער גיט איר אַרויס אַזאָ קאַרט, וואָס ווי זי קומט נאָר און ווייזט די קאַרט, אַזוי עפענען זיך אַלע טירן פון די געוועלבלעך פאַר איר, און מען גיט איר אַלעס וואָס זי ווינטשט נאָר. זי האָט זיך געמוזט איצט פון דער גליקלעכער פאַנטאַזיע אָפּזאָגן און באַנגוגענען זיך נאָר מיט אַ בליק דורך אַ שפאַרע אין שטוב אַריין, וואו דער אָנקל וועט זיצן (אַז מען וועט זי נאָר לאָזן).

אויך ראָזע האָט זיך דערמאַנט אָן אירע יונגע יאָרן. זי האָט געוואָלט דעם אָנקל געפעלן, זי איז געווען שטאַרק אויף איר קינד מאַשען, וואָס אירס אַ קינד האָט אַזוי פיל חן געפון-גען אין די אויגן פון אָנקל – און וואָס דורך איר וועלן אַלע גליקלעך ווערן. איר קינדס חן איז געווען איר אייגענער. זי האָט אויסגעווכט פון קאַסטן וואָס נאָר זי האָט געקאַנט געפינען, וואָס האָט זיך איר געדאַכט, אַז עס וועט פאַרשטעלן איר אַרימקייט אין די אויגן פון אָנקל. זי איז געווען אַ בעל-הביתטע פון דערהיים, אַ באַלעבאַטישע טאַכטער, און אַלס אַזעלכע האָט זי געוואָלט דערשיינען פאַרן אָנקל. זי האָט באַפּוצט און באַשיינט איר היים, אירע קינדער און זיך אַליין. שכנים האָבן פאַרשטאַ-גען די וויכטיגקייט פון דעם באַזוך, און האָבן געהאַלפּן מיט אַלעס, וואָס זיי האָבן נאָר געקאַנט. זיי האָבן ראָזען אַרויסגעבאַרגט פון זייערע הייזער זייער אייגן אַרימקייט. איינע האָט געבאַרגט אַ שטיקל „געשליפענע“ גליאָז, אַ חתונה-מתנה, אַוועקצושטעלן אויפן טיש, אַן אַנדערע – אַ סערוויס, אַ דריטע – אַ צוויי גייע שטולן. וואָרים אַלע האָבן שוין געהערט פון דעם גרויסן גליק, וואָס האָט געטראַפּן די מעלניקס, אַז דער אָנקל האָט זיי געהעכערט גאַנצע פינף דאָלאַר אַ וואָך צוליב אַ קינד, אַ מיידל, און דער אָנקל מאַזעס קומט אַליין זיי באַזוכן, – האָבן אַלע געוואָלט מיטהעלפּן צו געווינען דאָס גרויסע גליק, דעם אָנקל מאַזעס גענאָד. אַהרן מעלניק האָט אַנגעקוקט זיין פרוי, זיינע קינדער, זיין היים. ער האָט זיינע אויגן נישט געגלייבט. קיינמאַל

נאָך אין אַמפּריקע האָט ער נישט געזען זיין פּרוי אַזאַ שיינע, אַזאַ אויסגעפּוצטע, זיינע קינדער אַזעלכע ריינע און זיין היים אַזאַ רייכע און אַנגענעמע. און ער איז דאַנקבאַר געווען דעם אַנקל מאָזעס פאַר דעם גליק. ער האָט שוין דעם אַנקל אַלעס מוחל געווען, מוחל געווען די פאַרשקלאַפּונג און פאַרשעמטקייט. ער האָט נאָר געזען דאָס גוטס, וואָס דער אַנקל האָט אים געטון – ער האָט אים געהעכערט גאַנצע פינף דאָלאַר מער אַ וואָך – און אַז דער אַנקל אינטערעסירט זיך מיט זיינס אַ קינד, זיינס אַ קינד האָט געפונען ביי אים חסד, און דער אַנקל קומט אַליין צו אים אין שטוב אַריין. ער איז געוואָרן אַ הייסער אָנהענגער פון אַנקל, ער האָט נאָר געזען אין אים גוטס – און ער איז אים ווירקלעך דאַנקבאַר געווען פאַר דעם גליק, וואָס ער האָט אים געשאַנקען. די „משפּחה“, דער ברודער בערל מיט דער שוועגערין זענען אויך געקומען דעם אַנקל אויפּנעמען. די שוועגערין האָט זיך אויסגעפּוצט, ווי זי וואָלט אין טעאַטער געגאַנגען, אין אירע קינדערס יום-טוב. נאָר די מאַדערנע קליידער האָבן אַזוי קאָמיש אויסגעקוקט אויף איר. דער הוט מיט די גרויסע פעדערן און דאָס טרויעריגע מאַמעדיגע געזיכט! דער סוט געשניטן קורץ, און די קאַמאַשן מיט די הויכע אויסגעקרימטע אַפּפּאַסן, וואָס די יידענע איז געגאַנגען אין זיי ווי אויף שטאַלצן – דאָס האָט אַזוי געשמעקט מיט טעאַטער, אַז עס איז געווען אַ רחמנות צו קוקן אויף דער יידענע. אַלע האָבן געהערט פון דעם גרויסן גליק, און אַלע האָבן זיך געוואָלט וואַרימען אין דער זון... מען האָט איצט שוין געחנפעט אי אַהרנען און אי זיין ווייב ראָזען. נאָר ראָזע און אַפּילו אַהרן זענען נישט צופרידן געווען פון דעם באַזוך, וואָס די „משפּחה“ האָט פונקט איצט געפונען צייט צו מאַכן. עס האָט זיך זיי געדאַכט, אַז דער אַנקל גע-הערט שוין צו זיי, עס איז זייער אַנקל – איצט קומט די „משפּחה“ אַביסל לעקן פון דעם צוקער, האָט עס ביי זיי אויסגעקוקט ווי גנבה...

דער אַנקל האָט געלאָזט לאַנג אויף זיך וואַרטן. אַזוי ווי ער וואָלט זיי נישט געווען פאַרגונען דאָס גליק – האָט ער עס

געלאָזט זויער ווערן... די קינדער האָבן דערווייל די קליידלעך שמוציג געמאַכט, און די שכנטעס זענען מיד געוואָרן, די אויגן זיך אויסקוקנדיג אויפן אָנקל... איינער האָט געפרעגט דעם אַנדערן: וואו איז ער? אין די אויגן פון דער משפּחה האָט זיך שוין באַוויזן דאָס פייערל פון נקמה. און די שוועגערין געזענדל האָט שוין הויך געלאַכט, און גערוימט זיך מיטן מאַן אין אויער: — אז מער האָט ער נישט בעסערס צו טון, ווי נאָר אַהער צו קומען.

און ווי אויף צעזעצעניש די שונאים, איז דער אָנקל יאָ געקומען. אַריינגעפאלן אין קיך מיט סעמען פּלאַצלינג. אָפּגעשטעלט זיך אין קיך און נישט געוואָלט ווייטער גיין, ווי ער וואָלט זיי נישט געוואָלט פאַרגינען דאָס פאַרגעניגן, אז ער זאָל זען דאָס גרויסע צימער, האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף דעם ערשטן בעסטן שטול, נישט דעם ראַק און נישט דעם הוט אויסגעטון, נאָר מיטן שטעקן אין האַנט האָט ער זיך אַרומגעקוקט אין קיך אויף די לאַנדסלייט, און געזאָגט ווי צו זיך: — עס איז אַל-רייט דאָ, מיינע לאַנדסלייט וואוינען גאָר נישט שלעכט.

ער איז צופרידן געווען פון זיך, וואָס ער גיט זיינע לאַנדסלייט צו מאַכן אַ שיין לעבן, אז זיי זאָלן זיך קאָנען וואוינען אָנשטענדיג און אַנטון זיך אָנשטענדיג און דאָס האָט אים גע-בראַכט אין אַ גוטן הומאָר. ער האָט אָנגעהויבן צו שמייכלען און אויפגעהויבן זיך און געגעבן אַ טריט אין „צימער“ אַריין. דאָס צימער איז אים נאָך מער געפעלן געוואָרן, געזען די שיינע שטולן מיט דעם שיינעם טיש, וואָס איז געווען סערווירט מיט קוכען און פרוכטן. ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנט צו די פרוכטן, און אלע זענען דערפריידט געוואָרן, וואָס דער אָנקל גייט עסן. נאָר קיין פרוכטן האָט ער נישט גענומען. ער האָט באַטראַכט דאָס גלאַז און געזאָגט ווי צו זיך: — „געשליפן גלאַז“. עס איז אַל-רייט.

ער האָט זיך געהייסן ווייזן די קינדער. אהרן האָט אים געוויזן די קינדער. ער האָט זיי באַטראַכט.

— און וואו איז מאַשע?
 נאָר מאַשע איז אין ערגעץ נישט געווען צו געפינען. זי
 האָט זיך ערגעץ פאַרשטעקט. דער טאַטע, די מאַמע און די
 גאַנצע משפּחה זענען אַרומגעלאָפּן זי זוכן. מען האָט נישט גע-
 וואוסט וואו זי איז. ענדלעך האָט מען זי געפונען ביי אַ שכנטע.
 דער פּאָטער האָט זי געשלעפט ביי דער האַנט, און דער פעטער
 בערל האָט איר נאָכגעשריגן:
 — נאַריש מיידל, גיי-אַריין! וואָס טוטו דאָ? — עס איז
 דאָך דאָ דער אָנקל...
 — מאַשע, דו מאַכסט דאָך מיך אומגליקלעך, אויפן לעבן
 אומגליקלעך, — האָט זיך דער פּאָטער געבעטן.
 מאַשע איז געווען אָנגעטון אין איר נייעם קליידל, אין
 אַ ניי שירצל, מיט אירע לאַנגע צוויי שוואַרצע אויפגעצויגענע
 צעפּ... אירע בעקלעך האָבן געשלאָגן מיט פייער — זי האָט פאַר-
 ביסן אירע קליינע יונגע ליפעלעך מיט אירע קליינע ווייסע ציין —
 און אומצופרידן געברומט.
 לאַנג האָט זי דער אָנקל באַטראַכט און געשמייכלט:
 — אַזוי, זי איז דאָס, וואָס האָט מיך גערופן „היה“.
 — אַ נאַריש מיידל, זי ווייסט דען וואָס זי רעדט, —
 האָט דער פעטער בערל געפרוואוט פאַרענטפערן.
 — נאָ, איך גלויב עס. נו, דערפאַר וואָס דו האָסט מיך
 גערופן „היה“, האָסטו שאַקאַלאַד. סעם! — האָט דער אָנקל גע-
 רופן סעמען.
 סעם האָט שווייגנדיק דערלאַנגט אַ פּודלע שאַקאַלאַד דעם
 אָנקל. דער אָנקל האָט עס איר געגעבן.
 — יאָ, דאָס האָסטו פאַר „היה“.
 מאַשע האָט נישט גענומען.
 — נעם, נעם, קינד, וואָס טוטו? — האָבן איר אַלע צו-
 געשריגן.
 מאַשע האָט צוגענומען דעם שאַקאַלאַד.
 — עפּן-אויף, וועסטו עפעס געפינען.
 — עפּן-אויף, מאַשע, עפּן-אויף, — האָבן איר אַלע צוגעשריגן.

מאשע האָט אויפגעפנט דעם שאַקאַלאַד מיט ציטערדיגע הענט. פון דער פּוּדלע איז אַרויסגעפאלן אייניגע צען-דאָלאַר-שטיק און צירונג.

— די דאָלאַר-שטיקער איז פאַר דער מאַמע און די צירונג איז פאַר דיר — דערפאַר וואָס דו האָסט מיך גערופן „חיה“ — האָט דער אָנקל געזאָגט מיט אַ שמייכל.

מאָשע האָט אויפגעהויבן אירע פּוּלע שוואַרצע אויגן, ווי קינדיש זיי זענען נאָך געווען — אַזוי זאָפטיג זענען זיי שוין גע-ווען. און זי האָט זיי רוען געלאָזט אויפן אָנקל מאָזעס — אַ קאָקעטעריי איז געלעגן אין דעם בליק, וואָס האָט פאַרראַטן די צוקונפטיגע פרוי. פאַרהיילט איז נאָך געווען די קאָקעטעריי מיט אַ היילע פון קינדישער פאַרשעמטקייט...

דעם אָנקל מאָזעס איז דער בליק געפעלן. ער האָט אין זיך געשמייכלט.

— דאַנק דעם אָנקל!

— גיב אַ קוש אין האַנט! — האָבן אַלע נאָכגעשריגן.

מאָשע האָט זיך פאַרלוירן. זי האָט געוואָלט טון וואָס אַלע האָבן געהייסן. דער אָנקל האָט זיך אָבער נישט געלאָזט קושן אין האַנט. דער אָנקל האָט וי אַרומגענומען ביים קאָפּ און איר געקושט אין די האַר. אַלע זענען גליקלעך געווען, אין פיל אויגן האָבן געגלאַנצט טרערן — און טאַטע-מאַמע זענען געווען אויפן זיבעטן הימל.

— איך קאָן אויך, איך קאָן אויך, — איז פּלוּצלינג ציליע גע-געבן אַ פאַל-אַריין אין מיטן דער חתונה אַ האַלב-נאַקעטע און נישט אַן אָפגעוואַשענע. דאָס קינד האָט צוגעקוקט די סצענע דורך דעם שפּאַלט פון דער קיך און איז געוואָרן אייפערזוכטיג און האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן.

— גאָט מיינער! — האָט זי די מוטער געכאַפט און געוואָלט:

וי פאַרשטעקן:

אָבער דער אָנקל מאָזעס האָט זי שוין באַמערקט.

— ווער איז דאָס?

— גאָרנישט, אַ קינד, — האָט זיך אהרן פאַרענטפערט.

- און וואָס קאָנסטו? - האָט דער אָנקל געפרעגט.
 - קינאָ שפּילן, - האָט ציליע אַרויסגעוואונקען מיט אירע
 אויגעלעך און שמוציג פּנימל, אונטער דער מוטערס יום-טוב-
 דיגער קלייד.
 - קינאָ שפּילן - דאָס איז שוין, קום, קום - יאָ, דאָ
 האָסטו...
 אָבער די מוטער האָט שוין געהאַט פאַרשטעקט די אַרומ-
 קייט אין אַ ווינקל. די „אַרימקייט“ האָט פון דאָרט אַרויס-
 געווייגט...

10

קוזמינער לאַנדסלייט

אָנקל מאָזעס שאָפּ איז געווען אוממעגלעך צו אַרגאַניזירן
 אין אַ יוניאָן-שאָפּ. וויפּל די יידישע אַרבעטער-אַרגאַניזאַטאָרן האָבן
 נישט געפרוּאוּווט צו יוניאַניזירן די לאַנדסלייט פון אָנקל מאָזעס
 שאָפּ, האָבן זיי זיך שטענדיג אָנגעשלאָגן ווי אין אַן אייזערנער
 וואַנט. די סיבה דערפון איז געווען, וואָס די באַציאונג צווישן
 אָנקל מאָזעס און זיינע לאַנדסלייט איז נישט געווען קיין ביזנעס-
 באַציאונג, נאָר אַ משפּחה-באַציאונג. אָנקל מאָזעס איז געווען
 פאַר די קוזמינער לאַנדסלייט ווי אַ הויפט פון אַ משפּחה, ווי
 אַ רעגירער פון אַ קליין קעניגרייך. די קוזמינער לאַנדסלייט זענען
 שטאַלץ געווען מיט אָנקל מאָזעס פאַרמעגנס. אַז זיי זענען דורכ-
 געגאַנגען דורך אַ הויז, וואָס האָט געהערט צו אָנקל מאָזעס,
 האָבן זיי זיך דערמיט געגרויסט, ווי עס וואָלט געווען זייער הויז.
 אָנקל מאָזעס האָט זיך אַריינגעמישט אין זייערע פאַמיליען-סיכסוכים.
 זיי האָבן זיך געלאָדנט פאַר אים, און אָנקל מאָזעס האָט אַרויס-
 געגעבן געריכטס-שפּרוכן איבער זיי, ווי אַ פאַרציטיגער פאַטריאַרך
 איבער זיינע משפּחה-אַנגעהעריגע. זיי זענען געווען געטריי אָנקל
 מאָזעס. האָט זיך געמאַכט אַמאָל, אַז איינער אַ לאַנדסמאַן האָט
 געפרוּאוּווט איבעררעדן די קוזמינער, זיי זאָלן זיך אַרגאַניזירן אין

א יוניע, האָט מען דאָס גלייך אָפגעטראָגן צום אָנקל. די
 לאַנדסלייט האָבן עס אים פאַרטרויט. איז דער אָנקל מאָזעס
 אַרויפגעקומען אין שאַפ אַריין, אויסגעזוכט דעם „רעוואָלוציאָנער“,
 אָפגעשטעלט זיך נעבן אים און צום ערשטן אים לאַנג און גענוי
 באַטראַכט, אַזוי אַז עס איז פון יענעם דאָס חיות אַרויס.
 — סעם, ווי האָט מען אים גערופן אינדערהיים? —
 פּרעגט ער זיין גובערנאַטאָר, ווייזנדיג אויפן „רעוואָלוציאָנער“,
 וואָס וויל אַ יוניע.

— משה גרויס, — ענטפערט סעם אָפ קורץ.

— אַזוי, דאָס ביסטו משה גרויס. דאָס ווילסטו האָבן אַ יוניע
 ביי מיר. נישט ביי מיר, גוטער ברודער. ביי מיר אַרבעט מען
 נישט שבת, נישט יום-טוב. ביי מיר איז נישט קיין שאַפ, וואָס
 מען זאָל דאָ אַריינלאָזן יוניע-לייט. ביי מיר זענען לאַנדסלייט,
 משפּחה. וואָלט ביי מיר געווען אַרבעטער און אַ שאַפ, וואָלט
 מען ביי מיר געווען געאַרבעט אין שבת און אין יום-טוב, אַפילו
 אין ראש השנה און יום-כּפור, ווי אין יעדן יוניע-שאַפ. איך
 באַדאַרף דאָס נישט, — ווייזט ער אויף זיין שאַפ. — איך לייג געלט
 צו דערצו. איך האָלט נאָר דאָס אויף צוליב אייך, אַז מיינע
 לאַנדסלייט זאָלן קאָנען מאַכן אַ לעבן. וואָס וואָלט איר געטון
 אָן מיר? ווער האָט אייך געבראַכט אין אַמעריקע? צו וועמען
 זענט איר געקומען נאָך אַ שיפס-קאַרטע, נאָך געלט, אַז איר האָט
 באַדאַרפט אייערע משפּחות אַהערברענגען? צו וועמען קומט איר,
 אַז איר זענט אין אַן אומגליק? אַז ס'ווערט ווער פון אייך חלילה
 קראַנק? — האָט אָנקל מאָזעס זיך צעשריגן הויך אויפן קול, אַז
 די לאַנדסלייט האָבן געציטערט. — צו וועמען קומט איר? אַלעס
 צום אָנקל מאָזעס, הע? איז עס אַזוי? און דער וויל ביי מיר
 איינפירן אַ יוניע. נישט ביי מיר, ברודער! קיינער וועט מיך
 נישט נויטן, אַז מען זאָל ביי מיר אַרבעטן אין שבת, אין יום-
 טוב. ביי מיר זענען קיין אַרבעטער נישט. ביי מיר זענען
 לאַנדסלייט. מיין משפּחה מאַכט ביי מיר אַ לעבן, און איך אַרבעט
 אַזוי שווער ווי איר. איר זעט עס אַליין. און פאַר וועמען? פאַר
 מיר באַדאַרף איך עס נישט! אַלעס נאָר פאַר אייך, איך וועל

צושליסן מיין שאַפּ און זוכט אייך ערגעץ אַנדערש-וואו אַרבעט.
אַז איר וועט באַדאַרפן אַ פּאָר דאָלאַר, וועל איך סיי-ווי-סיי
געבן. האָט נישט קיין מורא, נאָר מער צו טון האָבן מיט דעם
ווייל איך נישט.

— וואָס רעדט דער אָנקל? וואָס מאַכט דער אָנקל זיך דער-
פון, וואָס אַ ליאַדע יונג זאָגט דאָרט? — הייבן זיך אָן די לאַנדס-
לייט בעטן ביים אָנקל מאָזעס.

— צוליב אים זאָלן מיר אַלע ליידן? — צעקאָכט זיך אַהרן-
משה, דעם אָנקל'ס אַ משפּחה. — אינדערהיים איז ער געווען
אַ דאָרפס-גייער, געוואוינט געווען מיטן ווינט און וועטער, און דאָ איז
ער אַ פּרעסער. לאָזט מיך נאָר צו צו אים, וועל איך אים דערלאָנגען
אַ יוניע, — שרייט דער ייד מיט דער האַנט אויסגעשטרעקט.
— ש-ש-שטיי. ביי מיר שלאָגט מען נישט, — האַלט אים

דער אָנקל מאָזעס איין. — נאָר וועמען עס געפּעלט נישט ביי
מיר, דער קאָן זיך שאַפן ערגעץ אַנדערש-וואו בעסער. סעם, זע
וואָס קומט אים און באַצאָל ביז איין גראַשן. און נאָ, דאָ
האָסטו נאָך אַ פּאָר דאָלאַר מיט אויפן וועג.

אָנקל מאָזעס גוטסקייט האָט אַלעמען גערירט. אָנקל מאָזעס
האָט געפּאָנגען די הערצער פון די קוזמינער לאַנדסלייט מיט
דער פרייער האַנט זיינער. ער האָט קיינמאָל קיין לאַנדסלייט
נישט אָפּגעזאָגט. און דער „רעוואָלוציאָנער“ אַליין איז גערירט
געווען פון אָנקל מאָזעס רייד, און פון זיינע פּאָר דאָלאַר, און
האָט חרטה געהאַט אויף זיינע ווערטער.

— בעט-איבער דעם אָנקל מאָזעס. די מינוט בעט-איבער
דעם אָנקל מאָזעס, — האָבן די קוזמינער לאַנדסלייט געשריגן.
— קושן אין האַנט לאָז ער. קוש דעם אָנקל מאָזעס אין
דער האַנט, — האָט אַהרן-משה, דער דאָרפס-גייער און דאָ דער
פּרעסער, געשריגן אויף דעם „רעוואָלוציאָנער“.

דער סוף איז געווען, אַז אָנקל מאָזעס האָט זיך נישט
געלאָזט קושן אין דער האַנט. דעם לאַנדסמאַן האָט ער נישט
אָפּגעזאָגט פון דער אַרבעט. דאָן, פאַר זיין נאַרישקייט, האָט
מען אים אַ צונאַמען געגעבן „דער יוניע-מאַן“.

דאָס הייסט אָבער נישט, אַז מען האָט ביים אָנקל מאָזעס נישט געאַרבעט אין שבת. פאַרקערט, שבת איז אין געשעפט ביים אָנקל מאָזעס געווען דער מערסט פאַרנומענער טאָג. די פרומע לאַנדסלייט האָבן דעם טאָג טאַקע פאַרבראַכט אין שול, אינדער-היים מיט זייער משפּחה. די נישט-פרומע לאַנדסלייט, דעם יונגן עלעמענט, האָט אָנקל מאָזעס איינגעלאָדן שבת, אַז זיי זאָלן קומען אין געשעפט אַריין העלפּן פאַרקויפּן אָדער אויס-בעטערן, ווען מען דאַרף צופאַסן עפעס פאַר אַ קונה. שבת איז געווען דער טאָג, וואָס מען האָט אַממייסטן געלייזט. און די לאַנדסלייט, דערפאַר וואָס זיי האָבן נישט געקראָגן באַצאלט פאַר זייער אַרבעט, האָבן זיי די קלייניגקייטן נישט געהאַלטן פאַר אַן אַרבעט, נאָר פאַר אַ געטריישאַפט צום אָנקל. דערפאַר אָבער שבת ביינאַכט פלעגן זיך די עלטערע לאַנדסלייט צונויפ-קומען ביי איינעם פון דער משפּחה און פאַרברענגען דעם אַוונט מיט דעריבערונגען וועגן קוזמין. מען האָט געשיקט נאָך ביר און מען האָט זיך אַמוזירט מיט אַלט-קוזמין.

מערסטן פון די קוזמינער לאַנדסלייט זענען דאָך געווען מענטשן, וואָס האָבן זיך דערצויגן אויף דער פרייער נאַטור. קוזמין אַליין איז געלעגן ביים ברעג פון דער ווייסל, איינגע-טונקט צווישן פלוימען-בוימער און גרינסן. און אַז ס'איז געקו-מען פסח-צייט, האָבן זיך שוין געטראָגן אין דער קוזמינער ליפּט די לייכטע ווינטערלעך, וואָס האָבן געבלאָזן פון די פרייע פעל-דער און האָבן יעדעס האַרץ יונג געמאַכט. עס זענען דאָך גע-ווען צווישן די קוזמינער לאַנדסלייט אַזעלכע יידן, וואָס האָבן העלפט פון זייער לעבן פאַרבראַכט אין סעדער; פישערס, וואָס זענען געשוואומען איבער טייכן און סטאַון, ווינטער אויפגעהאַקט דאָס אייז פון געפרוירענע יעזשערעס. יידן שווייגערס, וואָס האָבן אינדערהיים געהאַט צו טון מיט מעלן קי, מיט מילך, מיט גרינסן, מיט אויבסט. און דאָ זענען זיי אַלע געווען אַפ-געשניטן פון דער נאַטור, פאַרבראַכט זייערע טעג אין אַ פאַר-שטויבטן שאַפ. צי די זון האָט געשיינט, צי אַ רעגן האָט גע-באַסן, האָבן זיי גאַרנישט מער געזען, נאָר די פאַרביילויפנדיגע

באַן. זייער זעלטן האָט איינער פון די לאַנדסלייט די מעגלעכ-
 קייט געהאַט דעם הימל צו זען בייטאָג. און האָט אַ קומינער
 פּלוצלינג אין אַ ווינטער-אָונט אַנטדעקט די לבנה, וואָס האָט
 דורך אַ שפּאַרע הימל אַריינגעקוקט אויף אַ מינוט אין עסעקס-
 גאַס, איז עס ביי אים געווען אַזאַ חידוש, ווי אַ נייער לאַנדס-
 מאַן וואָלט פון קומין אַריבערגעקומען... האָט זיך די קומינער
 געבענקט, נישט וויסנדיג אַליין נאָך וואָס זיי בענקען. זיי האָבן
 געבענקט נאָך דעם קומינער הימל, נאָך דער לבנה, נאָך פעל-
 דער און נאָך די קומינער סעדער, און ווען זיי זענען זיך צו-
 נויפגעקומען, האָט מען גענומען קומין אויפן טיש אַרויף. וואָריס
 קיין אַנדער לעבן האָבן זיי נישט געהאַט, נאָר דאָס לעבן,
 וואָס זיי האָבן הינטער זיך איבערגעלאָזט אין דער אַלטער היים.
 אַנקל מאָזעס איז געווען אַ קומינער לאַנדסמאַן, און כאָטש
 ער איז געווען זייער באַס, זייער הערשער, זייער געוועלטיגער,
 איז ער געווען דערוועלבער לאַנדסמאַן וואָס זיי. זיין לעבן איז
 נישט אַנדערש געווען פון זייערס. זיין קינדהייט און זיין יוגנט
 און זיינע שיינע טעג האָט ער פאַרבראַכט אין קומין. זיינע
 שענסטע דערינערונגען זענען פון דעם קליינעם שטעטל. און פלעגט
 מען אים דערמאָנען אָן קומין, אָן אַ מענטשן, וועלכן ער האָט
 געקענט אין זיין יוגנט, אָדער אָן אַן אַרט און פּלאַץ, אויף
 וועלכן ער פלעגט זיך שפּילן מיט די קצבים-יונגען – האָט עס
 אים אַזוי גערירט, אַז עס האָבן זיך באַלד באַוווּן טרערן אין
 זיינע אויגן. ער פלעגט אָפטמאָל אַריינפאַלן צו די קומינער,
 ווען זיי האָבן פאַרבראַכט שבת אין אָונט ביי אַ לאַנדסמאַן, און
 צוהערן זיך צו די קומינער מעשיות. נאָר ווען דער אַנקל מאָזעס
 פלעגט זיך באַוווּן, זענען די קומינער פאַרשטומט געוואָרן,
 מורא געהאַט אַ וואָרט אויסצורעדן, און האָבן געהאַלטן אין איין
 חנפענען און מכבד זיין דעם אַנקל און צוהערן זיך צו אים.
 ער האָט געפילט, אַז ער האָט פאַרטריבן די פּריילעכקייט פון
 זיי מיט זיין אַריינקומען, האָט ער זיי פאַרלאָזט.
 וואָס עלטער אַנקל מאָזעס איז געוואָרן, אַלץ מער האָט
 ער אָנגעהויבן צו בענקען נאָך קומין. עס האָט זיך אים געדוכט,

זו ער איז נאך א בחור, א יונגערמאן, און האלט נאך ביי א שידוך-טון; ער איז אוועקגעפארן אין דער פרעמד זיך צווייט-ארבעטן און געלט מאכן און איצט וועט ער אהיימפארן נאך קוזמין א רייכער בחור און וועט חתונה-האָבן מיט אַ פּיין קוזמינער מיידל, צווייטגעמען אַ קינד פון אַ באַלעבאַטיש הויז און חתונה-האָבן... זיין לעבן אין צמערקע איז ביי אים נישט געווען פאַררעכנט. ער האָט דאָ נישט חתונה-געהאַט, נישט געפירט קיין באַלעבאַטישקייט. דאָ האָט ער זיך צווייטגעארבעט און געלט פאַרדינט. און איצט ערשט באַדאַרף ער חתונה-האָבן און פירן אַן אַנשטענדיג באַלעבאַטיש לעבן, ווי עס פאַסט פאַר אַ מאַן ווי ער איז, פאַרן אָנקל מאָועס. די יאָרן זענען אָבער געלאָפן, און ער איז געווען פאַרנומען אין ביזנעס און פאַרגעסן זיך, און ווען ער האָט דערוואַכט, און איז שוין גרייט געווען אַנצוהייבן דאָס נייע לעבן, האָט ער איינגעזען, אז צוריקפאַרן נאָך קוזמין איז ער שוין צו-אַלט...

מאַשע האָט צוריק באַלעבט זיינע האָפּנונגען... פאַרלאָזט האָט ער זיך קיינמאָל נישט אין זיין לעבן אויף אַ צווייטן. צו קיינעם האָט ער קיין צוטרויען נישט געהאַט, נאָר צו זיך אליין – און איצט אויף דער עלטער, ווען ער האָט באַדאַרפט לייב און געטריישאַפט – זיך פאַרלאָזן אויף אַ פרעמדע, האָט ער מורא געהאַט – דאָך דאָס יונגע, קוים רייפע מיידל, וועלכעס האָט אים אזוי שטאַלץ געקוקט אין די אויגן צריין און געזידלט אים „חיה“, האָט ביי אים דערוועקט אַ געפיל פון אַכטונג, און דאָס געפיל פון אַכטונג האָט אָנקל מאָועס נישט געהאַט צו קיינעם פון זיינע לאַנדסלייט, וואָס זענען געווען מיט אים אַ גאַנצן טאָג צוזאַמען. מאַשען האָט ער געהאַלטן פאַר ס'זייניגע, פאַר עפעס אַזעלכעס, וואָס באַלאַנגט צו אים. אַ טאַכטער פון זיינס אַ משפּחה, וואָס אַרבעט ביי אים, וואָס מאַכט אַ לעבן פון אים – און וואָס זיין גורל איז אָפהענגיק פון אים. און אַלע, וואָס מאַכן ביי אים אַ לעבן, האָט אָנקל מאָועס געהאַלטן, באַלאַנגען צו אים, זיי מיט זייערע פרויען און זייערע קינדער. מאַשע איז אויסגעוואַקסן פאַר אים, ער באַדאַרף נאָר זען, אז אַנשטאַט פיינט האָבן, זאָל

זי פאַרגעטערן דעם אַנקל' מאָזעס. און פאַרגעטערן וועט זי אים, ווען ער וועט איר גוטס טון. מאַשע איז זייער דערהויבן געוואָרן מיטאַמאָל אינדער-היים. צייט מען איז געוואויר געוואָרן, אַז דער אַנקל' האָט צוליב איר געהעכערט דעם פאַטערס שכירות אויף גאַנצע פינף דאָלאַר אַ וואָך. די טאַטע-מאַמע האָבן פאַר איר אָנגעהויבן דרך-ארץ צו קריגן, ווי עס וואָלט אויף איר געפאַלן אַ שטראַל פון דער גרויס-קייט און שטאַרקייט, וואָס באַקלײַדט ווי אַ זון דעם אַנקל' מאָזעס אין די אויגן פון די לאַנדסלײַט... מאַשע איז געוואָרן אין די אויגן פון דער משפּחה ווי אַ וואונדער-קינד, וואָס באַצויבערט. מען האָט זי שוין נישט געלאָזט אַרבעטן אַזוי שווער, און די מאַמע האָט שוין מורא געהאַט צו שרייען אויף איר. זי איז עפעס געוואָרן מיטאַמאָל ווי אַ יום-טוב-קינד. מאַשע האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס איז געשען.

11

אַסתר און אחשוורוש

איינציגווייז האָט זיך דאָס געפיל פון אַנקל' מאָזעס צו מאַשען פאַרענדערט... אָנגענומען אַן אַנדערן כאַראַקטער, ווי ער האָט צוערשט אין זינען געהאַט... מאַשע האָט זיך דערצויגן אונטער די זוניגע שטראַלן פון אַנקל' מאָזעסעס חסד. דורך איר איז אויך איר פאַטער, מוטער, איר גאַנצע משפּחה דערהויבן געוואָרן. וואָרים מאַשע איז געוואָרן דאָס ווינטש-פינגערל, דורך וועלכן מען קומט-אָן צו אַנקל' מאָזעסעס האַרץ. עס איז עפעס געלעגן אין דעם קליינעם מיידל, וואָס האָט דעם אַנקל' מאָזעס געמאַכט פאַרגעסן אָן אַלע זיינע ביז-נעס און קאַפ-דרייענישן און געבראַכט אים צו קלערן נאָר וועגן זיך. און דערפאַר האָט אַנקל' מאָזעס אַזוי געצויגן צו דעם קינד. ער פלעגט ליגן ביינאַכט און נישט קאָנען שלאָפן, אין קאַפּ האָבן זיך אים געפלאַנטערט געשעפן, קאָנקורענטן.

בעלי-חובות. ער האָט זיך פּאַרגעוואָרפּן: צו וואָס? פאַר וועמען?
וואָס פאַרברענג איך מיינ גאַנץ לעבן מיט זיי? קוים אָבער
איז אים געקומען מאַשע אין זינען אַרײַן, איז אים לײכטיגער
געוואָרן אין די אויגן. ער האָט זיך געזען אַ יונגער מאַן מיט
לעבן, מיט אַ ווײַלן. ער האָט זיך געזען בײַ זיך אינדערהײם,
בײַ אַ געדעקטן טיש, נעבן אים זיצט די, וואָס האָט אים לײב,
וואָס לעבט מיט אים און קלערט וועגן אים.

ער האָט שוין נישט געוואָלט, אַז זי זאָל זײַן זײַן קינד. נײַן...
דעם פּאָטער האָט ער אָנגעהויבן גוטס צו טון צוליב איר.
געהעכערט אים שכירות און אַראָפּגענומען פון דעם שאַפּ און
אַוועקגעשטעלט אים אַלס קאַסירער. צו מאַשען האָט ער געשיקט
אַ מוויקלעכער זי לערנען פּיאַנאָ שפּילן, געשיקט איר מתנות,
און פלעגט יעדן שבת און זונטיג אַרויסקומען זי זען.

די ערשטע זאַך האָט ער געמאַכט, אַז דער פּאָטער אירער
זאָל זיך איבערציען אין אַ גרעסערע וואוינונג, און מאַשע זאָל
זיך לערנען און פּיל גיין שפּאַצירן. שבת און זונטיג איז ער
אַרויסגעקומען צו אהרן מעלניק אויף באַזוך. צו דער פּאַר-
וואונדערונג פון אַלע זײַנע מענטשן, האָט מען באַמערקט, ווי
אַנקל מאָזעס האָט זיך אָנגעהויבן די לעצטע צײַט צו פּוצן. וואָס
דערוואַקסענער און רײפער מאַשע איז געוואָרן, אַלץ מער האָט
אָנגעהויבן אַנקל מאָזעס די האָר זיך צו פאַרפּאַן... אַכטונג גע-
געבן שטענדיג צו זײַן ראַזירט... צו קלײדן זיך און מיט
פאַרפומען צו שמעקן, אַזעלכע זאַכן, וואָס קײנער האָט בײַזאיעט
נישט באַמערקט אין אַנקל מאָזעס. און דאָס פּײַניגן זיך פון
אַנקל מאָזעס, צוריק יונג צו ווערן, האָט בײַ אַלעמען אַרויס-
גערופן אַ רחמנות און אַ מיטלײד צו אים. הינטער זײַן רוקן האָט
מען שוין אָנגעהויבן צו לאַכן פון אים און ווערטלעך צו זאָגן
איבער אים, אַ זאַך, וואָס איז קײנמאָל נישט געשען. אָבער אין
אַנקל מאָזעס געגנוואַרט האָט מען דרך-ארץ געהאַט און נאָך
זיך געמאַכט נישט זען און באַמערקן.

אַנקל מאָזעס האָט אָבער אויף גאַרנישט געקוקט. ער האָט
אָנגעהויבן צו לעבן, ווי אין אַ פּאַנטאַזיע, ווי אין אַ צווייטער

וועלט. עס איז געווען, ווי אַנקל מאָזעס האָט געלעבט אַ פאַרקערט לעבן. אין זיין יוגנט האָט ער זיך אָפגעגעבן בלויז מיט ביוזעס און זיין האַרץ איז געווען טויט, ווי דאָס האַרץ פון אַן אַלטן מאַן. און אויף זיינע אַלטע טעג איז אַנקל מאָזעס יונג געוואָרן און האָט אָנגעהויבן צו לעבן צוריק זיין יוגנט, וואָס ער האָט פאַרלאָזן. אַנקל מאָזעס האָט שוין נישט געלעבט מיט זיינע גע-שעפטן, נישט מיט אויסבראַקירטע סחורות, מיטן פאַרלעגענעם לאַגער. ער האָט געלעבט מיט אַ יונג מיידל, וואָס האַלט אין וואַקסן און אַנטוויקלען זיך פון אַ קינד צו אַ פרוי. יעדע ענדערונג, וואָס איז פאַרגעקומען אין מאַשען, האָט ער באַמערקט... און אז ער האָט זי געזען פון איין שבת צום אַנדערן, האָט ער זי גוט באַטראַכט, און איינגערעדט זיך, אַז אירע האַר זענען דורך דער וואַך געדיכטער געוואָרן, אירע ציין שאַרפער און שטאַרקער. ער האָט זיך געפריידט מיט דער אַנטוויקלונג פון איר פיגור, מיט דעם וואַקס פון איר הויך, מיט דעם פול ווערן פון איר קערפער... יעדן שבת האָט ער אין איר נייעס באַמערקט, אַנטדעקט אין איר אַ נייעם רייך, וואָס אַנטוויקלט זיך.

ער איז בעסער געוואָרן צו זיינע מענטשן. זיינע אויגן זענען קלערער געוואָרן און אַרויסגעהויבן זיך פון דעם באַ-פאַלענעם פעטס פון זיין פנים. ער האָט געשמייכלט, און טאַמער האָט ווער נישט געטון זיין פליכט, אַזוי ווי עס באַדאַרף זיין, האָט ער אָנשטאַט בייזערן זיך, געשמייכלט. קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען די ענדערונג, וואָס איז געוואָרן אין אים. כאַטש אַלע האַבן געפילט און געוואוסט, אַז די סיבה דערפון איז מאַשע, און זיי האַבן אויסגענוצט מאַשען פאַר זייער טובה וועגן. אַזוי ווי אַמאָל האַבן די יידן באַנוצט אסתרן אויסצובעטן טובות ביי אחשוורושן, האַבן די קוזמינער לאַנדסלייט אויס-גענוצט מאַשען פאַר אַנקל מאָזעס. האָט אַ לאַנדסמאַן געדאַרפט האַבן אַ שיפסקארטע פאַר זיין משפחה, האָט מען געשיקט מאַשען צום אַנקל בעטן. האָט ווער באַדאַרפט אַ טאַכטער חתונה צו מאַכן, גאַלדענע ציין אין מויל זיך אַרייגשטעלן, אַן אַפעראַציע זיך צו מאַכן -- פאַר אַלצדינג האָט מען געשיקט מאַשען צום

אַנקל בעטן. מאַשען האָט דער אַנקל קיינמאָל נישט אָפּגעוואָגט. קוים האָט זי זיך געוויזן פאַר אים, זענען זיינע אויגן קלערער געוואָרן, דאָס פעטס פון זיין פנים האָט זיך באַהאַלטן און איז צוריקגעקומען אויף זיין אָרט, און זיין גאַנץ אויסזען האָט דעמאָלט געקראָגן אַ מענטשלעכעס געשטאַלט, און מען האָט פאַר-שטאַנען דאָס פנים זיינס, וואָס איז אַן אַנדערש מאָל געווען אומפאַרשטענדלעך... האָט אַלץ מאַשע געפועלט ביי אים, אַזוי ווי אסתר ביי אחשוורושן, האָבן איר טאַקע די קוזמינער לאַנדס-לייט אַ נאָמען געגעבן אסתר, אַנקל מאָזעס – אחשוורוש, און אהרן מעלניק – מרדכי היהודי.

צוויי טויטע האָבן זיך געקליבן צו פאַרן אויף יענער וועלט. דאָס זענען געווען דעם אַנקלס פּאָטער, דער אַלטער מעלניק, און דער פעטער בערל, וועלכע האָבן זיך געקליבן קיין קוזמין שטאָרבן. דער פעטער בערל האָט שוין נישט געהאַט וואָס צו טון אויף דער וועלט. ער האָט געפילט, אַז זיין פּאַלאַץ, וואָס ער האָט זיך אָנגעגרייט אויף יענער וועלט, איז פאַרטיג געוואָרן פאַר אים. און די וועלט האָט אים אויך נישט מער געוואָלט. ער איז קראַנק געוואָרן, געשפיגן מיט בלוט, און נישט געקאָנט מער אַרבעטן. און ער האָט אויך געהאַט פאַרלוירן זיינע פענסיאָנאַט-געסט – די קינדער זיינע האָבן חתונה-געהאַט. און מיטאַמאָל האָבן זיך טאַטע-מאַמע אַרומגעקוקט און דערזען זיך, אַז זיי זענען געבליבן אַן „קונים“. עס איז נישטאַ, ווער עס זאָל דאָס הויז אויסהאַלטן.

דער פעטער בערל האָט געוואָלט דווקא אַהיימפאַרן. זיינע לעצטע טעג פאַרבּרענגען אין קוזמינער בית-המדרש, תהלים זאָגן, און באַגראָבן צו ווערן אויפן קוזמינער בית-עולם.

דאָס ווייב אָבער האָט געטענהט, אַז איר „קוזמין“ איז דאָרט – וואו אירע קינדער זענען. און נאָך הונדערט און צוואַנציג יאָר וויל זי ליגן דאָרט, וואו אירע קינדער וואוינען. האָבן זיך מאַן און ווייב געשיידט ביי זייער לעבן – דער פעטער בערל

איז צוריקגעפאָרן קיין קוזמין שטאָרבן, און די מוטער איז געבליבן דאָ, אין אַמעריקע.

לפּבוד די „צוויי טויטע“ זענען זיך אַלע קוזמינער לאַנדס-לייט צונויפגעקומען, אַ נאַכט איידער די שיף גייט-אַפּ, צום פעטער בערל, געזעגענען זיך מיט „די טויטע“. די צוויי „טוי-טע“, דער אַלטער מעלניק און דער פעטער בערל, זענען געזעסן פון אויבנאָן און געטרונקען „לחיים“ צו די לאַנדסלייט, און די משפּחה, די טעכטער מיט די אידימס מיט די אייניקלעך, האָבן זיך מיט זיי געזעגנט. זיי האָבן געוויינט, ווי מען באַוויינט טויטע. די לאַנדסלייט האָבן מחילה געבעטן ביי זיי.

— וואָס איז דער חילוק? אַלע וועלן מיר אַהיימפאָרן. אַלע וועלן מיר פאָרן וואוהין זיי פאָרן! — האָט זיך אָנגערופן אַ לאַנדסמאַן, אַן אַלטער ייד, וואָס האָט זיך אויך פאַרבענקט נאָכן קוזמינער גוטן אָרט.

— ר' בערל, גריסט זיי דאָרטן.

— אַז איר וועט זען דאָרטן „מיינע“, ר' מרדכי, גריסט זיי...

— איר זאָלט זיך מיען פאַר אונז, — האָט אַ יידענע אָנגע-

הויבן צו וויינען.

נאָר די „טויטע“ אַליין זענען זייער פריילעך געווען. זיי האָבן גאָרנישט געפילט, אַז זיי פאָרן שטאָרבן. דעם פעטער בערלס אויגן האָבן געלויכטן, און ער האָט זיך אויסגעקעמט די באָרד. עס האָט זיך געדאַכט, ווי דער ייד קומט-צו צו דעם גליק, אויף וועלכן ער האָט געוואַרט זיין גאַנץ לעבן, אַז איצט גייט ער אָפּנעמען דעם שכר פאַר זיין גאַנצער האַרעוואַניע. און אַ רואיגקייט און אַ שטילע פריילעכקייט האָט אַרויסגעזונגען פון אַלע זיינע באַוועגונגען.

דער אַלטער מעלניק איז אויך פריילעך געווען, און מיט

יעדן געטרונקען לחיים און ווערטלעך גערעדט:

— אַז איך וועל זען דיין טאַטן, דעם אַלטן חיים, אויף

יענער וועלט, וועט ער דאָך מיך פרעגן: וואָס מאַכט עפעס מיין

זון אין אַמעריקע? וועל איך אים ענטפערן: דיין זון פרעסט

טרפות און איז מחלל שבת, דורך דעם וואַרפט עס דיך אַזוי

פון דער ערד אַרויס – וועט ער קומען צו דיר און וועט דין צודישען ביינאַכט. וועסט אַ שוואַרץ יאָר זיך אויסריכטן – אוי, וועסטו זיך אַ שוואַרץ יאָר אויסריכטן!
האַבן אַלע לאַנדסלייט זיך צעלאַכט פונם „טויטן“, וועלכער זאָגט ווערטלעך.

צו דער שיף זענען די לאַנדסלייט אַראָפּגעקומען באַגלייטן די טויטע, ווי צו אַן אמתער לוויה. די קינדער האָבן געוויינט, געפאַלן דעם פּאָטער אויפן האַלדז און געבעטן מחילה:
— טאַטע, זיי אונז מוחל, טאַמער האָבן מיר דין נישט באַהאַנדלט ריכטיג.

— טאַטע, מיר וועלן דין קיינמאָל נישט פאַרגעסן. אַזוי לאַנג ווי דו וועסט לעבן, וועלן מיר דיר געלט שיקן.
— לאַנג וועל איך שוין נישט באַדאַרפן אייער געלט, — האָט דער פעטער בערל רואיג און גוטמוטיג געשמייכלט, — בלייבט געזונט, מיינע קינדער, און געדענקט אין גאָט.
און ער האָט אַוועקגערופן טשאַרלין, זיין בן-יחיד, אין אַ ווינקל, און געזאָגט צו אים אַזוי:

— איין זאַך פאַרלאַנג איך נאָר פון דיר. מילא, איך האָב אַנדערש געוואָלט — איך קאָן נישט העלפן. אָבער דאָס זאָג מיר צו, גיב דיין האַנט תקיעת-כף דערויף, אַז דו וועסט עס האַלטן: אַז ווען דו וועסט הערן, אַז עס איז שוין נאָך אַלעמען, וועסטו דעם קדיש אָפהיטן. זאָג מיר צו, מיין זון...

אַלע לאַנדסלייט זענען געשטאַנען און האָבן צוגעזען די סצענע, אַלע האָבן געוואוסט, וואָס דער פּאָטער פאַרלאַנגט איצט פון זיין קינד, און אַלע האָבן זיך דערמאַנט אָן זייערע אייגענע קינדער, ווי ווייט און פרעמד זייערע קינדער זענען פון זיי אין אַמעריקע. די לאַנדסלייט האָבן אָנגעהויבן צו קרעכצן. דאָ און דאָרט האָט ווער אַ טרער געווישט, און איינער האָט גערוימט דעם צווייטן אין אויער אַרײַן:

— און מיינער איז בעסער? און דיינער איז בעסער?

טשאַרלי, וועלכער איז דורך די פאַר יאָר אויסגעוואַקסן

א הויכער און א דאָרער בחור, מיט אַ פּאָר שטאַרקע הענט, מיט אַ שטאַרקער ביינערדיגער ברוסט, איז געשטאַנען אַ פּאַרשטיינערטער. ער האָט פּאַרשטאַנען, אַז דער פּאַטער פּאַרלאַנגט פּון אים עפעס הייליגעס און טייערעס. ער האָט רחמנות געהאַט אויף אים און צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ. אָבער ער האָט קיין וואָרט נישט גערעדט, ער האָט דעם פּאַטער גאָר נישט געקאַנט זאָגן. וואָרים ווירקלעך איז אים דער פּאַטער געווען אַ פרעמדער. די מוטער האָט ער געליבט, ווייל די מוטער האָט זיך פּאַר אים אָנגענומען און פלעגט אים באַשיצן געגן די שוועסטער. אָבער צום פּאַטער מיט זיין לערנען און דאוונען און פרומקייט – וואָס האָט ער געפילט צום פּאַטער?

דערווייל זענען די איידימס געשטאַנען אין אַ ווינקל און האָבן זיך געסודעט, און האָבן זיך צונויפגעלייגט געלט, און דער עלטסטער איידים, דער גאַליציאַנער, האָט עס צוגעטראָגן בערלען:

— שווער, דאָס וועט איר האָבן אויף „נאָך הונדערט און צוואַנציג יאָר“, אַז מען וועט באַדאַרפן. זאָלט איר...
— אויף נאָך הונדערט און צוואַנציג יאָר באַדאַרף איך נישט; האָב איך מיר אַליין, גאָט צו דאַנקען, אָנגעגרייט פון מיין אַרבעט, – ווייזט דער פעטער בערלען אויפן טאַרבעלע מיטן געלט, וואָס ער האָט אויפן האַרץ אָנגעבונדן, – נאָר ביז צו די הונדערט און צוואַנציג יאָר זאָלט איר מיך נישט פּאַרלאָזן. לאַנג וועלן די הונדערט און צוואַנציג יאָר שוין נישט נעמען... איך פיל שוין... – שמייכלט דער פעטער בערלען.

אַז עס איז געקומען זיך געזעגענען מיט דעם ווייב, האָט דאָס פּאַרפאָלק ערשט פּאַרשטאַנען, וואָס אַמעריקע איז געווען פּאַר זיי. אַראָפּגעבראַכט האָבן זיי קיין אַמעריקע זייערע קינדער. די קינדער האָט אַמעריקע צוגענומען. און זיי שפייט אַמע-ריקע אויס, וואָרפט זיי אַוועק, ווי אַן אומווירדיגע, אומניצלעכע שמאַטע. אַמעריקע האָט זיי צעטיילט אויף די אַלטע יאָרן. פון דער אַלטער מאַמע ציט זי נאָך אַ ביסל נוצן. דעם אַלטן טאַטן שיקט זי אַהיים שטאַרבן.

— דער טויט האָט אונז נישט געקאָנט צעשיידן, און אַמעריקע האָט אונז צעשיידט, — האָט די יידענע געשריגן און נישט פאַרשטאַנען, וואָס זי מיינט דערמיט, נאָר עפעס געפילט אַ גרויסע קללה פאַר דעם לאַנד, וועלכעס האָט פון איר אַלעס אַוועקגענומען — אירע כוחות, איר לעבן און אירע קינדער, און שפייט-אויס דאָס, וואָס זי באַדאַרף נישט מער...

נאָר באַלד איז פריילעך געוואָרן ביי דער שיף. אַנקל מאָזעס איז אַראָפגעקומען מיטן צווייטן „טויטן“. דער אַלטער מעלניק איז טויט שיפור געווען. אין דער האַנט האָט ער גע- האַלטן דאָס זעקל מיטן געלט, וואָס ער האָט זיך אָנגעזאַמלט אויף קבורה-געלט פון זיין אייגענער אַרבעט — געקלימפערט מיטן געלט און געשריגן צום זון:

— איך באַדאַרף דיך שוין אויף אַלדע שוואַרצע יאָר, פרעה מלאך מצרים, מיט דיין גאַנץ קעניגרייך אַמעריקע פון הודו ביז פוש. אויף קבורה-געלט האָב איך אַליין מיר אָנגעזאַמלט, אויסגעאַרבעט, מיט מיינע אייגענע הענט אויסגעריבן אויפן קאַשע-מילעכל, און אויף וואָס און צו וואָס באַדאַרף איך דיך? ... — קום, בערל, קום-צוריק נאָך קומין, — האָט ער געריסן בערלען ביים אַרבל, — בלייב געזונט, פרעה מלך מצרים, — האָט ער דעם זון צוגעשריגן, — און איר, לאַנדסלייט, עבדים היינט, גייט-צוריק צו פרעה מלך מצרים אַרבעטן.

אַז די שיף איז אָפגעגאַנגען מיט די „צוויי טויטע“, זע-נען די לאַנדסלייט שטיין געבליבן און נאָכגעקוקט מיט בענקנדיגע בליקן, און נישט איינער האָט מקנא געווען די „טויטע“, וואָס פאַרן רוען אויף קומינער גוטן אַרט, איידער צוריקצוגיין צו פרעה מלך מצרים.

אַלע זענען טרויעריג געווען. אַפילו אַנקל מאָזעס איז טרוי-עריג געוואָרן און נאָכגעקוקט די אָפגייענדיגע שיף מיט די „טויטע“. יעדער לאַנדסמאַן האָט זיך דערמאָנט אָן זיין אייגענע ענדע, ווען ער וועט אַהיימפאַרן מיט דער שיף...

אָפגערוקט פון אַלע זענען געשטאַנען מאַשע און טשאַרלי, די צוויי דערוואַקסענע קינדער, וואָס האָבן זיך דערצויגן שוין

דאָ אין אַמעריקע. זיי האָבן געפאַסט איינער צו דעם אַנדערן, אין איין וואַקס, אַזוי ווי זיי וואָלטן צוזאַמען אַרויפגעשאָסן אין דער הויך מיט זייערע שטאַלצע און יונגע קעפּ. זייערע ביינערדיגע בריסט האָבן דערגרייכט איינס צום צווייטן. די צוויי יונגע מענטשן האָבן זיך צום ערשטן מאל ביי דער „לוויה פון די אַלטע“ באַגעגנט אַלס דערוואַקסענע. און די יונגט האָט געצויגן איינס צום אַנדערן. זיי האָבן נישט געזען די אָפּגעפּאַרענע שיף מיט די „טויטע“. זיי האָבן גערעדט עפעס פאַר זיך, און האָבן הויך געלאַכט, ווייזנדיג איינס ס'אַנדערע די ווייסע, יונגע, שטאַרקע ציין. די לאַנדסלייט האָבן דערהערט זייער לאַכן, האָבן זיך אומגעקוקט, און איינער האָט געזאָגט צום אַנדערן:

— נאַ, דאָ האַסטו „אַמעריקע“! זיי גייט דען עפעס אָן?
זיי ווייסן דען פון עפעס? פאַרט אַ טאַטע אַהיים, שטייט ער מיט אַ מיידל און לאַכט.

— זיי זענען גאַר פון אַ גאַנץ אַנדערער וועלט, נאַנץ אַנדע-
רע מענטשן, וואָס ווילסטו פון זיי? — האַט די משפּחה זיך געזאָגט.

צווייטער טייל

1

ער וועט האָבן קינדער

אַנקל מאָזעס איז אַריינגעקומען פרימאָרגן אין זיין גע-
שעפט אַריין אַן אויסגעפוצטער אין אַ ווייסן שי-סו-אַנצוג, און
פאַרשמעקט אַ האַלבן מאַגאַזין מיט רויזן-פאַרפּום, וואָס האָט זיך
געהערט פון אים פונדערווייטנס. זיינע געל-געפוצטע שייך האָבן
געפינקלט פונדערווייטנס און אויסגעזאָגט מיט זייער קוויטשענדיגן
קוויטש — ער גייט! זיין ברייט, דיק געזיכט האָט געגלאַנצט פון
דעם ריינעם ראַזירן, ווי אַ היה-פיש, וואָס מען האָט נאָר-וואָס
פון ים אַרויסגעצויגן. ער האָט אַראָפּגעכאַפט זיין שטייפן הויכן
פאַנאַמאַ-הוט און געווישט זיך דעם צעשוויצטן קאַפּ און הייסן
אַפּגעקאַכטן קאַרק מיט אַ ווייס באַטיסטן טאַשן-טיכל. די מענטשן
אין געשעפט האָבן זיך פאַר אימה געגעבן אַ כאַפּ-אַריין אין די
ווינקעלעך, און געמאַכט זיך זיין פאַרנומען מיט פאַנאַנדערלייגן די
אַנצוגן, די הויזן, די רעק. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן
געוועלעב, באַטראַכט די „משפּחה“, וואָס האָט געאַרבעט ביי אים.
זיי האָט זיך געדוכט, אַז דער בליק געדויערט אַ יאָר. ער האָט
געגעבן אַ וואונק מיט צוויי פינגער צו סעמען, צו וועלכן ער
האַט אַממייסטן צוטרויען געהאַט, און געגעבן אַ פּרעג:

— אַלעס אַלע-רייט?

אש, אַנקל מאָזעס, 6.

- יאָ, אָנקל, - האָט ער אָפגעענטפערט.
 - וואָס טוט „קוזמין“? - האָט ער געוויזן מיטן פינגער
 אויפן בוידעם, מיינענדיג די לאַנדסלייט.
 - זיי נייען ווינטער-רעק נומער 53.
 - גוט, זע זיי זאָלן שניידן, קוזמין שוויצט און שלאָפט
 נאָר. זע צו מאַכן לייזעכץ. שנייד, ברודער, וויפל דו קאָנסט
 און מאַך לייזעכץ.
 - אָלד-רייט, אָנקל.
 - איך וועל נישט זיין אַ גאַנצן טאָג. סעם, גיב אַכטונג,
 אַלצדינג אָלד-רייט?
 - יאָ, אָנקל.
 אָנקל מאָזעס האָט געגעבן צו זיין קווינ אַ וואונק מיט די
 אויגן, ווי ער וואָלט אים געוואָלט פאַרגיטיגן, און ווידער גע-
 וואָרפן אַרום זיך אַ בליק.
 - באַיס, זונטיג היינט, אַ הייסער זונטיג - שניידטס די
 איטאַליענער און די טשיינימענס - לייזעכץ מאַכטס, לייזעכץ, -
 און ער איז אַרויס פון סטאָר קוויטשנדיג מיט זיינע גרויסע
 גלאַנצנדיגע געלע שיך.
 די משפּחה האָט פריי אָפגעאַטעמט, ווען זיי האָבן אים
 שוין אָנגעקוקט פון הינטן. זיי האָבן געוואַגט אַרויסצוגיין פון
 סטאָר און געזען, ווי דער אָנקל זעצט זיך אויף אויפן געדונגע-
 נעם אויטאָמאָביל, וואָס האָט געוואַרט אויף אים פאַר דער טיר,
 און אַ שמייכל האָט זיך באַוויזן אויף זייערע לייפן...
 אַלע האָבן געוואוסט, וואוהין דער „אָנקל“ פאַרט, און
 געוואָרפן הינטער-אַרום בליקן אויף סעמען, און געשטופט איינער
 דעם אַנדערן, מאַכנדיג מיט די אויגן אויף סעמען:
 - ער האָט געמיינט, אַז ער ירשנט אים שוין! - האָט
 איינער אַריינגעלאַכט אין די פויסט אַריין, וויזנדיג מיטן פוס
 אויף סעמען.
 - נאָר איינער, ער קאָן נאָך האָבן צוועלף קינדער. וואָס
 מיינסטו, ער קאָן נישט? ווי דער אַלטער פעטריק אינדערהיים.
 - האָסט געזען אַ קאַרק? - ברומט אַ צווייטער.

סעם האָט געפילט די בליקן הינטער זיך און פאַרשטאַנען דאָס לאַכן. ער האָט זיך אוימגעקוקט אויף די יונגען. זיין בליק און זיין פנים האָבן אָנגענומען דעמוזעלבן אָנשטעל, וואָס דעם אָנקלס. און ווירקלעך, ער איז ענדלעך געווען צום אָנקל. שאַרפע אויגן, אַ שפיציגע נאָז און אַ שטאַרקע מענלעכע קיין. די יונגען האָבן זיך דערשראָקן פאַר אים און געמאַכט זיך רעדן וועגן ביזנעס.

ער האָט אויסגעשפּיגן און איז אַרויס פאַר דער טיר, נאַכקוקן דעם אָנקל, וועלכער איז שוין געווען לאַנג פאַרשוואונדן. ער האָט שאַרף פאַרביסן די ציין איבער די ליפּן, זיינע הענט האָבן זיך געביילט צו פויסטן, און אַ קללה איז צעקריצט געוואָרן צווישן זיינע שטאַרקע ווייסע ציין.

האָט ער דאָס צוליב דעם אַזוי געטריי געדינט דעם אָנקל, פון פערצן יאָר אָן, זייט ער האָט אים אַראָפּגעבראַכט פון דער-היים, צייט ער איז איבערגעבליבן אַ יתום נאָך דעם פּאַטערס טויט? געווען איז ער דעם אָנקל אַ געטרייער הויז-הונט. דער אָנקל האָט אים צו אַלצדינג באַנוצט, געמאַכט אויס אים זיין לייב-שקלאַף, זיין שפיר-הונט. ער האָט נאַכשפּיאַנירט ביי די לאַנדסלייט, ביי דער משפּחה, וואָס האָבן געאַרבעט ביים אָנקל, און אויסגעפונען, ווער פון דער משפּחה איז געטריי דעם אָנקל און ווער נישט, און עס איבער-געגעבן דעם אָנקל. דער יונג האָט געטון פאַרן אָנקל זאַכן, פאַר וועלכע ער האָט געקאַנט אַריינפאַלן און פאַרפאַלן ווערן אויפּס לעבן לאַנג. ווי דענסטמאַל, ווען מען האָט געכאַפט די גנבה-שע סחורה פון דער פינפטער עוועניו, וואָס ער האָט זי אַריינגעגראָבן אין קעלער, די רעק און די הויזן, אויף וועלכע דער אָנקל האָט אַרויפגענייט זיין פירמע — האָט דאָס סעם גענומען אויף זיך, און קיים מיט צרות וואָס מען האָט אים אַרויסגענומען פון „אומגליק“. ווען עס האָט זיך נאָר עפעס געמאַכט, האָט עס סעם גענומען אויף זיך. דענסטמאַל, ווען מען האָט פּלוצים דעם „אָנקל“ גערופן צום אויספאַרשונגס-ריכטער וועגן דער פּוילישער שיקסע, וואָס דער אָנקל האָט זי טראַגעדיג געמאַכט, אָדער מען האָט געדאַרפט „אדורכקומען“ מיט דעם ווייבל פון דעם גאַליציאַנער

רעסטאָראַן, איר צאָלן חודש-געלט — אַלעס האָט סעם גענומען אויף זיך. ער האָט פאַרן אָנקל'ס דאָס לעבן זיך איינגעשטעלט, און פאַרן אָנקל'ס וואָלט ער נישט בלוז אין געפענגעניש געגאַנגען ווען מען וואָלט געדאַרפט, ער וואָלט אויך אַ מענטשן געהרגעט. און אַלעס האָט ער געטון דערפאַר, ווייל ער האָט געהאַפט אַמאָל אַליין צו פאַרנעמען דאָס אָרט פון „אָנקל“.

די געטריישאַפט צום אָנקל'ס איז נישט געווען אויס חניפה. עס איז געווען אַ פאַרגעטערונג צו דעם מענטשן, וועלכן ער האָט גענומען אַלס פאַרבילד, אַלס אידעאַל — צו וועמען ער וויל אַמאָל אַליין ענלעך זיין. אין דער פאַרגעטערונג צום אָנקל'ס און געטריישאַפט צו אים איז געלעגן די געטריישאַפט צו זיך אַליין און צו זיין אייגענער צוקונפט — ווען ער וועט זיין דער „אָנקל“. און מיטאַמאָל זאָל זיך פון דעם גאַרנישט אויסלאָזן! דער אָנקל'ס גייט חתונה-האַבן מיט דעם „שנעק“, מיט „אַהרן גאַרגלס“ טאָכטער, וואָס האָט אים אַריינגעקראָגן אין די הענט אַריין. זי וועט האָבן מיט אים קינדער — איינס, צוויי, דריי, אַלעס וועט איבערגיין צו די קינדער. זי וועט שוין מאַכן, אַז זי זאָל האָבן קינדער. און ווען מען וועט דאַרפן, וועט זי אים קאָנען צושאַרן אַ פרעמדס אויך, אַבי זי זאָל די יורשטע זיין. און זי פאַרשטייט עס שוין היינט. איינציגווייז זעצט זי אַריין אין געשעפט „איר משפּחה“: אַ קלענערע שוועסטער — שוין אַ בוכהאַלטערין; דעם פאַטער אירן, אַהרן מעלניק, „גאַרגל“ פון דערהיים — געמאַכט פאַר אַ קאַסירער. איז וואָס וועט פון אים, סעמען, ווערן? מען וועט אים נאָך אַמאָל אַרויסוואַרפן אויך.

סעם האָט זיך דערמאַנט אָן די געלעגנהייטן, וואָס ער האָט געהאַט געלט צו מאַכן ביים אָנקל'ס. זיין קוזין מאַנעס, וועלכער איז אַמאָל אויך געווען ביים אָנקל'ס, איידער סעם איז אָנגעקומען — דעם „אָנקל'ס“ רעכטע האַנט — האָט אים געוואָרנט נישט איין מאָל:

— זע, סעם, פאַר מאַרגן זאָל גאָט זאָרגן; דו זאָרג פאַר היינט. וואָס דו האַסט אין באַנק, דאָס איז דיינס. דאָס איבעריגע —

אַ נעכטיגער טאָג. דו קענסט נישט דעם „אַנקל“. ער וועט זיך נעמען אַ יונגע מויד אויף דער עלטער. געדענק, וואָס איך זאָג דיר.

סעם האָט זיך דערמאָנט אָן די ווערטער פון מאַנעסן. מאַנעס איז עלטער פון אים און דערפאַרענער, און ער האָט אים נישט געוואָלט האַרכן. אַלץ זיך פאַרלאָזט אויפן אַנקל, געוואָלט אלעס אַריינקריגן – און איצט האָט ער.

מען דאַרף אין אַוונט אַריינגיין צו מאַנעסן. ער, מיט זיי-נע אַדוואָקאַטן, מיט זיינע „טעמעני האַלל“-ריכטער, וועט שוין אויסגעפינען עפעס אַ פּלאַן. דעם אַנקל טאָר מען נישט דערלאָזן חתונה-האַבן מיט אַט דער שניידערשער טאַכטער, מיט דעם אַט אַהרן גאַרגל, וועלכער וועט דאָ ווערן דער מחותן, און דער דתן פון דער חתונה. אַז נישט – זענען אַלע אין דר'ערד; די גאַנצע משפּחה איז אין געפאַר...

סעם האָט זיך גוט איבערגעלייגט, אויב ער זאָל דאָס טון. זיין געטריישאַפט צום אַנקל האָט אים נאַכנישט דערלאָזט דעם אַנקל שלעכטס צו טון. ער האָט אים צו-פיל פאַרגעטערט. ער האָט אים אַזוי ליב-גע-האַט, אַז אַלע זיינע טאַטן זענען אים געפעלן. סעם האָט זיי פאַרשטאַנען, און ער האָט זיך געגרויסט מיט זיי. אַפילו זיין וועלן חתונה-האַבן מיט מאַשען איז סעמען אויך געפעלן און וואַרשיינלעך, ווען עס וואָלט נישט געגאַנגען גענן זיינע אינטערעסן, וואָלט ער דעם אַנקל דערצו געהאַלפּן. סעמס אַמביציעס פאַר זיין צוקונפט זענען אַבער שוין רייף גע-וואָרן, און ער איז שוין געווען מעגלעך אויף אַזוי-פיל, אַז ער זאָל שוין קאָנען מקריב זיין זיינע סענטימענטן:

– כאַפט אַים די כאַלערע, דעם אַלטן. קינדער וועט ער האָבן! – האָט ער זיך געטראַכט, דענקנדיג אָן זיין אייגענער צוקונפט.

קיים פּעס האָט ער נישט געפילט צום אַנקל. דעם פּעס האָט ער געהאַט צום יונגן „שנעק“, צו מאַשען. און צו איר פאַטער אַהרן מעליניק, וועלכע האָבן זיך אַריינגעגנבעט אין דער „משפּחה“. זיי האָט ער באַטראַכט פאַר קאַנקורענטן.

— איר, דעם „שנעק“, דער פֿלֶה זיינער, דאַרף מען אַרייַן-
שיקן דאָס ווייבֿל פֿון רעסטאָראַן, דעם רעסטאָראַטאָרס טאָכטער
מיט די פינף קינדער, וואָס דער „אַלטער“ האָט איר אָנגעמאַכט.
זאָל זי זיך אויסטענהן מיט דער פֿלֶה.

— אַך, וועט דאָס זיין אַ חתונה, ווען דאָס גאַליציאַנער
ווייבֿל וועט אַרייַנקומען צו דער פֿלֶה אין טאָג פֿון דער חתונה!
די פֿלֶה וועט זיין אָנגעטון צו דער חופּה צו גיין, און די וועט
פֿאַרשטעלן די קינדער פֿאַר איר:

— דו גייסט חתונה-האַבן מיט מיין מאַן, מיט דעם פֿאַטער
פֿון מיינע קינדער!
אַך, וועט דאָס זיין אַ חתונה — האָט דער יונג נקמה גענומען
אין זיינע געדאַנקען.

און דער „אָנקל“? דער אָנקל וועט זיין אָנגעטון אין
אַ פֿראַק — ער וועט פֿאַרשעמט ווערן! ער האָט אַ מינוט רחמנות
געהאַט אויפֿן אָנקל. ער האָט זיך איבערלייגט, אָבער זיין אייגענע
צוקונפט האָט זיך ווידער געשטעלט פֿאַר זיינע אויגן. ער האָט
זיך דערמאָנט אָן ראָזען, זיין אייגענע פֿלֶה, און דער יונג האָט
פֿאַרביסן די שאַרפע ציין אויף זיינע לייפֿן און געזאָגט צו זיך:
— כאַפט אים דער שוואַרץ-יאָר; ער וועט קינדער האָבן.

דער אַלטער!

מיט דעם נקמה-געפיל איז ער צוריק אַריין אין געשעפט.
זיין פנים האָט אָנגענומען די שטרענגע באַפעלערישע מינע,
וועלכע ער האָט זיך אויסגעלערנט פֿון „אָנקל“. זיין קין איז
געוואָרן שטאַרק, און אונטער דער לאַנגער פֿליישיגער נאָז האָט
זיך פֿאַרצויגן די משפּחהשע גרימאַסע, פֿאַר וועלכער די לאַנדס-
לייט האָבן אַזוי מורא געהאַט. ער האָט געגעבן אַ ברום אונטער
דער נאָז, נאָכמאַכנדיג דעם אָנקל:

— שניידן געלט, וויפֿל עס לאָזט זיך!

דער זונטיג האָט זיך שוין געהאַט אָנגעהויבן אין מעלניקס
געשעפט.

2

מ'א'ש'ע

ע'ס איז ע'פע'ס גע'שע'ן מי'ט אַנ'ק'ל מ'אָזע'ס, אַז אַנ'ק'ל מ'אָזע'ס זאָל אי'בע'רל'אָז'ן דאָס גע'שע'פט אַל'י'ין אין זונ'טיג און אַר'וי'ספ'אָר'ן אויף אַ גאַנ'צן טאָג מי'ט אַ מ'י'ד'ל שפ'אַצ'יר'ן! און וויר'קל'עך, איז אַנ'ק'ל מ'אָזע'ס אויף דער ע'ל'טער יונג גע'וואָר'ן און זיך גע'נו'מע'ן צו אַזע'ל'כע זאַכן, וואָס האָט אים לע'כע'רל'עך גע'מאַכ'ט אין די אויג'ן פון אַל'ע זיי'נע באַקאַנ'טע און דער'נידע'ריג'ט זי'ין וויר'דע ביי די קוז'מינער ל'אַנד'סל'יי'ט. אַנ'ק'ל מ'אָזע'ס האָט אַנגע'הויב'ן פראַנט'עווע'ן אויף דער ע'ל'טער, ווי אַ ניי'צניאַריגער באַי'טשיק. אַנגע'טון שמאַל'ע, קור'צע הויזל'עך, אַז ע'ס זאָל'ן זיך אַר'וי'סזע'ן די ווי'סע זאָק'ן. ער האָט אַנגע'הויב'ן צו טראַג'ן הויכ'ע, שמאַל'ע, שטיי'פע קראַנ'ס, וואָס האָב'ן אים גע'פיי'ניג'ט. אַנ'ק'ל מ'אָזע'ס האָט זיך באַגאַס'ן מי'ט פאַרפומע'ן... ביי'ם „גאַל'יציאַנער“ אין רע'סטאָראַן, וואו דער אַנ'ק'ל האָט ל'יב-גע'האַט צו ע'סן די פע'טע גע'בראַטענע אונטער'טייל-חל'קים פון גע'נוזל'עך און קאַטשקעל'עך – האָב'ן ביו'זע'ס-ל'יי'ט פון דער „בויע'רי“ גע'קוק'ט אויף אים און געל'אַכ'ט אין די פוי'סטן. דער ניי'ער פאַרקוי'פער, דער וואַרשע'ווער יונגערמאַנטשיק, וואָס האָט זיך ערש'ט-וואָס אוי'פגע'עפנט אַ ניי'עם ציגאַר'ן-גע'שע'פט אין שכ'נות מי'טן אַנ'ק'ל און איז שוין גע'ווע'ן באַקאַנ'ט אין גאַנ'צער שכ'נותשאַפט פאַר אַ „וואַרשע'ווער“, אַ ספאַרט, אַ שטי'פער – האָט אָפגע'טון דע'ם אַנ'ק'ל אַ שפי'צל: ער האָט באַשטעל'ט ביי דער גאַל'יציאַנע'רין, ביי דע'ם וויי'בל, וואָס האַלט דע'ם רע'סטאָראַן – אַ דריי-עקנדיגע קני'שע אין פאַר'ם פון „אַ האַרץ“, און האָט אינמי'טן אַריי'נגעקל'אַפט אַ קאָלירט בילדל פון אַ מ'י'ד'ל מי'ט רוי'טע בע'קל'עך, אָפגע'ריסן פון אַ ביליג שאַקאַל'אַד-קע'סטל – און ע'ס צוגע'שיק'ט צום אַנ'ק'ל. אַנ'ק'ל מ'אָזע'ס האָט געזע'ן און געהער'ט, ווי מען ל'אַכ'ט אים אויס, פאַרשטאַנע'ן דע'ם שפאַס, זי'ין רוי'טער קאַרק איז אַנגעל'אַפ'ן מי'ט בלו'ט, אָבער ער האָט זיך ניש'ט געקאַנט העל'פן. ער האָט גע'מוז'ט קאַנקוריר'ן מי'ט אַ יונגמאַנטשיק, מי'טן ניי'צניאַריגן

טשאַרלי, וועלכער איז די לעצטע צייט געוואָרן זייער אַן אָפטער
 גאַסט ביי אהרן מעלניק און איז אויסגעגאַנגען מיט מאַשען.
 אַנקל מאָזעס האָט זייער מורא געהאַט פאַר דעם ניינצניאַריגן
 סטודענט. ער האָט איבערהויפט מורא געקראָגן פאַר אַלע, וואָס
 זענען יינגער פון אים. נאָר זיין איינציגע טרייסט איז געווען,
 וואָס דער ניינצניאַריגער סטודענט טראָגט אַ פאַר אויסגעגעסענע
 הויזן מיט אויסגעטראָגענע קאַמאַשן, און שטאַרבט פאַר אַ סענט,
 און ער קאָן זיך אָנטון ווי דער לעצטער ספּאַרט. אַנקל מאָזעס
 האָט פאַרשטאַנען, ווי לעכערלעך ער איז אין דעם, און ווי
 אַרים עס איז זיין אויסזען געגן טשאַרלי, נאָר אַנקל מאָזעס
 האָט מלחמה געהאַלטן. ער האָט שוין געהאַט אַזוי פעסט אָפגעמאַכט
 אין זיין געדאַנק חתונה צו האָבן מיט מאַשען, מיט דעם
 אַכצניאַריגן מיידל, וואָס ער אַליין האָט דערצויגן, חתונה צו
 האָבן און קינדער צו האָבן אויף דער עלטער, קיינעם נישט אויף
 להקעים, נאָר פאַר זיך אַליין, פאַר זיין אייגענעם פאַרגעניגן אין
 לעבן. ער האָט זיך געהאַלטן אַזוי פאַרעכטיגט דערצו, אַז ער
 האָט נישט פאַרשטאַנען דעם חוּק, וואָס מען מאַכט פון אים.
 דאָס פראַנטעווען זיך איז ביי אים געווען אַ מיטל צו געווינען
 דאָס נאַרישע האַרץ פון דעם יונגן מיידל. מילא, אַז זי וויל עס —
 דאַרף מען דאָס טון. און אין די קורצע שמאַלע הויזלעך מיטן
 ענגן צוגעצויגענעם ראַק אויף זיין דיקן בויך, מיט דער קורץ
 וואויל-יינגלשער פאַרשירענער גזשיווקע, האָט אַנקל מאָזעס
 אָפגעמאַכט ערנסטע געשעפטן, געדונגען זיך מיט סוחרים, פאַר-
 קויפט און געקויפט הייזער, בייגעוואוינט זיצונגען פון וואוילטעטיגע
 אינסטיטוציעס, געיאָגט מיט זיינע בליקן קוזמין צו דער אַרבעט,
 ווי ער וואָלט גאַרנישט באַמערקט קיין לעכערלעכעס אין זיין
 פראַנטעווען זיך, אין זיין יינגלשן אָנטון זיך, אין זיין פאַרבן
 און פודערן זיך די באַקן... און ער איז געווען דערזעלבער
 שטרענגער „אַנקל מאָזעס“ אין זיינע האַלב-יינגלשע פאַרשטעלטע
 קליידער, ווי ער איז געווען אין זיין אַלטן טעגלעכן לעבן.
 דריי יאָר האָט אַנקל מאָזעס מיט געדולד געוואַרט אויף
 דער פערצניאַריגער מאַשע, ביז זי וועט אויסוואַקסן, יעדע פאַר

טעג איז ער געקומען צו אהרן מעלניק באטראכטן זיין צוקונפטס-גליק, און געקויקט זיך אין פארבארגענע זיסע פאנטאזיעס. ער האָט זי באַטראַכט, ווי מען באַטראַכט אַ וואַקסנדעס אייגנטום. אַז מאַשע איז אַלט געוואָרן זיבעצן מיט אַ האַלב יאָר, האָט זיך אָנקל מאָזעס גענומען אויסצופירן זיין פאַרלאַנג. ער איז איצט געפאָרן מאַשען אַרויסצוגעמען – אַרויסצוגעמען, נישט מער ווי ער האָט זי ביזאיעט אַרויסגענומען אַלס קינד, נאָר ווי אַ דערוואַקסענע, פאַרשטענדיגע מיידל, וועלכע פאַרשטייט דאָס גרויסע גליק, וואָס איר איז באַשערט.

ער האָט געשמייכלט צו זיך אַליין און עס איז אים גוט געוואָרן, דערמאָנענדיג זיך אָן מאַשען, ווען ער איז געפאָרן צו איר איצט אין דעם פרישן זומער-מאָרגן, וועלכער איז נאָך אָפגעקילט געווען פון ביינאכטיגן רעגן און האָט שוין געאַטעמט מיט דער שפעטערדיגער פייכטער היץ. ער האָט זי געזען אין דעם ווייס-באַטיטענעם קליידל, פון קאָפּ ביז צו די פיס, ווי עס שפראַצט איר קערפער אונטער דעם קליידל. זייט זי איז אויסגעוואַקסן, האָט דער „אָנקל“ ליב-געהאַט מאַשען צו זען אין ווייסן. ווייס האָט אים דערמאָנט אָן עפעס אָנגעגעמעס. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט נאָך דער חתונה – ווי זי ליגט אין קינפּעט, מיטן קינד, זיין קינד – און ער גייט-אַריין צו איר אַביסל אָנגעטרונקען, אויפגערוימט, און זי קוקט-אַרויס פון בעט אין ווייסן, און איר פנים זעט-אויס ווי געפייניגט. און זי קוקט אויף אים בעטנדיג זיך ביי אים רחמנותדיג. – ער איז צופרידן געווען דאָס צו דענקען, וואָרים זיין אינערלעכע באַהאַלטענע פרייד איז געווען מאַשען צו זען אין קינפּעט, און זי זאָל האָבן אַ געפייניגט בלייך פנים – דאָס האָט אים איר ווייס קליידל דערמאָנט, צוליב דעם האָט ער איר ווייסע קליידלעך געמאַכט מתנות. ער האָט זי געבעטן היינט, זונטיג, זיך אָנצוטון אין ווייסן באַטיטענעם קליידל, ער האָט אָפּגערעדט מיט איר אַרויסצופאָרן אויף אַ גאַנצן זונטיגדיגן טאָג אין אַ נאָענטן באַד-אַרט.

מאַשע האָט שוין געוואָרט אויף אים, און, ווי ער האָט איר אָנגעזאָגט, אין ווייסן. דורך די פאַר יאָר, וואָס דער אָנקל האָט זיך אינטערעסירט מיט איר און זי אויפגעצויגן, איז זי צוגעוואוינט געוואָרן צו אים, ווי צו אַ פּאָטער. זי האָט זיינע קאַפּריזן צוליב-געטון ווי אַ קינד, ווי אַ קלונ קינד טוט אָפטמאָל צוליב אַ צעלאָזענעם טאַטן. זי איז אויפגעצויגן געוואָרן דעם אָנקל צו האַרן און אַלצדינג צוליב-טון. איר פּאָטער, איר מוטער, איר גאַנצע משפּחה און אַלע לאַנדסלייט האָבן זי אַזוי געלערנט. און נישט נאָר געלערנט, נאָר אַלע האָבן דעם אָנקל געהאַרט. און נישט בלויז צוליב-געטון זיינע קאַפּריזן, נאָר פאַרן אָנקל וואָלטן זיי אַלצדינג געווען געטון, אַפילו ווען ער וואָלט געווען פאַרלאַנגט פון זיי זייער אינטימסטן אייגנטום – וואָלטן זיי אים אַוועקגעגעבן... זיי זענען איבערהויפט גליקלעך געווען, ווען דער אָנקל האָט פון וועמען וואָס געוואָלט, ווען דער אָנקל האָט וועמען באַגליקט מיט באַפעלן אים. און ווען דער אָנקל האָט זיך אויסגעפרעגט אויף וועמענס ווייב, אָדער דערוואַקסענע טאָכטער – איז יענער געהויבן געוואָרן אין די אויגן פון די לאַנדסלייט...

אַלע לאַנדסלייט האָבן מקנא געווען און נישט פאַרגונגן אהרן מעלניקן דאָס גליק, וואָס דער אָנקל אינטערעסירט זיך מיט מאַשען, און צוליב דעם איז מאַשע געוואָרן דאָס ווינטש-פינגערל פון אָנקלס האַרץ. ווי אַ לאַנדסמאַן האָט עפעס געהאַט אַ בקשה צום אָנקל – אַ טאָכטער חתונה צו מאַכן, אַ משפּחה אַראַפּצונעמען, געלט אַהיימצושיקן – איז מען געקומען צו מאַשען, און וועמען ער האָט געוואָלט האָט אהרן מעלניק, איר פּאָטער, צוגעזאָגט טובות. מען האָט געחנפעט אהרן מעלניקן ווי אַמאָל סעמען, און ראָזע, זיין ווייב, האָט באַשטימט דעם גורל פון די קוזמינער לאַנדסלייט, אַרץ צוליב דעם ווינטש-פינגערל מאַשע, וואָס האָט געפונען אַזאַ דייטזעליגקייט אין די אויגן פון דעם אָנקל. מאַשע האָט זיך אויפגעצויגן אין דער אַטמאָספּערע, און כאַטש זי האָט שוין אָנגעהויבן צו פאַרשטיין (מיטן געפיל האָט זי עס שוין לאַנג געשפּירט) די העסלעכע ראַלע, וואָס זי שפּילט,

דאך האָט זי זיך נישט געקאָנט העלפֿן. טאַטע-מאַמע, די משפּחה און אַלע לאַנדסלייט האָבן עס געהאַלטן פֿאַר אַזאַ גרויס גליק, וואָס האָט איר געטראָפֿן, אַז זי האָט נישט געוואָגט קיין וואָרט צו רעדן אָדער אַנדערש צו טראַכטן, און ביז לעצטנס האָט זי עס ווירקלעך געהאַלטן פֿאַר אַ גליק. נאָר די לעצטע צייט, וואָס אַנטוויקלטער און עלטער זי איז געוואָרן, האָט זי אָנגעהויבן צו פּילן, אַז זי וועט עפעס באַדאַרפֿן צאַלן פֿאַר דעם גליק. עס איז איר נאָך נישט גאַנץ קלאָר געווען, וואָס אַזעלכעס וועט זי באַדאַרפֿן באַצאַלן, נאָר זי האָט זיך געהאַלטן פֿאַר אַ קרבן פֿאַר פֿאַטער-מוטער, פֿאַר אירע שוועסטער, פֿאַר איר משפּחה, פֿאַר אַלע לאַנדסלייט... דאָס געפּיל האָט אַרויפגעצויגן אַ קלייד פֿון טרויעריגקייט און שטילקייט אויף איר מיידלשן וועזן. און ווען זי איז געווען צוזאַמען מיט יונגע חברטעס און פריינט אויף אַ טי, אויף אַ באַל, אָדער ביי פריינט, האָט מאַשע טיילמאָל נישט געקאָנט לאַכן אַזוי פּיין און גליקלעך, ווי די אַנדערע אירע חברטאַרנס. עס האָט זיך איר געדאַכט, אַז עפעס-וואָס שוועבט איבער איר, פרעמדס און טרויעריגס, און אַלע זעען דאָס; אַז איבער איר ווייס אַטלעסן קליידל, וואָס איז שענער און רייכער פֿאַר אַלע אירע פריינדינס, שוועבט אַ פרעמדע, טונקעלע גאַזע, ווי מען הענגט-אַריבער איבער אַ טויטע פּלה... עס האָט זיך איר גע-דאַכט, אַז זי האָט שוין נישט קיין רעכט צו פרייען זיך און צו לאַכן אַזוי הויך און פריי – ווי די אַנדערע מיידלעך איר גלייכן... און טיילמאָל, אין אַ מיטן נאַכט, ווען אַלע אין שטוב זענען פעסט און רואיג געשלאָפֿן, האָט זיך געהערט אַ וויינען, אַ שטיל, קלינגענדיג וויינען...

3

אַ חתן

איבער די טרעפּ האָבן זיך געהערט אַנקל מאַזעסעס קווי-
ששענדיגע נייע געלע שין, און זיין שטימע:

— מאַשע, פאַרטיג?

אין דער אָפּענער טיר זענען געשטאַנען טאַטע-מאַמע. דער אַמאָליגער מאַשינען-שטעפּער אַהרן מעלניק איז דיקלעך געוואָרן. ראָזע איז אויך דיקלעך און געזונטער געוואָרן. ביידע האָבן אויסגעזען פיל יינגער און געזונטער. אַהרן מעלניק האָט זיך גע-לאָזט וואַקסן אַ בערדל, אַ שוואַרץ בערדל, און ער האָט געקראָגן רויטע בעקלעך און אַ רויטן קאַרק פון ביר טרינקען. אַהרן איז געווען אַן ראָק, אין ווייטן געפרעסטן העמד, ערשט-וואָס אָפּגעגעסן פרישטיג, ראָזע איז זיידענעם אונטער-קלייד, און ביידע האָבן אַקענגעשמייכלט דעם אָנקל מיט פרייד:

— פאַרטיג, אָנקל, פאַרטיג!

דאָס מאַן און ווייב, אַזוי ווי זיי האָבן זיך געהאַסט איינס דאָס צווייטע אין אַרימקייט, אַזוי האָבן זיי זיך ליב-געקראָגן אין עשירות. אַזוי ווי זיי האָבן זיך געהאַלטן אין איין שילטן אין טרויעריגקייט, אַזוי האָבן זיי זיך געהאַלטן אין איין בענטשן איינס דאָס צווייטע אין פריידן. איינער האָט איבער דעם אַנדערן געזאָגט. און נאָר „אַהרן-לעבן“ און „אַהרן-קרוין“ און „ראָזע — זאַלסט מיר געזונט זיין“ און „האַסט דאָך נישט געהאַט היינט אין מויל“ און נאָך אַזעלכע ליבשאַפטן. ביידע האָבן אָנגענומען דעם אָנקל אונטערן אַרעם און אַריינגעפירט אין שטוב אַריין. מאַשע האָט זיך באַלד באַוויזן. אַ, זי איז דורך דער צייט ווירקלעך גרויס געוואָרן. דאָס קינד איז איר נאָך געלעגן אויפן פנים, דער מוטערס מילך אויף די ליפן. אָבער איר פיגור און איר געשטאַלט האָבן געשלאָגן פון זיך מיט אַ דערפרישנדיגער יוגנט און רייפּקייט. אירע שוואַרצע געדיכטע האָר זענען גע-ווען צוזאַמענגענומען און פאַרבונדן אין צוויי געדיכטע צעפּ אין אַ שוואַרץ-זיידענעם באַנד. אין אַ ברייט-ראַנדיגן שטרויענעם קאַפעליש און אין ווייסן, ווי דער אָנקל האָט אָנגעזאָגט. אַ ווייס טיילן לאַנג קליידל מיט אַ ווייס-זיידענעם ברייטן באַנד האָט אַרומגענומען איר דינע יונגע פיגור. זיידענע ווייסע זאַקן און ווייסע היכע שיך. דער אָנקל האָט זי אַרומגעכאַפט מיט אַ בליק, ער האָט, ווי זיין געוואוינהייט איז געווען, ווען ער איז צופרידן

געווען, ביי ביזנעס, נאָס געמאַכט זיינע הענט און באַגלעט זיינע האָר – אַ געוואוינהייט, וואָס ער האָט נאָך מיטגעבראַכט פון דער-היים, פון זיינע קצבישע יאָרן, און קאָן זיך דערפון נישט אָפגעוואוינען. און ער האָט אונטערגעברומט מיט אַ שמייכל: גוט!

– אַנקל-לעבן, אפשר עפעס געניסן, עס שטייט אַלץ אויפן טיש, – האָט אַהרן מעלניק געזאָגט.

– נישטאָ קיין צייט. דער אויטאָ וואַרט.

– טאַמער דאָך, – אָפגעקאַכט אַ היימישן באַרשט מיט סמעטענע, ספעציעל פאַרן אַנקל, – האָט ראָזע איינגעלאָדן.

דער אַנקל האָט בייז אָנגעקוקט אַהרן מעלניקן.

– הערסט דאָך, נישטאָ קיין צייט. דער אויטאָ וואַרט, –

האָט אַהרן געוויזן מיט דער האַנט צום ווייב.

– מאַשע, קום, קום. מיר וועלן שוין עסן אויפן וועג.

מאַשע איז נאָכגעגאַנגען דעם אַנקל. טאַטע-מאַמע זענען אין טיר געשטאַנען. און נאָר געוואונטשן:

– אַמוזירט אייך גוט!

אַנקל האָט געמאַכט מיט דער האַנט.

– נו, מאַשע, ווי געפעלט דיר? – האָט דער אַנקל אָנגענומען

מאַשעס האַנט, ווען דער אויטאָמאָביל האָט זיי געפירט איבער די גאַסן אויפן וועג אַרויס.

– זייער, – האָט דאָס מיידל אָפגעענטפערט.

– איך וועל דיר געבן פיל פאַרגעניגן, – האָט דער אַנקל

איר געפאַטשט אויף דער האַנט.

מאַשע האָט אָנגעהויבן מורא צו האַבן פאַרן אַנקל. דאָס

ערשטע מאָל האָט זי געהאַט אַזאַ געפיל צום אַנקל... זי האָט אים אָנגעקוקט. אַזוי ווי זי איז געזעסן איצט נעבן אים אין אויטאָ-

מאָביל און געזען, ווי ברייט און גרויס ער איז, האָט זי זיך דער-

שראַקן פאַר אים. עס איז איר נישט איינגעגאַנגען דאָס פאַרן

מיטן אויטאָמאָביל. זי וואָלט געוואָלט אַרויסגיין, אַוועקגיין. דער

אַנקל האָט זיך, דאַכט זיך איר, אויפגעפירט עפעס מאַדנע. ער

האָט זי פלוצלינג אָנגענומען ביי דער האַנט און געקוקט איר

אין די אויגן אַריין, און געזאָגט צו איר:

— האָרץ, מאַשע, איך האָב דיך גערן. איך וויל, אַז דו זאָלסט מיך אויך גערן האָבן.

— געוויס האָב איך גערן דעם אָנקל.

— נו, נו, איך וויל, אַז דו זאָלסט מיך שטאַרק לייבן, שטאַרק לייבן. דעם אָנקל באַדאַרף מען שטאַרק, שטאַרק לייבן, — האָט זי דער אָנקל אָנגענומען ביי דער האַנט און געקוקט איר אין די אויגן אַרײַן.

מאַשע האָט אָנגעהויבן מורא צו קריגן. זי האָט געשמייכלט

קינדיש:

— דו ביסט היינט אַזוי מאַדנע, אָנקל!

— מאַדנע? האַ, האַ, מאַדנע, — איך וועל דיר זאָגן היינט

אַ וואָרט, אַזאַ וואָרט, פיל פיל האָבן געוואַרט אויף דעם וואָרט, — קיינעם נישט געזאָגט, און דיר וועל איך עס זאָגן.

מאַשע האָט מורא געהאַט צו פרעגן, וואָס פאַראַ וואָרט.

זי האָט איבערהויפט עפעס מורא געהאַט צו רעדן, זי וואָלט נאָר געוואָלט אַרויס, אַרויס ווי אַמשנעלסטן.

— האָרץ אויס, מאַשע, — ווערט פּלוצים דער אָנקל ערנסט

און נעמט זי אָן ביי דער האַנט, — איך ווייס, דו ביסט אַ קלוג

מיידל, און דו וועסט פאַרשטיין, דעם אָנקל באַדאַרף מען לייב-

האַבן און אים האַרען, און רעספעקט האָבן פאַר אים, גרויס

רעספעקט, דו זעסט, ווי אַלע רעספעקטירן דעם אָנקל — עס איז

נישט אומזיסט, מיין קינד, נישט אומזיסט. דער אָנקל האָט לייב

געהאַרכזאַמקייט, טון אַלצדינג, וואָס ער הייסט, דו הערסט —

אַלצדינג, — דריקט ער זי פעסט ביי דער האַנט, — גאָר נישט אַקעגן-

רעדן און גאָר זיך נישט שפאַרן. אַז דער אָנקל זאָגט, אַז היינט

איז זונטיג — איז זונטיג, אַז דער אָנקל זאָגט, אַז היינט איז

מאָנטיג — איז מאָנטיג, טאָג איז טאָג, נאַכט איז נאַכט, און דער

עיקר — געהאַרען, מיין קינד, טיף געהאַרען, אַלצדינג געהאַרען,

פאַרשטאַנען, מאַשע?

— דו ביסט אַזוי לעכערלעך, אָנקל, — האָט מאַשע פּלוצים

זיך צעלאַכט אים אין פנים אַרײַן.

דער אָנקל האָט פאַרביסן די לייפן, געשווינגן און געקלערט

א מינוט וואָס צו טון, ער האָט אָפּגעמאַכט ביי זיך איצט אָפּ-
צוהאַקן דעם געשפרעך – און איר צייט צו געבן, לָאָזן אַרײַנ-
דרינגען זײַנע ווערטער טיף אין איר יונגן האַרץ. ער האָט געזען,
אַז זײַנע ווערטער האָבן געמאַכט אויף איר אַן אײַנדרוק.

עס איז געווען אַ ייִדישער האָטעל פאַר אַלל-רײַטניקעס
אין דער נאָענט פון דער שטאָט, וואו עס איז פאַרפאַרן דער אויטאָ-
מאָביל מיט אַנקל מאָזעס און מאַשען. אויף דער וועראַנדע
זענען געזעסן דיקע ייִדישע ווייבער, געפודערט, אין באַד-
קאָסטימען, און האָבן געשפּילט אין קאַרטן. וואו נישט וואו האָט
זיך ביי אַ קרענצל פרויען אויך באַווײַזן אַ יונגערמאַן, אויך
אין באַד-קאָסטיום, אויך צוויי פעט און אָנגעטון, אַז מען האָט
געמײנט, אַז ער איז אַ ייִדענע... די בעל-הביתטע פון האָטעל,
די באַקאַנטע שדכנטע, מיסעס פליישמאַן, די אײַנגטימערין פון
האַטעל, איז זײ אַקעגנגעקומען. די געסט אויף דער וועראַנדע
האַבן אַ מינוט אויפּגעהערט צו שפּילן און מיט נײַגיריגקײט גע-
וואָרפן בליקן אויף דעם פאַרל, וואָס איז אָנגעקומען. אַלע האָבן
געקענט דעם אַנקל מאָזעס, ער איז געווען פון זײער אײַגענער
משפּחה אין ביזנעס, און געוואוסט פון זײַנע באַצײאונגען צו מאַשען.
די ווייבער האָבן אים אַקעגן-געשריגן פון די טישלעך:

– מר. מעלניק, נישט געזען מיין מאַן?

– יעס, געזען.

– ער קומט-אַרויס?

– ער שוויצט אין שטאָט, מיסעס, – האָט דער אַנקל ברייט

אָפּגעענטפערט.

מיסעס פליישמאַן האָט אָנגענומען מאַשען ביי דער האַנט
און געשמייכלט איר אין פנים אַרײַן, נישט וויסנדיג ווי זי צו
באַגריסן.

– דאָס איז מיין פּלח, מיסעס פליישמאַן, – האָט דער אַנקל

פאַרגעשטעלט מאַשען.

מאַשע איז בלייב געוואָרן און דערשראַקן, און נישט גע-

פונען קיין פּוח אַ וואָרט צו רעדן.

ביי די טישלעך מיט די האַלב-באַקעטע פרויען, וואו מען

האַט אין קאָרטן געשפּילט, איז אַרומגעגאַנגען אַ געמורמל ווי אין אַ בינשטאַק.

4

מאַנעס אַגיטאַטאָר

אָנקל מאָזעס האָט זיך גענומען אויף ערנסט אַ חתן צו ווערן. ער האָט באַפוילן אהרן מעלניק, אַז ער זאָל צוגרייטן גרויסע תנאים און איינלאָדן אלע קוזמינער לאַנדסלייט, — ביר און בראַנפן וויפל זיי ווילן אויף זיין חשבון. און ער אַליין, דער אָנקל, איז אַרומגעגאַנגען מעשה-חתן. עס איז געווען אַ פרייד און אַ לוסט צוצווען, ווי ער פירט זיך אויף, ווי ער קויפט-אין די פּלה-מתנות, און ווייזט זיי אַלעמען. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבן זיך געפריידט מיט דעם, וואָס דער אָנקל איז אַ חתן געוואָרן, ווי מיט זייער אייגענער שמחה. זיי האָבן נאָר נישט פאַרגונען אהרנען דאָס גליק. און ווידער האָבן זיי זיך געטראַכט, גלייכער אַן אייגענער זאָל אַריינקומען אין „שמאַץ-גרוב“, איידער אַ פרעמדער. מען קאָן גיכער אַ טובה באַקומען. און האָבן געחנפעט אהרנען מיט זיין ווייב, מיט זיינע קינדער, ווי דורך זיי וואָלט מען צוגעקומען צום העכסטן גליק.

דערוויייל איז סעם, דער קוזין, נישט געשלאָפן. נאָך דעם-זעלבן אַוונט, ווען דער אָנקל איז אַרויסגעפאַרן מיט מאַשען, איז סעם אַוועק צו זיין קוזין מאַנעס — מיט אים זיך מיישב צו זיין, וואָס צו טון צו פאַרהיטן דאָס אומגליק, אַז דער אָנקל זאָל נישט חתונה-האַבן.

מאַנעס, איינער פון גאַנץ קוזיין, האָט געפירט דאָ אין אַמעריקע דאָסזעלבע לעבן, ווי ער האָט געלעבט אינדער-היים. אינדערהיים איז מאַנעס געווען אַ וואוילער-יונג. ער האָט מלחמה געהאַלטן מיטן גאַנצן שטעטל, מיטן רב, מיטן נגיד, מיטן פראַצענטניק, מיט אלע זייערע מנהגים און פירונגען, און ער האָט געפירט זיין אייגן אַרט לעבן. מאַנעס האָט זיך איי-

דערהיים געחברט מיט שקצים. דער איינציגער ייד, וואָס האָט געהאַלטן טויבן, האָט נישט געקאָנט פאַרטראָגן קיין עווליה, סיי גענו זיך איז סיי געגן פרעמדע, און האָט זיך קיינמאָל נישט געקלאָגט פאַרן געריכט, נאָר ער האָט געהאַט זיין אייגענעם געריכט, ער איז געווען דער שופט און ער האָט באַצאָלט פאַר אומרעכט. גאַנץ קוזמין געדענקט נאָך דאָס שפּיצל, וואָס מאַנעס האָט אָפּגעטון יואל פּראָצענטניק.

ווען מאַנעס איז אַהיימגעקומען פון סאַלדאַטן, האָט ער געפונען, אַז דאָס שטעטל קוזמין איז געווען אינגאַנצן פאַר-שולדיגט צו יואל פּראָצענטניק, וועלכער איז געווען דער רייכ-סטער מענטש פון שטאָט. אַלע הייזער זענען געווען פאַרמשפּנט צו יואל, אַלע פּלע-מתנות, חתונה-געשאַנקען ליגן אין אַ גרויסן קאַמאַד ביי יואל פּראָצענטניק. דאָס שטעטל קרעכט אונטערן שווערן יאָך פון צינזן, וואָס יואל פּראָצענטניק האָט אויף די איינוואוינער אַרויפגעלייגט. אַלע אַרבעטן פאַר אים און אַז יואל גייט אַרום יעדן פרימאַרגן איבער די הייזער אויפמאַגען זיינע צינזן — פּאַלט אָן אַ שרעק אויף די איינוואוינער. מאַנעס האָט נישט געקאָנט איבערטראָגן די עווליה. האָט ער זיך מיט גע-ווען מיטן „סטאַרשי סטראַזשניק“, וואָס צו טון. ביי יואל האָט געדינט אַ מויד — האָט זי געוואוסט, וואו די אַלע משפּנות זענען באַהאַלטן. די מויד איז אָפּער געווען געטריי יואל און נישט געוואָלט אַרויסגעבן. האָט מאַנעס איר צוגעשאַרט אַ יונג פון זיינע יונגען פאַר אַ חתן. דעם חתן האָט מען צוגעזאָגט נדן, האָט ער אַרויסגעקראָגן פון דער מויד, אַז יואל האָט די משפּנות פאַרשטעקט אין אַ גרויסן קאַמאַד און די שליסלען — אונטערן קישן. האָט ער אָפּגעמאַכט מיט דער מויד, אַז זי זאָל ביינאַכט די טיר עפענען אינדערשטיל. ביינאַכט איז מאַנעס צו-געפאָרן מיט אַ פּור פאַר יואלס הויז, אַרויסגענומען מיט נאָך אַ יונג דעם גאַנצן קאַמאַד פון שטוב, אַרויפגעלייגט אויף דער פּור און אַוועקגעפירט צום וואַסער. די וועקסלען האָט מאַנעס צוריקגעשיקט יעדן בעל-הבית אין שטוב אַריין. די אַרימע משפּנות, די זילבערנע לייכטער, חופּה-יקדושין-פינגערלעך,

אוירינגלעך, יעדן איינעם אָפגעגעבן לויט דעם נאָמען, וואָס איז געשטאַנען אויפגעשריבן אויפן קוויטל, וואָס איז געהאַנגען ביי יעדן משכון (יואל איז געווען אַן אַקוראַטער מענטש). די גאָל-דענע זייגערס האָט דער „סטאַרשי סטראָזשיק“ צוגענומען פאַר זיך און דאָס באַרע געלט, וואָס האָט זיך געפונען אין שופּלאָד, האָט מאַנעס צוגענומען פאַר זיך. דער מויד, וואָס האָט אויפגעעפנט די טיר, האָט ער געגעבן אַ פאַר הונדערט רובל נדן, חתונה-געמאַכט זי מיטן חתן, און דאָס גאַנצע שטעטל האָט זיך געפריידט און געטאַנצט אויף דער חתונה.

דעם ליידיגן קאַמאָד האָט מאַנעס די צווייטע נאַכט געבראַכט צופירן צו יואל'ן און אים אַוועקגעשטעלט הינטער דער טיר. אזוי האָט מאַנעס אַמאָל באַפרייט גאַנץ קוזמין פון אונטער יואל פּראָצענטניקס שווערן יאָך. די קוזמינער לאַנדסלייט דער-צוויילן נאָך ביי היינטיקן טאָג דעם נס פון דער באַפרייאונג און בענטשן אים די הענט.

אַז מאַנעס איז אַראָפגעקומען קיין אַמעריקע (געמוזט אַנט-לויפן צוליב אַ גנבה), האָט ער לאַנג אין שאַפּ ביים אָנקל מאָזעס נישט געקאַנט איינזיצן. מאַנעס איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט זיך באַפרייט פון אָנקל'ס מאָזעסעס שאַפּ און האָט דאָ אין אַמעריקע געפירט דאָסעלבע לעבן, וואָס אינדער-היים. ער האָט באַלד דערכאַפט די אַמעריקאַנער לופט און איינגעזען, אַז אויב ער זאָל לעבן לויטן געזעץ, וועט ער לאַנג נישט דערלעבן, און וואַרטן ביי עס וועלן אַנדערע, בעסערע געזעצן געמאַכט ווערן, קאָן ער דערווייל אַריינזאָקסן אין קבר אַריין. האָט זיך מאַנעס געזאָגט, אַז מען דאַרף זיך אַן עצה געבן. האָט ער באַלד איינגעזען, אַז אין אַמעריקע איז דער עיקר גוטע פרידער, אַ סך גוטע פרידער צו האַבן, און איינער זאָל דעם אַנדערן געבן יא „געלעגנהייט“. איז מאַנעס באַלד געוואָרן אַ מיטגליד פון אַ סך חברות, נאָר דער טעטיגסטער מיטגליד איז ער אין דער חברה צו קעמפן געגן „פּראָהיבישן“. מאַנעס האָט שוין אייריש-לייט פאַר גוטע פרידער. יידן האָט ער פיינט-וואוינען וואוינט ער צווישן די איירישע, נישט ווייט פון די

יחטקעס. געוואָרן איז ער אַ קאָנטראַקטאַר ביי הייזער, האַלט אַ פּאַר פּוילישע שקצים מויערערס, מאַכט זיך אַ צרה, קומט מען צום עלטסטן שאַרן-אונטער אַרבעט. מאַכט זיך אַ צרה, קומט מען צום עלטסטן אַליין. אַז נישט – איז צום פּאַליטישן „באַס“ פּון באַצירק. דער-פאַר, אַז עס קומט צו די וואַלן, איז מאַנעס „אַל-רייט“. דאָס גאַנצע פענסטער איז ביי מאַנעסן געווען באַהאַנגען מיט בילדער פּון זיינע „מענטשן“. מאַנעס לויפט-אַרום צו די לאַנדסלייט און אַגיטירט. מאַנעס גיט געלט. מאַנעס אַרבעט אויף אַלע פּליים. אין דעם טאָג פּון „וואַלן“ טוט זיך מאַנעס אָן פאַר אַן איירישמען אין אַ גרינעם קראַוואַט און שטעלט זיך אַוועק „היטן“. נישט איינמאָל קומט-אויס צו איבערצייגן די געגנער מיט הענט-אַר-גומענטן. און אויף דעם איז מאַנעס דער בעסטער אַגיטאַטאָר. ווען מען דאַרף מאַנעסן, שלעפט מען אים פּון איין וואַל-באַצירק צום אַנדערן, אַז ער זאָל דיסקוטירן מיט די הענט. דער „באַס“ פּון באַצירק האָט אים אַ נאָמען געגעבן „אַגיטאַטאָר“, אין קלוב פּון די אַנטי-פּראָהיבישן אויף דעם עק גאַס, וואו עס זענען גע-האַנגען די בילדער פּון אַלע געוועזענע באַסעס, איז מאַנעס באַ-רימט אַלס דער בעסטער אַגיטאַטאָר.

פאַרנאַכט שוין, אין דעם טאָג פּון וואַלן, איידער די רעזולטאַטן זענען נאָך באַוואוסט, באַהענגט מאַנעס דאָס גאַנצע הויז זיינס מיט בעזימער, מיט גרויסע בעזימער, און ער און זיין ווייב און אַלע זיינע קינדער האַלטן גראַגערס אין די הענט און גרעגען-אַרויס די אַנדערע פאַרטיי...

דאָס יאָר איז מאַנעס „אַל-רייט“. דער גאַנצער באַצירק באַלאַנגט צו אים. דער ריכטער איז זיינער און דער באַצירק-קאָמיסאַר איז זיינער און אַלע „קאָפּס“ זענען זיינע. די גאַנצע שטאָט איז זיינע. דורך דעם פילט זיך מאַנעס שטאַרק דאָס יאָר. און מאַנעס איז באַרימט ביי אַלע זיינע לאַנדסלייט. און ווען עמיצער פּון די קוזמינער לאַנדסלייט האָט געהאַט עפעס צו טון מיט פּאָליציי, אָדער מיט דעם ריכטער, איז מען גע-גאַנגען צו מאַנעסן, און מאַנעס האָט שוין געמאַכט אַזוי, אַז עס איז געווען „אַל-רייט“.

און ווירקלעך האָט מאַנעס פאַרמאָגט אַ געוויסן געפיל פאַר גערעכטיגקייט. ער האָט פון דער נאַטור נישט געקאָנט איבער-טראָגן קיין עוול'ה. די איינאַרדענונג פון דער וועלט, אין וועלכער ער האָט געלעבט, איז געווען אַזאָ, אַז נישט אַלע מאָל זענען די איינריכטונגען געגאַנגען האַנט אין האַנט מיט דער גע-רעכטיגקייט. און נישט אַלע מאָל איז געווען אַזוי לייכט צוצוקומען צום געזעץ און נישט אַלע מאָל איז דאָס געזעץ געווען גערעכט. דורך דעם האָט מאַנעס געפונען דעם וועג פון זיין פאַרטיי — צו שטיצן גוטע ברידער און אַנצונעמען זיך פאַר אַן אייגענעם — פאַר אַ פיל נענטערן און גלייכערן וועג צו גע-רעכטיגקייט — ווי דאָס טויטע וואָרט פון געזעץ. דורך דעם איז מאַנעס געווען אַן אמתער, געטרייער דינער צו זיין פאַרטיי, ווייל ער האָט זי געהאַלטן פאַר די בעסטע און גערעכטע. פאַרן ריכטער, דעם פירער פון זיין פאַרטיי, וואָס איז נאָך דערצו געווען אַ ייד און שטענדיג געגעבן מאַנעסן די האַנט, ווען מאַנעס האָט אים אָנגעטראָפן אין גאַס, און ער פלעגט אים זאָגן „העל'אָ, אָגיסטאַטאָר!“ — פאַר דעם ריכטער וואָלט מאַנעס אַוועק-געגעבן דאָס לעבן. אין דעם ריכטער האָט מאַנעס געזען אַ פאַר-קערפערונג פון זיין אידעאַל. ריכטער גרינפעלד איז געווען זיין מענטש; אַז מען האָט עפעס באַדאַרפט, איז ער צו אים אַהיימ-געגאַנגען און זיך דורכגעשמועסט מיט אים. פאַר דעם ריכטער האָט מאַנעס נישט געהאַט קיין געהיימישן. ער האָט אים געזאָגט דעם אמת, און יענער האָט אים געלערנט, ווי אַזוי ער זאָל זאָגן מאָרגן אין געריכט, זיך אויסטענהן פאַר אים.

ריכטער גרינפעלד איז געווען מאַנעסעס אידעאַל, און דורך דעם וואָס גרינפעלד איז נאָך געווען אַ ייד, און אַ גוטער ייד דערצו, וועלכער האָט יעדן שבת געדאוונט — איז ער געווען מאַנעסעס שטאַלץ. און כאַטש מאַנעס אַליין איז נישט פרום געווען, דאָך איז עס אים געפעלן, וואָס אַ ריכטער גייט דאווענען יעדן שבת און איז אַ מאַכער אין יידישע חברות. און דערפאַר וואָס אין אַמעריקע איז פאַראַן אַ יידישער ריכטער, וואָס אין אַמעריקע איז פאַראַן אַזאָ פאַרטיי, ווי זיינע, וואָס טוט

פאר אַ גוטן ברודער אַלעס, – האָט מאַנעס לייב-געהאַט אַמעריקע – דאָס לעבן. אַמעריקע – מיין לאַנד – פלעגט מאַנעס מיט שטאַלץ טענהן צו די אייריש-לייט. און מאַנעס איז געווען אַ גרויסער פאַטריאַט פון אַמעריקע און פון ריכטער גרינפעלד. ביי אים אין שטוב איז געהאַנגען פון איין זייט וואַשינגטאָנס פאַרטרעט, און פון דער אַנדערער זייט – ריכטער גרינפעלדס פאַרטרעט. און, איז געקומען אַן אַמעריקאַנער יום-טוב, האָט מאַנעס אין פענסטער אַרויסגעהאַנגען אַ גרויסע אַמעריקאַנער פאַן, און פון איין זייט וואַשינגטאָנס פאַרטרעט, און פון דער אַנדערער זייט – ריכטער גרינפעלדס פאַרטרעט...

דורך דעם האָט מאַנעס פיינט-געהאַט די נייע פאַרטיי, וואָס איז אויפגעשטאַנען, די סאָציאַליסטן. ערשטנס, וואָס זיי זענען נישט קיין פאַטריאַטן און מאַכן-אָן צרות, און דאָס צווייטע, וואָס זיי אַגניטירן געגן דעם ריכטער. ער האָט זיי נישט פאַר-שטאַנען און נישט געוואוסט, וואָס זיי ווילן. די אַנדערע פאַרטיי האָט ער פאַרשטאַנען. די רעפובליקאַנער ווילן האָבן זייערע לייט, פדי זיי זאָלן זייערע לייט טון טובות. אָבער וואָס ווילן די סאָציאַליסטן? ישר? ווי ווייט קאָן מען גיין מיט ישר! און וואָס וועט שוין זיין, אַז עס וועלן זיין ערלעכע וואַלן, וועמען וועט דערפון וואָס אַרויסקומען? „ווער וועט עפעס דערפון האָבן?“ פלעגט ער טענהן און זיין איבערצייגט אין זיינע רייד, „עס וועלן אַריינפאַלן נישט קיין פאַסנדע מענטשן, עפעס לאַפעטוטעס. אַ ייד וועט האָבן צרות, וועט נישט זיין צו וועמען צו גיין, צו וועמען זיך צו ווענדן“.

– האָסט געהערט, ישר ווילן זיי האָבן – ווער באַדאַרף האָבן דעם ישר, אַז דער ישר קאָן נישט העלפן, צו אַלדע שוואַצע יאָר!

און צום „גוטן ברודער“ מאַנעס האָט זיך סעם געווענדעט איצט, ווען דאָס אומגליק האָט זיך געטראָפן מיטן אָנקל. סעם איז אין אַונט אַוועק צו מאַנעסן. מאַנעסן האָט ער געטראָפן אין קלוב, דאָרט, וואו עס האָט זיך אויך געפונען דער פאַרטרעט פון וואַשינגטאָן און פון ריכטער גרינפעלד. מאַנעס איז געווען

אָ הייכער, אַ דאַרער, מיט אַ גלאַט-פאַרקעמטן שייטל, ביי די פאות האָט זיך אים שוין געגרויט, און די קורצע געשוירענע וואַנסעלעך האָבן זיך אויך שוין געגרויט. מאָנעס האָט גלייך פאַרשטאַנען, אַז עס איז עפעס. וואַרים, אַז סעם זאָל קומען צו אים – (סעם איז געווען אַ גרויסער פויגל, דעם אָנקלס רעכטע האַנט) – אַז סעם זאָל זיך פלוצלינג באַווייזן, מוז עפעס זיין אינטערעסאַנטעס. און כאַטש מאָנעס האָט נישט געהאַלטן פון סעמען – ווייל סעם איז אַזוי געטריי דעם אָנקל, און לאַזט נישט פאַרדינען קיין „גוטן ברודער“ – דאָך איז סעם געווען אַ צו-וויכטיקער פויגל, אַז ער זאָל זיך נישט פרייען מיט זיין וויזיט.

– וואָס איז געשען? – האָט מאָנעס געפרעגט, ער האָט געוואוסט, אַז צו אים קומט מען נישט אַנדערש, סיידן מען האָט עפעס אָן אומגליק.

– קום-אַרויס מיט מיר, וועלן מיר רעדן.

– דאָ קאַנסטו רעדן, ווי אינדערהיים. דאָ זענען אַלע מייע גוטע ברידער. קאַנסט רעדן.

– דער אַלטער גייט דאָך חתונה-האַבן, – האָט סעם געזאָגט, זיך צורוקנדיג צו אים.

– ווער, דער אָנקל? – האָט מאָנעס געפרעגט אויפגערעגט.

– יאָ, מיט אהרן מעלניקס קליינער מויד.

– ער וועט האָבן קינדער, דער אַלטער, – האָט מאָנעס געזאָגט, בלייך אויפן פנים.

– וואָס, קראַנק איז ער דען, דער אַלטער?

אין אָנקל זענען אַלע געווען פאַראינטערעסירט, אַלע לאַנדסלייט, משפּחה נישט משפּחה – דער אָנקל איז געווען אַ היימישע זאָך, ווי אַ קעניג ביי אַ פּאַלק, אָדער אַ פּאַטער ביי קינדער. אַלע זענען זיי שטאַלץ געווען מיט זיין פאַרמעגן, אַלע האָבן עפעס געהאַפּט אויפן אָנקל.

– ליגסטו דאָך אין דר'ערד, איך האָב דיר שטענדיג געזאָגט: זע, וואָס דו טוסט? זאָג מיר, האַסטו זיך עפעס אָנגעגרייט?

— איך בין אים געטריי געווען ווי אַ הונט, נישט קיין גראָשן קיין אייגענעם, נישט פאַרגונען אויסצוגעבן אַ סענט — איך האָב אים געדינט ווי אַ געטרייער הונט — איצט וואָס זי וועט מיר נאָך הייסן גיין אויך — וואָס בין איך ביי איר, ווער בין איך! — האָט זיך דער גרויסער סעם צעוויינט פאַר מאַנעסן.

מאַנעס האָט געהאַט אַ ווייך האַרץ. ער האָט נישט בלוזי רחמנות-געהאַט אויפן יונג. ער האָט אויך איינגעזען די גאַנצע גערעכטיגקייט פון דעם יונג, וואָס וויל נישט, אַז דער אָנקל זאָל חתונה-האַבן, פּדי די ירושה נישט צו פאַרלירן. און דער-פאַר איז ער געווען דעם אָנקל געטריי און ערלעך אים גע-דינט. מאַנעס האָט געפילט אַ באַדערפעניש דעם יונג צו העלפן: — ער האָט דאָך, דוכט זיך, געהאַט צו טון מיט אַ ווייבל? — ער האָט פון איר דריי, פיר קינדער, וועלכע ער האַלט-אויף.

— און וואָס שווייגסטו, נאַר, פיר מיך נאָר אַהין צו דער יידענע. ער וועט שוין נישט חתונה-האַבן, דער אַלטער. — מאַנעס, טו אים נישט קיין שלעכטס, עס איז אַ רחמנות אויפן אַלטן, — האָט סעם געזאָגט אַרויסגייענדיג. — וואָס הייסט איך וועל אים טון שלעכטס, ער איז דאָך מיין אָנקל אויך, און עפעס אַן אַלטער מאַן, — האָט מאַנעס אָפגעענטפערט מיט אַ באַליידיגונג.

5

אָנקל מאַזעס זעט אַלעס פאַראויס

אָנקל מאַזעס האָט אָבער אַלעס פאַראויסגעזען, און ווי אַ געניטער סוחר האָט ער לייב-געהאַט, איידער ער גייט אָפטון אַ „ביזנעס“, זאָל ער זיך מיט אַלעמען פאַרזיכערן, אַז קיינע איבעראַשונגען, קיינע ענטישוונגען זאָלן זיך מיט אים נישט

טרעפן. איידער אַנקל מאָזעס האָט זיך געקליבן אַ חתן ווערן מיט מאַשען, איז ער אַוועק צום מאַן פון ווייבל, מיט וועלכער ער האָט קינדער געהאַט, און איז דורכגעקומען מיט אים.

— וואָס ווילסטו, זאָג?

דער ווייבל'ס מאַן איז געווען אַ קליין, נידעריג, שוואַרץ, ברוין יידל. אַ שוואַרץ-האַריג באַוואַקסענער, דאָס פנים, די הענט, דער האַלז — אַלצדינג וואָס מען האָט ביי אים אַרויסגעזען, איז געווען באַוואַקסן מיט האַר. פון די האַר האָבן אַרויסגעפלישטשעט צוויי שוואַרצע אויגעלעך, ווי צוויי שוואַרצע מייזלעך. ער איז געווען ביים ווייבל אונטערן פאַנטאַפּל. דאָס ווייבל האָט געפירט אַ רעסטאָראַן. אַביסל רעמבערגער שנאַפּס, זיסן, היימיש-געמאַכטן, מיט פעטע לעבערלעך צו פאַרבייסן האָט מען געקריגן אין רעסטאָראַן. און דערפאַר וואָס דאָס ווייבל איז געווען אַ חנעוו-דיגע, מיט אַ פאַר חן-גריבעלעך, וואָס האָבן זיך געשפּיגלט אין אירע פעטע בעקלעך, האָט זי געצויגן צו זיך עלטערע לייט. די ביזנעס-לייט האָבן אויף איר געזאָגט, אַז זי איז אַזוי באַטעמט, ווי דער פעטער הינטערשטער טייל גענולעך און קאַטשקעלעך, וואָס מען קריגט ביי איר... דאָס ווייבל איז געווען די פירערין פון די ביזנעס, און דער מאַן האָט איר אַרויסגעהאַלפּן. זיין אַרויסהעלפּן אין רעסטאָראַן איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט איינגערעדט אַ פאַר ביזנעס-לייט, וואָס האָבן געהאַט אַ נענטערן צוטריט, אַז זיי האָבן אַן אַנטייל אין די קינדערלעך, וואָס זיין ווייב האָט... און האָט אויפגעמאַגט געלט דערפאַר. און אַזוי ווי ער האָט נישט געהאַט מער פון דריי קינדער — זענען זיינע קליענטן געווען באַגרענעצט און זיינע איינקונפטן זענען געווען קליין... און ווירקלעך האָט ער נישט געוואוסט, צו וועמען זיינע דריי קינדער, וואָס ער האָט פון זיין ווייבל, באַלאַנגען: צו אים, צי צום אַנקל מאָזעס, אָדער צו אַן אַנדערן ביזנעס-מאַן. דאָס האָט אים אָבער נישט געשטערט צו זיין אַ געטרייער פּאָטער צו די קינדער, צו זאָרגן פאַר זייער רעלי-גיעזע דערציאונג, צו גיין מיט זיי אין שול אַריין דאווענען — וועלכעס ער אַליין האָט געלערנט מיט זיי.

— מיסטער מעלניק, וואָס הייסט וויפיל איך וויל? — עס
 זענען דען מיינע קינדער? עס זענען דאָך אייערע קינדער!
 — נו, נו, — האָט אים דער אָנקל געקיצלט מיט אַ פינגער, —
 דו האָסט אויך אַ חילק אין זיי.

— מיסטער מעלניק, עס זענען אייערע קינדער, — האָט אים
 דער ייד פאַרויכערט ערנסט. — אדרבה, פּרעגט גיטלען (דאָס ווייבל
 האָט געהייסן גיטל), אדרבה, פּרעגט זי.
 — אַז איך ווייס נישט וועלכעס איז מײן, וועלכעס איז
 דײן, און וועלכעס איז דעם ביזנעס-מאַנס פון „דילענסי-גאַס, —
 לאַכט דער אָנקל.

— מיסטער מעלניק, זי איז געווען אייער ווייב מער פאַר
 אַלעמענס, גלויבט מיר, — פאַרויכערט אים דער יונגערמאַן.

דאָס האָט נאָר דער יונגערמאַן אַזוי געזאָגט, פּדי פון
 אָנקל וואָס מער געלט אַרויסצוקוועטשן. אין האַרצן אָבער איז
 ער געווען איבערצייגט, אַז די קינדער זענען זיינע, יענע — דעם
 אָנקל און דעם צווייטן סוחר, — נאָרט נאָר דאָס ווייבל אָפּ, זי
 רעדט זיי איין, ווייל מען דאַרף דאָס צום „געשעפט“.

— און וואָס וועט זיין, אַז איך וועל דיך מאַכן פאַר
 אַן אויפמאַנער איבער די הייזער אין „עסעקס-גאַס, וועט זיין
 אַלל-רייט?

דער יונגערמאַן האָט געוואָלט צופאַלן צום אָנקל, כאַפּן
 דעם אָנקלס האַנט און קושן; זיין גרעסטע אַמביציע אין לעבן
 איז געווען צו ווערן אַן אינקאַסענט פון אַרימע הייזער. שטענדיג
 אונטערגעדריקט, ליגנדיג אונטער דעם ווייבלס פאַנטאַפּל — האָט
 דער שוואַרץ-האַריגער יידל געהלומט אַליין צו ווערן אַ הערשער, צו
 געוועלטיגן איבער אַנדערע. און אַזוי ווי זיינע אַמביציעס זענען
 נישט ווייטער געזאַנגען פון עסעקס-גאַס, וואו ער האָט
 געוואוינט — דורך דעם האָט ער געהלומט צו ווערן אַ מושל
 איבער די איינוואוינער, אַריינצוקומען אין אַ שטוב אַריין און
 צו באַפעלן: „דירה-געלט, אָדער זיך אַרויסציען“, אַרויסצואוואַרפן
 פאַמיליעס פון זייערע היימען, צו ווערן אַ שטרענגער מאַנער,
 אַז גאַנץ „עסעקס-גאַס זאָל ציטערן פאַר אים. דאָך מיטאַמאָל

איינצושימען אויפן אָנקלס פאַרשלאָג האָט ער מורא געהאַט, פּדי ער זאָל דערנאָך קיין פּאַרדרוס נישט האָבן, אָז ער האָט צו ווייניג גענומען, האָט ער צוגעלייגט מיט אַ פאַרשעמט מינעלע: — מיט הונדערט דאָלאַר באַר (מער האָט אים דאָס האַרץ נישט געלאָזט).

— מיט נאָך אַ הונדערטער, — האָט דער אָנקל צוגעשמייכלט. דער יידל האָט ווידער פּאַרדרוס געהאַט, פאַרוואָס האָט ער נישט געזאָגט צוויי הונדערט, אָדער גאָר פינפהונדערט — און עס האָט אים געביסן. האָט ער אין אַ וויילע אַרום ווידער צוגעלייגט:

— מיט אַ מתנה פאַר מיר.

— וואָס פאַראַ מתנה ווילסטו?

— אַ גאַלדענעם זייגער מיט... מיט... — קלערט דער יידל וואָס זאָל ער זאָגן, — מיט נאָך אַ פינפּאונצוואַנציגער טאַש-געלט. — דעם גאַלדענעם זייגער קריגסטו, די פינפּאונצוואַנציג דאָלאַר נישט — קיין איין סענט נישט מער — שרייב-אונטער דעם פאַפיר, אָז די קינדער זענען דייע, און דו האָסט גאָרנישט צו מיר. — שוין, שוין, מיסטער מעלניק-לעבן, — האָט דער שוואַרץ-האַריגער ייד צוריקגעכאַפט, מורא געהאַט, אָז דער אָנקל זאָל נישט חרטה קריגן, און איז צופרידן געווען, וואָס ער האָט פון אָנקל אַלעס אַרויסגעקריגן, וואָס עס האָט זיך נאָר געלאָזט, און ער וועט מער קיין פּאַרדרוס נישט האָבן. דער אָנקל אַבער, וועלכער האָט פאַרשטאַנען יענעם געדאַנק, האָט דערנאָך חרטה געהאַט, וואָס ער האָט אים דעם פינפּאונצוואַנציגער נישט נאָכגעגעבן — פּדי יענער זאָל זיך פייניגן, אָז ער האָט געקאָנט נאָכמער אַרויסקריגן...

— גיטל-לעבן, — האָט דער מאַן אַריינגעשריגן אין רעסטאָראַן, —

קום נאָר אַריין.

גיטל, וועלכע האָט געבאַמבלט מיט אירע פּערלדיגע אוירינגלעך אין די אויערן, מיט די האַלב-צעלאָזענע שוואַרצע האָר, איז אַריינגעקומען מיט אַ קאָקעטיש מינעלע, וועלכעס האָט זיך באַהאַלטן אין די הנעוודיגע גריבעלעך.

— פנחס-לעבן, האָסט מיך גערופן, — האָט דאָס ווייבל אויס-
געזונגען, דערזענדיג דעם אָנקל.
— מיסטער מעלניק גייט דאָך חתונה-האַבן, ווינטש אים
מזל-טוב, גיטל-לעבן, — האָט דער מאַן געזאָגט.
גיטל-לעבן, וועלכע האָט געוואוסט פון די אונטערהאַנדלונגען
מיטן מאַן, האָט זיך געמאַכט, ווי זי ווייסט פון גאַרנישט.
— וואָס גייט עס מיך אָן, וואָס מיסטער מעלניק גייט חתונה-
האַבן?

— און איך ווער דאָך ביי מיסטער מעלניק אַ מאָנער פון
די עסעקס-גאַס-הייזער, — דאַנק מיסטער מעלניק, גיטל-לעבן.
אַז גיטל-לעבן האָט דאָס דערהערט, האָט זי זיך צעוויינט.
דער מאַן האָט זיך אַרויסגעמאַכט, איבערגעלאָזט זי מיטן
אָנקל, אַז זיי זאָלן זיך געזעגענען. דער אָנקל האָט איר אָנגעזאָגט,
אַז פון היינט אָן זאָל זי זיין געטריי דעם מאַן אירן און אויפ-
פירן זיך ווי אַ יידישע טאַכטער באַזאַרף זיך אויפפירן, און זי
זאָל נישט וויינען. נאָך דער חתונה וועט ער זי אויך געדענקען.
און אַז דער מאַן איז אַריינגעקומען, האָט ער שוין געפונען זיין
ווייב אַ באַרואיגטע. דער אָנקל האָט דעם מאַן אויך אַריינגערופן
אין אַ ווינקל און אים אָנגעזאָגט, אַז ער זאָל זי גוט באַהאַנדלען
און אָפהיטן זי — און זיי ביידע, דער מאַן מיטן ווייבל, האָבן
אים געוואונטשן אַלדאָס-גוטס, אַז ער זאָל גליקלעך זיין און דער-
לעבן נחת מיט דעם גייעם יונגן ווייבל...
— זי זאָל האָבן ביי דיר אַ בעסער מזל, ווי איך — מאָזעס-
לעבן, — האָט זיך דאָס ווייבל צעוויינט.

אַז מאָזעס מיט סעמען, דעם קוזין, זענען דערנאָך גע-
קומען צו דעם ווייבל פאַרקלאָגן, אַז דער אָנקל גייט חתונה-האַבן,
האַבן זיי געפונען דאָס פאַרל, דעם מאַן מיטן ווייבל, גאַרנישט
פאַרוואונדערט, אדרבה, זיי האָבן זיך נאָך געפריידט.
— פאַרוואָס זאָל ער נישט חתונה-האַבן? האָט זיך דער
מאַן אָפגערופן, — און וואָס גייט אונז אָן, אַז דער אָנקל האָט
חתונה?

— ער איז דאָך נאָך אַ יונגע־מאַנטשיקלע, פאַרוואָס זאָל ער נישט חתונה-האַבן? — האָט דאָס ווייבל צוגעלייגט, ווי אַ מבינטע...

האַבן זיי ביידע, מאַנעס און סעם, פאַרשטאַנען, אַז דער אָנקל איז שוין דאָ פריער געווען פון זיי, און האָט אַלצדינג שוין פאַרריכט — האָבן זיי געשוויגן.

— סעם, האַק-אַפּ, אַלצדינג האַק-אַפּ, וויש-אַפּ דאָס מויל און מאַך אַ שווייג, זעסט דאָך, עס איז פאַרפאַלן, — האָט אים גע-ראַטן מאַנעס.

— מאַך זיך, ווי דו ווייסט פון גאַרנישט, און אַז דו וועסט עס דערהערן, פריי זיך דערמיט. פריי זיך זייער, ווינטש דעם פעטער מזל-טוב און ווער גוט מיט אהרנען און מיט דער גאַנצער משפחה פון דעם ווייבל, הנפע זיי, רים זיי, לעק זיי, אַלצדינג, ביסט ביי זיי אין די הענט, גוטער ברודער, — האָט אים מאַנעס געלעערנט.

סעם האָט געוואוסט אַליין, וואָס צו טון. געוויס האָט ער באַשטימט אַזוי צו טון. איז דען געווען אַן אַנדערע עצה? אָבער אין האַרצן האָט ער זיך אַנדערש געטראַכט. ער אַליין איז אַרויסגעקומען פון דער משפחה מעלניק — איז געווען דעם אָנקל'ס אַ קוזין, און נישט בחינם האָט ער זיך גענומען דעם אָנקל פאַר אַן אידעאל און האָט אים אין אַלצדינג נאָכ-געטון.

ניין, ער האָט זיך נישט געקאָנט אַזוי לייכט אָפּזאָגן פון זיינע אַמביציעס דעם אָנקל צו ירשנען און אַליין אַמאָל צו פאַרנעמען דעם אָנקל'ס שטעל — און ער איז גרייט געווען אויף אַלצדינג, פאַר גאַרנישט זיך אָפּצושטעלן, נאָר דעם שידוך נישט צולאָזן.

אַלעס פאַראויסגעזען, אַלעס פאַרריכט, אַז קיין איבעראַשונגען זאָלן זיך נישט טרעפן, האָט אָנקל מאַנעס באַפוילן אהרן מעלניקן די תנאים אַנצוגרייטן. אַ סך גענונט, און ביר, און שנאַפּס אויף זיין חשבון. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבן עס טאַקע געהאַלטן פאַר אַ קוזמינער גליק, וואָס דער אָנקל נעמט אַ פראַסט אַרים

מיידל פון זיינע לאַנדסלייט פאַר אַ פּלה, און אַלע האָבן זיך
 דורך דעם געפילט געהויבן און געהאַלטן זיך פאַר מחותנים.
 אויף די תנאים האָט דער אָנקל געלאָזט וויסן די קוזמינער
 לאַנדסלייט, אַז די חופּה וועט ער שטעלן אין אַן אייגענער
 קוזמינער שול, וועלכע ער וועט קויפן פאַר די קוזמינער לאַנדס-
 לייט. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבן געוואָלט אים קושן די הענט,
 און זענען אים דאַנקבאַר געווען, וואָס ער האָט זיי איינגעלאָדן
 אויף די תנאים, און וואָס ער גייט פאַר זיי קויפן אַ שול. זיי
 האָבן אים באַוואונטשן דעם קאַפּ מיט ברכות און געשפּילט זיך
 און געפריידט זיך מיט זיין גליק און עשירות. זיי האָבן אים
 פאַרגליכן צו אַלע אבות – איינער צו יעקב אבינו, אַז פון אים
 וועלן אַרויסקומען די שבטים. און אַן אַנדערער – צו משה רבינו,
 וואָס ער קויפט זיי אַ שול, און האָבן שוין אַ נאָמען געזוכט פאַר
 דער שול, און זי אַנגערופן אויפן אָנקלס נאָמען: „אוהל משה
 אנשי קוזמין“. און דער אָנקל איז אַרומגעגאַנגען אַ צעשוויצטער,
 אַ גליקלעכער און אַ גוטער, און געזאָגט:
 – עסט, טרינקט, קוזמינער לאַנדסלייט, פריידט זיך, פריידט
 זיך, עס איז ביי מיר אַ שמחה היינט...

6

טשאַרלי

טשאַרלי, דעם פעטער בערלס זון, האָט נאָכן פּאָטערס
 אַהיימפאַרן געוואוינט מיט דער מאַמען און מיט די עלטערע
 שוועסטער. טשאַרלי איז געווען בייטאָג אין „קאָלעדזש“ און
 פאַרטאָג האָט ער אַלס צייטונגס-טרעגער אַרומגעטראָגן צייטונגען
 צו די שכנים. די שוועסטער האָט געאַרבעט ביי היט און די
 מאַמע האָט געקאָכט, געוואָשן און געהאַלטן די שטוב פאַר זיי.
 די יידענע, ווי אַרים זי איז נישט געווען, האָט דאָך געזען מיט
 אַלע מעגלעכקייטן דורכצוזעצן, אַז טשאַרלי זאָל קאָנען גיין ווייטער
 אין אוניווערזיטעט. מיט דערזעלבער אויפפאַפּערונג פון אונזערע

פרומע מאַמעס פאַר זייערע לערן-קינדער אין בית-המדרש האָט זיך די יידענע געאַפּפּערט פאַר טשאַרלין. אינדערהיים וואָלט אפּשר איר גרעסטער אידעאַל געווען צו זען טשאַרלין אַ רב: דאָ איז איר אידעאַל געווען צו זען טשאַרלין אַ געענדיגטן אַדוואָקאַט. אַז עס איז געקומען צו באַצאָלן פאַר טשאַרלין איינ-טריט-געלט, פּלעגט די יידענע וועלטן דורכזעצן: צו קרובים גע-לאָפּן, צו באַקאַנטע, אָפּגעשלאָגן די טירן פון אָנקל, און אַז מען האָט גאָר באַדאַרפט – האָט די יידענע אַהיימגענומען פון אַ קליינעם „קאַנטראַקטאָר“ צו נייען הויזן, אַדער איז געגאַנגען אַליין אין אַ קליינעם שאָפּ און האָט אַ פאַר וואָכן געשטעפט אויף דער מאַשין. איר איז נישט געגאַנגען אַזוי פיל וועגן טשאַרליס קאַריערע, ווי פאַר דער תורה אַליין. טשאַרליס לערנען איז ביי איר געווען, ווי ביי אונזערע אַלטע מאַמעס, אַ לוינ פאַר איר פאַרפינסטערט וואָכעדיג לעבן. זי האָט זיך געטרייסט מיט איר קינדס געלערנטקייט, און העכער זיך געהאַלטן פון אַלע לאַנדסלייט. און אַפילו איר שוואַגער אַהרן מעלניקס גרויס גליק (וואָס דער אָנקל גייט חתונה-האַבן פאַר מאַשען) האָט איר נישט געקאַנט אימפּאָנירן געגן דעם, וואָס איר טשאַרלי גייט אין אוניווערזיטעט. און אָפט אין דער משפּחה, ווען מען האָט מקנא געווען אהרנען דאָס גרויסע גליק, וואָס האָט אים געטראָפּן מיט מאַשען – פּלעגט זי מיט אַ גלייכגילטיגער אָבער געחויבענער מינע זאָגן:

– ווער עס זוכט עשירות, און ווער עס זוכט געלערנטקייט. איך גיב נאָכנישט אַוועק מיין קינדס קאַליש (קאַלעדזש) פאַר דעם גאַנצן אָנקלס פאַרמעגן.

– איר וועט האָבן אַ גאָלדענע שטול אין גן-עדן דערפאַר, – האָט איר אַ „משפּחה“ אָפּגעענטפּערט.

– יאָ אַ גאָלדענע שטול, נישט אַ גאָלדענע שטול: וואָרים וואָס איז דען די גאַנצע וועלט? אויף דער וועלט דאַרף מען אויך זיין אַ מענטש – נישט בלויז אַ שניידער, – האָט די יידענע „געשטאַכן“ די גאַנצע משפּחה דערפאַר, וואָס זיי זענען געוואָרן דאָ אין אַמעריקע אַלע שניידערס.

מאַשע פּלעגט זיך אָפט באַגעגענען מיט טשאַרלין די

ערשטע צייט נאך דעם פעטערס אוועקפארן. טשאַרלי פלעגט אַרויפקומען צום פעטערן אהרן און פלעגט אָפט אַרויסגיין מיט מאַשען אויף אונטערנעמונגען, צו געמיינזאַמע פריינט, אויף לעקציעס, אָדער אַמאָל אין טעאַטער, ווען ס'איז געווען געלט. מאַשע האָט לייב-געהאַט צו קוקן אויף טשאַרלין, ווי עס שניידט זיך אים אַ פאַר וואַנסעס און ווי די באַקן ווערן באַוואַקסן מיט שמאָלע, קוים שפראַצנדיגע באַקן-בערד, ווי פאות. זי האָט לייב-געהאַט אים צו הערן רעדן וועגן ביכער, וואָס ער האָט געלעזן, וועגן זיין סטודיום, וועגן סאַציאַליזם, מיט וועלכען ער האָט זיך שוין דאָן אינטערעסירט, און טשאַרלי רעדט דאָרט זיך אזוי קלוג — נאָר ווען די מיידלעך הייבן-אָן צו מאַכן פון אים דאָס געלעכטער, ווערט ער רויט און ווייסט נישט וואָס צו ענטפערן. זי האָט לייב-געהאַט צו זען דענסטמאָל, ווי טשאַרלי שטייט אין פאַרלעגנהייט, און ציילי, איר חברטע, לאַכט-אויס זיינע וואַנסעס, וואָס וואַקסן אים נישט אויפן ריכטיקן אָרט — און טשאַרלי שטייט מיט די גרויסע לאַנגע הענט, איז רויט, און שמייכלט פאַרשעמט.

— האָב אַ זאָרג, אַז ער וועט גרויס ווערן, וועט ער זיך גאָלן די וואַנסעס, — האָט אים אַ פריינדין אַרויסגענומען פון פאַרלעגנהייט.

— טשאַרלי, גאָל נישט די וואַנסעס, — האָט זיך ביי אים מאַשע געבעטן. — אַך, ווען איך וואָלט געווען אַ יינגל, וואָלט איך מיר געלעזט וואַקסן אָט אַזעלכע גרויסע וואַנסעס — נישט ווי דיינע, וואָס זעען-אויס ווי מיט סאַזע אָפגעשמירט.

די מיידלעך צעלאַכן זיך, און טשאַרלי, דער קלוגער, גע-בילדעטער טשאַרלי, מיט דעם פאַרראַכטענעם קראַנג פון העמד, וואָס מען זעט אָן דער מאַמעס לאַטע, וואָס זי האָט געכטן ביינאַכט אַרויפגענייט, שטייט אַ פאַרשעמטער.

דער אָנקל האָט געזען, אַז טשאַרלי קומט צו-אָפט אַריין צו מאַשען, האָט ער געגעבן אַ יואונק צו איר פאַטער אהרן:

— האָרן אהרן, איך האָב גאַרנישט געגן דעם, וואָס זי גייט שפאַצירן מיט טשאַרלין. נישט מער, היט איר, אהרן, היט!

— וואָס רעדט דער אָנקל, דאָס קינד גייט-אויס נאָכן אָנקל, — האָט אהרן אים פאַרויכערט.

און מיטאַמאָל האָט טשאַרלי אויפגעהערט אַריינצוקומען. „פאַ“ זאָגט, אַז טשאַרלי האָט זיך אַריינגעלאָזט אין פּאָליטיק — ער איז געוואָרן אַ „סאַשעליסט“, און רעדט אין גאַס אויף די עקן. און „פאַ“ זאָגט, אַז סאַציאַליזם איז נישט קיין גוטע „פּאָליטיקס“, ווייל זיי האָבן קיינמאָל נישט קיין געלעגנהייט אויסגעוויילט צו ווערן. ווען שוין יאָ פּאָליטיקס, האָט זיך טשאַרלי געדאַרפט אָפגעבן מיט די דעמאָקראַטן, זאָגט „פאַ“, אָדער מיט די רעפּובליקאַנער, וואָלט ער כּאָטש דערפאַר גע-קאַנט דעם קאָלעדזש באַצאָלן און דערנאָך געהאַט אויסזוכט אויף אַ גוטע שטעלע. אָבער ביי די „סאַשעליסטן“ קאָן טשאַרלי קיין שאַנס נישט האָבן, ווייל זיי וועלן קיינמאָל נישט געווינען די וואָלן.

טשאַרלי האָט זיך נישט געוויזן, און מאַשע האָט נישט געקלערט וועגן אים. נאָר זייט מאַשע איז אַ פּלה געוואָרן, וויילט זיך איר טרעפּן מיט טשאַרלין. זי האָט אַ ביסל מורא פאַר אים. מורא? ניין. אָבער שעמען טוט זי זיך דאָך. דאָס האָט זי צוריקגעהאַלטן אויפצוזוכן טשאַרלין; אָבער וואָס האָט זי זיך אייגנטלעך צו שעמען? און זי וואָלט זיך אַזוי דאָך געוואָלט זען מיט אים... איר דאַכט זיך, אַז זי האָט אים עפעס זייער וויכטיגעס וואָס צו זאָגן, כּאָטש זי קאָן זיך נישט דערמאָנען, וואָס זי האָט אים אַזעלכעס צו זאָגן.

און איינמאָל, אין אַ פּרימאָרגן, האָט זיך מאַשע אויפגעכאַפט נאָך אַ נאַכט נישט שלאָפּן און עס האָט זיך איר געדאַכט, אַז זי האָט זיך שוין נישט פאַר קיינעם וואָס צו שעמען, אַפילו פאַר טשאַרלין אויך נישט. זי וועט דאָך סי-י-וי-סיי אין אַ פאַר וואָכן אַרום שטאַרבן. פאַרוואָס האָט זיך איר געדאַכט, אַז זי וועט שטאַרבן — האָט זי נישט געוואוסט. נאָר עס האָט זיך איר אויסגעוויזן, אַז עפעס וואָס וועט געשען מיט איר — און איז באַלד פּרימאָרגנס אַוועק צו דער מומען. זי האָט געוואוסט, אַז זי וועט טרעפּן טשאַרלין אינדערהיים, וואָרים נאָך דער אַרבעט ביינאַכט, צעטיילנדיג די צייטונגען צו די אָפּנעמענס שלאַפּט. טשאַרלי אין שפעטן טאָג אַריין. עס האָט זיך איר געוואָלט

טשאַרלין אַרויסנעמען אויף שפּאַציר איבער די „פינפטע עוועניו“ אין צענטראַל-פּאַרק – ווי זיי פלעגן עס אָפּט טון פאַר יאָרן, איידער זי איז נאָך אַ פּלּה געווען, ווען טשאַרלי איז צו זיי אַריינגעגאַנגען. עס איז איר טשעקאָוע געווען צו זען, צי ביי טשאַרלין זענען שוין די וואַנסעס מער אויסגעוואַקסן, און צי ער גאָלט זיי – ווי ער האָט איר אַמאָל אין שפּאַס פאַרשפּראַכן, און שעמען האָט זי זיך אויך נישט וואָס – טשאַרלי ווייסט דאָך נישט, אַז זי וועט סיי-ווי-סיי נישט חתונה-האַבן, ער ווייסט נישט, אַז זי וועט באַלד שטאַרבן...

7

טשאַרלי מעלניק.

מאַשע האָט געפונען טשאַרלין שלאַפּנדיג, די מומע האָט זי אויפגענומען מיט איבערראַשונג.
 – טשאַרלי, טשאַרלי, גיב נאָר אַ קוק, ווער עס איז דאָ. טשאַרלי איז אַרויסגעקראַכן פון צווייטן צימער מיט אַ צעשוּיבערמן קאָפּ האָר, אין וועלכן עס האָבן געשטעקט פעדערן. די שוואַרץ-פּיערדיגע אויגן זענען געווען ברייט אויפגעריסן. מאַשע האָט רעכט געהאַט, די וואַנסעס האָט טשאַרלי נישט גע-גאָלט, – זיי זענען געווען אַזוי קליין און דין, אַז עס איז אייגנטלעך נאָך נישט געווען וואָס צו גאָלן. נאָר דערפאַר וואָס די יונגע הערעלעך זענען געווען סאַזע-שוואַרץ – האָבן זיי געגעבן זיין קינדיש-יינגליש פנים אָן אויסזען, ווי פון אַ פאַרשטעלען, פון אַ טשאַרלי-טשאַפּלין. טשאַרלי איז פאַרשעמט געוואָרן, דערזעענדיג פּלוצים מאַשען. זיין יינגליש פנים איז באַגאָסן געוואָרן מיט בלוט, און זיין גאַנץ נאַקעט לייב, אויף וויפּל עס האָט זיך אַרויס-געוויזן פון די קליידער, איז באַגאָסן געוואָרן מיט בלוט – און אַרויסגעוויזן האָט זיך זיין יונגער קערפער פון זיינע קליידער אַ גרויס שטיק, אַ מינוט האָט טשאַרלי נישט געוואוסט וואָס צו טון פאַר איבערראַשונג און איז געבליבן אַזוי שטיין מיט זיינע

נאַקעטע פיס און נאַקעטע הענט, ביז די מאַמע האָט אים דערמאַנט,
אין וואָס פאַר אַ הוילך ער געפינט זיך:

— טשאַרלי, וואָס טוסטו?

איז טשאַרלי פאַרשוואונדן אין דעם צווייטן צימער און
מאַשע האָט געלאַכט. די מוטער האָט אים פאַרענטפערט:
— עס איז דען אויסצוהאַלטן פון די היצן? מען וואָלט
נאַקעט אויך אַרומגעגאַנגען.

די מוטער האָט אַריינדערלאַנגט טשאַרלין דאָס העמד מיט
די הויזן, וואָס האָבן זיך געטריקנט אויפן פייער-לייטער, וואָרים
טשאַרלי האָט זיי פריער אויסגעוואַשן, ווען ער איז אַהיימגע-
קומען פון דער נאַכט-אַרבעט.

— איך בין געקומען אַרויסגעמען טשאַרלין פאַר אַ שפּאַציר
אין פאַרק אַריין, — זאָגט מאַשע.

— פאַרט ליבער נאָך קוני-איילאַנד, און באַדט זיך אויס
אין ים — עס איז דאָך אַזוי שטיקנד. איך יאָג אים שטענדיג
נאָך קוני-איילאַנד, נאָר ער איז אַזאַ פוילער, מאַשע, ליגט
אַ גאַנצן טאָג אין שטוב, איבער די ביכער, — דערציילט די מאַמע.
— די מאַמע האָט רעכט, טשאַרלי. מיר פאַרן נאָך קוני-
איילאַנד, אויפן וועג וועל איך אָפּטרעטן אַהיים נאָך מיין באַד-
קאָסטיום. נעם דיינעם, טשאַרלי.

טשאַרלי איז איצט אַרויסגעקומען פון דער צווייטער שטוב
אַן אויסגעפוצטער, אין אַ פריש געוואַשענעם העמד מיט די
אויסגעוואַשענע הויזן, וועלכע זענען נאָך נישט געווען אין גאַנצן
טרוקן. די הויזן האָבן זיך געקלעפט און פון די שוואַרצע האָר האָבן
גערובען גרויסע טראַפנס וואַסער איבערן פנים, פון דעם וואָס
טשאַרלי האָט געהאַלטן דעם קאַפּ אונטערן קראַן.

— איך בין געקומען דיך אַרויסגעמען נאָך קוני-איילאַנד
פאַר אַ שוויים, — זאָגט מאַשע, — נעם דיין באַד-קאָסטיום.

טשאַרלי האָט נישט אַרויסגעוויזן קיין גרויסן חשק. ער
האַט געשמייכלט און געזאָגט. אַז ער דאַרף עפעס באַזאָרגן אין
שטאָט, און האָט קיין צייט נישט. מאַשע איז געבליבן קאַלט
אַפּגעגאַסן פון זיין אַנטוואָרט, און זי האָט זיך שוין געקליבן

אָוועקצוגיין. די מומע וואונדערט זיך, וואָס מאַשע טוט אין אַזעלכע היצן אין שטאַט און פּאַרט נישט אַרויס אויף זומער-פּלאַץ, און איז געגאַנגען טרעפן, אַז עס איז אַוודאי איבער דעם אויס-שטייער, וואָס זי באַדאַרף זיך מאַכן, וואָרים זי האָט געהערט, אַז מאַשע גייט באַלד חתונה-האַבן.

— מען האָט דאָך מיר געזאָגט, אַז עס האַלט שוין גאָר נאָענט דערביי. נו, זאָל עס דיר זיין מיט מזל.

מאַשע האָט נישט אָפּגעענטפערט. זי איז רויט געוואָרן און געשוויגן. נאָר פּלוצים האָט זי זיך אָנגערופן, ווי מיט אַן עקשנות, קוקנדיג אויף טשאַרליין:

— עס איז דאָ אין שטאַט אַזוי פיל צו טון פאַר דער חתונה, און דער אַנקל... — גאָר וואָס דער אַנקל, האָט זי נישט געענדיגט. זי איז רויט געוואָרן און אָפּגעהאַקט אינמיטן. און אַנשטאַט עקשנות אָדער גדלות, וואָס דאָס וואָרט „דער אַנקל“ האָט געזאָלט אַרויסרופן, האָט עס אַרויסגערופן עפעס מיטליידי צו איר.

טשאַרלי האָט רחמנות געקראָגן אויף איר — און עס האָט אים באַנגגעטון, וואָס ער איז אַזוי קאַלט צו איר, האָט ער זיך אָנגערופן צו דער מוטער:

— דו האָסט רעכט, אַלד-טשאַפּ, — האָט ער געקלאַפט די מוטער אויף די פלייצעס, — עס איז הייס, קום, מאַשע, איך גיי זיך אַרויסנעמען פאַר אַ שוויים.

— זעסט, מאַשע, ווי מיין זון רופט מיך. אַלטע שקאַפּ, אינדערהיים רופט מען אַזוי אַ פערד, אין אַמעריקע רופט מען די מאַמע אַזוי.

— אַ, דו אַלטער נאַר, — האָט טשאַרלי אויפגעוויבן די מוטער אויף די הענט און זי אַרומגעטראָגן איבער דער שטוב. — לאָז מיך אַראָפּ, געדענק אין גאַט, לאָז מיך אַראָפּ, וועסט מיר עפעס שלעכטס טון, — האָט זיך די יידענע געבעטן. — נישט פריער, ביז דו וועסט נאָר זאָגן „אַלד-טשאַפּ“, נישט שקאַפּ, נאָר טשאַפּ, טשאַפּ.

— וואָס איז דער הילוק טשאַפּ, שקאַפּ! לאָז זיין טשאַפּ, אַבי

לאָז מיך אַראָפּ, וועסט מיר נאָך הילילה עפעס שלעכטס טון.
— און איצט דעם „סאַלוט“. נישט פריער, ביז דו וועסט אָפּ-
זאָגן דעם „סאַלוט“.

— „אי פלעדזש אלידזשענס טו מאַי פלעג“ (איך שווער
געטריישאַפט צו מיין פאָן). — האָט די יידענע קוים אַרויסגע-
שטאַמלט די ווערטער, וואָס טשאַרלי האָט זי געלערנט, ווען ער
איז אַ קינד געווען און אין שול געגאַנגען.
— אָט אַזוי, און איצט גיי-אַראָפּ „אַלד-טשאַפּ“, — האָט טשאַר-
לי פאַרזיכטיק די מוטער אַראָפּגעזעצט פון זיינע פלייצעס אויף
אַ שטול אַרויף.

— זעסט, מאַשע, ווי מיין זון באַהאַנדלט מיך, — האָט די
יידענע זיך באַקלאַגט, — אַ ליאַדע-וואָס, זעצט ער מיך אַרויף אויפן
קאָסעל — איך האָב דען כוח צו אים?
— נו, איצט קום, מאַשע, וואָס מאַכסטו? — האָט טשאַרלי

זיך אנגערופן צו מאַשען, ווי ער וואָלט זי פלוצלינג דערזען.
די מומע האָט געוואוינט אין „האַרלעם“, אויף איינער פון
די אַרימע יידישע גאַסן. אַז זיי זענען אַרויס אין גאַס, האָבן
זיי ערשט דערפילט די היץ. עס איז געווען איינער פון יענע
טעג אין ניו-יאָרק, ווען די היץ צעלייגט זיך איבער דער שטאָט
פון פרימאָרגן אָן, אַ לאַנגווייליגע און אַ פייכטע, אָן אַ האַפענונג
אויף אַן אָפרו אין לעבן. פון פרימאָרגן אָן ווערט עפעס דאָס
לעבן אַזוי לאַנגווייליג. פון די אָפענע פענסטער קוקן אַרויס
שמוציגע בעט-געוואַנד, און אויף די פייער-לייטערס טריקענען
זיך שטיקלעך וועש; אויף די פענסטער — פאַרדאַרטע טעפלעך
מיט נעכטיגן עסן. און איבער די טרעפלעך פון די הייזער, אויף
די שוועלן, ביז טיף אין גאַס אַריין, וואַלגערן זיך אַרום, ווי
אַרויסגעוואַרפענע שמאַטעס, ווי אַרויסגעוואַרפן צעבראַכן מעבל,
פרויען און קינדער. האַלב-נאַקעטע, האָבן זיי זיך געגליטשט
איבער די טרעפלעך פון די הייזער, אויף די טראַטואַרן אַרויס.
די מוטערס האָבן געפרוואווט אָפּצונאָרן די קינדער מיט פעניס,
וועלכע די קינדער האָבן יעדן אויגנבליק פאַרוואַנדלט אין „לאַלא-
פאַפּס“ (צוקערלעך). די „לאַלא פאַפּס“ זענען צעגאַנגען אין זייערע

הענטלעך און באשמירט זייערע געזיכטער, און די ווייס-געפרעסטע העמדלעך, די מוטערס אַרבעט פון ביינאַכט, האָבן געקלעפט זיך פון דעם צעגאַסענעם צוקער. די קינדער זענען אָפגעשפרונגען פון דעם בריענדיגן טראָטואַר, וועלכער איז אָנגעוואַרימט געוואָרן פון דער היץ, און געזוכט רעטונג אויף דעם ברייטן גאַס-וועג. אַלעס איז געפאַרן, ווער אויף רעדלעך, ווער אויף אַן אַלטן קאַסטן, ווער אין אַ הערינג-טון, און ווער ס'האַט דערפאַקט אַן אַלטן ראָד פון אַ וואָגן און האָט דערויף איינגעלאָדעט אַלע זיינע פריינט פון גאַס פאַר אַ „רייד“ איבער דער גאַס. און דער שמוץ פון די גישט-געקערטע גאַסן האָט זיך אויפגעהויבן פון דער באַוועגונג און געלייגט זיך אויף די געזיכטער און הענט, אויף די שטיינער און פענסטער פון דער גאַס, ביז עס האָט דערגרייכט אויף די נאַקעטע בריסטן פון די מוטערס, וועלכע האָבן דעם שמוץ פון גאַס איינגעקאַרמעט אין זייערע קינדער אינאיינעם מיט זייער מילך...

טשאַרלי מיט מאַשען האָבן שטום דורכשפאַצירט די גאַס און מיט גרויס מי זיך געמאַכט אַ וועג דורך די קינדער, וואָס עס האָט זיך געדאַכט, אַז זיי זענען געבוירן געוואָרן מיט רעד-לעך אויף די פיס, צווישן די פערד און פראַכט-וועגן, וואָס זענען אַדורכגעפאַרן איבער דער גאַס, מען האָט קיין וואָרט גישט גע-קאַנט הערן איינער פון צווייטן פון שטויב און גערויש און פון דער היץ, וועלכע, האָט זיך געדאַכט, אַזי אויך אַזוי רוישנד און שרייענדיג, אַזוי ווי זי וואָלט געווען דורכגעפאַרן די ניו-יאָרקער גאַסן אויף קינדישע אייזערנע רעדלעך... נאָר וואָס ווייטער זיי זענען געקומען אין גאַס אַרויף, אַלץ שטילער איז די גאַס גע-וואָרן, אַלץ ריינער און אָנגענעמער די הייזער, און באַלד איז דער רויש אינגאַנצן פאַרשוואונדן. זיי זענען אָנגעקומען פון דעם זעלבער גאַס, וואָס ציט זיך צום פאַרק ביי דער פינפטער עוועניו. די הייזער, וועלכע זענען געשטאַנען געגנאיבער דעם פאַרק, זענען געווען פאַרהילט אין שאַטן פון ביימער, גרויסע פענסטער האָבן אַרויסגעקוקט אין גאַס אַריין, נאָר די פענסטער זענען געווען בלינד, פאַרמאַכט, באַצויגן מיט טונקל-גרינע פאַר-

האַנגען, אַרום די הייזער איז געווען קיל און שטיל — נאָר אין די הייזער האָט קיינער נישט געוואוינט, און זיי זענען געווען פאַרשלאָסן אויפן גאַנצן זומער...

לאַנג זענען זיי געגאַנגען איבער דער גאַס, וואָס האָט זיך געצויגן געגנאיבער דעם פאַרק. דאָ איז געווען אַנגענעם צו גיין. די גאַס איז געווען געהילט אין דעם פלעטערנדיגן באַוועגלעכן שאַטן, וואָס די גרויסע ביימער האָבן געוועבט איבערן טראַטראַר. עס איז שטיל געווען אין דער גאַס. אַ יום-טובדיגע שטילקייט האָט געהערשט, וואָס די ביימער און גרינס האָבן פאַר-שפרייט אַרום זיך, קיין לעבעדיגער הויך האָט זיך נישט געהערט פון די הייזער, טיר און פענסטער זענען געווען פאַרמאַכט און פאַרשלאָסן — אזוי האָבן זיך געצויגן פאַרשלאָסענע פלעצער איבער גאַסן ווייט, געגנאיבער דעם געזונטסטן צענטראַל-פאַרק — און קיין לעבעדיגער נפש האָט דערפון קיין נוצן געהאַט...

טשאַרלי האָט זיך אָנגערופן מיט אַ שמייכל:

— די הייזער זענען דאָך אַ שרייענדיגער באַווייז פון דער אומגערעכטיגקייט פון אונזער אָרדענונג, אין וועלכער מיר לעבן. מיר זעען דאָס טאָג-טעגלעך, — מיליאָנען מענטשן זעען דעם שרייענדן באַווייז, און מיר שווייגן.

— איך פאַרשטיי דיך נישט, טשאַרלי, — זאָגט מאַשע.

— שטעל דיר פאַר, עס וואָלט ווער אַריינגעקומען אין אַ שטאָט אַריין און וואָלט אויפגעקויפט דאָס גאַנצע ברויט פון שטאָט און דאָן עס פאַרשלאָסן אין גרויסע שפייכלערס פאַר זיך. אָדער ער וואָלט אָפגעקויפט אַלע ברונעמס פון שטאָט און פאַרשלאָסן זיי פאַר זיך, — די מענטשן וואָלטן דאָך אַזא אַיינעם פאַרשטיינט. פאַרוואָס זענען הייזער, פלעצער בעסער פאַר ברויט און וואַסער? די שטאָט באַזיצט געוויסע געזונטע פלעצער געגנאיבער דעם „ריווער סייד“, און די געזונטע שיינע פלעצער האָבן רייכע מענטשן אָפגעקויפט פאַר זיך און פאַרבייט מיט רייכע פאַלאַצן, און פאַרשלאָסן זיי איבערן זומער, ווען די מענטשן נויטיגן זיך אַממערסטן אין אַזעלכע פלעצער, און זענען אַוועקגעפאַרן. נישט זיי האָבן עאַס דערפון, נישט קיינער האָט

עפעס דערפון. און דאָס זעען מענטשן טאָג-איין טאָג-אויס, טויזנטער און טויזנטער מענטשן זעען דאָס, - און מען שווייגט. איך גלויב, אַז דאָס איז נאָר מעגלעך אין אַמעריקע. - זענען דען אין אַנדערע לענדער נישטאָ קיין רייכע מענטשן, וואָס האָבן גרויסע פּאַלאַצן?

- יאָ, נאָר אין אַנדערע לענדער, גלויב איך, איך ווייס נישט, נאָר איך גלויב אַזוי, האָט דאָס אייגנטום-רעכט אַ געוויסע באַגרענעצונג. די מאַכט פון גאָלד איז באַגרענעצט אויף געוויסע רעכט. דאָרט וואו עס רירט נישט אָן די אינטערעסן פון פֿלע. דאָ אין אַמעריקע האָט דאָס גאָלד אָן אומבאַגרענעצטעס רעכט. אַלעדינג מענסטו קויפן פאַר גאָלד. און דער בעסטער באַווייז דערפאַר זענען אָט די פּאַלאַצן, - נישט די פּאַלאַצן, נאָר די פּלעצער, אויף וועלכע זיי שטייען, - די פּלעצער, וועלכע וואָלטן אין אַנדערע לענדער געווען געהערט צום פּאַלק - צו אַלעמען, ווערנד דאָ, אין אַמעריקע, פאַרקויפט מען עס פאַר געלט צו איינצלנע. דאָס איז דאָס רעכט פון די פאַרשלאָסענע ברוגעמס. און דאָס איז אַזוי כאַראַקטעריסטיש אַמעריקאַניש. - פאַרוואָס ?

- אַמעריקאַניש - הייסט דעמאָקראַטיש. די דעמאָקראַטיע איז, נאָך מײַן מײַנונג נאָך, דער גרעסטער פיינט, וואָס איז אויפגעשטאַנען אויף דער מענטשהייט, צייט די וועלט עקזיסטירט, וואָרים דעמאָקראַטיע, אַזוי ווי זי ווערט פאַרשטאַנען דאָ בײַ אונז אין אַמעריקע, גיט אַ רעכט יעדן איינצלנעם צו פאַרשקלאַפן פאַר זײַן אייגנטום אומבאַגרענעצטע גיטער, סײַ אין טײַטן מאַטעריאַל און סײַ אין אינדיװידועלע לעבעדיגע װילנס. די דעמאָקראַטיע איז דער צאַר - אינקאָגניטאַ. אָבער בעסער וועלן מיר דאָס אַנרופן אַנאַנימער צאַר. מ'האַט אַראָפּגענומען דעם צאַרס קרוין פון קאַפּ פון אַן אינדיװידום, און זי באַשטימט פאַר די, וואָס זענען אַממערסטן פעאייג צו רױבעריי און פאַרברעכנס. און דורך דעם איז דער צאַר אין אַמעריקע צעברעקלט אויף פיל קליינע צאַרעלעך. ווער עס איז פעאייג, דער פאַרכאַפט אַ גרעסערן שטיק צאַר... דעמאָקראַטיע אָן באַגרענעצטע רעכט

אויף אייגנטום – איז אַ גאַלאָפּעריי, אַ וועט אויף הערשאַפט. טאַקע אַ דעמאָקראַטישער וועט, מען שטעלט קיין באַגרענעצונג נישט, קיין ראַסן-אונטערשיד, ווער עס האָט נאָר אין קאָן אַריינצוגעבן: כּיטריעקייט, פאַרברעכערישע פעאָגיקייטן – דער קאָן אָנטיילנעמען אין וועט. דורך דעם איז דאָ דער צאָר פיל געפערלעכער, און ס'איז אים פיל שווערער צו באַקעמפן ווי אין רוסלאַנד, ווייל דאָ ווערט יעדעס מאָל דאָס צאַרנטום געשטאַרקט דורך נייע פרישע בלוט-בוהות, וואָס ער קריגט. ער ווערט באַזעצט יעדעס מאָל פון שטאַרקער ענערגישע מענער, און ווערט באַשיצט פון זיין מאַיעסטעט, זיין הייליגקייט, דעם אָפּגאַט דעמאָקראַטיע.

– איך פאַרשטיי דיך נישט אינגאַנצן, טשאַרלי, נאָר פון אַלע דיינע רייד דערפיל איך, אַז דו האָסט שטאַרק פיינט די רייכע. מוז דען יעדער רייכער זיין אַ שלעכטער מענטש, קאָן מען נישט זיין אַ רייכער און אַ גוטער אויך, – האָט מאַשע געזאָגט, ווי זי וואָלט זיך געוואָלט פאַרענטפערן פאַר דעם, וואָס זי אַליין באַלאַנגט שוין אויך צו יענעם קלאַס.

– יאָ, מאַשע, האָסט רעכט, איך בין זיך מודה, אַז איך האָב אינסטינקטיוו פיינט יעדן רייכן. דעם גוטן נאָך מער ווי דעם שלעכטן. וואָרים רייכקייט אַליין פאַר זיך איז אַ געמיינהייט, רייכקייט איז אַ באַווייז פון פאַרברעכן, פון רויבעריי, – עס איז נישט קיין אונטערשיד, אויף וואָס פאַראַ וועג דו קריגסט עס, נאָר, אַז דו האָסט מער, וויפיל דו באַדאַרפסט, באַרויבסטו אַנדערע – און דאָס איז געמיינ. און נישט נאָר בלויז צוליב דעם – נאָר אויך צוליב אַ גאַנץ אַנדערער זאַך: איך מיין, אַז אַ רייכער מענטש איז אַ מיאוסער מענטש, ער קאָן נישט האָבן קיין שיינע געפילן. איך ווייס נישט פאַרוואָס איך קלער אַזוי, פילייכט איז מיין דערציאונג שולדיג, – די אַרימקייט, אין וועלכער מיר האָבן געלעבט – נאָר איך האָב אינסטינקטיוו פיינט אַ רייכן.

– דו זאָגסט נאָר אַזוי, ווייל דו ביסט נישט רייך – אָבער ווען מען גיט דיר געלט...

– איך האָב וועגן דעם געקלערט, איך האָב מיר געפרוואווט פאַרשטעלן אין מיין פאַנטאַזיע – ווען מען קומט צו מיר און

מען גיט מיר געלט, אָדער איך ווער מיטאַמאָל רייך : שיינע פּאַלאַצן, פּערד, זומער-וואוינונגען, רייזן, — איך קאָן אויסהעלפֿן אונזער חברה פון „פרעמדע“, — איך וועל דיר שפעטער דערציילן פון אונזער חברה, — ניין, איך וואָלט נישט געוואָלט, מיר דאַכט זיך, אַז די אַלע געפילן, וואָס מען קאָן האָבן דורך דער מעגלעכ-קייט פון געלט, די אַלע פאַרשידנאַרטיגסטע געפילן און מעגלעכ-קייטן קאָנען נישט קומען צו דעם געפיל, וואָס מען האָט, ווען מען איז אַן אַרימאָן, צו מיין געפיל. וואָס איך האָב, ווען איך וואוינ אין אונזער גאַס און איך זע די אַרימע מענטשן, די פרייען, די קינדער, — צו דעם געפיל, וואָס איך האָב, וואָס איך טראַכט אַזוי וועגן רייכע, — מיר איז גוט, איך בין אַן אַרימער, איך וואָלט געוואָלט שטענדיג זיין אַרים, — אַט אַזוי זיין, ווי איך בין איצט.

מאַשע האָט געשוויגן. ביז איצט איז דער געשפרעך געווען אַזוי זיך. עס האָט זיך מאַשען געדאַכט, אַז ער וויל זיך ווייזן פאַר איר מיט זיין געלערנטקייט — דורך דעם רעדט ער אַזוי. אָבער די לעצטע ווערטער האָבן זי פּלוצלינג אָנגערירט. עס האָט זיך איר געדאַכט, אַז ער מיינט זי, און ער פילט אַזוי ווי ער מיינט — און די ווערטער האָבן איר געבראַכט צו קלערן אויך, ווען זי איז געווען אַ קינד, און פון „האַפּקינס סטריט“.

— איצט פאַרשטיי איך שוין.

— וואָס פאַרשטיסטו ?

— איצט פאַרשטיי איך, פאַרוואָס דו האָסט מיך פיינט —

איך ווייס, דו האָסט מיך פיינט, און דיין מאַמע האָט מיך פיינט, און אַלע האָבן מיך פיינט. אַלע אַרימע האָבן מיך פיינט, צייט איך בין אַ כלה געוואָרן פאַרן אָנקל.

מאַשע האָט אויפגעוויבן אירע גרויסע אויגן און געלאָזט זיי הענגען אויף טשאַרלין. אירע אויגן זענען געווען לענגלעכע און גרויסע, דער שניט פון אַ גוטער קוואַליטעט שפּאַנישע טרויבן, און אויך אַזוי פול ווי אַ וויינטרויב. דער ווייס-אַפּל איז געווען העל-העל — לויכטנדיג, און זי האָט געשמייכלט, געשמייכלט ווי אַ קינד, נאָר טשאַרלי האָט געמיינט, אַז אַט אין אַ מינוט צעוויינט

זי זיך, און דער גאַנצער זאַקס פון די וויינטרויב-אויגן וועט זיך צעגיסן, ער האָט מורא געהאַט, אַז די וויינטרויב-אויגן זאָלן זיך צעגיסן – האָט ער אויך געזאָגט מיט דעמוועלעבן שמייכל :

– דאָס איז נישט דיין שולד, איך ווייס עס.

די ווערטער האָבן מאַשען געבראַכט צו קלערן וועגן זיך און איר גאַנצער סיטואַציע – מער ווי פון אַלע זיינע רייד. זי האָט זיך פאַרטיפט אין אירע געדאַנקען, איז שטיל געווען איבערן גאַנצן וועג, כאַטש אירע אויגן האָבן אויף איין מינוט נישט אויפגעהערט צו שמייכלען און צו גלאַנצן, אַזוי ווי זיי וואָלטן געוואָלט טשאַרלין אונטערהאַלטן קאַמפּאַניע, אַנשטאַט אירע רייד.

8

קוני-איילאַנד

אין קוני-איילאַנד, ביים זאַמד-ברעג, האָט טשאַרלי פאַר-געסן אין דעם ערנסטן געשפרעך, וואָס ער האָט געפירט מיט מאַשען, און איז געוואָרן אַן „אַמעריקאַן באַי“. קוים איז ער אַריינגעקומען אין באַד-קאָסטיום און זיינע נאַקעטע הענט און פיס האָבן דערפילט די לופט פון ים, האָט עס אים געטראַגן ווי אַ ווינט. ער האָט אומגעדולדיג געוואַרט אויף מאַשען, וועלכע האָט געדאַרפט אַרויסקומען פון דער פרויען-אַפטיילונג. דער זאַמד-ברעג איז געווען באַלייגט מיט מענטשן, און עס האָט זיך אויסגעוויזן, אַז ער איז אַ פאַרטזעצונג פון ים, און אַפּטמאָל האָט ער קאָנקורירט מיטן ים – די מענטשן אויפן ברעג האָבן אויסגעזען, ווי מער און פילער פון ים. נאָר דער ים מיט די מענטשן האָט טשאַרלין נישט געשטערט. טשאַרלי האָט זיך שטענדיג גוט געפילט צווישן דער מענגע. ער האָט ליב-געהאַט די מאַסן און דעם רעש פון זיי – און די פאַרשידענע קאָלירטע מאַסע מענטשן, וואָס האָבן פאַרטרונקען דעם ברעג פון ים, האָבן אין אים דערוועקט אַ פרייד און אַ לעבנס-לוסט. די האַלב-

נאקעטע ווייבער מיט רויט-בלויע און קאלירטע קאפ-בעדעקנס, און די גאנץ נאקעטע קינדער, וואָס זענען אַרומגעלאָפֿן מיט פריידן-געשרייען און מיט עסן אין די הענט - די רוענדע פאָמיליעס אַרום די קינדער האָבן אים דערמאָנט, ווי ער וואָלט זיך געווען געפונען אויף אַ „פיקניק“ פון אַ פרייהייטס-יום-טוב, די מענטשן וואָלטן זיך צוזאַמענגענומען צו פייערן אַ גרויסן יום-טוב, אַלע זענען נאָקעט, אַלע עסן און באָדן זיך, וואָסן זיך און שווימען - און אַלעס מעג מען אויף דעם יום-טוב.

ער האָט זיך געפריידט אינאיינעם מיט דער גרויסער מעגנע מענטשן. ער האָט ליב-געהאַט צוצווען, ווי מענטשן האָבן פאַר-געניגן. קיינמאָל נאָך האָט ער נישט געזען אַ מאַסע מענטשן זאָלן האָבן פאַרגעניגן צוזאַמען און פרייען זיך צוזאַמען. שטענדיג האָט ער געזען, ווי מענטשן אַרבעטן צוזאַמען, ווי מענטשן ליידן צוזאַמען, טרויערן און ווייטאַגן צוזאַמען. דאָ - די גרויסע ברייטע מעגנע מענטשן, האַלב-נאָקעטע, מענער מיט פרויען צוזאַמען, אויסגעמישט מיט די קינדער, - עסן צוזאַמען, באָדן זיך צוזאַמען, פרייען און לאַכן און שפּילן זיך צוזאַמען - און אַלע האָבן פאַר-געניגן. דאָס האָט אים אָנגעשטעקט, עס האָט געוועקט זיין לעבנס-לוסט און זיין יוגנט. ער האָט פלינק געוואָלט זיין אין מיטן דער פרייד, מיטשפּילן און מיטפרייען זיך מיט אַלע, און געוואָלט וואָס אַמשנעלסטן אין וואַסער אַריין, אויסמישן זיך צווישן דער פרייענדער לוסטיגער מעגנע, וואָס זייערע פריידנס-געשרייען ברומען-אַרויס פון ים - און דאָ זעט מען נישט מאַשען... ס'האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער איז פאַרליבט אין מאַשען; ס'האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער איז געקומען מיט מאַשען אויף דעם „פיקניק“, אויף דעם יום-טוב פון פרייהייט און נאַ-קעטקייט, און ער וויל וואָס אַמשנעלסטן נעמען אָנטייל אין דעם יום-טוב.

דערווייל האָט אים מאַשע אַרומגעזוכט צווישן די מאַסן. טשאַרלי האָט נישט באַמערקט, ווי פאַרציקט פון דער פרייד פון די מענטשן, איז ער געגאַנגען פון איין משפּחה צו אַן אַנ-דערער און צוגעזען, ווי זיי עסן - מענער און ווייבער און קינדער

עסן צוזאמען נאָקעטערהייט און וואַרפֿן-אַן דאָס עסן אַרום זיך, און ער האָט מיט פרייד צוגעזען, ווי מענער און ווייבער און קינדער טוילען זיך און וואַלגערן זיך לייב-אַן לייב אין זאָמד - און מאַשע איז אים נאָכגעגאַנגען צווישן דער מענגע, ביז זי האָט אים קוים דערקאַפט ביי דער האַנט:

- וואו ביסטו? איך זוך דאָך דיך אַרום!

- אָ, מאַשע, קום, קום פלינקער! - און ער האָט געכאַפט דאָס מיידל ביי דער האַנט און געפלוּיגן מיט איר אין וואַסער אַריין. אַ כוואַליע פון ים איז זיי געקומען אַנטגעגנצושווימען און זי האָט געטראַגן אין אירע פאַלדן אַ מענגע מיט מענטשן-לייבער און וואַסער-לייב, און אַפגעגאַסן טשאַרלין מיט מאַשען מיט ים-וואַסער און מענטשן-לייבער. עס האָט געדויערט אַ ווילדע, ביז די צוויי, האַלטנדיג זיך ביי די הענט, האָבן געקאַנט זיך אַרויסכאַפן פון וואַסער און אַרויסקריגן זיך פון דער מענטשן-מאַסע באַגאַסענע און אַפגערוּנענע; אַ באַסער האָט טשאַרלי אַרויס-געלאַכט פון וואַסער.

- אָ, מאַשע, - און געכאַפט זי ביי דער האַנט און ווייטער זי געצויגן אין ים אַריין.

אַ צווייטע כוואַליע איז אַנגעקומען און האָט די צוויי יונגע מענטשן צוזאמענגעוואַרפֿן, איינגעקנאַטן איין לייב אין אַנ-דערן. מאַשע האָט געפילט אויף זיך טשאַרליס יונג-ביינערדיגן האַרטן קערפער, זיינע שטאַרקע יונגע הענט אַרום אירע בריסטן, און צווישן זיינע נאָקעטע הענט און אירע בריסטן איז גאַרנישט געווען - נאָר עס האָט גערונען וואַסער - און טשאַרלי האָט געפילט, ווי מאַשעס לייכטער קערפער לייגט זיך אויף אים. און עס איז אים אַנגענעם געווען - ווי דאָס קאַלטע מיידל-לייב, באַקליידט אין נאַסן, ווייכן, לייגט זיך אויף אים. ער האָט זי געצויגן ביי דער האַנט טיפער אין וואַסער אַריין, - מאַשע האָט מורא געקראָגן, געשריגן פאַר פרייד און פאַר שרעק און אַנ-געהאַנגען זיך מיט ביידע הענט אויף טשאַרליס יונגן שטאַרקן האַרז. טשאַרלי האָט זי געהאַלטן מיט ביידע הענט און דאָס וואַסער האָט אים מיטגעהאַלפֿן. ער האָט געזען ווי איר יונגער

שטארקער קערפער שניידט זיך ארויס מיט אַ נאָסער וואָסער-
 לייניע פון איר קלעפנדיג באַד-קליידל, דער שוואַרצער נאָסער
 זיידענער שטאָף האָט אַנגענומען דיזעלבע לייניע, וואָס עס
 האָט איר קערפער. ער איז געפאַלן אויף איר קערפער און ער
 האָט בולט געמאַכט יעדן דעטייל פון איר יינג-מיידלישן לייב,
 ס'האָט אַרויסגעקוקט יעדע לייניע, אירע יונגע אָפּשפרינגנדיגע
 בריסטן האָבן זיך ווי צוויי שטאַרק-האַרטע באַרנעס אַרויסגע-
 שניטן פון איר נאָס קליידל, און איר רונדיגער שטאַרקער בויך
 האָט זיך אַרויסגעשניטן ווי אַן איידעלער פאַרצעלאַן-טעלער
 פון איר נאָסן קאָסטיום, — ער האָט לייב-געהאַט צו זען די
 לייניעס פון איר קערפער, און גערן געהאַט צו פילן דאָס שלאָנג-
 דיגע לעבן און איינגעהאַלטענעם ווילן, וואָס שלומערט אין דעם
 קאַלטן האַרטן, וואָס ער האַלט אויף זיינע הענט — נאָר לאַנג
 טראַכטן און באַטראַכטן האָט ער נישט געקאָנט — דער ים האָט
 זיך געשפּילט מיט זיי, און די לויפנדיגע פּרישע כוואַליעס האָבן
 געבראַכט דעם קאַלטן סוד פון טיפן ווייטן ים צו זיי — יעדעס
 מאָל האָבן זיי דערפילט צווישן זיך אַ דריטן קערפער, דעם
 קאַלטן פּרישן געהיימנישפולן קערפער פון טיפן ווייטן ים — וואָס
 איז געווען ווי דער קערפער פון אַן אומבאַקאַנטער פּרעמדער
 פּרוי. זיי האָבן זיך געשראַקן פאַר דעם פּרעמדן קערפער — און
 אַרומגענומען זיך און געטויליעט זיך איינס צום צווייטן, און דער
 קאַלטער פּרעמדער וואָסער-לייב האָט זיך געטויליעט צו זיי, גע-
 וואָלט זיך אַנוואַרימען אין זייערע יונגע לייבער און מיט-זיין
 מיט זיי אין זייער פאַרבאַרגענעם געהיימניש, און פאַרשטעלן
 זיי פון פּרעמדע מענטשנס אויגן...

9

ביים זאַמד-ברעג

זיי זענען ביידע געלעגן אויפן זאַמד, און איין זון האָט
 זיי ביידן באַדעקט. נאָך קיינמאָל זענען זיי נישט אַזוי נאָענט

געווען צוזאַמען. און זיי האָבן נישט געוואוסט, אָז מענטשן, יונגע מענטשן, מעגן לייגן אַזוי צוזאַמען אָן זינד און אָן שעם... די זון האָט זיי ביידע צוזאַמען געוואַרימט, און זיי זענען ביידע אָנגעשטעקט געוואָרן פון דער פרייד און צופרידנקייט, וואָס האָט געהערשט צווישן די מענגע נאַקעטע גליקלעכע מענטשן אויפן זאַמד-ברעג. זיי האָבן נישט געקלערט, אָז זיי זענען יונג, און זיי האָבן נישט געוואוסט ביידע, אָז זיי האָבן זיך לייב, נאָר זענען גליקלעך געווען, וואָס די זון וואַרימט זיי און וואַרימט אַלעמען אויפן ברעג. עס האָט זיך זיי געדאַכט, ווי די גאַנצע פאַרשידנפאַרביקע מענגע, וואָס פאַרטרינקען דעם ווייטן ברעג פון ים, מיט די נאַקעטע הענט און פאַרשידנאַרטיגע באַדעקנס אויף די קעפּ - זענען איין משפּחה - די גאַנצע וועלט איז איין משפּחה געוואָרן און זיי געפינען זיך צווישן דער משפּחה.

— איך האָב לייב צו זען די מענגע אין פרייד, — האָט טשאַרלי געזאָגט צו מאַשען, — איך האָב לייב צו זען, ווי אַלע פרייען זיך, און זיין מיט זיי אין דער פרייד. עס זענען דאָ אַלעלע, וואָס האָבן נישט לייב קוני-איילאַנד, ווייל קוני-איילאַנד איז דער פּלאַץ פון די רויע מאַסן. זיי פאַרשמוצן דעם ים מיט די רעשטלעך פון עסן און באַלייגן דעם ברעג מיט זייערע אומ-געלומפערטע מיאוסע קערפּערס — און מיר דוכט זיך, אָז פרייד און צופרידנהייט און גליקלעכקייט קאָן מען נאָר האָבן מיט אַ מענגע, מיט אַ גרויסער רויער מאַסע אינאיינעם. מיר וואָלט לאַנגווייליג געווען צו האָבן פרייד און פאַרגעניגן אַליין. מיר וואָלט לאַנגווייליג געווען צו זיין איינער אַ גליקלעכער, אָדער צו זיין מיט בלויז גליקלעכע, מיט אויסדערוויילטע, וואָס האָבן די מעגלעכקייט צו האָבן פאַרגעניגן. פאַרגעניגן קאָן מען נאָר האָבן אַט דאָ, ווען מ'זעט, ווי די גרויסע ברייטע מאַסן האָבן פאַרגעניגן. עס דוכט זיך דאָן, אָז עס איז גאַרנישט מער דאָ קיין שלעכטס און קיין ליידיגן אויף דער וועלט; אָז דאָס פאַרגעניגן איז אויסגעשפּרייט פאַר אַלעמען. דאַכט זיך, אָט דאָ קאָן מען טיף און שטאַרק הנאה האָבן פון פאַרגעניגן. דאָס פאַרגעניגן באַשאַפט איבערלעכע און אמתע פרייד, — מען ווערט אָנגעשטעקט מיט דער אַלגעמיינער פרייד.

מאשע האָט געקוקט אויף אים. זי האָט לײב־געהאַט צו הערן אים רעדן. טשאַרלי האָט נישט געקאָנט רעדן רואיג, טשאַרלי האָט געקאָנט נאָר רעדן מיט באַגייסטערונג, מיט פּלאַמענדיגע אויגן און מיט מאַכן מיט די הענט — עס איז געווען ווי ער וואָלט איבערגענומען פון פּאָטער, דעם פרומען חסיד, די רעליגיעזע באַגייסטערונג, און האָט ער זי אויסגעגאָסן אויף זיינע איבערצייגונגען. און די איינגעבוירענע באַגייסטערונג און התלהבות פון זיין פרומען טאָטן האָט אָפּילו די אַמעריקאַנער שול נישט געקאָנט ביי טשאַרלין אויסלעשן.

— קוק זיך אַרום, מאַשע, — האָט טשאַרלי געשפרונגען פאַר פּרייד, — זע ווי גרויס, ווי ווייט, ווי לאַנג עס ציט זיך אויס די מענגע — טויזנטער און הונדערט־טויזנטער — זע, אַלע זענען גליקלעך, אַלע פּרייען זיך — איך האָב לײב די מאַסן; אַז איך בין אין אַזאַ ים מיט מענטשן, דאַכט זיך מיר, איך וואָלט אויף אַלעם פעאייג געווען, אויף גרויסע זאַכן. עס זענען דאָ דעמאָקראַטן, סאָציאַליסטן אָפּילו, וועלכע ליבן נישט די גרויסע מענגע, די מאַסע איז פאַר זיי צו־גראַב, אומקולטורעל — און זי באַליידיגט זייערע עסטעטישע געפילן. אַפּטמאָל איז מיר אויסגעקומען צו הערן פון מיינע קאַמעראַדן, אַז זיי פילן זיך איינזאַם אין דער מאַסע. זיי פאַרשטייען נישט, די נאַראַנים, די אידעע פון אַ מענגע. זיי מיינען, אַז די מאַסע איז אַ צוזאַמענהאַנג נאָר פון פיר איינצלע, גראַבע, אומוויסנדיגע איינצלע. זיי וויסן נישט, אַז די מאַסע איז אַ קערפּער, אַ נשמה, אַ באַ־שעפעניש פאַר זיך אַליין — מיט איר אייגענער אינדיוידואַליטעט. אַז איך געפין זיך אין אַ מענגע, איז ווי איך וואָלט זיך געפונען אין דער אומענדלעכקייט, אין דער געהיימיניש פון אונזער עקזיסטענץ, וואָס אַלס איינצלע קאָן מען עס נישט דערגיין און פילן. מאַשע, דו וויסט, וואָס אַ מאַסע איז? אַ מאַסע איז דאָס גרויסע אייביגע לעבן, וואָס איז געווען פאַר אונז און וועט זיין נאָך אונז. מיר וועלן שטאַרבן, יעדער איינצלע וועט שטאַרבן, די מאַסע וועט לעבן, זי האָט אייביג געלעבט, אין

אַלע דורות, אין אַלע פאַרמען. מיר דאַכט זיך, אַז גאַט האָט צוערשט באַשאַפֿן נישט דעם איינצלאַנעם, נאָר די מענגע; אַז איך געפֿין זיך צוזאַמען אין אַזאַ ים מיט מענטשן, בין איך זיכער, מיר דאַכט זיך, אַז איך האָב זיך אויפגעלעזט — איך בין אַ טייל פֿון דעם גרויסן אייביגן.

מאַשע איז שטיל געווען און האָט אים אָנגעקוקט פֿאַר-וואונדערט און פרעמד. פֿיל פֿון זיינע ווערטער האָט זי נישט פֿאַרשטאַנען, און זי האָט איבערהויפֿט קיינמאָל קיינעם נישט געהערט אַזוי רעדן. נאָר נאָכמער פֿון די רייד איז איר פרעמד פֿאַרגעקומען טשאַרלי אַליין. דורך דעם יאָר, וואָס זי איז אַ פֿליה מיטן אָנקל און זי האָט טשאַרלין נישט געזען — דערקענט זי אים נישט. טשאַרלי פֿלעגט שטענדיג שעמעוודיג שווייגן אין דער געזעלשאַפֿט פֿון די מיידלעך. די מיידלעך האָבן פֿון אים חוּזק געמאַכט. און ער האָט אָפֿגעענטפֿערט מיט אומ-געלומפֿערטקייט, זיינע וויצן האָבן קיינמאָל נישט אויסגענומען — וואָס איז עס געוואָרן מיט טשאַרלין? וואו איז ער געווען דורך דער צייט? וואָס האָט ער געטון? זי האָט זיך אָנגעהויבן צו זשענירן פֿאַר אים, ווייל זי קאָן אַזוי נישט רעדן, ווי ער; און ס'האָט זי אַרומגענומען אַ געוויסע שטאַלצקייט אויף אים, און זי האָט אים גערן געהאַט, וואָס ער רעדט אַזוי.

טשאַרלין האָט עס נישט אויסגעמאַכט אויב מאַשע פֿאַר-שטייט אים יאָ אַדער נישט. ער האָט מער גערעדט פֿאַר זיך, ווי פֿאַר איר. איבריגנס האָט ער געמיינט, אַז אַלע דענקען אַזוי ווי ער, און אַלע טראָגן זיך אַרום מיט די געדאַנקען, וואָס ער. טשאַרלי איז געווען פֿון יענער וואַקסנדער יוגנט אין אַמעריקע, וואָס איר גלויבן אין אידעאָליזם איז נאָך אַזוי יונג און פֿריש, אַז עס שמעקט פֿון איר דער טוי פֿון וואַקסן. ווי אַלצדינג אין אַמעריקע איז אָנגעזאַפֿט מיט ענערגיע פֿון אַ יונגער שפּראַצנדער פֿרוכט, אַזוי איז אויך דער אַמעריקאַנער אידעאָליזם, דאָרט וואו ער ווייזט זיך אַרויס, יונג און פֿול מיט גלויבן. מיט סקעפטיציזם און ספקות איז ער נאָך נישט באַפֿלעקט. ער ווייסט נישט פֿון זוכעניש און מיסטישער פֿאַרבאָרגעניש. נאָר דער גאַנצער

אידעאליזם איז אָנגעווענדעט אויף פּראַקטישעס און ווערט גע-
 טריבן פון אַן ענערגישן, אָפּטימיסטישן, לעבנס-לֹוסטיגן שטראַם
 פון אַ יונגן שפּראַצנדן שטאַם. דערזעלבער ענערגישער שטראַם
 פון דער יונגער שפּראַצנדער קראַפט, וואָס בויט די הימל-קראַצער
 און וואַרפט מייַלן-לאַנגע בריקן איבער טאָלן און טייכן -
 טרייבט אויך די דענקנדע קראַפט פון אַמעריקע צו פּראַקטישן
 און נוצלעכן אידעאליזם... טשאַרלי האָט באַלאַנגט צו אַן ענגן
 קרייז פון יידישער שטודירנדער יוגנט, וועלכע האָט נישט גע-
 לערנט פאַר קאַריערע, נאָר געווען אַרומגענומען פון אַט דעם
 יונגן אַמעריקאַנער אידעאליזם. דער געדאַנקען-גאַנג זייערער איז
 נישט אַרויסגעגאַנגען פון די גרענעצן פון היינטיגן, וועללעכע
 לעבן, האָט זיך נישט פאַרבליאַנדזשעט אין קיין אַנדערע וועלטן
 און האָט געזוכט אַ פּראַקטישן ענטפּער אויף אַלע פּראַבלעמען.
 טשאַרלי האָט זיך אויך געהאַט באַקענט מיט אַ גרופּע
 רוסיש-יידישע אינטעליגענטן, וועלכע זענען דאָ טעטיג געווען
 אין דער אַרבעטער-באַוועגונג. פון זיי האָט ער געהערט פון דער
 אַרבעטער-באַוועגונג אין רוסלאַנד, פון דער רעוואָלוציע, פון דעם
 רוסישן אידעאליזם - פון סיביר, פון טורמע. רוסלאַנד, די
 רעוואָלוציע, איז ביי אים געווען ווי אַ פאַרצויבערטע לעגענדע,
 ווי אַ הייליגקייט, אַן ארץ-ישראל, און די רוסיש-יידישע אינטעליגענץ
 איז ביי אים געווען ווי אַ הייליגע. ער איז שטאַלץ געווען, וואָס
 ער קומט פון רוסלאַנד, פון לאַנד פון רעוואָלוציע און אידעאליזם,
 וואָס ער איז דאָרט געבוירן געוואָרן. און ער האָט זיך מיט
 זיין גאַנצער אומשולדיגער יוגנט-קראַפט אַריינגעוואָרפן אין דער
 באַוועגונג דאָ. און געדענקנדיג און פילנדיג דאָס לעבן פון די
 יידישע עמיגראַנטן, האָט עס ביי אים געוועקט דעם פּראַטעסט.
 זיין פּראַטעסט טון אַ געזונטן גלייכפאַרעכטיגטן, דערזויגענעם
 יינגל, געגן דערנידריגטן לעבן פון זיינע עלטערן. און פיליכט
 איז אין דעם שולדיג געווען זיין פּאַטערס רעליגיעזע פרומקייט,
 וואָס ער האָט נישט געזוכט, ווי טויזנטער, טויזנטער זיינס גלייכן,
 זיין אייגענע פערזענלעכע פאַרבעסערונג פון זיין לאַגע, נאָר ער
 האָט זיין גאַנצע ענערגיע, גלויבן און האַפענונגען אַוועקגעשאַנקען.

דער פארטיי, וועלכע, ווי ער האָט געגלויבט, וועט אלעמענס לאָבע
פארבעסערן און פארלייכטערן.

מיט זיינע איין-און-צוואַנציג יאָר איז טשאַרלי נאָך געווען
די אומשולד אליין, און זיין באַציאונג צו מאַשען איז געווען ווי
ס'רוב פון אמעריקאנער דערצויגענער יוגנט צו מיידלעך - אַ באַציאונג
פון אַ קאמעראַד אַ „באָי“ צו אַ קאמעראַד אַ „גוירל“. זיין יונגער
קרפער, וועלכער איז פון שול אָן געוואָרן אויסגימאָסטיקירט און
געהאַלטן זיך אין איין ברעכן און באַוועגן, איז געווען צו-ניכטער
פאַר קערפערלעכער ליידנשאַפט. ער האָט נישט קיין צייט געהאַט
צו זאַמלען זיין ענערגיע פאַר לוסט, וואָרים זיין ענערגיע איז
יעדעס מאָל אָנגעווענדעט געוואָרן אויף באַוועגונגען און ברעכן
זיך, אויף שפּרינגען און באַל כאַפּן. קיין מיידלשער קערפער
האָט ביי אים גאַרנישט קיין באַזונדערעס דערוועקט. ער האָט
זיך געבאָדן מיט מאַשען, געפילט איר קערפער אויף זיך, געלעגן
איצט נעפן איר אין דער זון אויפן זאַמד, געזען די ליניען פון
איר יוגנט, וואָס שניידן זיך אַרויס פון איר באַד-קלייד און ער
האָט גערעדט צו איר ווי צו אַ פריינט אַ יינגל, און ער האָט זי
פאַר אַזעלכע געהאַלטן. ער האָט געשטימט מיט איר, אָנגערירט
די דעליקאַטסטע טיילן פון איר קערפער, און עס האָט ביי אים
קיין זינדיגע געפילן נישט דערוועקט. ער האָט זי געריסן ביים
האַנט און געשלעפט זי ביים אַרעם איבערן זאַמד, וואו די זון
האָט זיי ביידן באַגאַסן מיט ליכט און וואַרימקייט.

- קום, מאַשע, וועלן מיר זיך לאָזן אין דעם ים פון
מענטשן - קוק, - זעסט, ווי גרויס דער ים מענטשן איז - קום,
איך האָב לייב צו טראָגן זיך אין אַ ים מענטשן.

און ווירקלעך, איז דער גאַנצער ברעג פון ים, ווי ווייט
דאָס אויג האָט נאָר געקאָנט פאַרכאַפּן, אָנגעפילט געווען מיט
נאַסע, באַרוויסע און נאַקעטע מענטשן. לייבער, לייבער און
לייבער. דאָס ביסעלע קליידער, סיי מענלעך, סיי ווייבלעך, האָט
זיך פאַרלוירן אין די נאַקעטע הענט, העלזער, בריסטן, פיס און
רוקנס. עס איז געווען, ווי דער ים וואָלט אַרויסגעוואָרפן פון
זיך כוואַליעס מיט מענטשן-לייבער: ווייבער, מענער, קינדער,

יינגלעך און מיידלעך, אלע אויסגעמישט, צוזאמענגעפארט, צוזאמען-
געקנאָטן.

מאשע און טשאַרלי, יונג און נאָקעט, מיט נאָקעטע פיס
און נאָקעטע הענט, זענען געגאַנגען צווישן די האַלב-נאָקעטע
לייבער; עס איז געווען, ווי די גאַנצע וועלט וואָלט זיך
צונויפגעקומען צום ברעג פון ים, אַראָפגעוואָרפן פון זיך די
זינדיגע באַפֿלעקטע קליידער און געמאַכט אַ נאָקעטע שטאַט. עס
האַט נאָר געשטערט אין דער ים-נאָקעטקייט דאָס רעשטל אָנ-
טועכץ, וואָס די מענטשן האָבן געמוזט טראָגן פאַר „אַנשטענדיג-
קייט“... אזוי זענען זיי ביידע געגאַנגען האַנט אין האַנט, און
זייערע נאָקעטע שטיקער לייבער האָבן זיך אָנגעריירט און געריבן
אַן פרעמדע, אָן אומבאַקאַנטע. מען האָט מיטאַמאָל דערפילט דעם
טעם פון אַ פרעמדן לייב. עס האָט זיך געדאַכט, אַז אַ גרויסער
משיח איז געקומען און האָט אלע פאַרבאָטן אויפגעלייזט, אלעס
מעג מען און די גאַנצע וועלט מישט זיך אויס איינער מיטן
צווייטן...

טשאַרלי האָט געהאַט דאָס באַדערפעניש צו רעדן. די אַל-
געמיינע פרייד האָט אים אָנגעשטעקט – און ווער עס וואָלט נעבן
אים געגאַנגען, מיט דעם וואָלט ער זיך מיט זיינע געפילן גע-
טיילט.

– קוק, מאשע, קוק, ווי ווייט און ברייט עס איז דער ים
מענטשן, זע, די גאַנצע וועלט איז זיך צוזאמענגעקומען. כ'האַב
ליב די ניו-יאָרקער מאַסע. אַז מען זעט אַ ניו-יאָרקער מאַסע, זעט
מען די גאַנצע וועלט פאַר זיך. אין אלעמענס אויגן ליגט
אַ בענקשאַפט פון אַ יוגנט, פון אַ קינדהייט, וואָס זיי האָבן ערגעץ
אַנדערש-וואו, אין אַן אַנדער לאַנד איבערגעלעבט. דאָס איז ניו-
יאָרק. מיר אלע זענען ניו-יאָרקער. איך, דו, – די אלע, וואָס ליגן
דאָ – מיר אלע האָבן אויבער קינדהייט פאַרבראַכט ערגעץ אַנדערש-
וואו. און אַ ניו-יאָרקער צו זיין הייסט, צו האָבן אין די אויגן
אַ בענקשאַפט צו אַן אַנדער וואַסער, פעלד און זון. יעדער איינער
פון אַט די האָט זיך אויפגעצויגן אין אַן אַנדער לאַנד. פילע
קומען דאָ פון די ברייטע סטעפעס פון רוסלאַנד און פילע, וועלכע

געדענקען דעם ליכטיגן הימל פון איטאַליע, פון די רייך-קאלירטע און בילדערישע פעלדער פון אונגאַרן, און גאַליציען, פּילע, וועלכע געדענקען די אַראַבישע וויסטע, און אַזעלכע, וועלכע האָבן זיך אויפגעצויגן אויף די באַמאַלטע רייז-פעלדער פון כינע און יאַפּאַן, און ווער אויף די הויכע בערג צווישן שעפּסן און קי, און אַזעלכע, וועלכע האָבן נאָך געזען דאָס קליינע יידישע שטעטל מיט די פאַרשנייטע דעכער אין ווינטער. — דו געדענקסט מאַשע, אונזער שטעטל קוזמין אין ווינטער? איך געדענק עס, ווי אין אַ חלום: די קליינע שול, מיט אַ פענדעלע פון דאָך אַראָפּ, אַן אויסגעדרייט פענדעלע, דער טאַטע האָט מיך געפירט אין שול אַריין, אויף די פלייצעס האָט ער מיך געשלעפט, און איך האָב געהאַלטן אַ סדור מיט אַן עפל אין דער האַנט, און אויף דער שול איז געווען אַ פענדעלע, און מיר אַלע דאָ ליגן נאַקעט ביי איין ברעג פון קוני-איילאַנד.

מאַשע איז טרויעריג געוואָרן און פאַרקלערט. טשאַרליס ווערטער האָבן זי געבראַכט צו קלערן וועגן איר לאַגע. זי האָט זיך אויך דערמאַנט אַן קוזמין און האָט געזען איר קינדהייט, ווי אין אַ חלום, ווי זי ציט זיך אויף ביים זיידן. זי האָט גע-דענקט אַן אַלטן יידן, וואָס האָט איר געגעבן לעקעכלעך, און דערנאָך האָט זי אַלעס פאַרגעסן און ווידער זיך דערמאַנט אַן „האַפּקינס סטריט“, ווי זי לויבט צום קצב, ער זאָל איר באַרינגן פלייש. „פאַ אַרבעט“. — און דערנאָך דעם אָנקל און איר לאַגע איצט. זי איז טרויעריג געוואָרן און האָט אויפגעהויבן אירע שוואַרץ-געדיכטע ברעמען און אירע פולע ווינטרויבן-אויגן צו טשאַרלין:

— און דו וואָלסט נישט געוואָלט זיין געבוירן אין אַמעריקע?

— ניין, — האָט טשאַרלי געענטפערט. — איך בין גליקלעך, וואָס איך בין אַ ניו-יאַרקער, אַ פרעמד-געבוירענער, מיט בענקשאַפט נאָך רוסלאַנד, נוי אַלע דאָ אין דער פּרעמד געבוירן, און מיר אַלע דאָ אין דער פּרעמד וועלן מאַכן אַמעריקע אַ שיינע, אַ פרייע, אַ גרויסע אַמעריקע. יעדער איינער וועט ברענגען דאָס

שיינע פון זיין לאַנד און וועט עס געבן צו אַמעריקע. זיי ברענגען דאָס מיט אויף די שיפן פון זייערע לענדער. די איטאַליענער, די רוסן און די טשעכן מיט די אונגאַרן, און די סקאַנדינאַווער מיט די אַראַבער – אַלע, אַלע ברענגען מיט דאָס שענסטע פון זייער לאַנד, די בענקשאַפט פון זייער קינדהייט, און וועלן דאָס אַוועקגעבן אַמעריקע. איינער ברענגט זיין שיינהייט, זיין קונסט, זיין גלויבן, אַנדערען זייער גלייכעס דענקען, זייער ערלעכקייט. אַלעס שענסטע און בעסטע פון דער גאַנצער וועלט – אַלעס וועט זיך צוזאַמענלייגן, אין מיר אַלע וועלן זיין דאָס גרויסע, דאָס פרייע, דאָס נייע אַמעריקע!

– און וואָס וועסטו געבן, טשאַרלי, אַמעריקע? – האָט מאַשע

לאַכנדיג געפרעגט.

– וואָס איך וועל געבן? איך וועל געבן דאָס, וואָס אַלע קינדער פון יידן, וואָס קומען פון רוסלאַנד, אָ, מיר זענען זייער פיל שולדיג אַמעריקע, און מיר דאַרפן איר פיל געבן. אַמעריקע האָט אונז אַלעס געגעבן, אונז אַנדערש געמאַכט פון אונזערע עלטערן, פיל זענען מיר שולדיג אַמעריקע פאַר דער פרייהייט, וואָס זי האָט אונז געשאַנקען, און מיר וועלן איר געבן דאָס, וואָס די יידן האָבן געגעבן רוסלאַנד, – אונזער רעוואָלוציאַ-גערן גייסט, אונזער אייביגן פראַטעסט, אונזער אומצופרידנהייט. מיר זענען פאַרפליכטעט אַנדערש צו זיין ווי אונזערע עלטערן. אונזערע עלטערן זענען אַראַפגעקומען, זענען זיי געוואָרן שקלאַפן אין אַמעריקע, און מיר מוזן זיי באַפרייען. מיר אַלע זענען קינדער פון שקלאַפן. זענען אונזערע עלטערן נישט געווען קיין שקלאַפן? מײן טאַטע, דיין טאַטע. און האָט דיך דיין טאַטע נישט אַוועקגע-געבן צו זיין ברויט-געבער, ווי מען גיט אָפּ אַ שקלאַפן-קינד?

– הער-אויף, הער-אויף, וואָרים איך'ל... – האָט מאַשע גע-זאָגט און איז רויט געוואָרן. אירע פולע וויינטרויבן-אויגן זענען פול געוואָרן מיט פערל-טרערן. נאָר ביי זיך האָט זי שוין באַ-שלאָסן טשאַרלין נישט צו לאָזן זען, אַז עס האָט איר עפעס אַנגערירט, און אויסצולאָכן די גאַנצע זאַך. האָט זי זיך אָפגערופן:
– האָסט עפעס געלט, טשאַרלי?

— איך מײן אַרום אַ דאָלאַר. — ער האָט שוין גענוי גע-
וואוסט די סומע געלט, וויפיל ער באַזיצט, נאָר געמאַכט מעשה-
רייכער.

— און איך אַ האַלבן. דאָס וועט געניגן.

— אויף וואָס?

— איך וויל האַבן אַ „וואויל-טאַג“, מיר זענען דאָך אין קני-
אײלאַנד.

— דאָס איז רעכט, — שרייט אויס טשאַרלי.

— נו, גיי דײך אַנטון, איך אויך. מיר וועלן זיך טרעפן
אין דרויסן.

און ער איז פלינק אַוועק.

טשאַרלי האָט ערשט איצט זיך דערמאָנט, וואָס ער האָט
געזאָגט, און איז געבליבן שטיין אַ פאַרשעמטער, מער פון איר
שמייכל, איידער פון די אומגעלומפערטע רייד, וואָס ער האָט
אַזוי אומגעשיקט אַרויסגערעדט.

10

„טויזנט און איין נאַכט“

נאָכן באַדן האַבן זיך ביידע געפילט פריש און פול מיט
ענערגיע. זיי זענען גרייט געווען אויף אַלצדינג. טשאַרלי האָט זיך
צוריקגעהאַלטן פאַרלייגן, עס איז אים געווען אומבאַקוועם פון
דעם, וואָס ער האָט דערמאָנט מאַשען פון אַנקל.
מאַשע האָט אים באַד אַבער געמאַכט אָן אַלצדינג פאַר-
געסן. מיט אַ ווייכער שטים, מיט מיידלישער ווייבלעכקייט, מיט
וועלכער עס איז שוין פול געווען איר גאַנץ וועזן, האָט זי זיך
אַפגערופן:

— דו, טשאַרלי, גיב מיר צו האַלטן דאָס טראַמוויי-געלט, אַז
מיר זאָלן האַבן מיט וואָס אַהיימצופאַרן. פאַרן איבריגן וועלן
מיר זיך לאָזן וואויל-גיין.

דאָס זאָגנדיג, האָט זי אַראַפגענומען פון איר געלט

א „קוואַדער“ און קאָקעטיש איינגעבונדן אין טיכל – שמייכלעך – דיג צו טשאַרלין, די איבריגע האָט זי אַריינגעשטעקט טשאַרלין:

– נאָ, צושטייער.

– וואָס ווילסטו זען?

– אַלעס, – איך וויל האָבן אַן אמתן וואויל-טאָג.

– אַלע-רייט, קום! און הונגעריג ביסטו נישט? – איך וועל

דיר זאָגן דעם אמת – איך בין זייער הונגעריג, – האָט טשאַרלי געזאָגט אין פאַרלעגנהייט.

– איך אויך, – האָט מאַשע געלאַכט. – נאָר מיט עקאָנאָמיע.

איך וויל האָבן פּאָן.

– וואָס?

– געבראָטענע ניסלעך.

טשאַרלי איז אָבער געווען פאַר מער סאָלידעס, און האָט

פאַרגעשלאָגן וואורשטלעך. עס איז געבליבן אי דאָס ערשטע, אי

דאָס צווייטע, וואָס זיי האָבן ביידע געגעסן אויף דער גאַס,

שטופּנדיג זיך צווישן דעם טייל מענטשן, וואָס האָט געשטראָמט

איבער די טראַטואַרן, און געלאַכט זיך אין פנים אַריין.

דאָס ערשטע, וואָס זיי האָבן געטראָפּן, זענען געווען „די

זיבן וואונדער פון דער וועלט“. מען האָט געוויזן אַ קו מיט

צוויי קעפּ, געבראַכט פון אינדיען; אַ צונויפגעוואָקסענעם צווי-

לינג (מיידלעך), געבראַכט פון כינע, און צוויי קליינע לייפּוטן:

איינער אַ יאַפּאַנעזער, דעם צווייטן אַ נעגער; דאָס דיקסטע

מיידל פון דער וועלט, וואָס האָט געוואויגן העכער פינף הונדערט

פונט; אַ מאַן מיט אַ פנים פון אַ לייב, אַ יונג מיידל מיט גראַע

האַר; אַ נעגער-פרוי, וואָס קריכט ווי אַ בער, און אַ ווילדן אינ-

דיאַנער, וואָס אַ קאָפיטאָן האָט ערשט אַנטדעקט.

זיי האָבן באַצאָלט צו פינף סענט און אַנגעקוקט „די זיבן

וואונדער פון דער וועלט“, וואָס מ'האַט געבראַכט פאַר זיי פון

אַלע עקן פון דער וועלט. וואו די נאַטור באַשאַפט עפעס

אויסטערלישעס, מעג עס זיין אויף די פאַרבאָרגענע ווייטסטע

אינזלען, געפינט מען עס אויס און מען ברענגט עס נאָך קוני-

איילאַנד און מען ווייזט עס פאַר פינף סענט. עס האָט זיך זיי

געדאַכט, אַז קוני-איילאַנד איז דער צענטער פון דער וועלט. אין אַן אַנדער אָרט האָט מען פאַרשפּראַכן צו ווייזן די פּישוף-מאַכעריי פון עגיפּטן, געטריבן פון פּאַליף פון מצרים, און אַלס צייכן, אַז מען זאָגט אמת, האָט דער גרויסער טונקעלער פּאַליף פון מצרים געהאַלטן אַ כינעזיש יינגל – ער האָט אים געלייגט שלאָפן אויף אַ בעזים, און האָט אים געמאַכט רוען אין דער לופט, און האָט אים געהויבן אין דער הויך, נאָר אַלצדינג, וואָס דער פּאַליף פון מצרים האָט געהאַט צו ווייזן, האָט ער גע-וויזן אין דרויסן, בחינם, פאַר אַלע מענטשן. די, וועלכע האָבן באַצאָלט אַ ניקל און זענען אַריינגעגאַנגען – האָבן איבערווייניג שוין גאַרנישט געזען.

פאַר נאָך פינף סענט האָבן זיי זיך געפונען אין כינע, און געזען די שלאָפנדע כינעזישע פּרינצעסין מיט אירע קליינע צווייפגעקוועטשטע פּיסלעך, מיט די גאַלדענע פּאַנטאַפּעלעך אויף די פּיסלעך. און פאַר נאָך אַ ניקל האָבן זיי זיך געפונען אין אַלאַדינס פּישוף-לאַמפּ, וואו דער גרויסער שטאַרקער אַלאַדין (דער אָפּגעברענטער אַראַבער מיט די אוירינגלעך אין אויער, מיט די רויטע שטאַרקע ליפן), איז אויפגעשטאַנען פאַר זיי פון זייערע קינדער-חלומות, פון די ביכלעך אַרויס, איז ער לעבעדיג געוואָרן. אַט שטייט ער פאַר זיי אַלאַדין פון „טויזנט און איין נאַכט“, רייבט דעם פּישוף-לאַמפּ און עס באַווייזט זיך אין דער לופט אַ טיש געדעקט מיט גאַלדענע און זילבערנע פּלום. אַלאַדין נעמט אַ קרוג אין האַנט אַריין און גיסט פון אים וויין אַרויס; אַלאַדין רייבט דעם פּישוף-לאַמפּ און עס קומט-צופליען אַ ווייסע טויב, אַ דינערין פון דעם לאַמפּ, און שטעלט זיך אויף זיינע פּלייצעס, און רוימט אים איין אַ סוד אין אויער אַריין, אַ שלחות פון אַ געהיימער, פאַרפּישופטער וועלט.

זיי זענען געגאַנגען פון איין פּישוף-פּאַלאַץ צום צווייטן. עס האָבן זיך פאַר זיי אויפגעעפנט די געהיימנישן פון אינדיע, די פאַרבאָרגענישן פון מצרים און די סודות פון דער ווייטער פאַרפּישופטער אַראַביע. עס האָט זיך זיי געדאַכט, אַז זיי לעבן אין דער צייט פון „טויזנט און איין נאַכט“, ווען דער וועג

נאָך אינדיע איז נאָך נישט געפונען געוואָרן, און זיי זעען זיך אין די פאַרכישופטע לענדער פון אַלטן אַריענט. זיי האָבן געזען די טעמפלען פון כינע, און די טעגן פון אינדיע, און די פרינצן פון אינדיע האָבן זיי גביאות געזאָגט וועגן דעם גורל פון זייער צוקונפט, און די אַלעדינס פון אַראַביע האָבן זיי אַמוזירט מיט דער קונסט פון זייערע צויבערייען. און איבעראַל האָט זיך געפונען דער פראַכט און גלאַנץ פון דעם פאַרבאָרגענעם אַלטן אַריענט.

אַז זיי זענען אַרויסגעקומען פון די פישוף-פאַלאַצן, האָבן זיי זיך ביידע געפילט ווי שיפור. זיי האָבן זיך אויפגעזעצט אויף צוויי פערד, באַקליידעט מיט רייכע מאַנטלען, ווי די פערד פון אַן אַראַבישן אָנפירער. גרויסע טייערע שטיינער, ברייליאַנטן, און רויטע שמאַראַגדן, און סאַפיר-שטיינער, און אַנדערע טייע-רע שטיינער, רויב פון געפאַנגענע פרינצעסינס און פון אין מלחמה געפאַלענע כאַליפן, זענען געהאַנגען אויף די פערד, און פון אַ טייערער אַראַבישער בלוט-ראַסע זענען די פערד גע-קומען, פון די ברייט ציטערנדע נאָז-לעכער האָט געשלאָגן אַ רויך און פון איידל-דעליקאַטן מויל-שניט האָט געשלאָגן אַ שוים, און אַ פרינג מיט אַ פרינצעסין זיצן האַנט אין האַנט אויף די פערד, מאַשע און טשאַרלי, און פאַר זיי אַנדערע פרינצעסינס, און אויף דעם רייך-באַפּוצטן קאָטש זיצן איידל-קעניגלעכע קינדער, און זיי פאַרן אויף די פערד, יאָגן איינס דאָס אַנדערע און קאָנען זיך קיינמאָל נישט כאַפן. וואוהין רייטן די פרינצן? אין לאַנד פון חלום, אין דער אייביגער פרייד, אין יוגנט אַריין.

אַ מינוט די רייזע. פון האַלץ זענען די פערד. אַ ראָד-שפאַן דער מהלך. אָבער וואָס איז דער חילוק? די ווירקלעכקייט – אַ מינוט, אייביג – דער חלום.

און באַלד זיצן זיי אין אַ פלי-קאַרב. עס הויבט זיך דער קאַרב אין דער לופטן, העכער און העכער. עס אַנטפלעקט זיך פאַר זיי דער גרויסער הימל, קוני-איילאַנד מיט די מיליאָנען מענטשן, דער ים מיט מענטשן און דער ים מיט וואַסער אונטער זייערע פיס.

זיי הויבן זיך העכער - פלוצים פאלן זיי מיט אימפעט אריין אין א טיפן טאל, מיטן קאפ אראפ אין אן אונטער-גרונט, א וואסער אונטער זייערע פיס - דער טויט פאר די אויגן, און ווייטער שווימסטו אין דער הויך, דו פליסט העכער, העכער, פארגעסן דאס לעבן, פארגעסן די וועלט.

און שיכור פון פישוף געפינען זיי זיך באַלד אין געלב-פאלעטן וואַלקן, וואָס הילט-אין די וואונדער-שטאַט ווי אין אַ פאַנטאַסטישן חלום. קוני-איילאַנד האָט זיך אָנגעצונדן. עס פליסן טייכן ליכט פון די הייזער, פון די טורעמס און דעכער אַראָפּ, ווי שטראַמען וואַסער. עס דרייען זיך די רעדער מיט ליכט איבער די טורעמס, פליען-אָוועק פון די הייזער, שווימען-אריין אין דער לופט, און עס דאַכט זיך, אַז איבער דער וועלט האָט זיך דער הימל גענטער אַראָפּגערוקט, און עס האָט זיך באַוויזן דאָס שיינענדע ליכט פון די שטערן מיט די קאָמעטן. קוני-איילאַנד איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ חלום, ווי אַ לע-גענדאַרע שטאַט, פון די קינדער-ביכלעך אַרויס. די קינדער-יאָרן זענען צוריק אויפגעשטאַנען לעבעדיג, און אַלעס איז אויף דער וואָך געקומען. אַלע מעשיות זענען ריכטיג געוואָרן, און מענטשן, גרויסע מענטשן, לעבן ווי קינדער, האָבן לעבעדיג געמאַכט אַ קינדער-שטאַט פון די מעשה-ביכלעך אַרויס, און לעבן אין איר.

איבער קוני-איילאַנד הענגט אַ גאָלדענער רויטלעכער נעפֿל, און אַלע לעבן אין דעם נעפֿל, גייען און וואַקלען זיך ווי שיכור, ווי זיי וואַלטן געלעבט אין אַ חלום. פון די געוועלבער אַרויס גיסן זיך טייכן ליכט, רויט, געלב. עס זענען געמאַכט די געוועלבער, ווי גרויסע קינדער-הייזלעך, און פאַר די געוועלבער שטייען גרויס-געשניטענע ליאַלקעס און האַלטן טראַמפּייטן אין די הענט, און שפּילן. אַ הויכע ליאַלקע-דאַמע, אָנגעטון ווי אַ קעניגין אין גאָלד און זילבער, שטייט פאַר דער פופען-מוזיק מיט אַ שטעקן אין האַנט, און זי איז די קאַפעל-מייסטערין. אַנדערע ליאַלקעס זיצן זיך אויף פופען-פערד און רייטן, און מענטשן דרייען זיך צווישן זיי. די מענטשן זענען אויך ליאַלקעס, נאָר שיפורלעך גייען זיי פון איין ליכטיג געוועלעב אין אַנדערן, געמען

זיך וואָס זיי ווילן, עסן, טרינקען, און שפּילן, און טאַנצן, — דאָס ליכט גיסט זיך וואָס ווייטער אין גאַס אַריין, די גאַנצע גאַס ווערט באַגאַסן פון ליכט, און אַלעס ווערט פאַרשטעלט, און עס דאַכט זיך, אַז מען לעבט אין גאַר אַ קינדערשער וועלט, אין דער פּישוף-וועלט פון די קינדער-יאָרן, אַלע, אַלע, די גאַנצע וועלט זענען צוריק קינדער געוואָרן — גרויסע קינדער. מיר אַלע שפּילן זיך ווי קינדער, און מיר אַלע געפינען זיך אין דער קינדער-וועלט, וואָס הייסט קוני-איילאַנד.

אַז זיי זענען געזעסן אין וואַגאַן צוריק אַהיימצופאַרן, האָבן זיי זיך ביידע ווי אויפגעוואַכט פון חלום, וואָס זיי האָבן געלעבט — ווידער זענען זיי זיך פאַרגעקומען פרעמד. זי האָט געפילט אַ שנור אויפן האַלז, וואָס עס האָט איר ווער פאַרוואַרפן, און טשאַרלין האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט גערעדט אַ גאַנצן טאַג נאַרישקייטן. און צו וואָס? און פאַר וועמען? נאָר דאָך האָבן זיי ביידע געפילט, ווי עפעס האָבן זיי דורכגעלעבט צוזאַמען, עפעס אַזעלכעס, וואָס האָט זיי אויף אַ מינוט זייער נאַענט צונויפגעבראַכט צוזאַמען, און דאָס וואָס איז געשען, קאָן שוין נישט אָפגעווישט ווערן — אַ דערינערונג פון אַן אָנגענעמען חלום האָט פאַרוועבט זייערע מידע מוחות. זיי און דער גאַנצער וואַגאַן מענטשן האָבן געכאַפט אַ לעצטן בליק אויף קוני-איילאַנד. פּוני-דערווייטנס האָט זיך געוויזן דער אינזל, ווי אַן אויסטערלישע דערשיינונג פון דער נאַטור, ווי אַ וואונדער. הויכע פּייערדיגע רעדער האָבן זיך געדרייט אין דער לופטן, און זיי האָבן זיך געהאַלטן אין חלל ווי דורך אַ נס. שטאַלץ און אומגעוויינלעך שיין און ווי גאַרנישט פון דער וועלט האָבן זיך געוויזן די פּייער-ברענענדיגע טורעמס פון די פּייער-ברענענדיגע הייזער, און זיי האָבן אויסגעזען, ווי קופאַלן און טורעמס פון הייליגע געטלעכע טעמפלעך, וועלכע זענען פון הימל אַראָפּגעפאַלן. עס האָבן אויסגעזען די רעדער, און די ברענענדיגע גאַסן אין דער לופטן, און די ברענענדיגע שפיצן פון די טורעמס, ווי טעמפלעך געטלעכע, ווי אַ „מעקאַ“, ווי אַ ירושלים, און זיי האָבן געצויגן אי זיך מיט זייער מאַיעסטעטישן וואונדערלעכן הייליגן גלאַנץ און יעדער

איינער האָט אין האַרצן געבענטשט און געדאַנקט די הייליגע
וואונדער-שטאַט קוני-איילאַנד, וואָס ברענגט פרייד, זעליגקייט און
שפּילעריי צו מיליאָנען.

11

די פּלֶה וויל נישט

מאַשעס עלטערן זענען אומרואיג געוואָרן אינדערהיים,
וואָס מאַשע איז אַוועק אין קוני-איילאַנד און מען זעט זי נישט.
עס איז שוין געווען שפעטלעך אויך, אָונט-צייט, דער טיש איז
געדעקט געווען, די געשליפענע גלאַזוואָרג, וואָס אַהרנט ווייב
האָט זיך אָנגעקויפט אין שטוב, צייט עס איז איר גוט געאַנגען,
האָט געפינקלט פון גלעזער-שענקל אַרויס, און מאַשעס מוטער
ראָזע איז געזעסן ביים געדעקטן טיש אַן אומגעדולדיגע, אַמאָל
געקלימפערט מיט אַ גאַפּל, אַמאָל אַוועקגעשארט אַ טעלער, און
געקלאַפט מיט די ליפּן:

— נאָ דיר אַ קוני-איילאַנד.

אַהרן, וועלכער איז געווען אַן אַ ראָק, איז געשטאַנען
ביים אָפענעם פענסטער און אַרויסגעקוקט אומגעדולדיג אויף
מאַשען. דאָס קלאַפּן פון ווייבס ליפּן האָט אים דענערוירט,
וואָרים כאַטש עס איז נישט געווען קיין אויסערגעוויינלעכעס אין
מאַשעס זימען זיך, דאָך האָט זיי מאַשעס פאַרשפעטיגן אויפגע-
רעגט. וואָס פאַראַ קלייניגקייט עס האָט זיך נישט געטראָפּן
מיט מאַשען, האָט זיי באַלד באַאומרואיגט, ווי מען באַאומרואיגט
זיך שטענדיג וועגן אַ גרויסן אוצר. האָט אַהרן אָפגעבויגן דעם
קאַפּ פון פענסטער און געברומט:

— ראָזע, לאָז מיך שוין גיין, ראָזע.

די איבריגע קינדער זענען נישט געווען אין שטוב, גע-
ווען געהאַט אַרויסגעפאַרן אויף זומער-וואוינונגען. נאָר טאַטע-
מאַמע זענען איבערגעבליבן מיט מאַשען, צוליב דעם אויסשטייער.
עס האָט טאַקע געהאַלטן קורץ פאַר מאַשעס חתונה. אין אַזעלכע

פאלן זענען טאטע-מאמע מער באאמרואיגט וועגן דער פלה —
און דאָ איז דאָך די פלה געווען מאַשע.

— וואו איז זי געגאַנגען, ראָזע? — איז שוין אַהרן געוואָרן
אויך אומרואיג.

— וואו, איך האָב דיר געזאָגט, נאָך קוני-איילאַנד; זי
האָט געוואָלט זיך אויסבאָדן.

— און מיט וועמען איז זי דאָס געגאַנגען אין קוני-איילאַנד,
ראָזע?

— וואָס פרעגסטו מיך? דו ווייסט נישט? זי האָט דאָך
אַנגעקלונגען, זי גייט מיט טשאַרלין אין קוני-איילאַנד זיך
באָדן.

— מיט טשאַרלין, האָ? ראָזע, מיט טשאַרלין איז זי גע-
גאַנגען אין קוני-איילאַנד. און דער אַנקל האָט מיר אַנגעקלונגען,
אַז ער קומט באַלד אַריין מיט דער מאַשין זי אַרויסנעמען. דער
אַנקל האָט מיך היינט געפרעגט אַמאָל צען אויף איר. גיי זאָג אים,
אַז זי איז געגאַנגען מיט טשאַרלין אין קוני-איילאַנד. גיי זאָג
אים מיט טשאַרלין. איצט וועט ער באַלד אַריינקומען, זי „אַרויס-
נעמען“ מיטן אויטאָמאָביל, און זי וועט נישט זיין, איז געגאַנג-
גען מיט טשאַרלין אין קוני-איילאַנד — האָ, ראָזע, שוין זעסטו
אויס, האָ?

— וואָס בין איך שולדיג? איך האָב זי דען געזען?
אויפגעכאַפט זיך אינדערפרי און איז אַוועק. וואָס האָב איך גע-
זאָלט טון?

— גיי זאָג דעם תירוץ דעם אַנקל. גיי זאָג אים, ער וועט
דאָ באַלד זיין, וועסטו דאָס אים זאָגן.
— אַהרן, וואָס שרעקסטו מיך, אַהרן?

נאָר אַהרן האָט זיך באַלד אויך דערשראָקן פאַר דער שרעק.
וואָס ער האָט אַנגעוואָרפן, האָט ער זיך געפרוואווט אַרויסנעמען
פון דער שרעק.

— ראָזע, לאָז מיך אָפּ, ראָזע. דאָס קינד איז זיך געגאַנגען
באָדן, וועט באַלד צוריקקומען — וואָס מאַכסטו חתונות?
— איך מאַך חתונות? — דו מאַכסט חתונות!

— ראָזע, לֵאָז מיך אָפּ, ראָזע.

נאָר באַלד זענען זיי באַפרייט געוואָרן פון דער שרעק, וועלכע זיי האָבן איינס אויפס אַנדערע אָנגעוואָרפן. אין שטוב איז געקומען אַריינצולויפן מאַשע. טאַטע-מאַמע האָבן פריי אָפגע-אַטעמט. אין אירע אויגן איז געווען אַ גלאַנץ פון טרערן און פּעס. זי האָט זיך אַ מינוט אָפגעשטעלט אין מיטן שטוב און אָנגעקוקט טאַטע-מאַמע מיט אַ רחמנות און וויינענדיגן בליק. דאָן איז זי אַרויס אין אַ הויכן געוויינ און איז שנעל אַריין צו זיך אין שטוב אַריין.

— ראָזע, וואָס איז דאָס? — האָט אַהרן געפרעגט.

— איך ווייס, וואָס דאָס איז? וואָס פרעגסטו מיך? קום-אַריין צו איר.

טאַטע-מאַמע זענען צו צו מאַשעס צימער, האָבן אָבער געפונען די טיר פאַרשלאָסן. דער טאַטע האָט זיך געבעטן הינטער דער טיר.

— מאַשע-לעבן, וואָס איז דיר? זאָג מיר, ביסטו חלילה

קראַנק? אפשר שיקן נאָך אַ דאָקטאָר?

— מיר פאַלן דאָך פון לעבן, מאַשע; וואָס איז דיר, מאַשע? — האָט זיך די מאַמע געבעטן.

מאַשע איז אָבער שטום געבליבן הינטער דער פאַרשלאָסענער טיר.

— און וואָס וועט איצט זיין, ראָזע? — האָט דער מאַן

געפרעגט, ווי דאָס ווייב וואָלט נאָר אַליין אין דעם אומגליק שולדיג געווען.

— איך וועל אַהין גיין, צו די שנאָרערס, און די אויגן זיי

אויסדראַפּען, דער מאַמען מיטן זון, וואָס האָבן זיי צו אונז,

וואָס פאַרגינען זיי אונז נישט אונזער שטיקל אַרים גליק? —

האַט ראָזע געזאָגט, מיינענדיג טשאַרלין מיט זיין מוטער.

— אָבער הער-אויף, הער שוין אויף! — שרייט דער טאַטע. —

מאַשע, מאַשע-לעבן, שרעק אונז נישט; דו שרעקסט דאָך

אונז, — האָט זיך דער טאַטע געבעטן הינטער דער טיר.

פון מאַשען איז קיין אַנטוואָרט נישט געקומען.

— און וואָס וועט איצט זיין? דער אָנקל וועט דאָך באַלד
קומען. ער האָט אָנגעקלונגען, אז ער קומט מיט דעם אויטאָ דרך
אַרויסנעמען.

דאָ האָט זיך פּלוצים מאַשעס טיר אויפגעפּראַלט. און
דאָס מיידל מיט ברייט אויפגעריסענע אויגן האָט געשריגן צו
טאַטע-מאַמע:

— איך וועל נישט חתונה-האַבן מיטן אָנקל, איך וועל
נישט, איך וועל נישט!...

טאַטע-מאַמע האָבן זיך אָנגעקוקט. ווי דער אומגליק אַליין
וואָלט מיטן דונער אַריינגעקומען.

— וואָס רעדסטו? וואָס זאָגסטו? מאַשעלע, וואָס טוט זיך
מיט דיר?

— איך וויל נישט, איך וויל נישט! — האָט מאַשע גע-
טופעט מיט די פיס.

— שאַ, שטיל. וויי איז מיר. דער אָנקל וועט דאָך באַלד
אַריינקומען.

מאַשע האָט צוגעקלאַפט די טיר פון איר צימער, הינטער
די עלטערן.

— איז וואָס וועט איצט זיין? ראָזע, איך ווער דאָך משוגע,
איך ווער דאָך משוגע, איך גיי דאָך פון זינען אַראָפּ! — אהרן
האָט מיטאַמאָל דערזען די גרוב פון אַרימקייט, פון וועלכער ער
האָט זיך אַרויסגעקריגן, און די געפאַר ווידער אין איר אַריין-
צופאַלן. ער האָט זיך צוריק געזען אַ מאַשין-שטעפער — ער האָט
פאַרצווייפלט.

נאָר ווי אימער אין אזא פאַל, ווען אהרן האָט זיך פאַר-
לירן, האָט אויך איצט ראָזע גענומען די לאַגע אין אירע
הענט אַריין:

— אהרן, גיי אַוועק. זען זיך צום טיש עסן. דער אָנקל
וועט באַלד אָנקומען... — האָט זי געזאָגט מיט אַ באַפעלנדיגן
טאָן.

אהרן האָט געפאַלגט, זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש און
גענומען ברעכן די הענט:

— וואָס וועט איצט זיין, וואָס?
 — אהרן, הער-אויף, דער אָנקל וועט אָנקומען — ער דאַרף
 גאַרנישט וויסן. ער דאַרף גאַרנישט אָנזען.
 אהרן האָט איינגעזען, אַז דאָס ווייב האָט רעכט. האָט ער
 אויפגעהערט און געפרוואווט רואיג זיצן.
 — וואָס איז דען געשען? גאַרנישט איז געשען. געפאַרן
 מיטן יונג נאָך קוני-איילאַנד, האָט זיך איר דער קאַפּ פאַרדרייט.
 זי וועט איבערשלאָפן די נאַכט, וועט זי זיך אויסניכטערן.
 אהרן האָט איינגעזען, אַז דאָס ווייב האָט רעכט, איז ער
 שוין גאַר רואיג געוואָרן.
 און אַז דער אָנקל איז אַריינגעקומען, האָט ער געטראָפן
 די צוויי זיצן ביים טיש און עסן זיך געמיטלעך.
 — וואו איז מאַשע? — האָט דער אָנקל געפרעגט, נאָך
 זייענדיג ביי דער טיר. איידער ער האָט נאָך „גוט-אָונט“ געזאָגט,
 האָט ער דערזען, אַז מאַשע איז נישטאָ ביים טיש.
 — האַלאָ, מאָזעס! (צייט דער אָנקל איז אַ חתן געוואָרן,
 האָט אים ראָזע אויפגעהערט צו טיטולירן מיט „אָנקל“, נאָר גע-
 רופן אים ביים בלוין נאָמען „מאָזעס“, ווי עס פאַסט זיך מער
 פאַר אַ חתן-בחור). האַלאָ, מאָזעס, — האָט זיך ראָזע אָפגערופן,
 מאַשע האָט קאַפּ-שמערצן, האָט זי זיך אַביסל צוגעלייגט ביי זיך אין
 צימער. — און איידער דער אָנקל האָט נאָך צייט געהאַט זיך
 אַוועקצוזעצן האָט זי שוין אַריינגערופן אין צווייטן צימער:
 — מאַשע, מאַשע, זע נאָר, ווער עס איז דאָ!
 — וואו איז זי געווען, וואָס דער קאַפּ טוט איר וויי? —
 האָט דער אָנקל געפרעגט.
 אהרן איז בלייב געוואָרן און דערשראָקן, ווי יעדעס מאָל,
 ווען עס מאַכט זיך אים עפעס נישט גלאַט, ווערט ער באַלד
 צעמישט און פאַרלירט זיך. ראָזע אָבער האָט זיך נישט פאַרלוירן:
 — זי איז געווען אין קוני-איילאַנד זיך אויסבאַדן, אַזעלכע
 היצן, אַהיימעקומען אַ ברוגע. מאָזעס, — האָט זי געוואונקען
 מיט די אויגן צום אָנקל, „זאָל ער צוגיין זי אַרויסרופן; וועמען זי
 וועט אַפּזאָגן, אָבער אים...“ — האָט די יידענע קאָקעטיש צוגעוואונקען.

אהרן איז נאך בלייכער געוואָרן, געשראָקן זיך. ראָזע האָט אים באַרואיגט מיט אַ וואונק. דער אָנקל איז ווייטער געבליבן זיצן ביים טיש, גלייכגילטיג, געזאָגט ווי פאַר זיך :

— אַז זי וויל זיך ברוגזן, זאָל זי זיך ברוגזן. — אַרויסגענומען אַ דיקע ציגאַר פון גאָלדענעם ציגאַרן-טאַש, איינע צוגעוואָרפן אהרנען, די אַנדערע אָפגעביסן, אויסגעשפיגן, און געקייט זי אין מויל און געפרעגט אהרנען :

— וואָס מיינסטו, דער נייער וואָס איך האָב אָנגעשטעלט פאַר די הייזער דאָן-טאָן, ווי רופט מען אים דאָרט, יודל דער רעסטאָראַנטאַר, ער וועט זיין „אַל-רייט“?

— איך ווייס נישט, וואָס דער אָנקל דאַרף נייע מענטשן. אויף פרעמדע מענטשן איז זיך קיינמאָל נישט צו פאַרלאָזן, — האָט זיך אהרן אָפגערופן מיט מער דרייסטקייט.

— אויף פרעמדע מענטשן איז זיך נישט צו פאַרלאָזן, האָ, אהרן, — האָט דער אָנקל געזאָגט גלייכגילטיג, אויפגעהויבן זיך, צוגעגאַנגען צום שפיגל, איינגעשפיגלט זיך. ער האָט ווי זיין געוואוינהייט איז געווען, אַרויפגעשפיגן אויף דער האַנט און געגלעט זיך די ווייס-גרויע האָר, וואָס זענען זייער שטאַרק געוואָקסן ביים קאַרק און זיך נאָך געשוואַרצט ביי די וואַרצלען. — מאָזעס-לעבן, וועסט מיר אפשר צוליב-טון און פאַרזוכן

פון מיינע מילכיגע קרעפּלעך; איך האָב זיי ספעציעל געמאַכט פאַר דיר, — האָט זיך אָנגערופן ראָזע, וועלכע האָט צייט מאָזעס איז אַ חתן געוואָרן געפונען מער דרייסטקייט צום אָנקל, געדוצט אים, וואָס אהרן האָט באין-אופן נישט געקאָנט ברענגען איבער זיך. דער אָנקל האָט אָבער נישט געענטפערט, צוגעגאַנגען צו דער טיר פון מאַשעס צימער, אָנגעקלאַפט און געזאָגט מיט אַ באַפעלערישן טאָן :

— העל, קינד, קום-אַרויס, די מאַשין וואַרט.

אהרן איז ווידער בלייך געוואָרן, ווי די וואַנט, נאָר ראָזע האָט אים באַרואיגט מיט בליקן.

עס זעט אויס, אַז דעם אָנקלס שטימע האָט אויך מאַשע נישט געקאָנט ביישטיין. באַלד האָט זיך די טיר געעפנט, און

מאַשע איז אַרויס, אַ בלייכע. זי איז געגאַנגען מיט פאַמיליעכדינע
טריט, איז צוגעגאַנגען צום אַנקל און געבליבן שטיין.
דער אַנקל האָט איר אויפגעהויבן דעם קאַפּ מיט זיינע
קורצע פעטע פינגער און זי אַנגעקוקט.
— וואָס איז די מעשה מיט דיר?

מאַשע האָט פּלוצלינג געלאָזט הענגען אירע אויגן אויפן
אַנקל. אירע אויגן זענען גרויס געווען, גרעסער ווי געוויינלעך,
און גרויסע טרערן האָבן אַנגעפילט דעם גאַנצן הלל פון אויג.
זי האָט געקוקט דעם אַנקל אין פנים אַריין און געזאָגט:
— מוזו איך חתונה-האַבן מיט דיר, אַנקל? איך קאָן נישט,
איך קאָן נישט, — און די פולע זאַפטיגע טרערן האָבן אויסגערובען
פון די אויגן און געפערלט זיך פון די אויגן-הערלעך אַראָפּ אויף
די באַקן.

דער אַנקל איז בלייך געוואָרן און איז געבליבן אָן
ענטפער.

— מאַשע-לעבן, וואָס טוסטו?

— מאַשע, מאַשע, — האָבן פּאָטער און מוטער אַנגעהויבן
שרייען.

— הערט-אויף! — האָט דער אַנקל זיי איינגעשטילט מיט
אַ שאַרפן פּאַראַכטנדיגן בליק.

— אַלס-רייט, גיי שלאָפן, — האָט ער געזאָגט צו מאַשע און
איז אַרויסגעגאַנגען, אָן צו שענקען אַ בליק די דערשראָקענע
טאַטע-מאַמע.

דער טייוויל נעמט אים

דער אַנקל איז געקומען שפעט אין ביזנעס. ער איז געווען
ערנסט געשטימט און גענומען זיך נאָכקוקן די באַשטעלונגען.
ער האָט אָפגעשראַקן מענטשן מיט זיין אַנגעכמורעטן בליק
און שווער אַטעמען. ער האָט געהאַלטן אין איין אויספרעגן די

מענטשן, און זיך אַרויסגעוויזן נישט פאַרטרויענדיג. זיין „אַדיו-טאַנט“ סעם איז נישט אָפגעטראָטן פון זיין זייט. איז אים עפעס נישט געפעלן, האָט ער פאַרווארפן געמאַכט סעמען. גערעדט האָט ער צו סעמען און געקוקט האָט ער אָבער אויף דעם שולדיגן און דאָס איז גענוג געווען, אַז עס זאָל פון יענעם דאָס חיות אַרויס.

ער איז אַרויף צו די שניידער אויף דעם אויבערשטן שטאַק. עס איז געווען שטילע צייט, און דער אָנקל האָט געלאָזן שניידן פאַרן לאַגער, פּדי די אַרימע לאַנדסלייט זאָלן האָבן פון וואָס אַלעבן צו מאַכן, און ווי יעדעס מאָל, ווען דער אָנקל פלעגט לאָזן שניידן פאַרן לאַגער, איז ער אַרומגעגאַנגען אָנגעלאָדן און אלע האָבן מורא געהאַט פאַר אים. נאָר צייט דער אָנקל איז אַ חתן געוואָרן, האָט ער זיך אָנגעהויבן צו שאַנעווען און איז נישט אַריינגעקומען אין שאַפּ אין די הייסע טעג, — דורכדעם האָט מען זיך נישט געריכט אויף אים.

די שניידערס האָבן טאַקע געמיינט, אַז דער אָנקל איז נישטאַ. און סעם, זייט דער אָנקל איז אַ חתן געוואָרן, האָט אויך געגעבן אַ מאַך מיט דער האַנט און איז נישט געווען מער אַזוי געטריי דעם אָנקל. דורכדעם האָבן זיי זיך דערלויבט צו באַלאַמוטשען. עס איז אויך געווען איינער פון די הייסע טעג. די היץ איז געווען אוממעגלעך איבערצוטראָגן אין דעם נידריגן לאַנגן שאַפּ, וועלכער איז געווען איבערגעמאַכט פון אַ בוידעם אויף אַ ווערקשטעל. דער צינענער דאַך, וועלכער איז נאַקעט גע-לעגן איבער די קעפּ פון די אַרבעטער, האָט געבראַטן פון דער אָנגעוואַרימטער היץ. איבערן גאַנצן לאַנגן שאַפּ האָט זיך געהערט אַ זיס-הלשהדיגער געשמאַק פון גאַז, וואָס האָט גערונען פון די גומענע רערן, מיט וועלכע די פלעט-אייזנס פון די פּרעסערס זענען געווען פאַרבונדן. די פּרעסערס זענען געשטאַנען האַלב-נאַקעטע און האָבן מיט זייערע אָנגעהיצטע אייזנס געפּרעסט די נייע וואַלענע שטאַפּן. די פאַרע פון די גענעצטע שטאַפּן האָט פייכט גע-מאַכט די לופט און געוואָרפן אַ מידיקייט. די מידיקייט איז געקראַכן אין די ביינער און איינגעשליעפּערט דעם מאַרן. אַלעמען האָט

זיך געוואָלט שלאָפן – פון גאַז-געשטאַנק און פון שווייס-געשטאַנק. פיל האָבן נישט געקאָנט ביישטיין דעם יצר-הרע פון שלאָף און זענען געפאַרן אויף די שמוציגע מאַשינען און געכאַפט אַ דרעמל. אַנדערע, די שטיק-נייערס, האָבן אויפגעהאַלטן זייער וואַכעדיגקייט מיט אַ זמרל. יעקל דעם חונס האָט זיך דערמאָנט אָן אַלטן, אַלטן נגון פון ראש-השנה-מוסף, וואָס דער אַלטער חזן האָט געזונגען אין קוזמינער שול – און אַ סך האָבן זיך אויפגעכאַפט פון שלאָף צוליב דעם נגון און דערמאָנט זיך אָן ראש-השנה אין קוזמין. דער נגון האָט אַרויסגערופן זיסע דערינערונגען, פון פיש און ציבעלעס, פון תהלים זאָגן, פון גרינעס פעלד און קאַלטן וואַסער ביי תשליך, און נאָך אַ סך זיסע זכרונות פון דערהיים, מיט דעם היימישן הימל, פון אַלטן קוזמינער בית-עולם מיט דעם תשעה-באב-געשמאַק, און פון ראָזשינקע-וויין און שבת-פאַרנאַכטלעך-מקוה-גיין, און עס האָט זיך אָנגעהויבן בענקען. דאָס בענקעניש האָט זיי מוט געגעבן צו קעמפן געגן די זיס-נודנעדיגע גאַז-שטאַפן און פייכטן לופט-רויך און אויפהאַלטן זייער ענערגיע. מיט אַ מאָל האָט זיך שלמה'ע דאָרפסגייער צעלאָזט איבער דער מאַשין – אָנגעהויבן צו יאָגן די מאַשין מיט די פיס – די לאַנדסלייט האָבן עס גערופן „מנחה-דאַוונען“. ער כאַפט-אַריין אַ מנחה. און היים אָקס האָט זיך אָנגערופן:

– הער נאָר דו, גאַרגל, וואָס צעלאָזט דו זיך צו „מנחה“

אויפן קול? ...

עס איז אַוועק אַ שמועס פון דערהיים. קוזמין האָט אויפ-געלעבט מיט אַלע זיינע דערפער, וועגן, שענקען און פיש-סאַ-זשעלקעס. עס האָט אויפגעלעבט דער אַלטער רבי פון קוזמין, און ר' לייבוש'ל דיין, און דער אַלטער חזן, און אַלע געסלעך און ווינקעלעך פון קוזמין. פון קוזמינער בית-עולם זענען אויפ-געשטאַנען די טייטע, וועלכע רוען אין טיפן גראָז אונטער די מצבות און זייערע נשמות האָבן געשוועבט צווישן די פרעס-אייזנס, אויף קאַפּאַטעס און ניי-געשניטענע הויזן. זיי האָבן נישט געהערט, די קוזמינער, דעם אַנקלס קומען. זיי האָבן נישט געזען דעם אַריוואַנט סעם – זיי האָבן געלעבט אין אַלטן קוזמין.

אין די פארנאכטן צווישן מנחה און מעריב, אין קוזמינער בית-המדרש.

— העי, קוזמין, וואָס איז דער מער?! — האָט סעם אויס-געשריגן. — נו, יאָ, דער אָנקל'ס לאַזט שניידן „אויף לאַגער“, כדי די שנאָרערס זאָלן האָבן וואָס צו פרעסן, האָבן זיי רעכט! וואָס טויג זיי אַרבעטן, מען דאַרף סיי-היי-סיי נישט די אַרבעט. אַז דער אָנקל'ס וואָלט מיך געהאַרט —

נאָר דער אָנקל'ס האָט אים איינגעשטיילט מיט אַ באַוועגונג פון די הענט און געקוקט אויף קוזמין.

עס זענען אַלץ געווען יידן, וואָס ער האָט געקענט פון זיין יוגנט. מיט אַ טייל פון זיי האָט ער פאַרבראַכט אין איין חדר, אַרומגעלאָפן אין גאַס, אַהיימגעטראָגן שטעלן פון די אויבט-סוחרים פון מאַרק, און דערפאַר געקריגן פאַרפויילטע אויבט. פיל פון זיי האָט ער געקענט, ווען זיי האָבן געלעבט אין נגידות און עשירות און ער האָט נישט געוואָגט זיך צו גלייכן צו זיי. ער האָט זיי אַלעמען געקענט — און איצט זענען זיי אַלע זיינע משרתים און האָבן מורא פאַר אים, און זענען שטיל געוואָרן, ווען ער איז אַריינגעקומען. אים האָט זיך מיטאַמאָל אַליין פאַר-גלוסט צו הערן דערציילן פון קוזמין — אַלטע מעשיות, ווען ער איז אַ קינד געווען, און עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז קיין אַנדער לעבן האָט ער נישט געהאַט, נאָר דאָס לעבן פון זיין קינדהייט, ווען וועלכן זיי דערציילן דאָ.

— דערציילט, ר' שלמה, דערציילט ווייטער פון קוזמין, —

האָט זיך אָנגערופן דער אָנקל'ס, נאָך אַ לאַנגן באַטראַכטן זיך. אָבער ר' שלמה איז שטיל געבליבן, די לאַנדסלייט זענען נישט געוואוינט געווען צו רעדן מיטן אָנקל'ס גלאַט אַזוי, ווי מיט זייערס אַ גלייכן. זיי האָבן געבויגן טיף די קעפּ איבער די רעק און הויזן, וואָס זיי האָבן גענייט, און פאַררוישט דעם שאַפּ מיט דעם קלאַפּן פון די מאַשינען. און די פרעסערס האָבן גע-זעצט מיט די פרעס-אייזנס, פון וועלכע עס האָט זיך געהערט דער רינענדער גאַז.

דער אָנקל'ס איז טרויעריג געוואָרן. אַ מינוט איז אים דאָס

אַלץ נישט פאַרשטענדלעך געווען. צו וואָס האַלט ער דאָ אָט די שיינע בעלי-בתים פון קוזמין אין דעם שטיקנדן שאָפּ, איינ-געשפּאַנט ביי דער נאָדל. צו וואָס און פאַר וועמען יאָגט ער זיי און זיך, און מאַטערט זיי ביי דער לאַנגווייליגער אַרבעט. אַ מינוט האַט ער געקלערט. אפשר וואָלט גאָר בעסער געווען צו באַ-פרייען קוזמין און אַליין אַהיימצופאַרן צוריק אין קליינעם שטעטל, און ווערן דער גרעסטער נגיד, מיט שבת, מיט יום-טוב — מיט צווי גרויסע בולאַנעס, ווי ר' יצחק דער אַקסן-סוחר, זיין בעל-הבית, האַט געהאַט, און צו לעבן דאָס אַלטע יידישע לעבן, וואָס ער האַט געקענט פון זיין קינדהייט.

— און איר געדענקט נאָך, ר' שלמה, דעם אַלטן ר' יצחק? איר געדענקט זיינע שבתים? אַהיימגעקומען פרייטיג מיט צוויי בולאַנעס, איר געדענקט? — האַט זיך דער אַנקל' אָנגערופן מיט באַוואַסערטע אויגן.

די יידן האָבן מורא געהאַט צו געדענקען דעם אַלטן ר' יצחק פון דער צייט, ווען דער „אַנקל“ איז ביי אים געווען אַ שמיים-יונג. נאָר דעם אַנקלס ווערטער האָבן זיי טיף גערירט, און אַן אומבאַגרענעצטע ליבע האַט זיי אַרומגענומען פאַר זייער וואוינטעטער, וועלכער שעמט זיך נישט מיט זיי און דערמאָנט זיך אין דעם אַלטן ליבן קוזמין, נאָך וועלכן אַלע בענקען.

— ווער געדענקט דאָס נישט דעם אַלטן ר' יצחק, אַ ייד אַ מכניס-אורח געווען, אוודאי אין גן-עדן... — האַט זיך דער אַלטער אָנגערופן.

— אוודאי אין גן-עדן. האַ, ר' שלמה, — האַט דער אַנקל' זיך פאַרקלערט וועגן גן-עדן. און גיהנום-זאַכן, וועגן וועלכע ער האַט אינגאַנצן פאַרגעסן... עס האַט זיך אים געדאַכט, אַז ער האַט זיין גאַנץ לעבן פאַרשפּילט און נישט אָנגעגרייט זיך קיין גן-עדן — און אפשר איז איצט צייט אָנצוהייבן לעבן פאַרן גן-עדן: צו בויען אַ גרויסע שול. אַלע קוזמינער לאַנדסלייט זאָלן זיצן אין שול און דאווענען, און ער זאָל זיך דעם גאַנצן טאָג אָפּגעבן מיט צדקה-זאַכן. פאַר דער וועלט איז ער שוין צו-אַלט — צו שפּעט אָנגעהויבן. זאָל כאַטש זיין אַ צווייטע וועלט. און אפשר

האָבן די אַלטע יידן רעכט, — עס איז גאָר נישטאָ קיין די-וועלט, נאָר דאָס ריכטיגע לעבן איז ערשט אויף דער צווייטער וועלט... איין מינוט האָבן געדויערט די אַלע געדאַנקען, וועלכע זענען אַזוי פּלוצים דורכגעלאָפּן דעם אָנקל אין קאָפּ; איין מינוט נאָר האָט געדויערט דאָס אָפּזאָגן זיך פּון דער וועלט, פּון מאַשען, פּון די אַלע אַנטציקנדע גענוסן, מיט וועלכע ער האָט זיך געפּייניגט אין לאַנגן וואַרטן, — באַלד איז אַלעס ווידער אין אים לעבעדיג געוואָרן. ער האָט זיך פּלוצים אויפּגעהויבן, דאָס פּנים האָט באַ-קומען די מינע, פאַר וועלכער אַלע האָבן געציטערט, די אויגן שטאַר-אומבאַוועגלעך, גלייכגילטיג, מיט דעם פאַראַכטענדן שמייכל אויף די ליפּן, און געזאָגט צו סעמען:

— די אַרבעט מוז פאַרטיג ווערן ביז דעם ערשטן. געדענק — באַלטימאָר. מיר מוזן צושטעלן די סחורה. — און אָן צו שענקען אַ בליק די לאַנדסלייט, איז ער צוריק-אַראַפּ אין זיין ביוראָ, גענומען זיך איינגראַבן אין די בריוו, אין די באַשטעלונגען, אין די ביכער, נאָר דער קאָפּ איז נישט געשטאַנען צו קיין זאַך. וויפּל ער האָט זיך נישט געפּראוּט פאַרינטערעסירן מיט די ביזנעס — עס איז אים נישט געלונגען. אַהיימגיין האָט ער נישט געוואָלט, די היים איז אים געווען לאַנגווייליג, און ער האָט מורא געהאַט פאַר איר. צום בעסטן וואָלט ער איצט אַריין צו מאַשען, זי אַרויסגענומען מיט אַ מאַשין ערגעץ-וואו אויף אַ זומער-פּלאַץ און געשטאַנען מיט איר איבער נאַכט, אַנטציקט זיך מיט איר פיגור, מיט איר לאַכן, מיט איר אינגאַנצן און געלעבט אין די זיסע פאַרציקטע האַפּענונגען, וועלכע האָבן אָנגעפּילט זיין לעבן און זיינע חלומות דורך דער צייט, וואָס ער האָט געוואַרט אויף איר... די אַנטציקונגען האָבן נאָך נישט אויפּגעהערט ביז איצט. און ער האָט זיך גאַרנישט געשראָקן פאַר אירע רייד, ער האָט גע-וואוסט, אַז ווען ער וויל, קאָן ער אַלעס אויספירן, צי זי וויל יאָ, צי זי וויל נישט. ער דאַרף נאָר איין וואונק געבן. נאָר ער האָט זיך עפעס אָנגעהויבן צו שרעקן פּיל מער פאַר זיך אַליין, אינעווייניג האָט זיך באַהאַלטן אין אים אַ חשד, וואָס זאָגט אים, אַז ער איז שוין צו אַלט אַנצוהייבן אַ ניי לעבן, אַז דאָס לעבן, וואָס ער וויל,

וועט ער נישט קריגן. ער וועט עס נישט קאָנען קויפן נישט מיט זיין געלט און נישט מיט זיין מאַכט... ער האָט דעם גע-דאַנק נישט געוואָלט צולאָזן צו זיך און געקעמפט געגן אים, און עפעס ווי זיך אַליין צו איבערצייגן, אָז ער באַזיצט נאָך די קראַפט אָנצוהייבן אַ ניי לעבן – האָט אים אַרומגעכאַפט אַ פאַסיע צו טון עפעס אַ שלעכטע זאַך – צו אָפּפערן מאַשען. עס האָט זיך אים געגלוסט צוצופאַרן מיט דער מאַשין נאָך מאַשען, זי אַרויס-צונעמען, איבערבלייבן מיט איר ערגעץ-וואו איבער נאַכט, צעברעכן זי, צעטרעטן זי – און נישט חתונה-האַבן מיט איר. געבן איר פאַר דערפאַר – געלט, נדן, און נישט חתונה-האַבן מיט איר. ער האָט געוואוסט, אָז ער קאָן עס אויספירן, אָז עס וועט אים קיינער גאַרנישט טון דערפאַר, עס קאָן אים קיינער גאַרנישט טון.

אין זיין פאַנטאַזיע האָט ער שוין געזען מאַשען אַ צעבראַכענע, זיצט אינדערהיים אַ קלאָגנדע, זי, דער טאַטע, די מאַמע, קומען און בעטן זיך ביי אים... אומגליקלעך גע-מאַכט דאָס קינד... און ער – געלט וועל איך געבן, נאָר חתונה-האַבן וועל איך נישט. – ער האָט זיך געקוויקט מיט דעם נקמה-געפיל. ער וואָלט עס אויסגעפירט אויך. נאָר אינעווייניג אין האַרצן האָט אים ווער געזאָגט, אָז דאָס איז נישט דער ריכ-טיגער וועג. אַ פאַטערלעך געפיל, וואָס האָט זיך אַריינגעגנבעט אין זיין האַרץ און איינגעפלאַנצט געוואָרן צו מאַשען דורך דער צייט, וואָס ער האָט זיך מיט איר אָפּגעגעבן, האָט געגן דעם פּראַטעסטירט. און דאָן האָט ער טיף געפילט, אָז נישט דאָס וויל ער פון מאַשען, אָז ווען ער וואָלט נאָר דאָס געוואָלט – זי נאָר צו באַזיצן – וואָלט ער שוין דאָס לאַנג געהאַט. די גאַנצע זאַך, וואָס ער האָט אַזוי לאַנג געוואַרט אויף מאַשען און זיך מיט איר אַזוי פיל אָפּגעגעבן – איז געווען דערפאַר, וואָס ער האָט געוואָלט – אָז זי זאָל וועלן. זי זאָל אַליין וועלן – נישט דערפאַר וויל דער אַנקל וויל. ער האָט געוואָלט, אָז זי זאָל אים ליב-האַבן, גוט ליב-האַבן און וועלן אַזוי חתונה-האַבן, ווי ער. אויף דעם האָט ער געוואַרט. דאָס איז געווען זיין גאַנצע האַפענונג די

ל'עצטע יאָרן - דורך דער גאַנצער צייט, וואָס ער האָט זיך אָפּגע-
געבן מיט איר. ער האָט דאָס געזען אין זיין פּאַנטאָזיע יעדן
טאָג און געקוויקט זיך מיט דעם - זי ווערט זיין ווייב. זי ווערט
שוואַך, בלייב, און ער האָט רחמנות אויף איר. זי ליגט אין
קינפעט, פון אים אין קינפעט. אַ בלייכע קוקט זי אויף אים מיט אירע
גרויסע טרערן-אויגן, און ער האָט רחמנות אויף איר. אויף דעם
האָט ער געוואַרט, און דאָס וועט שוין נישט זיין. אַלעס וועט
זיין: חתונה-האַבן, קינדער האָבן, נאָר דאָס וועלן - אַז זי אַליין
זאָל וועלן - דאָס וועט נישט זיין. דאָס האָט ער געכטן אין איר
בליק, אין איר פאַרוויינטן בליק, אַזוי טיף געזען. און פאַרוואָס
זאָל עס נישט זיין? פאַרוואָס קאָן עס נישט זיין מער? אויף
דעם האָט ער געהאַפט, פאַר דעם האָט ער געהאַפט, פאַר דעם
האָט זיך געלויבט דאָס לאַנגע וואַרטן.

ער איז ביז געוואָרן. ווידער האָט די פּאַסיע געברענגט
אין אים. אַז דאָס קאָן נישט זיין, זאָל גאַרנישט זיין. צערטעטן
זי. צערטעכן און אַוועקפאַרן. אַ נקמה-געפיל האָט געברענגט אין
אים. נישט איינמאָל צערטעכן, נאָר יעדן טאָג. חתונה-האַבן מיט
איר, צי זי וויל, צי זי וויל נישט. נאָר צוערשט מוז זי קומען
זיך בעטן. דערנדרין זיך, בעטן זיך ביי אים. אויף די פיס בעטן.
קושן די הענט און בעטן זיך: האָב חתונה מיט מיר. אַ, איך
וועל זי שוין ברענגען אויף די קניען פאַר מיר. און קינדער
מוז זי האָבן. צי זי וויל יאָ, צי זי וויל נישט - אין קינפעט
ליגן פון אַנקל. און האַלטן זי ווי אַ הונט. ווי אַ הינטעלע
אַנגעבונדן ביי מיר, ביים בעט, זי זאָל וואַרטן אויף מיר אין
בעט אַ האַלבע נאַכט - און איך מיט אַנדערע ווייבער. אַ, זי
וועט זיך אויסריכטן ביי מיר.

- צי זי וויל יאָ, צי זי וויל נישט - קינדער מוז זי

האַבן.

אין דעם איז ווער צוגעגאַנגען צו אים. ער האָט אויפ-
געהויבן זיינע ברעמען און געזען מאַשעס פּאַטער, אַהרן, שטייט
פאַר אים אַ בלייכער, אַ דערשראָקענער, קוקט זיך אַרום אויף
אַלע פיר זייטן, אויב קיינער הערט נישט.

— אַנקל', ס'איז געווען אַ טעות. דאָס מיידל האָט דערנאָך געוויינט אַ גאַנצע נאַכט. זי ווייסט נישט, וואָס עס איז געווען מיט איר.

דער אַנקל' האָט געוואוסט, אַז דער ייד זאָגט לייגן. ער זאָגט עס דערפאַר, ווייל ער האָט מורא פאַר זיין שטיקל ברויט. נאָר דאָך איז עס אים אָנגענעם צו הערן. האָט ער זיך פאַרטיפט אין די בריוו, געלעזט אַהרנען רעדן, און געמאַכט זיך נישט הערן. — אין אַ פאַר טעג אַרום, זי וועט זיך גוט אויסניכטערן, זאָל דער אַנקל' אַריינקומען, אַלעס וועט זיך אויפקלערן.

— לאַז-אַפּ, מער זאָל קיין רייד נישט זיין. האָב נישט קיין מורא, איך וועל דיך נישט אַרויסזעצן. איך בין נישט דער מענטש דאָס צו טון, — פאַרלויפּיג נישט, ביז דו וועסט נישט קריגן קיין באַשעפטיקונג. נאָר פאַרשטייסט דאָך, אַז אויסהאַלטן דיך מיט דיין הויז, ווי ביז איצט, קאָן קיין רייד נישט זיין. מאַשע איז מיר איצט גאַרנישט, זי האָט מיך נישט לייב. איך האָב גאַרנישט צו איר, איך ווינטש איר אַלעס גוטס, און אַז דו וועסט דאַרפן נדן פאַר איר — פליעז, ווי יעדן מיין לאַנדס-מאַן. איך בין נישט דער מענטש דאָס צו טון, — נאָר פאַרשטייסט דאָך, אַז עקסטראַ אויסגאַבן קאָן איך נישט מאַכן. וויילסטו ביי מיר בלייבן — וועסטו דאַרפן צוריק אַרויפגיין אין שאַפּ אַריין, אַז נישט וועל איך דיר געבן גוטע רעקאָמענדאַציעס.

— אַנקל', וואָס רעדט דער אַנקל'! עס איז דאָך גאַרנישט געשען. דאָס מיידל וועט דאָך פאַרשעמט ווערן — וואָס רעדט דער אַנקל'!

דעם אַנקל' האָט עס זיס געשמעקט. ער האָט אַ מינוט אָפגעבויגן דעם בריוו און אָנגעקוקט אַהרנען.
— סעם!

סעם איז געקומען צו לייפן.
— ווי האָט מען אים גערופן אינדערהיים? — פּרעגט ער, הייזנדיג אויף אַהרנען.

סעם איז שטיין געבליבן, געצווייפלט אַ מינוט:
— דאַכט זיך „גאַרגל“.

גאָרנל איז אָלד-רייט! - ער האָט זיך אויפגעוהיבן און
איז אַרויסגעגאַנגען אָן אַ בליק צו שענקען אַהרנען.
- טעם, די סחורה מוז אָפגעשיקט ווערן נאָך באַלטימאָר
ביז דעם ערשטן, געהערט?
- יעס, אָנקל.

דער אָנקל איז אַרויסגעקומען אויף דער גאַס. ער האָט
נישט געוואוסט, וואָס מיט זיך צו טון. די פאַסיע האָט נאָך אין
אים געברענט, און זיך וועלנדיג קילן, איז ער אַוועק צום „ווייבל“
(א זאך, וואָס ער האָט נישט געטון, זייט ער איז מיט איר מאַן
דורכגעקומען וועגן די קינדער). גענומען דאָס ווייבל אין אַ באַזונדערן
צימער אַריין, און אַוועקגעזעצט זיך מיט איר עסן געבראַטענע
קאַטשקעלעך און טרינקען שנאַפּס. איר מאַן, דער קאַלעקטאָר
פון זיינע היזער, האָט זיי געמוזט באַדינען, טראָגן די גוטע זאַכן
אין שטיבל אַריין. דער אָנקל האָט געלאָזט זיך פון אים
די קאַמאַשן אַראַפּציען און גערופן אים „גאַליציאַנער שמענדריק“.
דער אָנקל האָט זיך אָנגעשיפורט (א זאך, וואָס האָט זיך זעלטן
געטראָפן מיט אים) און איז איבערגעבליבן ביים „ווייבל“ איבערנאַכט...

13

מאַשע טרעפט זיך מיטן אָנקל

- וואָס וועט איצט זיין, ראָזע, וואָס? - האָט אַהרן מעלניק
געוויינט.
אינדערהיים איז געווען תשעה-באב. די שטובן נישט
צוגערוימט אַ פּאָר טעג. מען האָט נישט געגעסן, נישט געשלאָפן.
די איבריגע קינדער זענען געקומען צופאַרן פון דער זומער-
וואוינונג. דאָס שוועסטערל ציליע, וועלכע האָט קליינערהייט,
ווען אַהרן האָט נאָך געוואוינט אין „האַפּקינס“-גאַס, געשפילט
„שטיקער“, איז איצט שוין געווען אַ דערוואַקסענע פרייליך, גע-
גאַנגען אין שול און האָט שוין געהאַט אַמביציעס צו ווערן
אַ פּלה. זי האָט אַממערסטן אָנגעברויעט און געוויינט, אַז די

שוועסטער גייט זיי אומגליקלעך מאכן. די איבריגע קינדער, וועלכע האָבן זיך שוין דערצויגן אין וואילטאָג, נאָר האָבן נאָך ווי אין הלום געדענקט די אַרימקייט פון „האַפּקינס-סטריט, האָבן מער געפילט, ווי פאַרשטאַנען דאָס אומגליק. זיי האָבן נישט געווינט, נאָר זענען אַרומגעגאַנגען קינדיש-פאַרזאָרגט און ערנסט, און די קינדישע פאַרזאָרגטקייט האָט מער געוירקט אויף מאַשען, ווי דעם פּאָטערס טרערן. לאהלע, די יינגסטע שוועסטער, וועלכע האָט פון קליינערהייט אָן געהאַט די געוואוינהייט צו שפּילן די „צמערקאָנערין“, און האָט געהאַלטן אין איין פאַריכטן דאָס ענגליש אין שטוב, זי האָט נאָר געקוקט מיט אירע קינדישע אויגן אויף מאַשען. מאַשע איז געווען איר אידעאַל, און זי האָט נישט גע-וואוסט, וואָס צו זאָגן. זי האָט געפילט, אַז מאַשע טוט אַזוי – מוז עס אַזוי זיין.

און דער פּאָטער, אהרן, איז אַרומגעגאַנגען פאַרלוירן און שוואַך, אַזוי ווי זיינע קינדער, מיט אַ פאַרבונדענעם קאַפּ, און האָט זיך געהאַלטן אין איין ברעכן די הענט:

— וואָס וועט איצט זיין, וואָס?

אַ שרעק האָט אַרומגעכאַפט דעם ייד פאַר דער אַרימקייט, וואָס שטייט אים פאַר. ער האָט גאַרנישט געהאַט אין זיין לעבן, קיין גלויבן אין זיך, קיין ענערגיע, נאָר די גונסט פון אַנקל, וועלכע ער האָט געקויפט מיט זיין טאַכטערס גליק – און די גונסט שטייט אין געפאַר, זיין גאַנצע פרנסה, זיין לעבן, זיין ברויט און דירה. ער האָט זיך געזען זינקען אין דעם אַפּגרונג, פון וועלכן ער האָט זיך אַרויסגעקראָגן. דער ייד האָט פאַרלוירן פון וואָג, וואָס ער האָט צוגענומען דורך דער צייט, וואָס אים איז גוט געגאַנגען – דער ייד האָט אָנגעהויבן אויסצווען, ווי אין די אַמאָליגע יאָרן, ווען ער האָט געאַרבעט ביים אַנקל אין שאַפּ.

נאָר די מוטער, ראָזע, האָט זיך נישט אונטערגעגעבן. צו-ערשט האָט זי געלאַכט פון דער גאַנצער געשיכטע: די מויד האָט זיך דעם קאַפּ פאַרדרייט, זי וועט זיך אויסשלאָפּן, וועט זי נישטער ווערן. אָבער אַז זי האָט געזען, אַז די מויד האָט זיך אויסגעשלאָפּן און איז נישט נישטער געוואָרן – האָט זי געטענהט

צו מאשען, אז זי האָט שוין קיין רעכט נישט חרטה צו האָבן.
 - איצט גייסטו חרטה-האָבן? צו-שפעט, מיין טאָכטער.
 האָסט אים אַרומגעפירט ביי דער נאָז פיר יאָר. ער האָט פאַרשפּילט
 זיין לעבן איבער דיר; ער וואָלט געקאָנט חתונה-האָבן מיט
 דעם שענסטן און בעסטן מיידל, נישט מיט אַזאַ שנאָרערין ווי
 דו, פאַר וועלכער ער האָט אַ קליידל געקויפט - איצט גייסטו
 חרטה-האָבן? איצט, ווען ער האָט זיך געלאָזט קאָסטן אַזוי פיל
 געלט פאַר דיר, און געוואָרט אויף דיר אַזוי לאַנג, האָסטו נאָך
 דערנאָך חרטה? צו-שפעט, מיין טאָכטער, צו-שפעט. האָסטו באַ-
 דאַרפט חרטה-האָבן, ווען ער האָט דעם ערשטן דאָלאָר זיך גע-
 לאָזט קאָסטן אויף דיר, ווען דו ביסט נאָך אַ קליינע געווען,
 איידער ער האָט דיין טאַטן אַ שטעלע געגעבן - אויף „האַפּקינס“
 גאַס. אויף „האַפּקינס“ גאַס האָסטו באַדאַרפט חרטה-האָבן, נישט איצט.
 - אוי, ראָזע, עס איז שוין סיי-ווי-סיי צו-שפעט. דער
 אַנקל וויל מער נישט הערן און געדענקען דערפון.

מאַשע האָט איינגעזען, אז די מאַמע האָט רעכט. נאָר דאָך
 האָט זי זיך נישט געפילט שולדיג. עס איז אַלצדינג געוואָרן אַזוי
 אָן איר וויסן. זי האָט נישט געוואוסט, ווען זי איז אַ קינד
 געווען, וואָס עס הייסט חתונה. ערשט איצט האָט זי עס דערפילט.
 און פאַרוואָס זי האָט זיך אַממערסטן געשראָקן איז געווען -
 וואָס זי וועט שטענדיג, שטענדיג שוין זיין מיטן אַנקל צוזאַמען...
 גיין שטענדיג מיטן אַנקל. זי האָט דעם אַנקל נישט פיינט-גע-האַט,
 און זי איז אים זייער דאַנקבאַר געווען, - נאָר עס איז געווען
 לאַנגווייליג מיטן אַנקל. און זי האָט זיך געשראָקן פאַר לאַנגוויי-
 ליגקייט.

- און וואָס בין איך שולדיג, מאַמע? איך בין נישט
 שולדיג.

- ווער דען איז שולדיג? איך בין שולדיג? אויף מיר האָט
 ער זיך געלאָזט געלט קאָסטן? מיך האָט ער געשיקט אין „היי-
 סקול“? פאַר מיר האָט ער געהאַלטן מוזיק-לעצערס? איבער דיר
 האָט ער רואינירט זיין לעבן. ער וואָלט געקאָנט קריגן דעם
 בעסטן שדוך, אָן ערשט-קלאַסיגע אַמעריקאַנער דאַמע. וועמען

נאָר ער וואָלט געוואָלט. ער האָט אָבער נישט חתונה-געהאַט, געוואַרט אויף דיר – וואָס מיינסטו, דו האָסט אים דעם קאַפּ פאַרדרייט, און איצט ווילסטו נישט? מיט וועמען שפּילסטו זיך? וואָס מיינסטו, ער איז דיין גלייכן? דו ווייסט, ווער דער אַנקל איז, דו ווייסט?

מאַשע האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס די מאַמע מיינט. זי האָט נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס זי האָט דעם אַנקל דעם קאַפּ פאַרדרייט. זי האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס זי האָט געטון אַזעלכעס דעם אַנקל, פאַרוואָס דער אַנקל דאַרף אַזוי ביזו זיין. עס האָט זיך איר געדאַכט, אַז די „מאַ“ און „פאַ“ קענען גאַרנישט דעם אַנקל; אַז זי וועט אַהינגיין און וועט אים אַלעס זאָגן. און דער אַנקל וועט אַלעס באַלד גוט מאַכן, – ווי ער טוט יעדעס מאָל, ווען עס איז עפעס אַ צרה.

– איך וועל אַהינגיין צום אַנקל, איך וועל אים אַלעס זאָגן, איר וועט זען, דער אַנקל וועט ווידער גוט ווערן, – האָט מאַשע געזאָגט.

– שוין צו-שפעט, צו-שפעט, ער וויל נישט הערן און געדענקען מער, – האָט אהרן געוויינט.

– וואָס צו-שפעט? עס איז גאַרנישט צו-שפעט! – האָט ראָזע געשריגן אויפן מאַן. – וואָס פאַרקלאַגסטו מיר דעם קאַפּ? נאָר איינער, – האָט זי געקניפט דעם מאַן, – לאָז זי זיך נאָר זען מיטן אַנקל, ער וועט איר שוין די נאַרישקייט אַרויסשלאָגן פון קאַפּ. גיי, קלינג-אָן אין טעלעפּאָן, רוף-אָפּ דעם אַנקל! – האָט זי געשריגן אויפן מאַן, – וואָס שטייסטו ווי אַ ליימענער גולם?

אהרן האָט געפּאָלגט דאָס ווייב. ער האָט איינגעזען, אַז זי האָט רעכט, ווי תמיד. ער איז צוגעלאָפּן צום טעלעפּאָן מיט האַרץ-קלאַפעניש.

דער אַנקל האָט געלאָזט לאַנג וואַרטן אויף זיך ביים טעלעפּאָן. צוערשט געלאָזט זאָגן, אַז ער איז פאַרנומען, אַז ער איז נישטאַ, און אַז מען איז אים געגאַנגען זוכן, נאָר דערנאָך, זעט-אויס, האָט ער זיך אַליין נישט געקאַנט באַרוואַיגן און גע-לאָזט רופן צום טעלעפּאָן מאַשען. אַז ער האָט דערהערט מאַשעס

שטימע דורכן טעלעפאָן, איז ער ווייכער געוואָרן. ער האָט זיך אָפגערעדט מיט איר, אַז זי זאָל קומען זעקס פאַרנאַכט אין גע-
שעפט, פון וואַנען ער וועט זי אַרויסנעמען אין אַ שטילן פּלאַץ,
וואו זיי וועלן קאָנען האָבן אַ שמועס צוזאַמען.

אַרום זעקס אַ זייגער פאַרנאַכט איז מאַשע צוגעגאַנגען צום
אַנקל'ס געוועל'ב. זי איז געווען אָנגעטון אין איר ענגליש-געשניטענעם
ציגל-קאָלירענדיגן הערבסט-קאָסטיום; אויפן קאָפּ—דעם ברייטן
טונקעלן פּילצענעם הוט, וואָס איז דאָן נאָר-וואָס מאַדע געוואָרן.
זי האָט נישט געוואַרט אויפן אַנקל' פאַר דער טיר, ווי זי פּלעגט
עס אימער טון, נאָר איז גלייך אַריינגעגאַנגען אין געשעפט אַריין.
סעם איז איר אַקעגגעלעאָפן, זי פריינטלעך באַגריסט, און איז
געלעאָפן אָנוואַגן דעם אַנקל'. דער אַנקל' איז געווען פאַרנומען מיט
אַ רייזנדן אין זיין פּריוואַט-ביוראָ, וואָס איז געווען אין אַן
אָפגעצוימטן ווינקל פון גרויסן געוועל'ב, אין וועלכן עס איז גע-
שטאַנען די קאַסע און וואו עס איז געזעסן דער בוכהאַלטער.
דער אַנקל' האָט זיך נישט געלעאָזט שטערן, געהייסן סעמען, ער
זאָל מאַשען איינהאַלטן אַ מינוט, ער וועט באַלד אַרויסקומען,
און ער האָט אַרויסגעקלאַפט דורך די שוויבן פון ביוראָ מיט
זיינע פינגער: „האַל'אָ, מאַשע, איך בין פאַרטיג אין אַ מינוט“.
סעם האָט שוין דערשמעקט, אַז עס איז עפעס-וואָס פאַרגעקומען
צווישן דעם אַנקל' און מאַשען, און געטראַכט זיך, אַז ווי עס זאָל
נישט זיין, איז גוט אָפצוהיטן מאַנעס דעם קווינס עצה, וואָס ער
האָט אים געראַטן: „הנפע דרך צו צו מאַשען, ביסט איצט ביי
איר אין די הענט“.
מאַשע איז אים געפעלן, זייט דער אַנקל'
האָט געצויגן זיין אויפמערקזאַמקייט אויף איר. און סעם האָט
באַנוצט יעדע געלעגנהייט, וואָס עס האָט זיך אים געמאַכט, צו
באַקענען זיך מיט מאַשען, אַרויסצואווייזן איר פאַרערונג. אויך
איצט האָט סעם געהאַלטן אין איין רימען איר קאָסטיום, וועלכן
דער אַנקל' האָט געקויפט אַ מוסטער, און צוגעגעבן, אַז ווען
אַן אָפנעמער פון אַ גרויסן געוועל'ב אין טשיקאַגאָ וואָלט זי געזען
אין דעם קאָסטיום, וואָלט ער, סעם, געקאָנט מאַכן אַ פאַר שיינע
דאָלאַר. ער וואָלט געווען אָנגענומען די באַשטעלונג און וואָלט

אים געווען פאַרקויפט צו זיינס אַ פריינט, אַ פאַבריקאַנט פון פרויען-קליידער, און נאָך האָט ער צוגעגעבן, אַז ווען ער האָט זי מאַשען פאַר אַ „מאָדעל“ – עס רעדט זיך נאָר אַזוי – וואָלט ער באַלד אַוועק פון אַנקל'ס און אַליין געוואָרן אַ פאַבריקאַנט פון פרויען-קליידער, ווייל וואָס מאַשע טוט-אַן, זעט-אויס אויף איר מיט „דיגיטי“ (דאָס איז געווען דער גרעסטער קאַמפּלימענט, וואָס סעם האָט געקאַנט זאָגן צו אַ דאַמע). נאָר לאַנג פרייען זיך האָט אים דער אַנקל' נישט געלאָזט. דער אַנקל' איז באַלד אַרויסגעקומען פון זיין פּריוואַט-ביוראָ, געוואָרן עפעס אַ בליק אויף סעמען, קיין וואָרט נישט גערעדט, נאָר פאַרקנייטשט דעם שטערן, און אָן אַ וואָרט צו זאָגן אויך צו מאַשען, האָט ער זי אַנגענומען אונטערן אָרעם און איז מיט איר אַרויס פון געשעפט. אַז זיי זענען אַרויסגעקומען אין גאַס אַרויס, האָט זיך מאַשע אַנגערופן אויף ענגליש:

– אַנקל'ס, דו ביזט זייער ביזי אויף מיר?

דער אַנקל'ס האָט איר גאַרנישט געענטפערט. נאָר האַלטנדיג זי פעסט אונטערן אָרעם, איז ער מיט איר געגאַנגען אויפן טראַטוואַר, קעמפנדיג שווער געגן דעם שטראָם מענטשן, וואָס האָט זיך געגאַסן פון אַלע ווינקעלעך, פון אַלע געשעפטן אויף דער גאַס אַרויס, און געאיילט זיך צו דער הויך-באַן. עס איז געווען די שעה, ווען די געשעפטן שליסן זיך, און די גאַסן זענען פינסטער געווען פון מענטשן. זיי האָבן איבערן וועג נישט געקאַנט קיין וואָרט רעדן. דער אַנקל'ס האָט זי געצויגן מיט זיך.

– וואוהין גייען מיר, אַנקל'ס? – האָט מאַשע געפרעגט.

– ווילסטו נישט עסן מיט מיר? – האָט דער אַנקל'ס געזאָגט.

אַן צו קוקן איר אין פנים אַריין.

– געוויס, איך וויל.

– טאָ קום.

זיי זענען אַריין אין אַ שמאַל געסס. דאָרט האָט זי דער

אַנקל'ס אַריינגעפירט אין אַ באַקאַנטן אונגאַרישן רעסטאָראַן. דער

אירט האָט דערקענט דעם אַנקל'ס, זיי געגעבן אַ פּלאַץ אין

א ווינקל, אז מען זאל זיי נישט שטערן. דער אַנקל האָט באַ-
שטעלט עסן און אונגאַרישן וויין.
ביים עסן איז דער אַנקל נאָך אַלץ ערנסט געבליבן, גע-
שוויגן, זעלטן ווען געקוקט אויף מאַשען, געווען פאַרקלערט,
כאָטש געגעסן האָט ער מיט אַפעטיט און פיל וויין געטרונקען.
און פון צייט צו צייט אויפגעפאָדערט מאַשען צו טרינקען.
— אַנקל, מאַך ווידער, אז עס זאל גוט זיין, דו קאַנסט
עס שטענדיג אזוי גוט מאַכן, — האָט זיך מאַשע פּלוצים אָנגערופן.
אַרויפלייגנדיג איר מיידלשע האַנט אויפן אַנקלס האַנט.
— וואָס זאל איך גוט מאַכן?
— דו ווייסט, ביי אונז איז אזוי שלעכט איצט, — פּאַפּאָ-
ווינט, מאַמאָ וויינט.
— פאַרוואָס וויינען זיי? — האָט דער אַנקל געפרעגט.
וואונדערנדיג זיך. — האָט עפעס פאַסירט?
— האָבן מורא, אז דו זאלסט „פּאַ“ נישט אַפּזאָגן פון דער
שטעלע.

— פאַרוואָס זאל איך „פּאַ“ אַפּזאָגן פון דער שטעלע?
— דו ווייסט פאַרוואָס... — האָט מאַשע געזאָגט פאַרשעמט.
געשוויגן אַ מינוט, פּלוצים אויפגעהויבן אירע גרויסע אויגן און
געקוקט פריי און קינדיש דעם אַנקל אין פנים אַרײַן, און געזאָגט
מיט אַ קינדערישער, אָבער זיכערער שטימע:
— איך לײב דײך, אַנקל. איך לײב דײך זייער. איך לײב דײך,
מער ווי מיין „פּאַ“ און מער ווי מיין „מאַ“. אפשר ביסטו צו
אַנדערע שלעכט, צו מיר ביסטו שטענדיג געווען גוט, שטענדיג
זייער גוט. און איך וועל דײך שטענדיג לײב-האַבן, קיינמאַל נישט
לײזן קיין שלעכט וואָרט רעדן אויף דיר, איך לײב דײך. דו
ביסט מיין טייערער, טייערער אַנקל.
— שווייג, מאַשע, שווייג, — האָט דער אַנקל געברומט ווי
פאַר זיך, — טרינק וויין, טרינק, איך בעט דײך.
— איך קאָן נישט, — האָט מאַשע צוגענומען דאָס גלאָז פון
אירע לײפן און האָט עס באַלד אַוועקגעשטעלט. — האָרן-אויס,
אַנקל, — האָט זי זיך אָנגערופן, און איז צום ערשטן מאָל רויט.

געוואָרן, רעדנדיג מיטן אַנקל, און אירע אויגן האָבן אָנגעהויבן שיינען מיט אַ נאַסן גלאַנץ, — איך האָב נישט געוואוסט ביז איצט, וואָס עס הייסט חתונה-האַבן. איצט ווייס איך. און איך דענק... און איך דענק, אז אונז חתונה-האַבן — איז נישט גוט... עס וועט נישט גוט זיין... איך וויל זיין מיט דיר אינדערהיים, ווי אַ טאַכטער. איך וועל דיר לייב-האַבן, ווי מיין טייערן, טייערן אַנקל — נישט ווי דו ווילסט. דענקסטו נישט אזוי?

דער אַנקל האָט געשוויגן, געטרונקען דעם וויין שווער, און אויפגעמוטערט מאַשען.

— טרינק, מאַשע, איך בעט דיר, טרינק.

— נישט, אַנקל, נישט, — האָט מאַשע געזאָגט און אַוועק-גענומען דאָס גלאַז פון אַנקל און נישט געלאָזט אים טרינקען, — איך לייב נישט, ווי דו טרינקסט היינט. איך לייב נישט — נישט, נישט, ענטפער מיר, איך בעט דיר, ענטפער. פאַרוואָס רעדסטו נישט מיט מיר היינט?

דער אַנקל האָט זי אָנגעקוקט און געשמייכלט גוט און מיט לייבע צו איר.

— לייבסטו נישט, הייסט עס, דעם אַנקל, מאַשע? איך בין צו-אַלט פאַר דיר, וואָס? איך פאַס דיר נישט. יעס, מאַשע, — האָט דער אַנקל געלאַכט און געמאַכט מאַשען אויך צו לאַכן און פון דעם גאַנצן געשפרעך איז עפעס גאַרנישט געוואָרן.

— אַ, אַנקל, אַן אַלטער מאַן, רעד נישט אזוי, איך האָב דיר לייב, מיין גוטער אַנקל. איך וועל שטענדיג זיין מיט דיר, איך וועל וואוינען מיט דיר אין דעם נייעם הויז, וואָס דו האָסט באַנייט. איך לייב דיר. דו ביסט אַ טייערער אַלטער אַנקל.

דער אַנקל האָט צוגערופן דעם קעלנער און באַצאָלט אַרויסגעקומען, האָט ער זיך אָנגערופן צו מאַשען:

— דו ווילסט גיין מיט מיר?

— אומעטום, אַנקל.

ער האָט צוגערופן אַן אויטאָמאָביל און געהייסן זיך פירן האַרלעם וועסט.

— איך וויל דיר ווייזן די נייע מעבל, דער טאַפעצירער

האָט שוין אַלץ אויפגעפרישט. אַלץ איז שוין פאַרטיג. איך וויל, אָו דו זאָלסט זען.
 מאַשע איז טרויעריג געוואָרן און געשווינגן. פלוצים האָט זי זיך ווידער אָנגערופן:
 -- אָנקל, פאַרוואָס ענטפערסטו מיר נישט?
 -- וואָס?
 -- דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט דיר --
 -- וואָס, וואָס?
 -- גלויבסטו נישט, אָו עס איז בעסער פאַר אונז, אָו דו זאָלסט בלייבן מיין אָנקל, מיין גוטער „פאַ“, און איך דיין טאָכטער -- איידער מיר זאָל חתונה-האַבן?
 -- עס איז „אַלץ-רייט“, מאַשע, שווייג, שווייג, -- און זיי זענען שוין שטיל געבליבן איבערן גאַנצן וועג נאָך האַרלעם.

14

דאָס בלויזע צימער

דער אָנקל האָט אַריינגעפירט מאַשען אין דעם הויז אַריין, וואָס ער האָט אויסגעריכט אויף צו וואוינען נאָך דער חתונה. דאָס הויז איז שוין געווען אינגאַנצן איינגעריכטעט, דאָס מעבל האָט נאָך פריש געשמעקט מיט לאַק, די פאַרהאַנגען זענען שוין געהאַנגען, אין דאָס גאַנצע הויז האָט געוואַרט אויף די איינגע-וואוינער. דער אָנקל האָט ליכטיג געמאַכט אין אַלע צימערן און עס האָבן אָנגעהויבן צו פינקלען די געשליפענע גלאַזוואַרג, די וואַזאָנען, די פאַרצעלייענע הינט און קעץ, מיט וועלכע אַלע צימערן זענען פול געווען. דער אָנקל האָט אַרומגעפירט מאַשען פון איין צימער אין אַנדערן. די צימערן זענען געווען רייך אויסמעבלירט, לויט דעם געשמאַק פון אַן „אַלץ-רייטניק“, היימיש וואַרים, מיט אַ סך מעבל, און זייער פיל אָנגעשטעלטע קליינגקייטן. דאָס „שיינע“ צימער האָט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי אַ קראָם פון עלעקטרישע לאַמפּן און פאַרצעלייענע הינט, און דער אָנקל האָט יעדעס מאָל איבערראַשט מאַשען מיט אַ נייעם ליכט-עפעקט.

דאָ האָט אַ קאָץ אַרויסגעשטאַרט אַ פּאָר געלע לייכטנדע אויגן. באַלד האָט זיך אַ הענגל ווינטרויבן פון אַ שראַנק אַראָפּ אָנגע-
הויבן צו לייכטן, און באַלד אַן אַנדער שטיק גלאָווואַרג. מען
האָט געזען, אַז דער אָנקל'ס האָט זיך זייער אָפּגעגעבן מיט דעם
אויסמעבלירן די צימערן און האָט אין זיי אַריינגעלייגט זיין
ליבע און זיין פּאַנטאַזיע. נאָר אַממערסטן האָט געטראָגן שפורן
פון זיין אויפּמערקזאַמקייט דער שלאַף-צימער. דאָס שלאַף-צימער
איז געווען איינגעאַרדנט מיט דער צערטלעכקייט פון אַ גראָבן
מענטשן. אַלצדינג אין צימער איז געווען בלוין, די ווענט
באַמאָלט מיט ביליגע לאַנדשאַפטן, וועלדער און טייכן, באַדענ-
דיגע פרויען, טאַנצנדע פעען, און דער באַלדקן, ווי אַ נאַכט-הימל
מיט שטערן. אַ בלויער פּראַנצויזישער גרויסער דיוואַן האָט צוגע-
דעקט דאָס גאַנצע צימער. דאָס בעט איז געשטאַנען אויף
אַ פיעדעסטאַל, באַהאַנגען מיט אַ בלויער זיידענער חופּה, נאָר
דאָס ליכט האָט נישט אויסגעהאַלטן דעם סטיל. דאָס ליכט איז
אויך דאָ געווען ווי אין „שיינעם“ צימער, פאַרשידנפאַרביג,
רויט, בלוין, העל, און דאָס האָט צעשטערט די האַרמאָניע פון
צימער. דער אָנקל'ס האָט געגעבן אַ דריק אין אַ קנאַפּ, און
אַן עלעקטרישע פּיאַנאָלאַ, וועלכע איז געשטאַנען אין אַ צווייטן
צימער און איז געווען באַהעפטעט מיט דעם שלאַף-צימער, —
האָט פּלוצלינג אָנגעהויבן צו שפּילן.

דער אָנקל'ס האָט זיך אַמלענגסטן אָפּגעשטעלט אין שלאַף-
צימער און גענומען זיך זייער זאָרגפעלטיג באַטראַכטן דאָס
בעט, מיט אַלע איינצלהייטן. מאַשע איז רויט געוואָרן, און דאָס
האַרץ האָט איר אָנגעהויבן צו קלאַפּן. זי האָט געוואָלט וואָס
שנעלער אַרויס פון דעם צימער. דאָס צימער מיט דעם בעט אויף
דעם פיעדעסטאַל האָט זי אַן עפעס דערמאַנט און אַרויסגערופן ביי
איר אַנגסט, אַ הייסע אַנגסט — ווי מ'וואָלט אַ צום טויט-פאַר-
אורטיילטן געוויזן דעם עשאַפּאַט, אויף וועלכן עס וועט ווערן
אויסגעפירט זיין טויט-אורטייל... און דאָך האָט אַ געהיימע
קראַפט זי געצויגן צו קוקן אויף דעם בעט. דאָס צימער איז
איר פאַרגעקומען אַזוי ווי אַלט-באַקאַנט, ווי זי וואָלט עס אַמאָל

אין חלום געזען, און זי האָט געפילט אַ געוויסע משפּחהדיגע
נאַענטקייט צו דעם צימער, און צו דעם בעט, ווי אַ קראַנקער
צום טויט... זי האָט זיך געשראַקן פאַר דעם געדאַנק, און פרוּ-
בירט אַרויסגיין פון צימער. דער אָנקל אָבער איז געבליבן
זיצן אויפן ראַנד פון בעט און זי אַרויסגערופן:

— וואו לויפסטו, מאַשע? בלייב דאָ, ווי געפעלט עס דיר

האַ:

אַ, שייך, — האָט מאַשע אָפּגעענטפערט, קוקנדיג ערגעץ

אָן אַ זייט.

— שייך, וואָס? — האָט דער אָנקל געלאַכט, געגעבן אַ דריק
אַ קנאַפּ אין וואַנט, און דאָס גאַנצע צימער איז באַגאַסן געוואָרן
מיט בלוט-רויט ליכט, וואָס האָט די בלויע פאַרבן פון צימער
געמאַכט געל, און דאָס גאַנצע צימער האָט מיטאַמאָל אָנגענומען
אַ קאָליר ווי נישט פון דער וועלט. אַלץ איז פאַרוואַנדלט געוואָרן
אין עפעס געהיימנישפולעס, די מעבל, די פאַרבן פון די ווענט,
און דער אָנקל, ווי אַ פעטע געלע חיה, איז געזעסן אויפן בעט...
נאָר דאָס ליכט האָט נישט לאַנג געדויערט. באַלד האָט
דער אָנקל געגעבן אַ דריק אָן אַנדער קנעפל, און דאָס צימער
איז באַגאַסן געוואָרן מיט אַ בלויע ליכט, אַ ווייס ליכט. דער
אָנקל האָט גערן געהאַט די ליכט-עפעקטן און ער האָט באַזאָרגט
דאָס שלאָף-צימער מיט פאַרשידענע ליכט-קאָמבינאַציעס. און די
עלעקטרישע פּיאַנאָלאַ האָט געהיימנישפול געשפילט אַ ביליגן
וואַלצער פון אַ צווייטן צימער אַרויס...

— נו, ווי געפעלט דיר דאָס, מאַשע?

אַ, שייך!

— וואָס קומט אָבער אַרויס, אַז דו האָסט מיך ליב נאָר
ווי אַן אַלטן גוטן אָנקל — נישט מער ווי אַן „אַלד גוד אָנקל“.
ווי האָסטו געזאָגט מאַשע? ווי אַן „אַלד גוד אָנקל“.
— כ'בעט דיך, רעד נישט אַזוי, אָנקל, איך האָב נישט
ליב, ווי דו רעדסט.

— האַרץ-אויס, מאַשע, — איז דער אָנקל פּלוצים ערנסט
געוואָרן. — איך מוז מיט דיר רעדן אָפּן. דו ביסט שוין מער קיין

קינד נישט. דו פאַרשטייסט, וואָס איך מיינ. קיין גוטער אַלטער אַנקל' וויל איך נישט זיין, איך האָב קיין חשק נישט, איך וויל עס נישט.

מאַשע איז שטיל געבליבן, האָט געבויען דעם קאַפּ צו דער ערד.

— גוט, איך בין צופרידן, וואָס עס איז איצט אַרויסגע-
קומען און נישט שפעטער, — האָט דער אַנקל' ווייטער גערעדט, —
איצט וועט צום ווייניגסטנס קיין צרות נישט זיין. דאָס הויז
קאָן איך פאַרדינגען, אָדער אפשר עפעס אַנדערש טון דערמיט.
— ביסט ביז אויף מיר, אַנקל' ? — האָט מאַשע געפרעגט.
— ביזו? פאַרוואָס זאָל איך זיין ביזו? פאַר דעם געלט,
וואָס דו האָסט מיר אָפגעקאָסט? אָ, אָ, מיינע לאַנדסלייט קאָסטן
מיר אַזוי פיל. ניין, איך בין נישט ביזו, איך בין נישט גוט.
און אפשר האָסטו שוין וועמען, דאַרף מען חתונה-מאַכן, שיק
דעם פאָטער צו מיר. וואָס איך טו פאַר אַלע מיינע לאַנדסלייט,
זועל איך טון פאַר דיר אויך. און איך ווינטש דיר גליק, מאַשע.
דער יונגעראַמל, ווען ער איז פעאיג צו עפעס, קאָן ער קומען
צו מיר, אפשר וועל איך עפעס קאָנען טון פאַר אים.

מאַשע האָט אויפגעהויבן אירע גרויסע אויגן אויפן אַנקל'.
זי איז געווען צוגעוואוינט צו אים, ווי אַ קינד צו אַ פאָטער, און
די שפראַך, וואָס ער האָט גערעדט איצט, האָט זי קיינמאָל פון
אים נישט געהערט, און זי האָט מורא געקראָגן פאַר אים. דאָך
איז זי געווען צוגעוואוינט צו אים און געפיעסטשעט זיך צו אים,
ווי אַ קינד צו אַ גרויסן, פאַר וועלכן עס האָט מורא:

— טייערער אַנקל', אין בעט דיך, רעד נישט אַזוי. איך
ווייס נישט, וואָס איך זאָל טון. איך בין אַ נאַריש מיידל. דו
האַסט רעכט, דו האָסט אַזוי פיל גוטס געטון מיט מיר, מיט מיינ
פאָ, מיט מיינ מאַ, — און איך בין אַזוי שלעכט, אַזוי נאַריש.
„מאַי גוד, גוד אַנקל'“ — און זי האָט באַהאַלטן איר קאַפּ אין זיין
האַלד, און הייסע טרערן און אַ קינדישער קוש, וואָס זענען
געקומען פון אימה און אומבאַהאַלפנקייט, האָבן געוואַרימט דעם
אַנקל'ס אַלטע האַרטע הויט.

א מינוט האָט עס אים גוט געטון, און ער האָט זיך גע-
לאָזט קושן. נאָר באַלד האָט זיין איבערלעכער מענלעכער שטאַלץ
פראַטעסטירט געגן די אומשולדיגע קינדישע קושן. ער האָט זי
געוואָלט אַרומנעמען און קושן אין מויל אַרײַן, ווי אַ מאַן
אַ ווייב, נאָר אירע טרערן האָבן אים צוריקגעהאַלטן דערפון,
ווייל די טרערן האָבן זי קינדיש געמאַכט, און ער האָט באַגערט
צו קושן די פרוי אין איר... האָט ער זי אַראָפּגענומען פון זיך
און אָפּגערוקט זי:

— דו פאַרגעסט זיך, מאַשע, דו ביסט שוין מער נישט
קיין קינד. דו ביסט אַ דערוואַקסן מיידל.

מאַשע איז רויט געוואָרן, פאַרשעמט, אירע טרערן זענען
געבליבן הענגען אין מיטן אירע אויגן, און זי האָט געקוקט מיט
נאַסע אויגן אויפן אָנקל און נישט געוואוסט, וואָס צו טון.
— ווילסט אַהיימגיין? — האָט דער אָנקל זי געפרעגט.

— יאָ, — האָט מאַשע געשאַקלט מיטן קאָפּ.

דער אָנקל האָט אויסגעלאָשן דאָס לײַכט, זייער זאָרג-
פעלטיג פאַרשלאָסן די טירן פון הויז, אויף מאַשען האָט ער זיך
נישט אַרומגעקוקט, ווי זי וואָלט דאָ נישט געווען. אויפן
וועג, איידער ער האָט זי אַראָפּגעלאָזט פאַר איר הויז, האָט
ער געזאָגט צו איר.

— זאָרג דיך נישט, מאַשע, אַלץ וואָס איך וועל קאָנען טון
פאַר דיר, וועל איך טון, ווי פאַר אַלע מיינע לאַנדסלייט און
משפּחה, — און ער איז אַוועקגעפאַרן.

אינדערהיים האָבן „פּאַ“ און „מאַ“ געוואַרט מיט אַנגסט
אויף מאַשען. נאָר מאַשע האָט זיי גאָרנישט געענטפערט אויף
זייערע פּרעגנדע בליקן, און איז אַרײַן צו זיך אין צימער.

אהרן האָט עפעס נאָכגעשריגן און געוואָלט פּרעגן, נאָר
דאָס ווייב האָט אים געצופּט ביים אַרבל און געברומט צו אים:

— לאָז זי גיין, היינט פּרעג זי נישט.

אהרן האָט איינגעזען, אַז דאָס ווייב האָט רעכט, ווי

תמיד.

מאַשע איז געלעגן אַ גאַנצע נאַכט. דורך דער נאַכט איז

איר קלאָר געוואָרן, אַז זי האָט נישט מער קיין רעכט אויף קיין גליק, אַז זי איז אויפגעצויגן געוואָרן מיט אַ שנור אויפן האַלז, אַז מען האָט זי פאַרקויפט, ווען זי איז נאָך אַ קינד געווען, פאַר דער באַקוועמלעכקייט פון „פאַ און „מאַ“ און פון איר גאַנצער משפּחה. זי האָט זיך דערמאַנט אַן „האַפּקינס-סטריט, איידער דער אַנקל האָט זיך פאַר זיי אָנגענומען, ווי זי איז געווען די „קליינע מאַמע“ פון הויז. זי האָט געשמייכלט, דערמאַנענדיג זיך, ווי זי האָט אָפּגעבאַרט דעם קרעמער און דעם קצב מיט דעם צויבער-וואָרט: „פאַ“ אַרבעט שוין. זי האָט זיך דערמאַנט, ווי זי האָט דעם טאַטן אַהיימגעשלעפט, ווען ער איז אַנטלאָפּן פון דער מאַמען, און נאָך אַזעלכע ענדלעכע סצענעס. און זי האָט איינגעזען, אַז זי האָט נאָך ביז איצט נישט אויפגעהערט צו שפּילן די ראָלע פון „דער קליינער מאַמע“. און זי טאָר די ראָלע שוין מער פון זיך נישט אַראָפּוואַרפּן.

זי האָט געזען דעם „עשאַפּאַט“ – דאָס שלאָף-צימער מיט דעם בלויען, רויטן, געלן ליכט – און פּילייכט איז עס געווען דער עשאַפּאַט, די תּליה, וואָס האָט זי געצויגן צו זיך... זי האָט זיך געשראַקן פאַר דעם בלויען שלאָף-צימער, און עס האָט זי געצויגן צום בלויען שלאָף-צימער. זי האָט שוין איין מינוט נישט געקאָנט אויפהערן צו קלערן וועגן דעם בלויען צימער. עס האָט זי גע-צויגן מיט דערזעלבער קראַפט, ווי עס ציט דעם קראַנקן צום טויט. צומאַרגנס האָט זי, צו אַלעמענס איבערראַשונג, געזאָגט דעם פּאַטער, אַז ער זאָל רעדן מיט דעם אַנקל, אַז זי באַדויערט אירע רייד, אין –

אַבער דער אַנקל האָט זיך נישט געלאָזט רעדן. ער האָט נישט געוואָלט הערן און געדענקען מער דערפּון. אהרן מעלניק מיטן ווייב זענען געקומען בעטן זיך ביי אים, אַז ער זאָל רחמנות האָבן אויף זייער יונג קינד, און גער זאָל נישט צעברעכן איר יונג לעבן, – אַבער דער אַנקל האָט נאָר געוואָלט, אַז מאַשע זאָל קומען צו אים אַליין און אים זאָגן, וואָס זי האָט צו זאָגן. און דערנאָך וועט ער זען, וואָס ער האָט צו טון. און צוגעגעבן האָט ער:

— איך בעט אייך, — טוט מיר אַ טובה און נויט זי נישט צו טון זאכן, וואָס זי וויל נישט, פאַר אייער שטיקל ברויט. מאַשע האָט געפילט די באַליידיגונג, וואָס דער אַנקל חיל פון איר, אַז זי אַליין זאָל זיך קומען בעטן ביי אים. דורך די פאַר טעג איז יעדעס געפיל פון אַכטונג און טאַכטערלעכער ליבע, וואָס איז געוואָרן איינגעפלאַנצט אין איר האַרץ צו אים דורך דער גאַנצער צייט, וואָס ער האָט זיך אינטערעסירט מיט איר, אויסגעריסן געוואָרן ביי איר. זי האָט שוין מער גאַרנישט געפילט צו אים, נאָר פאַראַכטונג און עקל. זי האָט אָבער נישט געקאָנט ביישטיין די בעטנדע שנאָרדיגע בליקן פון איר „פאַ“ און „מאַ“, פון אירע ברידערלעך און שוועסטערלעך, וועלכע האָבן געקוקט אויף איר, ווי שטומע באַשעפענישן: טו עס פאַר אונז. זי איז געווען „די קליינע מאַמע“ און נישט קיין פוח געהאַט ווידערצושטיין די געפילן פון איר מוטערלעכקייט, וואָס זי האָט גענומען אויף זיך פון קליינערהייט אָן.

זי האָט זיך דורך דער צייט געווען מיט טשאַרלין. נישט דערפאַר, וואָס זי האָט דערוואַרט צו הערן פון אים אַ וואָרט, וואָס זאָל איר פוח געבן אויסצואַלטן דעם קאַמף. נאָר זי האָט געוואָלט זען, אפשר וועט איר זיין אַנבליק מער קראַפט און האַפענונג געבן. זי האָט זיך אָפּגערעדט מיט אים צו טרעפן און ווידער האָבן זיי אַ גאַנצן טאָג דורכשפּאַצירט די „פינפטע עוועניו“ און „סענטראַל פאַרק“, און טשאַרלי האָט ווידער געהאַלטן אין איין רעדן פון גרויסע זאכן, וועגן באַפרייען די וועלט, און וועגן דעם תכלית פון לעבן, און דערציילט איר פון זיינע פלענער צו אַרגאַניזירן אַ סטרייק ביים אַנקל. אָבער פאַר איר אַליין, פאַר איר לעבן, פאַר אירע אייגענע אינטערעסן, האָט ער קיין וואָרט נישט געהאַט. ווי דענסטמאַל, האָט זיך טשאַרלי אינטערעסירט מיט דער גאַנצער וועלט, נאָר נישט מיט איר, אויך דאָס מאַל האָט טשאַרלי זי נישט געווען. שוין האָט זי אים געוואָלט פון אַלצדינג דערציילן און בעטן אים, אַז ער זאָל איר העלפן שטאַרק זיין, זי זאָל פוח האָבן ווידער אַנצוהייבן דאָס לעבן אויף אייגענער אחריות, אויף אייגענער רעכנונג, ער זאָל איר

העלפן שטעלן זיך אויף די פיס. אָבער טשאַרלי איז געווען פאַרנומען מיט אַזעלכע גרויסע וועלט-זאַכן, אַז זי האָט נישט געוואוסט, ווי זי הייבט אָן רעדן מיט אים וועגן זיך, וועגן איר קליינעם לעבן. עס האָט זיך איר געדאַכט, אַז פאַר טשאַרלין איז דאָס צו-קליין, ער זאָל זיך מיט אַזעלכע „פּריוואַטע זאַכן“ אָפּגעבן.

זי איז אַהיימגעקומען פון טשאַרלין נאָך מער פאַרלאָזט און איינזאַם, ווי זי איז געגאַנגען צו אים. קיין וואָרט וועגן זיך האָט זי מיט אים נישט גערעדט, און טשאַרלין איז עס גאַר-נישט איינגעפאַלן. זי האָט געפרוואווט אַמאָל אַליין שטעלן זיך אויף די פיס. געגאַנגען זוכן אַ שטעלע, נאָך אַן אָנאַנס פון אַ צייטונג – איז אינדערהיים געווען תּשעה-באַב, און די שטומע בליקן פון די קליינע שוועסטערלעך און דעם טאַטנס ציטערן. און וואָס איז דער חילוק, – שוין לאַנג איז די שנור אויפן האַלז אַרויפגעצויגן. זי איז געבוירן געוואָרן מיט דער שנור אויפן האַלז.

זי איז געגאַנגען צום אָנקל. זי האָט מער נישט געפילט צו אים ווי עקל און פאַראַכטונג – דאָך איז זי געגאַנגען. זי האָט קלאָר געוואוסט און געפילט די באַדייטונג פון דעם גאַנג, די רעזולטאַטן דערפון, און זי האָט געזען דאָס בלויע שלאַף-צימער מיט דעם בעט אויפן פּיעדעסטאַל... און אפשר איז עס געווען דאָס בלויע צימער און דאָס בעט אויפן פּיעדעסטאַל, וואָס האָט זי געבראַכט צו פאַרבייגן אַלע באַדייטונגען און אַלע געפילן און גיין אַליין צום אָנקל זיך בעטן, אַז ער זאָל חתונה-האַבן מיט איר. עס איז געווען, ווי דאָס בלויע צימער וואָלט איר פּישוף אָנגעטון. יא, זי האָט געבענקט נאָך דעם בלויען צימער, אין דער שטיל, אין געהיים. טיף אין זיך האָט זי געבענקט נאָך דעם בלויען צימער מיט אַלע זיינע סודותדיגע לייכט-עפעקטן... איר פאַנטאַזיע האָט זיך צעשפּילט אַרום דעם בלויען צימער און געמאַלט איר פאַרשידענע שרעקלעכע בילדער. און דאָס בלויע צימער האָט געצויגן צו זיך, ווי דער טויש דעם קראַנקן...

דער אַנקל האָט זי, ווי דאָס ערשטע מאָל, גענומען אין אונגאַרישן רעסטאָראַן. ער האָט פון אַלצדינג גערעדט, נאָר נישט וועגן דעם, צו וואָס מאַשע איז געקומען. ער האָט איר אַפילו נישט געהאַלפֿן מיט קיין וואָרט. ער האָט געוואָלט האָבן די גאַנצע באַלוינונג, אַז זי זאָל זיך טאַקע בעטן ביי אים, און דערמאָנען מיטן גאַנצן מויל, צו וואָס זי איז געקומען. די באַלוינונג האָט ער געקראָגן, ווען זיי זענען ווידער געווען אין דער נייער וואוינונג, און ער האָט זי ווידער אַריינגעבראַכט אין בלויען צימער. דער אַנקל האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן בעט ווי אַ תּליון אויפן קלאָץ, און געזאָגט:

— נו, דאָ קאָנסטו מיר זאָגן, וואָס דו האָסט מיר צו זאָגן.
— אַנקל, איך בין גרייט חתונה צו האָבן מיט דיר, —
האָט מאַשע געזאָגט.

— בין איך שוין נישט מער צו-אַלט פאַר דיר ?
— אַנקל —

— איך וויל וויסן אָפּענע ווערטער, אַ קלאָרע סיטואַציע.
פאַרוואָס האָסטו פריער נישט געוואָלט, און איצט ווילסטו יאָ ?
איז עס דערפאַר, ווייל דיין „פאַ“ האָט דיך גענויט דערצו ?
זאָג מיר.

— אָבער, אַנקל, פאַרוואָס רעדסטו אַזוי צו מיר ?
— איך וויל עס וויסן. עס מוז דאָך זיין אַ „רעזאָן“
(אַ אורזאָן), פאַרוואָס איצט ווילסטו יאָ מיט מיר חתונה-האַבן
און פריער האָסטו נישט געוואָלט ?
— דער „רעזאָן“, איז, ווייל — איך ליב דיך ! — האָט מאַשע
געזאָגט פאַרשעמט.

— ווי וואָס ליבסטו מיך, ווי אַן „אַלד גוד אַנקל“ אָדער
ווי אַ מאָן, מיט וועלכן מען וויל חתונה-האַבן ?
מאַשע האָט אויפגעהויבן אירע גרויסע אויגן צו אים און
געזאָגט :

— פאַרוואָס פּרעגסטו מיך אַזעלכע פראַגן ? דו ווייסט עס אַליין.
— איך ווייס עס שוין גאַרנישט אַליין. פריער האָסטו
מיך אַנדערש געליבט.

— פריער בין איך אַ קינד געווען, — האָט מאַשע געענטפערט
אין דער שטייל.

— און איצט ?

מאַשע האָט געקוקט אויף אים און דערקענט אין אים
דעם אַלטן „אַנקל“. זי האָט זיך דערמאָנט די סצענע, ווען זי
איז אַ קינד געווען און ער האָט פאַרשעמט איר פאַטער אין
אירע אויגן. און ווי דענסטמאָל האָט זי זיך געוואָלט אויפהויבן
און שרייען אים אין פנים אַריין „חיה, הונט“, נאָר אַ געפיל
פון נקמה אין זיך אַליין האָט זי גענויט צו שטיין און אויס-
צוהאַלטן די אינקוויזיציע. זי האָט געשוויגן.

— און וואָס איצט ? — האָט דער אַנקל נאָך אַמאָל געפרעגט.

— וואָס איצט ?

— און ווי אַזוי האָסטו מיך איצט לייב ?

— איצט האָב איך דיך לייב, ווי אַ מאַן, מיט וועלכן מען
ווייל חתונה-האַבן ! — האָט זי געקוקט גלייך דעם אַנקל אין פנים
אַריין.

— ווי אַ מאַן, — האָט דער אַנקל איר נאָכגערעדט. ער איז
צוגעגאַנגען, זי אַרומגענומען און טיף געקושט זי אין מויל אַריין...
מאַשע איז אַוועקגעגאַנגען פון אַנקל, און זי האָט געהאַט
דאָס געפיל, אַז איצט מעג זי שוין אַליץ טון. און זי איז טאַקע
געויען פעאיג אויף אַל צדינג...

דריטער טייל

1

מאן און ווייב

מאשע האָט געטראַגן (עס איז שוין געווען צוויי יאָר נאָך דער חתונה). און אָנקל מאָזעס האָט געציטערט איבער איר, ווי מען ציטערט איבער אַ קליין שוואַך קינד. ער האָט נישט געקאָנט איינזיצן אין געשעפט, און יעדער פּערטלִ שעה האָט ער זיך געלִאָזט פאַרבינדן מיט דער היים, און געפרעגט דורכן טעלעפּאָן אויף מאשען און אָנגעוואָנט: „מאשע-לעבן, כ'בעט דיר, באַוועג זיך נישט.“ געהערט, אַז אַלץ איז גוט אינדערהיים, האָט ער זיך באַרואיגט און איז אַרויף צו די שניידערס, און שפּאַס געמאַכט מיט די לִאָנדסטִייט:

— נו, שלמהלע, וואָס שווייגסטו, זינג-אַפּ דיין קדושהלע. עס האָט זיך באַמערקט אַ וואונדערלעכע ענדערונג אין זיין כאַראַקטער פון טאָג צו טאָג, זייט דער אָנקל האָט חתונה-געהאַט. נישט נאָר איז זיין באַציאונג צו מענטשן געוואָרן אַן אַנדערע, נאָר אַפילו דאָס אויסערלעכע זיינס האָט זיך געענ-דערט. דאָס געזיכט זיינס האָט אָנגענומען אַן אַנבליק מער פון מענטשלעכן געשטאַלט. עפעס וויכעס און אומבאַהאַלפענעס האָט זיך אַריינגעגנבעט צווישן די פעטע פּאַלדן פון אַרום זיין מויל און די טיף-איינגעזונקענע אויגן — דאָס פנים האָט שוין מער

נישט געשראָקן. ווי אַ ווייכע ווייבלעכע האַנט וואָלט ליבע
 איינגעקנעטן אין די קנייטשן פון זיין פנים, און צערטלעכקייט
 איינגעהויכט אין זיי, צערטלעכעס פון איר וועזן. און עס איז
 געווען אַזוי, ווי ער וואָלט בייטאָג פאַרשפרייט אַרום זיך די
 ליבע און ווייכקייט, וואָס ער האָט פון ערגעץ אַ געהיימען קוואַל
 איינגעזאָפּט. אָנקל'ס מאָזעס האָט געשמייכלט, געשמייכלט צו זיינע
 מענטשן. אָנקל'ס מאָזעס איז געוואָרן פריינטלעכער, און וואָס
 אַ טאָג האָט מען פאַרלוירן פאַר אים די אימה און דעם רעספעקט,
 און אויפגעהערט זיך צו שרעקן פאַר אים.

נאָר מער פון אַלץ האָט זיך געפילט די ענדערונג אין
 אָנקל'ס מאָזעס, זייט מאַשע האָט אָנגעהויבן צו טראָגן. פון ערשטן
 טאָג אָן האָט מען עס באַלד געוואוסט אין געוועלעב, ביי די
 שניידערס אויבן און ביי אַלע לאַנדסלייט, און געוואוסט האָט
 מען עס דורך אָנקל'ס מאָזעס' האַלטן זיך. דורך זיין אומרויאַגקייט,
 דורך זיין יעדעס מאָל אָנקלינגען אַהיים און דורך זיין גוט
 שמייכלע, און מען האָט אָנגעהויבן צו לאַכן פון אים הינטער
 דעם רוקן, און גערוימט זיך אין די אויערן פאַרשידענע סודות,
 און געוואָרפן בליקן אין געהיים אויף סעמען.

נאָר אויף סעמען האָט מען מורא געהאַטן צו קוקן, עס
 איז געווען, ווי סעם וואָלט איבערגענומען אין זיינע הענט אַריין
 די לייעס, וועלכע אָנקל'ס מאָזעס האָט אָפגעלאָזט. אָנקל'ס מאָזעס
 האָט זיך וואָס אַמאָל מער פאַרלאָזט אויף סעמען אין די ביזנעס.
 סעם איז נישט בלויז געוואָרן דער אינעווייניגסטער פאַרוואַלטער,
 נאָר ער האָט איינציגווייז איבערגענומען די באַשטעלונגען פון
 דרויסן. סעם האָט דורכגעקוקט די באַשטעלונגען. סעם האָט אַרויס-
 געשיקט די רייזנדע איבערן לאַנד, און ביטלעכווייז איז סעם
 געוואָרן דער ריכטיגער „באַס" אין געוועלעב און מורא האָט מען
 געקראָגן פאַר סעמען, מער ווי פאַרן אָנקל'.

אָנקל'ס מאָזעס האָט זיך די לעצטע צייט אָנגעהויבן צו
 אינטערעסירן מיט אַזעלכע זאַכן, וואָס גיבן נישט קיין פּרעס-
 טיזש אַ ביזנעס-מאַן, פאַר וועלכן מען זאָל דרך-אויף האַבן.
 אָנקל'ס מאָזעס איז געוואָרן רעליגיעז, אינטערעסירט זיך מיט דער

שול פון די לאַנדסלייט, און דאָס וואָס ער האָט נישט געהאַלטן צו דער חתונה, האָט ער איצט געוואָלט אויספירן, — קויפן די קוזמינער לאַנדסלייט אָן אייגענע שול. ביז איצט איז ער נאָך געווען דער „פרעוידענט“ פון די קוזמינער לאַנדסלייט אויפן פּאַפיר. זייט נאָך דער חתונה האָט זיך אָנקל מאָזעס אָנגעהויבן אינטערעסירן מיט דער חברה, און אַריינגעלייגט זיינע גאַנצע ביזנעס-פעאגיקייטן און אויסגענוצט זיינע ביזנעס-דערפאַרונגען פאַרן „וואויל פון דער חברה“. אָנקל מאָזעס האָט געקויפט פאַר דער חברה אַ נייעם פּלאַץ פאַר אַ בית-עולם און האַלב דער-פון גלייך פאַרקויפט אָן אַנדערער חברה, און דערפון אַזוי פיל געלט פאַרדינט, אַז די קוזמינער האָבן געקראָגן זייער בית-עולם פּמעט בחינם. איצט נוצט ער אויס זיינע גאַנצע סוחרישע פעאגיקייטן אַרויסצוקריגן אַ שול פאַר דער חברה. ער האָט שוין דורך אַ ביזנעס-שווינדל געקראָגן אַ פּלאַץ אויף אַ שול פּמעט בחינם און איצט האַנדלט ער אונטער אַ טויש צו מאַכן אויף אַ הויז. אָנקל מאָזעס וועט קריגן אַ שול פאַר די לאַנדסלייט, און זייט אָנקל מאָזעס אינטערעסירט זיך מיט די קוזמינער, איז זייער חברה געוואָקסן, רייך געוואָרן און האָט שוין איינגעשלאָנגען אַ פאַר אַנדערע קלענערע חברה'לעך, זיינע פאַרדינסטן פאַר קהל'שע אָנגעלעגנהייטן האָבן אים באַלד באַרימט געמאַכט איבער די גרענעצן אַרויס פון קוזמינער לאַנדסמאַנשאַפט. אַנדערע אַנטשאַלטן פּרוואון פאַראינטערעסירן אָנקל מאָזעס אין גרעסערע אונטערנעמונגען פאַר טובת-הכלל. אָנקל מאָזעס איז שוין „ווייס-טשערמאַן“ פון אַ מושב-זקנים, אַ קאַטירער פון אַ תלמוד-תורה און אַ דירעקטאָר פון אַ קליינעם האָספיטאַל — און זיין באַרימטקייט אַלס פּילאַנטראָפּ און כּלל-מענטש וואַקסט אין שטאַט.

זעלבסטפאַרשטענדלעך, האָט אָנקל מאָזעס אָפּגעשניטן יעדע באַציאונג מיט יענעם ווייבל, וועלכע האָט געהאַט פרעטענויעס צו אים וועגן קינדער. אָנקל מאָזעס האָט ליב-געקראָגן זיין היים און זיין ווייבל, און איז געוואָרן אַ מאַראַלישער מענטש. ער האָט ליב-געהאַט די ריינקייט פון זיין שטוב, און נישט געקאַנט פאַר-שטיין, ווי אַזוי האָט ער געקאַנט אַמאָל אַנדערש לעבן. ווען ער

דערמאָנט זיך זיין אַמאָליגעס לעבן, שאַקלט ער זיך אָפּ דערפון און האַלט עס פאַר אַ שלעכטן חלום. אַנקל מאָזעס האָט געפריידיגט מאָראַל צווישן זיינע מענטשן, זיינע לאַנדסלייט. מיט דער צייט איז ער געוואָרן אַ שופט און אַ פאַטריאַרץ צווישן זיינע לאַנדסלייט. די לאַנדסלייט האָבן אים פאַרטרויט זאָכן וועגן זייער אינטימען לעבן, און געפרעגט אים עצות. אַנקל מאָזעס איז אויפגעבראַכט געוואָרן איבער געשעענישן, גערופן דעם שולדיגן און מוסר געזאָגט, שלום געמאַכט צווישן מאַן און ווייב, און אָנגעזאָגט, אַז אַזעלכעס זאָל מער נישט געשען. נישט אַלע מאָל אָבער האָט ער געקאָנט קוקן דעם ווייבל, וועלכן ער האָט מוסר געזאָגט, - אין די אויגן אַריין...

אַנקל מאָזעס איז פרי אַהיימגעקומען פון די ביזנעס. ער האָט נישט געקאָנט איינזיצן אין געשעפט, זייט מאַשע איז אַריין אין די הויכע חדשים. אַהיימגעקומען, האָט ער געטראַפן אהרנען מיט ראָוען, וועלכע זענען דורך דער צייט פון מאַשעס טראָגן געוואָרן גאַנצע באַלעבאַטים אין שטוב.

עס איז געווען אַ וואונדער, ווי דעם דערשלאָגענעם יידנס באַציאונגען צום אַלמעכטיגן אַנקל האָבן זיך געענדערט, זייט זיין טאַכטער האָט פאַר אים חתונה-געהאַט. נישט נאָר האָט דער אַמאָליגער „מענטש“ פאַרלוירן די אימה און רעספעקט פאַרן באַלעבאַס, נאָר אהרן האָט זיך באַלד געהאַלטן מער באַלעבאַס אין שטוב ביים אַנקל, ווי דער אַנקל אַליין. און פון ראָוען איז דאָך אָפגערעדט. זייט איר מאַשעלע האָט חתונה-געהאַט פאַרן אַנקל, און זייט איר מאַשעלע איז נאָך געקומען אין אַנדערע „אומשטענדן“, איז נישט בלויו זי האָט זיך געהאַלטן די באַ-לעבאַסטע פון שטוב, נאָר זי האָט זיך אָנגעהויבן צו מישן אין די ביזנעס, און איז געוואָרן אַ זייער אָנגעזעענע קראַפט אין דעם דיפלאַמאַטישן קאַרפּוס פון אַנקל מאָזעסעס ביזנעס. נאָך האָט אַנקל מאָזעס נישט קיין צייט געהאַט זיך אַוועקצוועצן און גלייב-פרעגן זיך אויף מאַשען, איז ראָוע שוין צוגעטראַטן צו איר

באליבטער טעמע, מיט וועלכער זי האָט אַרומגעפלאַגט דעם אָנקל די לעצטע צייט:

— איז ווידער דאָ געווען דער שנאָרער, דער גאַליציאַנער אַכבראַש. ער האָט זיך געפרעגט אויף דיר, מאָזעס, איך פאַרשטיי נישט, פאַרוואָס קומט אים דאָס, אַז ער זאָל זיין דער אינקאָסענט? וואָס, חתונה-געהאַט מיט אים האָסטו? צי האָסטו מיט אים אַ שידוך געטון, וואָס דו מוזסט זיך האַלטן מיט אים.

— שוויגער, לאָזט מיך אָפּ. וואָס מאַכט מאַשעלע? האָט זי עפעס געגעסן? איז דאָ געווען דר. גאַלדשטיין? איך וויל, ער זאָל יעדן טאָג אַריינקומען, איר הערט, שוויגער, יעדן טאָג. — שווער, — רופט ער צו אהרנען, — גיט אים אַ קלונג-אַן, דעם דאָקטאָר.

— וואָס דאַרף מען דעם דאָקטאָר דאָ? זיי נישט משוגע, מאָזעס, מאַשע איז אַל-רייט, מאַטער זי נישט מיט דאָקטוירים. דר. גאַלדשטיין וועט שוין קומען, ווען מען וועט אים באַדאַרפן. — ניין, איך וויל יעדן טאָג זאָל ער קומען, — האָט דער אָנקל געזאָגט מער פאַר זיך, און איז אויף די שפיץ נעגל אַרויפ-געגאַנגען אויף די טרעפּ, וואו דאָס שלאַף-צימער איז געווען.

נאָר באַלד איז ער געבליבן שטיין פאַר די טרעפּ מיט אַ פרייענדער מינע, און געקוואַלן פאַר שרעק און פרייד:

— פאַמעלעך, מאַשע, איך בעט דיך, לויף נישט, — האָט דער אָנקל געזאָגט אומרואיג און נישט ווילנדיג פאַרשפרייט די הענט — ווי ער וואָלט געוואָלט גרייט זיין אויף יעדע סיבה. פון די טרעפּ אַראָפּ איז אַראָפּגעקומען מאַשע. זי איז נישט געווען פאַרויכטיג, ווי דער אָנקל האָט געוואָלט. זי האָט נישט געענטפערט אויף זיין פרעגנדיגן בליק. זי האָט אים נישט אָנגעקוקט — זי איז ווייטער געגאַנגען, און איז אַריין צו אירע עלטערן אין עס-צימער.

אָנקל מאָזעס איז איר נאָכגעגאַנגען און געשלונגען פאַר זיך די ווערטער:

— מאַשע-לעבן, ווי פילסטו זיך היינט? איך האָב געהייסן רופן דעם דר. גאַלדשטיין.

— מען באַדאַרף נישט דעם דאָקטאָר. טאַטע, זען דין

אַוועק.

— מאַשע-לעבן, וואָס אַרט עס דין?

— איך בעט דין, פייניג מיך נישט, — און זי האָט אָנגעקוקט איר מאַן. — זען דין אַוועק, — און דער אָנקל האָט זיך אַוועקגעזעצט. מאַשע האָט זיך אויך געענדערט דורך דער צייט פון איר חתונה. עס איז געווען, ווי דער אָנקל האָט אויסגעזויגן פון איר די מיידלשע צערטלעכקייט און איינגעהויכט אין איר פון זיין מענלעכער ברוטאַליטעט, און דאָס האָט מען אָנגעזען אין ביידנס געזיכט. איז דעם אָנקלס פנים באַשטראַלט געוואָרן מיט אַ מענטש-לעכער אומבאַהאַלפנקייט, איז פון מאַשעס געזיכט דורך דער צייט פון איר חתונה אויסגעלאָשן געוואָרן איר מיידלשע צער-טלעכקייט. זי איז שטאַרקער געוואָרן און פולער, ווי אַ רייפֿע שטאַרקע פרוכט, כאַטש אירע אויגן האָבן אויסגעדריקט אַ בליק פון שרעק, ווי זי וואָלט פאַר עפעס מורא געהאַט, וואָס שאַפט זיך אין איר — נאָר איר פנים האָט אויסגעדריקט די גרייטקייט זיך צו באַשיצן. איר הויכע שטאַרקע פיגור און איר בליק האָבן אויסגעדריקט הערשאַפט.

און דאָס טראָגן האָט נאָך מער צוגעגעבן און פאַרשטאַרקט דעם איינדרוק פון איר געביטערישער הערשאַפט, וואָס זי האָט פאַרשפרייט אַרום זיך, ווי אַ טראַגנדע הערשנדע מאַמע — וואָס ווייסט, אַז זי ברענגט לעבנס אויף דער וועלט.

אָנקל מאָזעס האָט געהאַט צו איר אַן אַפשיי און אַ דרך-אָרץ, ווי מען האָט צו עפעס אומפאַרשטענדלעכעס, רעליגיעזעס, מיסטערישעס. נישט בלויז האָט אים אַרומגענומען עפעס אַן אומ-פאַרשטענדלעך צערטלעך געפיל צו זיין אייגן בלוט און פלייש, צו זיין צווייטן איד, וואָס ליגט אין די טיפֿע פאַרבאָרגענישן ביי דעם מיידל — און זי האָלט עס אין זיך און שענקט דעם לעבן, נאָר אַ רעליגיעזע מיסטישע אימה פאַר דעם, וואָס טוט זיך מיט מאַשען איצט, פאַר דעם אומפאַרשטענדלעכן און אומבאַוואוסטן, וואָס וועבט זיך אין איר, וואָס גאָט טוט מיט איר דאָס וואונדער און באַשאַפט דורך איר אַ לעבן...

דאָס האָט אים שוואַך געמאַכט און אונטערטעניג געמאַכט
 צו אירע פיס. דאָס און נאָך עפעס.
 אָנקל מאָזעס האָט געהאַט אַ גרויס בענקשאַפט נאָך ריינקייט,
 זייט ער האָט חתונה-געהאַט פאַר מאַשען. פונקט אזוי ווי ער
 וואָלט זיך אָפגעוואַשן פון אַלע מיאוסע געפילן, וואָס איז ביי
 אים איבערגעבליבן פון זיין פריערדיג לעבן. און מאַשע, די יונגע
 אומשוילדיגע מאַשע, וועלכע ער האָט דערצויגן ביי זיך און מיט
 איר חתונה-געהאַט, מאַשע איז געווען ביי אים דער סימבאָל פון
 ריינקייט. ביי איר האָט ער זיך גערייניגט פון זיין גאַנצן מיאוסן
 און זינדיגן לעבן. נישט נאָר זי אַליין, איר צימער, אין וועלכן
 זי האָט געוואוינט, די זאַכן, וואָס זי האָט פאַרירט, די קליידער,
 וואָס זי האָט געטראָגן, — האָבן אין אים געוועקט אַ געפיל פון
 ריינקייט. די פאַרירונג מיט ריינקייט האָט אים אָנגעשטעקט, און
 ער איז געטריבן געוואָרן צו זויבערקייט — און געבענקט נאָך איר.
 און דאָס האָט אים אונטערטעניג געמאַכט, שוואַך געמאַכט און
 מענטשלעך געמאַכט...
 נאָר מאַשע האָט זיך אויך צו עפעס אָנגערירט — און די
 פאָלגן זענען געווען גאַנץ אַנדערע...

2

מאַשעס מעטאַמאָרפּאָזע

יעדע פאַרירונג און מיט געוואַלט געבראַכטע צערטלעכקייט
 האָט צוערשט אַרויסגערופן ביי איר עקל און דערנאָך גלייכ-
 גילטיגקייט.
 זי האָט געטון, וואָס מען פאַרלאַנגט פון איר, ווייל עס
 האָט זיך איר געדאַכט, אַז יוען זי איז געגאַנגען צום אָנקל
 און באַשטאַנען חתונה צו האָבן מיט אים איז זי איינגעגאַנגען
 אויף אַלעס. און זי האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ קרבן. איז אין
 אָנהייב פון איר חתונה געלעגן אַ שטילע ליידנדע שיינ אויף
 איר — די שיינ פון אַ קרבן, וואָס האָט זי איידל און שיינ

געמאַכט, האָט דער אַנקל איינציגווייז די הייליגע שיין אויף איר פאָדשוועכט, אויסגעלאָשן.

ער האָט אויפגעוועקט אין איר אַ רייך, אָבער דר. גאַלד-שטיינס עלעקטרישע מאַשינען, וועלכע האָבן געוואַרימט און אויפגעפרישט אַנקל מאָמעסעס איינגעשלאָפן בלוט, – וואָס דער אַנקל האָט גענומען אין געהיים) – זענען נישט בפּוח געווען יונג צו מאַכן דעם אַנקל. האָט ער געוועקט זי פון איר מיידלשן חלום און איז נישט אימשטאַנד געווען צו שאַפן פאַר איר אַן אַנדערן, אַ וואָרן חלום... זי איז געווען ווי אַ געבעטענע פֿליה צו דער חתונה – און קיין חתן איז נישט געווען... ווי אַ יונגער פרישער שפּראַצלינג, איבער וועלכן מען פאַרדעקט אַ גלעזערנע באַנע, מען פיטערט די ערד פון שפּראַצלינג, מען וואַרימט די וואַרצלען, אָבער די צווייגן איינגעצוימט אין אַ גלאָז...

מיט יעדער באַרירונג אירער, מיט יעדער צערטלעכקייט, האָט זי אים איידעלער און שענער געמאַכט, האָט זי אין אים איינגעפלאַנצט נייע בענקענישן צום לעבן, און זי אַליין איז העסלעכער און גראָבער געוואָרן. ווי אַ פרעה אַ נאַקעטער, וואָס באַדט זיך ביינאַכט אין קינדער-בלוט, האָט זיך דער אַנקל בייטאַג אַרומגעדרייט אַ גוטער, אַ שיינענדער און אַ שמייכלנדער, בעסער צו גאַט און צו לייט. זיין האַרץ, גענערט מיט קינדער-בלוט, וואָס ער האָט געטרונקען ביינאַכט, איז ווייכער געוואָרן, פילנדער און מענטשלעכער... אַזוי האָט מאַשע געקאַרמעט יעדע נאַכט מיט איר מיידלשער אומשולד און איידעלער יונגקייט טראָפּנווייז אַ פרעמדן אַלטן פאַרדאַרטן דאָרן. דער דאָרן האָט אַנגעהויבן צו בליען, און אַליין איז זי געוואָרן פאַרטריקנט...

די ערשטע צייט האָט זי זיך געשעמט. זי האָט געמיינט, אַז אַלע ווייסן, אַז אַלע זעען אירע מיידלשע פאַרבאָרגענישן, וואָס דער אַנקל האָט אַנטפלעקט, און עס ליגט נאַקעט אָפן פאַר דער גאַנצער וועלט – האָט זי זיך באַהאַלטן אויף גאַנצע טעג אין שטוב, אַפּגעשלאָסן זיך פון מענטשן, געשעמט זיך צו קוקן אין שפיגל אַריין, איר אייגן פנים צו זען, איר אייגענע שוועסטער צו זען.

דערנאך האָט זי אַרומגענומען אַ בענקעניש נאָך אירע מיידלשע יאָרן. זי האָט זיך לייב-געהאַט אָנצוטון ווי אַ מיידל, אַזוי ווי ווען זי איז נאָך געווען אין שול, און דערמאָנען זיך יעדע קלייניגקייט, וואָס עס האָט פאַסירט מיט איר, ווען זי איז נאָך געווען אַ מיידל. די געשפרעכען מיט אירע חברטעס, דאָס שפּילן זיך מיט טשאַרלין, און דאָס אויסלאַכן אים – יעדע קלייניגקייט האָט אַרויסגערופן ביי איר אַזוי פיל אָנגענעמע דערינערונגען. זי פלעגט זיך איינשליסן אויף גאַנצע טעג, אַרויס-נעמען אירע שול-ביכער און שול-העפטן, וועלכע זי האָט באַ-האַלטן אַלס אָנדענקען, אַלטע בריוו, וואָס זי האָט אַמאָל געקראָגן פון חברטעס, געבורטס-טאָג-געשאַנקען, אָנדענקען און אַנדערע אומ-שולדיגע שפּילערייען, און דערמיט אויסגעפילט אירע פוסטע בענקענדיגע טעג.

אַפטמאָל האָט זי געקלערט וועגן טשאַרלין, און פרוברט זיך פאַרשטעלן אין איר פאַנטאַזיע, וואָס עס וואָלט געווען, ווען זי וואָלט נישט חתונה-געהאַט מיטן אָנקל. אַ גאַנץ אַנדער לעבן. זי האָט זיך געזען אַלס אַרבעטער-מיידל. זי איז אַ טענאַגראַפערין און אַרבעט אַכט שעה אַ טאָג אין אַן אָפיס און העלפט טשאַרלין, ער זאָל קאָנען ענדיגן „קאַלעדזש“. און יעדן פאַרנאַכט וואַרט ער זי אָפּ פאַרן אָפיס, און זיי גייען ביידע עסן אין אַ בילינג „לאַנטש-רום“, גייען צוזאַמען אויף אַ פאַרשטעלונג אָדער אויף אַ פאַרלעזונג אָדער צוזאַמען אין ביבליאָטעק אַריין. אַפטמאָל, ווען זי וויל זיך עפעס קויפן, טרעפן זיי זיך שבת נאָכמיטאָג פאַר דער טיר פון אַ גרויסן מאַגאַזין. זי האָט אָפגענומען דעם קאַנווערט מיטן געהאַלט, קלייבן זיי אויס אַ קאָסטיום פאַר איר, טשאַרלי מוז זאָגן, אויב עס געפעלט אים, און זי טוט גלייך דעם קאָסטיום אָן און טשאַרלי דעם נייעם קראַואַט און זיי גייען צוזאַמען אויף אַ „מאַטינע“...

דערנאָך איז איר דאָס לעבן לאַנגווייליג געוואָרן. בייטאָג, ווען דער אָנקל איז נישט געווען, האָט זי געקאָנט אויספילן אירע טעג מיט חלומות – אין די אָונטן איז איר לאַנגווייליג געווען. עס האָבן איר דערעסן די פאַרצעלייענע הינט און קען

און דאָס נאַרישע געשליפענע גלאָז, וואָס האָט געפינקלט פון אַלע ווינקלען און וואָס איז שטום געווען, האָט גאַרנישט גע- קאַנט זאָגן, און איז אַלע טאָג ענלעך געווען, און קיינמאָל זיך נישט געענדערט. אַלע אָונט דיזעלבע צימערן, דיזעלבע לאַמפּן און דער „אָנקל“, דאָסזעלבע שמייכלען מיטן זעלבן „מאַשאַ די ער, דאַרלינג“. די לאַנגווייליגקייט מיט דעם אַלטן אָנקל איז געווען נישט צו דערטראַגן. זי האָט געקראַגן קאַפּ-שמערצן יעדן אָונט פאַר לאַנגווייליגקייט, ווי מען קריגט פון אַ שלעכטן ריח... יעדן אָונט דאָסזעלבע: דאָס נאַרישע עסן, צו וואָס און צו ווען – טיילמאָל קינאַ, אַפטמאָל דיזעלבע אָן פרייד און אָן לוסט טאַטע-מאַמע, וואָס פייניגן זי מיט איבערטריבענער גוטסקייט און אונטערטעניגקייט. די מאַמע טרייבט פאַליטיק וועגן די אָנ- געשטעלטע אין געשעפט און וועגן די לאַנדסלייט אין דער משפּחה, און דער אָנקל זאָגט גראַבע וויצן מיטן טאַטן. און דאָן די פאַרשעמטע און שמאַכטנדע נעכט, פאַרשעמט דורך מיט רפואות געטריבענעם רייך און באַליידיגט דורך אָן-פּוהותריגער תּאוּוה – ווי זי איז געוואָרן דערוואַרימט מיט די אָן-ביינערדיגע שטראַלן פון אַ פּראַסט שטיק גלאָז, און זי איז געווען ווי אַ יונגער שטאַרקער אַקס, וואָס ווערט געפיטערט מיט פאַפּירענעם גראַז... אַפטמאָל איז אַריינגעקומען אין די אָונטן סעם. שוין לאַנג האָט ער זי פאַרפּאָלגט מיט זיינע שטום-רעדנדיגע בליקן. און אַז דאָס לעבן איז איר געוואָרן לאַנגווייליג, האָט זי זיך אָנגעהויבן צוצוקוקן צו די שטום שנאָרנדיגע בליקן. דאָס פנים איז געווען דאָסזעלבע, ווי דעם אָנקל'ס, נאָר יינגער און קרעפטיגער, די נאָזלעכער האָבן נאָך געציטערט, און די אונטערשטע ליפּ האָט געציטערט פאַר שטאַרקייט און פרישקייט. געווען איז ער, דער אָנקל – נאָר יינגער און ברוטאַלער, און גערעדט אַ סך און גע- לאַכט אַ סך אין די אָונטן, און האָט געוויזן זיינע שטאַרקע ווייסע ציין, וואָס האָבן אַרויסגעקוט פון די נאַקעטע ליפּן. און האָט זי זיך אַפטמאָל געוואַלט פאַרגעסן, האָט זי זיך פאַרגעשטעלט דעם יינגערן און ברוטאַלערן אָנקל...

סעם האָט אייסגעפירט דעם קוויזן מאַנעסעס עצה: „מאַך

דיך צו צו דעם יונגן ווייבל; וואָס דו האָסט נישט געקאָנט דער-
 גרייכן ביים אַלטן, וועסטו דערגרייכן דורך איר...“ און ווי ער
 האָט נאָר געהאַט אַ געלעגנהייט, האָט ער איר אַרויסגעוויזן
 אויפּמערקזאַמקייט. צוערשט אויס איבערגערעכנטקייט פאַר די
 ביזנעס. נאָר אַז ער האָט זיך אָנגעהויבן צוצוקוקן צו איר, צו
 איר שטיילקייט און צו איר ליידנדן שווייגן, האָט עס ביי אים
 עפעס גערירט. ער האָט זיך פאַרליבט אין איר, און צוליב איר
 אָפּגעלאָזט דעם שידוך, וואָס ער האָט געטון אויך פאַר אַ ביז-
 נעס-קאַריערע. דאָס געפיל צו איר האָט אים דיקטירט, ווי זיך
 צו האַלטן. ער האָט געשוויגן, נישט געוואָגט מיט קיין וואָרט
 אָדער מיט קיין באַוועגונג צו באַליידיגן זי אָדער געבן אָנצו-
 הערן פון זיינע געפילן. ער איז אָפּטמאָל געווען מיט איר אַליין,
 זי אָפּט אַהיימגעפירט פון געשעפט, פאַרבראַכט מיט איר אין
 די אַוונטן, ווען דער אָנקל איז געווען. פאַרנומען מיט זיינע
 זיצונגען אין פאַרשידענע חברות. ער האָט איר פאַרטרויט זיינע
 פּלענער און עצות, געפּרעגט ביי איר וועגן זיין שידוך. דאָס
 האָט זי גענטער געמאַכט צו אים. און סעם איז איר געוואָרן
 אַן אמתער, איבערגעגעבענער פריינט. זיין געפיל צו איר איז
 אזוי שטאַרק געוואָרן, אַז דער יונג איז גרייט געווען אַלצדינג
 צו טון פאַר איר. ער האָט צוליב איר אָנגעהויבן זיך אַנדערש
 אויפצופירן, אָנשטענדיגער און שענער. ער האָט זיך פאַר איר
 געוואָלט אויספיינען און נישט געוואוסט מיט וואָס, האָט ער אָנ-
 געהויבן צו גיין אין אַ דייטשן טעמפל דאַוונען, געמיינט, ער
 וועט דערמיט מאַשען געפּעלן. געלערנט זיך ענגליש שרייבן,
 און אַפילו גענומען ביכער צום לעזן. אין זיין קליידן זיך האָט
 ער זיך אויך געענדערט. און צו איר האָט ער אַרויסגעוויזן
 אַ שטיילע, איבערגעגעבענע געטריישאַפט, און די געטריישאַפט האָט
 אים איידעלער און שענער געמאַכט...

3

ווען אַ מענטש ווערט געבוירן

אין הויז איז געווען שטיל. די דינסטן זענען געגאַנגען אויף די שפיץ פינגער, ווי אַ טויטער וואָלט געווען אין שטוב; נאָר פון אַ ווייט-ווייט צימער, וואָס איז געלעגן אין אַ ווינקל פון הויז, האָט זיך געהערט אַ באַוועגונג, אַ פאַרשטיקטע באַ-וועגונג. אַ טיר האָט זיך אויפגעמאַכט און צוגעמאַכט. אַ פלי האָט געקלימפערט. אַן ערנסטער באַפעל אין אַ שטילן טאָן, און טריט, טריט אויף די פינגער.

אין זאָל, וועלכער איז געווען זעלטן באַנוצט, און וואו די קאַלטיקייט פון אומבאַוואוינטקייט האָט אומהיימלעך געמאַכט, האָט זיך דער אַנקל אַרומגעדרייט, געביסן זיך די נעגל פון אומגעדולדיגקייט, און דאָס פנים איז בלייבן געווען און אויסגע-מאַטערט פון אַ פאַר נעכט נישט שלאָפן. זיינע אויגן האָבן גע-שטראַלט פאַר שרעק און האַפענונג. ער האָט געביסן די פינגער און געמורמלט פאַר זיך:

— טאַטע, מאַמע — גאָט — העלף מיר. — איך וועל אַלץ טון, אַלץ, אַלץ, אַלץ. — נאָר העלף מיר — לאָז זי נישט פייניגן, טאַטע — לאָז זי נישט, עס איז דאָך אַ רחמנות — אוי-אוי-אוי.

אין צווייטן צימער האָבן זיך געהערט טריט און עס איז ווער דורכגעלאָפן, דער אַנקל איז אַרויס.

— וואָס הערט מען, שוויגער? — וואָס?
— גאָט העלפט אונז, משה, גאָט העלפט אונז — שווייג, דער

דאָקטאָר איז דאָרטן.

— אוי, גאָט, האָב רחמנות! — טאַטע, מאַמע, איינציגער, אין איין מינוט איז דורכגעגאַנגען זיין לעבן פאַר אים. ער האָט זיך דערמאָנט אַלצדינג, וואָס ער האָט געטון, און עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז עס שטייט ווער הינטער אים און לאָזט אים נישט צוקומען צו אַ תכלית אין לעבן. לאָזט אים נישט ווערן דאָס, וואָס ער וויל. ערשט איצט זעט ער דאָס, ער האָט נישט געוואוסט דערפון.

ער האָט געבענקט נאָך אַ בעסערן לעבן דורך דער גאַנצער צייט, וואָס ער האָט זיך געשטעלט אויף די פיס, נאָר עס האָט ווער נישט צוגעלאָזט דאָס לעבן, אין איצט, אַז ער האָט עס שוין געפונען, אַז ער איז שוין אין דעם נייעם לעבן — און עס באַדאַרף קומען דאָס, וואָס ער האָט אַזוי געהאַפט דערויף, אַז עס וועט קומען — אַ קינד פון אים; זיין אייגן קינד פון ריינקייט, מיט וועלכן ער וועט זיך נישט דאַרפן באַהאַלטן; זיין אייגענער איך — אַ נייער און אַ יונגער — זיין אייגענער איך וועט נאָך אַמאָל געבוירן ווערן, וואָס וועט געבן אַ טעם און אַן אינהאַלט צו זיין גאַנצן לעבן; איצט, אַז עס קומט די מינוט, האָט ער מורא, אַז עמעצער וועט נישט לאָזן — עס וועט געשען אַן אומגליק.

— ניין, טאַטע אין הימל — וועסט מיר מוחל זיין — איך וועל אַלץ טון. גאַנץ אנדערש, גאַנץ אנדערש לעבן — לאָז מיר, טאַטע אין הימל, לאָז מיר — העלף מיר, העלף מיר!

מיט יעדער שעה, וואָס עס האָט לענגער געדויערט מאַשעס האָבן — איז אים אַלץ קלערער געוואָרן, וואָס מאַשע און דאָס נייגעבוירענע באַדייטן פאַר אים. ער האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז נישט אַ פרעמד לעבן, נאָר זיין אייגן לעבן ווערט דאָרט אונטער די פאַרמאַכטע טירן געבוירן אָדער געטויט. זיין ווייט לעבן אין דער פאַרגאַנגענהייט און זיין ווייט, ווייט לעבן אין דער צוקונפט — אַלץ וואָס קומט נאָך אים, ליגט אין מאַשעס שוים — און דאָרט ווערט עס איצט באַשאַפן אָדער געטויט. מיט יעדער שעה, וואָס האָט לענגער געדויערט, אַלץ געלויטערטער איז ער געוואָרן, דער שווערער אַנקל, גערייניגט פון זיין זינדיג לעבן, און געאיידילט אין בענקשאַפט נאָך ריינקייט. אין מאַשעס קרעכצן האָט ער געהערט די שטים פון זיין אייגענער נשמה, וואָס לויטערט זיך איצט אין פיין. עס זענען זיס געווען די ווייטאָגן, די קרעכצן, וואָס האָבן אים געשמיסן. ער האָט זיך דערמאַנט זיינע קינדער-יאָרן. זיין מאַמעס אויסגעמאַטערט געזיכט האָט ער געזען פאַר זיך שבת פאַרנאַכט. אַלצדינג אַרום אים איז געווען ווי אַמאָל שבת פאַרנאַכט. ניין, ווי ערב יום-פפור, אַמאָל, אַמאָל — אין דער אַלטער היים, ווען ער איז נאָך אַ קינד

געווען, ער געדענקט עס נאָך, - די גרויסע יאָר-צייט-ליכט אין אַ מעשענעם ראָנדעל אין זאַמד שטייען אויפן ווייס-געדעקטן טיש, און די מאַמע אין אַ ווייסן הויב בענטשט ליכט און וויינט - און ער אין אַ נייער קאַפּאַטע, וואָס די מאַמע האָט אים געלאָזט מאַכן - שטייט אין אַ ווינקל פון שטוב מיטן גרויסן מחזור אין האַנט - און שעמט זיך פאַר דער מאַמעס ווייסן הויב און פאַר דער מאַמעס טרערן - ער האָט היינט מערן געריסן אויפן פעלד, און עפּל געגנבעט - ערב-יום-כּפור עפּל געגנבעט פון אַ שטעל אַראָפּ, און די מאַמע בענטשט די גרויסע יום-כּפור-ליכט.

דאָסעלבע געפיל האָט ער אויך איצט געהאַט - מאַשעס ריינקייט, אירע קרעכצן און פּיין - און ער - ער האָט עפּל געגנבעט...

נאָר טרייט הערן זיך, אַ רעש הינטער דער טיר - ער כאַפט זיך אויף - לויפט-צרויס - דאָקטאָר גאַלדשטיין אין ווייסן פאַרטוך מיט אויפגעשאַרטע אַרבּל פאַרויס, די שוויגער הינטער אים.

- מזל-טוב, משה! - מזל-טוב - אַ יינגל, אַ יינגל!

- דאָקטאָר, יאָ? דאָקטאָר...

- יעס, יעס - מר. מעלניק, - מזל-טוב; אַרץ איז אַלל-רייט.

זי איז אַלל-רייט.

- דאָקטאָר, טייערער, - און שפּרינגט ווי אַ יינגל איבער

די טרעפּ.

- איין מינוט, מר. מעלניק, לאָזט זי אַליין - מירן באַלד

אַריינלאָזן.

- דאָקטאָר, טייערער! - איך וועל עס אייך קיינמאָל נישט

פאַרגעסן - קיינמאָל נישט - און וואָס מאַכט זי, און דאָס? ...

- זי איז אַלל-רייט, און בייבי איז אַלל-רייט, וואָס האָב

איך אייך געזאָגט, מר. מעלניק, איר געדענקט? - האָט דער

דאָקטאָר אים געקוקט אין די אויגן אַריין מיט אַ פרעך געלעכטערל.

- איך גיי טון פאַר אייך עפעס אַ זאָך, אַז די גאַנצע

שטאָט וועט מיט אייך קלינגען - איר וועט זען, דאָקטאָר.

- אַלל-רייט, מר. מעלניק! - מירן זען.

נאָר דער אָנקל האָט אים שוין נישט געהערט. ער איז

דורכגעלעבן דעם זאל. אין עס-צימער איז אים געפאלן אויפן האלד אהרן מעלניק מיט געוויין און קושן. א האלב טויז מומעס, פעטערס, משפחה און לאַנדסלייט האָבן אים אַרומגערינגלט מיט פרייד און געשריגן: „מזל-טוב! מזל-טוב, אַ יינגל!“ — ער האָט זיך קוים אַרויסגערופן פון זיי און איז אַרויף מיט לייכטע, איינגעהאַלטענע טריט צו די שלאָף-צימערס. הינטער מאַשעס טיר האָט ער געפונען סעמען. דער יונג איז געשטאַנען הינטער דער טיר — אַ בלייכער, און די טרערן זענען אים גערונען איבערן פנים.

— סעם, דאָס ביסטו, סעם, מיין זון, איך בין גליקלעך, דיין אַנקל איז גליקלעך.

סעם האָט אים נישט געענטפערט, סעם האָט אים נישט אַנגעקוקט, ער איז אַלץ געשטאַנען אויף איין אָרט, געציטערט. די נאָז-לעכער האָבן שאַרף געשלונגען די לופט. די לייפן פאַרביסן ביז — און די טרערן זענען גערונען איבער די באַקן.

דער אַנקל האָט לייכט אַנגענומען ביי דער קליאַמקע פון דער טיר און געוואָלט זי עפענען. די טיר איז אָבער געווען פאַרשלאָסן.

— גיי נישט אַריין, אַנקל, גיי נישט, זי איז מיד, זי שלאָפט, אַנקל, זי שלאָפט, — האָט אים סעם צוריקגעהאַלטן.

— סעם, מיין טייערער — איך בין גליקלעך, איך בין דער גליקלעכסטער מענטש אין דער וועלט. איך גיי אַלעמען גליקלעך מאַכן. סעם, איך ווייס, וואָס דו ביסט פאַר מיר, איך וועל דיך מאַכן פאַר מיין שותף, סעם — איך לייב דיך ווי אַ פאָטער. — און ער איז אים געפאלן אויפן האלד און געקושט אים.

די טיר האָט זיך שטיל געעפנט, און די שוויגער איז אַרויסגעקומען.

— שוויגער, וואָס מאַכט זי ?
 — ש-ש — זי שלאָפט, זי איז מיד.
 — איך וויל עס זען, איין אויגנבליק נאָר...
 די מוטער האָט פאַמעלעך אויפגעעפנט די טיר, און דער אַנקל איז אַריין אויף די שפיץ פינגער.
 ער איז געבליבן שטיין ביי דער טיר. פון בעט האָט

מאָשע אַרויסגעשיינט אַ בלייכע און אַ מידע, דער אָנקל האָט גע-
קוקט אויף איר און נישט געוואָגט צו איר צוגיין, ווי דאָרט
וואָלט געלעגן זיין הייליגטום. מאָשע האָט אים נישט אָנגעקוקט,
אירע אויגן זענען שטאַר געווען און שטום און געקוקט אויף איין
אָרט. דער אָנקל האָט געציטערט און איז געגאַנגען מיט
פאַמעלעכדיגע טריט – נענטער-צו צום בעט – אַראָפּגעבויגן זיך
און געקוקט די זיידענע קאָלדערע, מיט וועלכער מאָשע איז געווען
צוגעדעקט:

– מאָשע – מיין, מיין – מיין מאָמע. – אויף מאָשעס בלייכע
באַקן האָט אַרויסגעשלאָגן אַ רויטלעכקייט, ווי זי וואָלט אַ קליין
קינד געווען און זי וואָלט זיך פאַרשעמט.

נעבן מאָשעס בעט איז שוין געשטאַנען דער נייער קינדער-
וואָג, די מוטער האָט אויפגעדעקט דאָס זיידענע געדעקס, און
דער אָנקל האָט דערזען עפעס רויטעס, צעהיצטעס און אומ-
פאַרמדיגעס. ער האָט זיך אַראָפּגעוואָרפן אויף דער ערד, איינגע-
גראָבן זיין פנים אין דעם נייעם געבוירענעם געלעגער און
געוויינט.

סעם, וועלכער איז געשטאַנען ביי דער אָפּענער טיר, איז
דערנאָך צוגעגאַנגען מיט שטילע טריט און געשטעלט זיך איבער
דעם אָנקלס קאָפּ און אויך אַריינגעקוקט אין וויגעלע אַריין...
מאָשע האָט געצויגן די זיידענע דעק איבער איר קאָפּ און
פאַרשטעלט זיך דאָס פנים...

4

ווען אַ מוטער טוט איר דינסט

עס איז געווען אַ שיינער זומער-טאָג. דאָס גרויסע שלאָף-
צימער אין אָנקל מאָזעס' וואוינונג איז געווען באַגאַסן מיט
צעבערס ליכט, וועלכע האָבן אַריינגעדורנגען פון די צוויי גרויסע
פענסטער, וואָס זענען אַרויסגעגאַנגען אין אַ ברייטע גאַס אַריין.
מאָשע, אַ יונגע און שטאַרקע מאָמע, האָט געבאָדן איר נאַקעט

פינף-מאָנאַטנדיג קינד אין אַ בעקן מיט לעבלעך וואָסער. דאָס קינד איז געווען געהילט אין ווייס-באַטיסטענע ליילעכלעך, און עס זאָל זיך נישט פאַרקילן. דאָס קינד האָט באַוואויגן דאָס וואָסער מיט זיינע שווערפעלטיגע באַוועגונגען און עס האָט גע-שריגן, פאַרקנייטשנדיג די אויגן ווי אַן אַלטער ייד. מאַשע האָט זיך געפריידט און געשפילט זיך מיטן קינד, וואָסנדיג עס און גיסנדיג וואָסער אויף דעם קינדס קערפערל. אַרום איז געווען אָנגעוואָרפן ווייסע וועש, ליילעכער, האַנטיכער, און אַלצדינג אין שטוב האָט געשמעקט מיט ריינקייט און מיט מוטערלעכקייט. זי האָט דאָס קינד אַרויסגענומען פון שיסל, פלינק עס איינגעהילט אין געמאַנגלטע פרישע ליילעכלעך און עס געטוליעט צו איר האַרץ, איינגעשטילט דאָס קינד, וועלכעס האָט נישט אויפגעהערט צו פאַרטומלעך די שטוב מיט זיין שאַרף-שיינדנדיגן קוויטשען. מאַשע האָט געלאַכט און געפריידט זיך, ווייל זי האָט געוואוסט, פאַרוואָס דאָס קינד שרייט, און שפילנדיג זיך מיטן קינד, האָט זי צו אים געלאַכט:

— דו פרעסער איינער, איך ווייס וואָס דו ווילסט, איך ווייס.

זי האָט פלינק באַפרייט איר יונגע קערנדיגע ברוסט פון איר קאָפּטענדל, אָבער זי האָט נישט באַלד אַריינגעגעבן איר ברוסט אין דעם זוכנדיגן קינדישן מיילעכל, נאָר האָט זיך גערייצט מיטן קינד, ווי איין קינד מיטן אַנדערן, אָנגענומען איר ברוסט מיט צוויי פינגער און אַרויסגעשפריצט אַ פאַר טראָפן מילך פון די ברוסט-וואָרצלען אויפן קינדס מיילעכל, האָט דאָס קינד עס אָפּגעלעקט און ווייטער געשריגן.

— דו פרעסער איינער, — האָט מאַשע געלאַכט, ווען זי האָט געזען, ווי דאָס קינד שטרעקט-אויס זיין מיילעכל נאָך די טראָפּס און זוכט, ווי אַ שטום חיהלע, די קוואַלן, הורך וועלכע גאָט שיקט אים זיין דערנערונג.

אַ מינוט האָט זי געלאָזט דאָס קינד זוכן. נאָכשפירנדיג נאָך דעם געשמאַק פון דער מילך, האָט דאָס קינד געפונען דעם קוואַל און איינגענאַרעט זיין פנימל אין מאַשעס שטאַרקער יונ-

גער ברוסט, און גענאָגט פון אירע קוואַלן מיט דעם גאַנצן קינד-
דערשן פּוּח, וואָס איז געווען אין דעם פּרישן מאַרד פון זיינע
יונגע ביינדעלעך. און איבער דער מוטער איז געקומען אַ דער-
לייכטערונג, ווי עס וואָלט זי ווער געקושט אומבאַוואוסט אין
שלאָף, און אַ ציטערדיגער ווינט פון קינדיש-מוטערלעכער צערט-
לעכקייט איז דורכגעגאַנגען דורך אירע ביינער...

יעדעס מאָל, ווען מאַשע האָט געוויגן דאָס קינד, זענען
איר געקומען מאַדנע געדאַנקען אין קאָפּ, און עפעס אַן אומ-
באַוואוסטער ווייטאָג האָט זי גענאָגט. אַ ווייטאָג און בענקשאַפט.
זי האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז זי האָט נאָכנישט חתונה-געהאַט,
אַז זי האָט אַ קינד און נישט קיין מאַן... און זי האָט געבענקט
נאָך אַ מאַן, וואָס זאָל קומען און זי גלעטן אין דער שטייל
איבערן קאָפּ, ווען זי זיצט און שטיילט-איין איר קינד. און דער
מאַן זאָל זיין דער ריכטיגער און איינציגער פאָטער פון איר
קינד. די פאַרבינדונג צווישן איר און איר מאַן זאָל זיין אַ געטרייע
און אַ טיפע, ווי ביי יעדן יונגן פאַרפאַלק—איר קינד זאָל האָבן
אַן אמתן פאָטער. און יעדעס מאָל, ווען עס זענען געקומען די
געדאַנקען צו איר, האָט אַ טיפער און אַ באַהאַלטענער ווייטאָג
זי געפייניגט און פאַרשעמט זי, און זי האָט זיך געהאַלטן, אַז
זי איז אַ פאַרשאַלטענע אויף אייביג. קיינמאָל נישט—וועט זי
נישט קאָנען געבן איר קינד אַ פאָטער...

זי האָט מקנא געווען יעדן ווייבל, וועלכע האָט אַ מאַן.
אַפטמאָל האָט זי באַמערקט פאַרנדיג אין דער הויך-באַן שבת
אין אָוונט, ווי עס זיצט אַ יונגער טאַטע און האַלט אַ קינד אויף
די הענט, און נעבן אים זיין ווייבל. זיי פאַרן געוויס צו שווער
און שוויגער, האָט זי זיך געטראַכט, און מקנא געווען דעם
אויסגעהאַרעוועטן מידן ווייבל איר מאַן. ניין, נישט וואָס זי האָט
אַ מאַן, נאָר וואָס זי האָט אַן איינציגן און ריכטיגן פאָטער פאַר
איר קינד... און אַ בענקשאַפט האָט זי אַרומגענומען צו אַ געטריי
און ריין לעבן, וואָס האָט אַ באַשטאַנד, אַ שטאַרקן וואָרצל
אונטער זיך.

זי האָט נישט געהאַט קיין מאַן, נאָר אַ קינד, און דעם

קינד האָט זי אַוועקגעגעבן איר מוטערלעכע און ווייבלעכע צערטלעכקייט. מיט דעם קינד האָט זי געפילט ווידער צוריק יענע אומבאַוואוסטע זויערקייט, אין וועלכער זי האָט געלעבט, ווען זי איז געווען אַ מיידל. מיט דעם קינד האָט זי זיך צו-ריק געפונען.

האָט זי נאָר פאַרבראַכט מיט איר קינד, קיינעם נישט געוואָלט זען, נישט אַרויסגעגאַנגען פון הויז, נישט געלעבט מיט עפעס אַנדערש, נאָר פאַרבאָרגן זיך אינם שלאַף-צימער, ווי אַ פוהן אין זיין טעמפל, און פאַרבראַכט מיטן קינד. זי האָט עס געבאָדן, געוואָשן, איבערגעטון, און ביים קינד האָט זי זיך געפילט געראַטעוועט...

די טיר פון שלאַף-צימער האָט זיך אין דער שטיל גע-עפנט. מאַשע האָט נישט באַמערקט, ווי דער אַנקל איז אַריינגעקומען אויף די שפיץ פינגער. ער האָט פונדערווייטנס גע-זען, ווי מאַשע שטילט-איין דאָס קינד, און אַ מינוט האָט ער זיך אָפגעשטעלט ביי דער טיר, ווי ער וואָלט באַטראַכט זיין הייליגטום. אַ צייטערדיג געפיל האָט אים אַרומגענומען יעדעס מאָל, ווען ער האָט געזען, ווי מאַשע זויגט דאָס קינד, און ער איז מיט שטייע טריט און איינגעהאַלטענער פרייד צוגעגאַנגען צו מאַשען און געגלעט זי איבערן קאַפּ.

מאַשע האָט אויפגעצייטערט, ווי עס וואָלט זי ווער אויפ-געוועקט פון אַ שווערן שלאַף:

— ווער איז דאָס? — האָט מאַשע אויסגערופן מיט שרעק.
— דאָס בין איך. וואָס דערשרעקסטו זיך? יעדעס מאָל,
ווען איך קום-אַריין צום קינד, דערשרעקסטו זיך. אין אַמעריקע
זענען נישטאָ קיין גנבים, מיין קינד.

— קום נישט אַריין, ווען איך זויג דאָס קינד, איך בעני
דיך, דו דערשרעקסט מיך.

— פאַרוואָס? — שמייכלט דער אַנקל. — איך האָב ליב צו זען,
ווי דו זויגסט דאָס קינד.

— און איך וויל נישט, אָז דו זאָלסט אַרײַנקומען. איך בעט דײַך, טו עס פאַר מיר.

— אָבער פאַרוואָס? דו ביסט אַ נאַריש מיידל — אַזוי ווי מיין קינד. איר ביידע זענט מײנע צוויי קלײנע קינדער, — נעמט זי דער אָנקל אַרום מיטן קינד צוזאַמען און טאַנצט פאַר פרייד. מאַשע איז טרויעריג געוואָרן און שטיל, און שטילע טרערן האָבן פלוצים אָנגעהויבן צו רינען פון אירע אויגן איבער איר געזיכט און זענען געפאלן אויף איר נאַקעטע ברוסט. — וואָס איז דיר? פאַרוואָס ווינסטו שטענדיג, אָז איך קום-אַרײַן? וואָס האָב איך דיר געטון? פאַרוואָס לאָזסטו מיר נישט קיין נחת האָבן פון מיין פרייד, וואָס גאָט האָט מיר געשאַנקען. איך האָב דאָך קיינמאָל קיין פרייד נישט געהאַט אין מיין גאַנצן לעבן. נאָר איצט, אויף דער עלטער, — דײַך און מיין קלײַן, קלײַן ריין קינד — מײנס — מיין אײגנס. און פאַרוואָס ווינסטו? פאַרוואָס פרייסטו זיך נישט מיט ׀מיר, — מאַשע-לעבן — מיין גרויס, גרויס גליק?

מאַשע האָט אויפגעהויבן אירע אויגן און האָט אים אָנגעקוקט. אירע אויגן זענען פול געווען מיט טרערן — און דער גרויסער ווייס-אַפּל האָט זיך געוואַסערט — און זי האָט אים אָנגעקוקט מיט רחמנות אויף זיך און אויף אים, און געשוויגן, ווי זי וואָלט געווען אַ שטומע חיה, וואָס גאָט האָט איר נישט דעם לשון געשאַנקען, נאָר זי דריקט-אויס אירע געפילן אין בליק. — פאַרוואָס קוקסטו אויף מיר? פאַרוואָס רעדסטו נישט צו מיר? — זײט דו האָסט געהאַט דאָס קינד, רעדסטו נישט צו מיר פאַרוואָס — ביסטו דען נישט גליקלעך מיטן קינד? מאַשע טײערע, זאָג מיר.

— יאָ, יאָ, איך בין גליקלעך מיט מיין קינד — קיינעמס נישט, נאָר מיין — איך האָב גאַרנישט מער, נאָר דאָס קינד — איך בין גליקלעך, — און די טרערן האָבן גערונען פון אירע אויגן אַלץ געדיכטער.

— און פאַרוואָס ווינסטו ווידער? — פאַרוואָס ביסטו אַזוי טרויעריג, פאַרוואָס?

— איך ווייס נישט, מאַזעס, פאַרוואָס, איך ווייס נישט —
 לָאָז מיך אַליין — איך בעט דיך, לָאָז מיך אַליין מיט מיין קינד —
 קום נישט אַריין צו מיר, זע מיך נישט — לָאָז מיך אַליין.
 — אַ, טייערע — איך ווייס, דיין מאַמע האָט רעכט, דיין
 מאַמע זאָגט, אַז עס איז שטענדיג אַזוי מיט די יונגע מוטערס,
 ווען זיי זויגן די קינדער. דו ביסט נאָך אַליין אַ קליין קינד.
 איין קינד זויגט דאָס צווייטע — מיינע צוויי קליינע קינדער, —
 האָט דער אָנקל געלאַכט.

פון עס-צימער האָט זיך פּלוצלינג דערהערט אַ שטימע.
 מאַשע איז בלייב געוואָרן.
 — ווער איז דאָרט?

— סעם איז עס. — יעס, שטעל דיר פאַר, מאַשע, טשאַרלי
 דיין קוזין איז דאָך דער אַדוואָקאָט פון דער יוניאָן, ביי אים
 וועלן מיר דאָס באַדאַרפן רעגולירן דעם שטרייק מיט די לאַנדסלייט.
 דו ווייסט, אונזערע לאַנדסלייט שטרייקן דאָך — שוין די צווייטע
 וואָך, ווי זיי קומען נישט צו דער אַרבעט — דאָס האָט אַלץ דיין
 קוזין אָנגעמאַכט. איך האָב דיר שטענדיג געזאָגט, אַז ער איז
 אַ געפערלעכער מענטש — ער וועט אונז אָנמאַכן אַ סך צרות. —
 נאָ, זעסטו, דאָס האָט אונז אָן אייגענער, אַ לאַנדסמאַן, אַ משפּחה-
 מצאן אָפּגעטון.

— גיי-אַראָפּ, איך בעט דיך, גיי-אַראָפּ און רעד מיט זיי —
 לָאָז מיר אַליין, — האָט זיך מאַשע געבעטן ביים אָנקל און גענומען
 אַוועקלייגן דאָס איינגעשלאָפענע קינד פון איר ברוסט אין
 וויגעלע אַריין.

— נאָך איין מינוט. איך וויל נאָר זען אַביסעלע, ווי עס
 שלאָפט.

— שטיי, וועסט עס נאָך אויפוועקן.

— שוין, שוין, — און דער אָנקל איז אַרויס מיט שטילע

טריט.

מאַשע האָט פאַרשלאָסן די טיר נאָך אים.

נאָר באַלד האָט ווער געקלאַפט:

— שטיי. ווער איז דאָרט?

— עפן-אויף, מאַשע-לעבן, — רופט זיך אָפּ די מוטער, — וואָס פאַרשליסטו זיך? קיינער וועט דיך נישט צוגנבענען.
 — נו, וואָס זאָגסטו צו די שנאָרערס, הע, צו דער משפּחה. אויסגעהאַלטן דאָס פאַר אונזער פאַרהאַרעוועטן גראָשן. אַז עס האָט געדאַרפט אַ טאַכטער אויסצוגעבן, אָן אויסשטייער צו מאַכן, דאָס ווייב מיט די קינדער אַריבערצוברענגען קיין אַמעריקע — איז עס געקומען צום אָנקל. וואָס, ווען עס האָט באַדאַרפט עפעס — איז עס געקומען צו אונז. מיר האָבן עס געשטיצט, מיר האָבן עס אויסגעהאַלטן, און איצט שטרייקן זיי גאָר. נאָ דיר אַמעריקע. און ווער? דעם שנאָרערס זון, טשאַרלי — ער איז גאָר געוואָרן אַ גאַנצער פּאָלקאָוויק ביי דער יוניאָן. האָסט שוין געהערט אַזעלכעס?

— מאַמע, וואָס איז געשען?

— האָסט נישט געהערט? די לאַנדסלייט שטרייקן דאָך — זיי קומען נישט צו דער אַרבעט. און טשאַרלי איז זייער אָנפירער. נאָר אין דעם האָט ווידער ווער דעם קאַפּ אין דער אָפענער טיר אַריינגעשטעקט. און מאַמע און טאַכטער האָבן דערקענט סעמס בלייכן ענערגישן פנים מיט זיינע דערשאַקענע בעטנדיגע אויגן.

— מאַמע, פאַרמאָך די טיר, — האָט מאַשע אויסגערופן און

זי איז בלייך געוואָרן...

— וואוהין קריכן זיי די שנאָרערס, ווייניג איז זיי דאָס געשעפט, קריכן זיי נאָך אין די שלאָף-צימערן. — די מאַמע האָט פאַרקלאַפט די טיר פאַר סעמס פנים...

5

דער שטרייק פון די קוזמינער לאַנדסלייט

עס איז געשען אַ וואונדערלעכע זאַך — די לאַנדסלייט פון קוזמין, אָנקל מאָזעס' משפּחה, זענען אַרויס אין שטרייק. צוערשט האָט אָנקל מאָזעס נישט פאַרשטאַנען, וואָס איז גע-

שען. געזען, ווי די לאַנדסלייט הויבן זיך אויף אין מיטן טאָג
און לייגן-אָוועק די נאָדל און פאַרלאָזן דעם שאַפּ, האָט ער
געמיינט עפעס אָן אומגליק איז געשען.

— וואָס איז געשען? וואוהין גייט איר?

די לאַנדסלייט האָבן זיך אַרויסגעגנבעט פון שאַפּ, ווי
זיי וואַלטן באַגאַנגען אַ גנבה, אין געשמט זיך צו קוקן דעם
אַנקל אין די אויגן אַריין, איינציגווייז האָבן זיי זיך אַרויסגע-
שלייכט. האָט דער אַנקל אָפגעשטעלט שלמה דאָרפס-גייער,
אַ גוטן באַקאַנטן פון דערהיים:

— שלמה, וואוהין גייסטו?

— איך ווייס נישט. מ'האַט מיר געהייסן, גיי איך.

— וואָס בין איך, אַ פרעמדער? — האָט דער אַנקל געשריגן. —

ביי מיר שטרייכט מען? פאַר מיין גוטס, וואָס איך האָב אייך
אַראָפגעבראַכט קיין אַמעריקע, האַלט אייך אויס מיט ווייב
און קינדער. דאָס געשעפט איז דאָך נאָר צוליב אייך — שטרייכט
מען ביי מיר! גוט, גוט, איך וועל זיי שוין ווייזן שטרייכן.

די לאַנדסלייט האָבן גאַרנישט געענטפערט, פאַרלאָזט דעם
שאַפּ און צונויפגעקליבן זיך אין דער חברה „אנשי קוזמין“,
טאַקע אין דער שול, פון וועלכער דער אַנקל איז געווען
פרעזידענט.

לאַנג האָט געדויערט, ביז עס איז געלונגען דער יוניאָן
פון די שניידער צו אָרגאַניזירן אַנקל מאָזעסעס שאַפּ. אַזוי
לאַנג ווי דער אַנקל איז געווען דער „איבערוויינגסטער מענטש“,
איז עס טאַקע נישט געלונגען. די לאַנדסלייט האָבן דעם אַנקל
נישט געקאַנט מעיז-פנים זיין, זיי האָבן זיך נישט פאַרגעשטעלט,
ווי אַזוי זיי וועלן קאַנען דעם אַנקל שלעכטס טון. ער איז דאָך
אונזער „פרנסה-געבער“, האָבן זיי אויף אַלע טענות אָפגעגענט-
פערט. קוים איז סעם געוואָרן זייער באָס (זינט דער אַנקל האָט
חתונה-געהאַט), און סעם האָט זיי געלאָזט פילן זיין האַנט, איז
ביסלעכווייז געוואַקסן די אומצופרידנהייט צווישן די לאַנדסלייט
מיטן אַנקל. טשאַרלין און נאָך אייניגע פראַפעסיאָנעלע טוער פון
פאך איז ענדלעך געלונגען אין דער שטיל צו אָרגאַניזירן דעם

אַנקלס שאָפּ, אין געהיים פון איין לאַנדסמאַן צום אַנדערן, ביז דער שטרייק איז אויסגעבראַכן, אומגעריכט פאַרן אַנקל און אַלע זיינע באַהעלפערס.

אין אָנפאַנג איז קוזמין געווען זייער ענטוויאַסטיש צו קעמפן, אַז מען האָט געדאַרפט גיין „האַלטן וואַך“ פאַרן אַנקלס שאָפּ, האָבן זיך אַלע געריסן. אויסגעקליבן אָבער האָט מען שלמה'לע פּורמאַן, יאָסל דאַרפס-גייער, יידן סעדער-האַלטער און פישערס, יידן, וועלכע קאָנען געבן צוריק אַ קלאַפּ, ווען מען וועט דאַרפן. זיי האָבן גענומען ברויט און אָפּגעזאָדענע קאַר-טאָפליעס אין די קעשענעס און האָבן זיך אַוועקגעשטעלט אַ זייגער זעקס אינדערפרי פאַרן אַנקלס שאָפּ. געשטאַנען און געהיט.

טיילמאָל איז דער אַנקל אַרויס צו זיי און פרובירט מיט זיי רעדן:

— וואָס וועט זיין דער סוף פון שטיין?

— מיר ווייסן נישט, געהייסן שטיין, שטייען מיר, — האָבן די יידן אָפּגעענטפערט.

— אָבער וואָס ווילט איר? לאַזט מיך הערן, וואָס איר ווילט.

— מיר ווייסן גאַרנישט, טשאַרלי — אַלץ טשאַרלי... מיר זענען פּראַסטע סאָלדאַטן, געהייסן שטיין, שטייען מיר, — האָבן די יידן אָפּגעענטפערט מיט אַ זעלנערישן טאָן.

— וואָס, טשאַרלי האָט אייך געבראַכט קיין אַמעריקע?

טשאַרלי האָט אייך געגעבן אַרבעט? פרנסה געגעבן? אַ גאַנץ יאָר גייט איר אויך צו טשאַרלין?

— אַזוי געהייסן.

— וואָס שטייט דער אַנקל און טענהט זיך אויס מיט זיי? מיט וועמען איז דאָ צו רעדן? אַנקל, אַריין! — האָט סעם אים געצויגן ביים אַרב'ל מיט חוצפה, וואָס ער האָט געקראָגן צום אַנקל, זינט מאַשע האָט געבוירן דאָס קינד.

— לאַז מיר, איך וויל מיך מיט זיי דורכרעדן.

— אַנקל, — האָט סעם געשריגן, — איך וויל, אַז דער

אָנקל זאָל אַרײַן. מען דאַרף נישט רעדן מיט זיי, אויס משפּחה, אויס לאַנדסמאַן. איך לאָז נישט מער קיין משפּחה איבער דער שוועל אַרויף.

— אַלעס צו טשאַרלין. מיר ווייסן גאַרנישט, — האָבן די לאַנדסלייט אָפּגעענטפּערט.

און טשאַרלי איז געווען דער גאָט. טשאַרלי איז געקומען יעדן אָונט אין חברה „אנשי-קוזמין“ און גערעדט צו די לאַנדסלייט; טשאַרלי האָט געבראַכט אַנדערע רעדנער; טשאַרלי איז אַרומגעלאָפּן צו די צייטונגען; טשאַרלי האָט פון ערגעץ-וואו געליט געקראָגן; טשאַרלי איז געווען דער צווייטער משה, וואָס איז געקומען אויסלייזן די לאַנדסלייט פון אָנקל מאָזעס, פּרעה מלך מצרים.

אין דער חברה „שלחן-ערוך אנשי-קוזמין“ זענען געווען פאַרזאַמלט די שטרייקנדיגע לאַנדסלייט. קוזמין האָט גערוט, און עס האָט אויסגעזען, ווי חול-המועד אינדערהיים. נישט קיין שבת, נישט קיין יום-טוב — ס'איז אינדערוואַכנס, און מען אַרבעט נישט. און צו דעם איז קוזמין אזוי נישט געווען צוגעוואוינט. שוין אַכט טעג, ווי דער שטרייק האַלט-אָן. דער ערשטער ענטוויאָזום איז שוין פאַרשוואונדן, און קוזמין האָט שוין געפילט אַ בענק-שאַפט נאָכן שאַפּ. נאָך האָבן זיי נישט געפילט קיין הונגער, אַביסל האָט יעדער געהאַט אַליין אָפּגעשפּאַרט און באַהאַלטן פאַרן שטרייק, און אַביסל האָט די יוניאָן מיט מי צונויפגעשליעפט. נאָר קוזמין האָט נישט געקאַנט אַרומגיין ליידיג. דאָס „באַלמוטשען“ האָט זיי נישט געלאָזט רוען. דער „תכלית“ האָט געפיקט אין געהירן און גענאָגט דאָס האַרץ, ווי אַ שלעכטער וואָרעם.

— וואָס וועט זיין דער תכלית פון דעם באַלמוטשען? — האָט איינער אין דער שטייל געפרעגט דעם אַנדערן.

— און וואָס פאַר אַ תכלית האַסטו ביים אָנקל אין שאַפּ?

פאַרן טרוקענעם שטיקל ברויט — דאָס איז דער תכלית?

— מילא, מן-הסתם ווייסט מען דאָך, אַז קהל הייסט אזוי, —

קהל ווייסט, וואָס עס טוט.

נאָר קוזמין האָט נישט באַלמוטשעט. איינער האָט זיך

דערווייל אָנגעגרייט אַ שטיקל יענע וועלט און אַריינגעכאַפט אַ יום תהלים; אַן אַנדערער, וואָס האָט געקענט אַ ביסל לערנען – אַ פרק משניות; נאָר די פּראָסטע און די עס-האַרצים האָבן גע-כאַפט אַ קערטל ביי דער טיר פון שול, און די עלטערע האָבן געהאַט תרעומות: אין אַ מקום-קדוש! האָבן די יינגערע געטענהט: עס איז אַ „שטרייק-האַלל“.

קוזמין האָט זיך אַרומגעדרייט פּראַנק און פריי און האָט גאַרנישט געטון; קוזמין האָט דערווייל באַקענט זיך מיט זייערע ווייבער און קינדער, אויף וואָס זיי האָבן קיין צייט נישט געהאַט, ווען זיי האָבן געאַרבעט; קוזמין האָט דערווייל אַרומגעשפּאַצירט, אָפּגעגעבן זיך מיט הויז-זאַכן, צורעכט-געמאַכט די אייגענע קליידער, אָבער קוזמין איז נישט צופרידן געווען.

– געוואָלט, יוסף, וואָס ציט עס זיך אַזוי לאַנג? וואָס וועט

זיין דער תכלית?

און טשאַרליס „פּאָפּולאַריטעט“ ביי די קוזמינער לאַנדסלייט האָט אָנגעהויבן ביסלעכווייז צו פאַלן. וואָס לענגער עס האָט זיך געצויגן דער שטרייק און מען האָט קיין רעזולטאַטן נישט גע-זען, האָבן די קוזמינער לאַנדסלייט, ווי אַמאָל זייערע עלטערן אין דער מדבר, אָנגעהויבן צו „מורמלען“ אויף טשאַרליין:

– וואָס וועט זיין דער סוף? אַלטע יידן לאָזן זיך פירן

פון אַ יינגל; הע, שיין זעען מיר אויס.

סעם איז דערווייל אויך נישט געשלאָפּן. סעם האָט פאַררופן אַ משפּחה-ראַט, געשיקט נאָך דעם קוזמין מאַנעס, וועלכער איז אַ „דעמאָקראַט“, און זיך מיט אים אַן עצה געהאַלטן. מען האָט צונויפּגערופן די נאָענטע משפּחה, און זיי געשיקט אין געהיים צו די לאַנדסלייט אַהיים. צוערשט איז מען געגאַנגען צו די באַ-קאַנטע, וואָס מען קען פון דערהיים, וועלכע דער אַנקל האָט אַממערסטן טובות געטון, און געמאַכט מיט זיי אַ שמועס:

– וואָס זאָגט ער אייך צו, טשאַרלי? ער וועט פאַר אייך

אַ שאַפּ עפענען? נו, לאַמיר זען. וואָס ווייזט ער נישט, וואָס ער קאָן? וואָס לאָזט ער אייך הונגערן? אַז ער האָט אייך פון דער אַרבעט אַראָפּגענומען, פאַרוואָס גיט ער אייך נישט אַ לעבן צו

מאכן? ער עסט. ער נעמט שכירות פון דער יוניאן. פארוואס שטרייקט ער נישט? ער שטרייקט נישט, איך הייסט ער שטרייקן. און די לעצטע ווערטער האבן איבערצייגט. ס'האט נישט לאנג געדויערט, און סעמען מיטן קוזין מאנעס איז געלונגען צו געווינען א טייל פון די לאנדסלייט צו דער ארבעט. נישט דער הונגער, נישט די נויט האט דא געזיגט, נאר קוזמין האט נישט געקאנט באלמוטשען, איז נישט געוואוינט געווען ארומצוגיין ליידיג און האט געבענקט נאך דעם שאפ.

צומארגנס אינדערפרי, אז טשארלי איז אריינגעקומען אין דער חברה „שלחן-ערוך אנשי-קוזמין" האט ער געטראפן די חברה באלייגט מיט ווייבער פון די שטרייקנדע לאנדסלייט. קוים האבן זיי אים דערזען, זענען זיי צו אים צו, און חנה-רויזע, שלמה'לע דארפס-גייערס ווייב, האט זיך אוועקגעשטעלט אויסטענהן פאר אלעמען:

- ווער האט דיר געבעטן, איך בעט דיר, אז דו זאלסט זיך פאר אונז אָננעמען? אז דו האָסט צו טון מיטן אָנקל צוליב אַ שידוך, אַ פֿלע, וואָס ער האָט ביי דיר אוועקגענומען, - דארפן מיר לייזן דערפאר, אויסגיין מיט אונזערע קינדער פאר הונגער? וויפל האָסטו גענומען דערפאר?

- פארוואָס?

- אום דו זאלסט זיי, די אלטע נאראנים, פון וועג אראפפירן.
- גיין, דו פרעג אים בעסער, פארוואָס שטרייקט ער נישט?
אונז הייסט ער שטרייקן, פארוואָס שטרייקט ער נישט, - האָט אַ צווייטע יידענע געשריגן.

- פון וואָס זאל איך שטרייקן?

- פון דער יוניע פארוואָס שטרייקסטו נישט? פארוואָס

הייסטו אונז שטרייקן?

- אָבער איך האָב דאָך נישט צו וואָס צו שטרייקן, איך אַרבעט דאָך ביי קיינעם נישט. איך אַרבעט דאָך ביי מיר אליין. ביי וועמען זאל איך שטרייקן? - האָט טשאַרלי געלאַכט.

- דו הערסט, ער אליין שטרייקט נישט, אונז הייסט ער

שטרייקן.

— וואָס רעדט איר מיט אים? ווער איז ער אינגאָנצן, וואָס ער וואַנט זיך אַנטגעגנצושטעלן געגן דעם אַנקל? און מיר, אַלטע יידן, לאָזן זיך פאַרפירן פון אַזאַ שנעק, פון אַזאַ יינגל!
— קומט, יידן, קומט, די הענט דאַרפן מיר קושן דעם אַנקל, אַז ער זאָל אונז צוריקנעמען. געהערט אַ מעשה?

און שוין האָבן זיך די קוזמינער לאַנדסלייט געוואָלט אַרויס-לאָזן פון דער חברה. טשאַרלי איז געשטאַנען אין מיטן אַ פרעמדער וועלט — און ער האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס צו זאָגן זיי. ער האָט יאָ פרובירט עפעס רעדן, וועגן אויסהאַלטן, וועגן אַ בעסער לעבן, וועגן אַ גערעכטלעכער אָרדנונג, נאָר די יידן האָבן אים נישט געהערט, געלאַכט הינטער אים, און אַ יידענע האָט גערופן צו אים:

— דו באַזאָרג זיך צוערשט, אַז דו זאָלסט נישט גיין מיט אַפגעהאַקטע אַפצאַסן און מיט אַן אַפגעריבענעם הינטן, דערנאָך וועסטו די וועלט פאַרזאָרגן. מיינע פאַרוואָרגער...

טשאַרלי איז געוואָרן פאַרצווייפלט. עס איז געווען זיין אַמביציע, זייט ער האָט זיך אינטערעסירט מיט אָרגאַניזירן אַרבעטער, צו אָרגאַניזירן אַנקל מאָזעסעס שאַפּ, דעם שאַפּ, אין וועלכן זיין פאָטער, זיין משפחה און זיינע אַלע לאַנדסלייט זענען געווען פאַרשקלאַפט. ער האָט עס געהאַלטן פאַר זיין חוב פאַר אַמעריקע, פאַר דער אַרבעטער-באַוועגונג, אַליס אַ קינד פון זיין פאָטער, צו אָרגאַניזירן אַנקל מאָזעסעס שאַפּ. און מיטאַמאָל האָט ער געזען זיין אַרבעט פון חדשים און יאָרן צו-נישט. ער האָט פרובירט אויסנוצן זיין גאַנצע רעדנער-קונסט, זיינע אידעען און זיינע איבערצייגונגען, און ער האָט דערציילט קוזמין וועגן דער גרויסער פאַרברידערונג, אין וועלכער זיי טרעטן-אַריין, אָנ-שליסנדיג זיך אין דער יוניאָן. נאָר קוזמין האָט געקוקט אויף אים מיט שאַפּט און מיטלייד. די פאַרברידערונג האָבן זיי איבער-געלאָזט פאַר אים. זיי האָבן מורא געהאַט פאַר דער פרנסה.

נאָר אין דעם האָט זיך אויפגעוהיבן ר' אהרן זשאַכלינער. ר' אהרן זשאַכלינער איז געווען טשאַרליס פאָטערס אַ חבר פון דערהיים. ביידע האָבן זיי באַלאַנגט צו איין חסידים-שטיבל אינ-

דערהיים, און דערנאָך, ווען טשאַרליס פּאָטער איז אַהיימגעפּאָרן
שטאַרבן, האָט ר' אהרן איבערגענומען זיין שטעל. ער האָט גע-
דרשנט יעדן שבת אין דער חברה „שלחן-ערוך אנשי-קוומין“.
געלערנט מיט די יידן מדרש שבת פּאַרנאַכט, און שמחת-תורה
פּאַר זיי געלייענט דעם מדרש פון משה-רבינוס טויט. ר' אהרן
זשאַכלינער האָט פּאַרנומען ביי זיי דעם אָרט פון אַ שטיקל
דיין, און די קוומיער לאַנדסלייט, וועלכע האָבן אים געקענט
אַלס למדן און פרומען יידן פון דערהיים, האָבן פּאַר אים דרך-
ארץ געהאַט; דעריבער האָבן זיך אַלע איינגעשטילט און אויס-
געהערט, וואָס ר' אהרן האָט צו זאָגן.

— עס איז דאָך פּונקט אַזוי, ווי די יידן ביי יציאת מצרים, —
האָט ר' אהרן אָנגעהויבן מיט זיין דרשה-ניגון, מיט וועלכן
ער פלעגט יעדן שבת האַלטן זיין מדרש-דרשה, — אַז משה-רבינו
האָט די יידן פון מצרים אַרויסגעצויגן, — הייבט זיך אָן ר'
אהרן צו שאַקלען, — שטייט אין דער תורה-הקדושה אַזוי געשריבן:
האָט ער זיי אין מדבר געפירט. און ווי זיי זענען אין מדבר
געקומען, נאָך קריעת ים-סוף און אַנדערע גרויסע נסיונות, אַזוי
האָבן די יידן אָנגעהויבן צו בענקען נאָך די טעפּ פלייש, וואָס
זיי האָבן אין מצרים געהאַט ביי פרעהן. האָבן זיי אָנגעהויבן
צו מורמלען אויף משה-רבינו, און האָבן געזאָגט: לאַמיר זעצן
אַן עלטסטן און לאַמיר צוריקקערן נאָך מצרים. אַזוי איז אויך
דאָ. קוים מיט צרות און גרויס מאַטערניש זענען מיר אַוועק
פון אַנקל פרעה און פון זיין נוגש סעם, וואָס אַרבעט מיט אונז
עבודת-פרך, ווי די יידן אין מצרים, און טשאַרלי גייט אויס-
אַרבעטן פאַר אונז אַן אחדות, וואָס דאָס זאָל זיין אַ חיזוק,
אַ תקון-רבים, אַז מען זאָל מיט אונז אַזוי שווער נישט אַרבעטן,
וואָס דער יונג סעם, ימה שמו, אַרבעט מיט אונז, וואָס איז שווער
איבערצוטראַגן; און קוים זענען מיר שוין באַלד אויסגעלייזט,
נאָך אַביסל איבערצוטראַגן דעם צער פון הונגער, איידער
דעם צער פון בושות און פון עבודת-פרך, — פאַרבענקט איר זיך
נאָך די טעפּ פלייש און זאָגט: לאַמיר זעצן אַן עלטסטן און
צוריקקערן צום אַנקל. נאָר דאָרטן אין מצרים האָט עס דער

ערב-רב געזאָגט, און דאָ זאָגט איר עס אַלע. זאָג איך אייך, ווי דער מדרש זאָגט אויף די יידן אין מצרים: איר אַלע וועט אויסשטאַרבן אין מדבר, ווי דער ערב-רב, און וועט נישט די זכיה האָבן אַריינצוקומען אין „ארץ“ אַריין – ווייל איר זייט ווי דער עבד-פנעני, וועלכער זאָגט: אהבתי את אדוני – איך האָב ליב מיין האַר...

אַ שרעק איז אָנגעפאַלן אויף קחמין, און אַ שעמעוודיגקייט האָט אַרומגענומען די יידן. זיי האָבן זיך געשעמט איינער דעם אַנדערן צו קוקן אין די אויגן אַריין. עס האָט זיך מיטאַמאָל אויפגעוועקט אין זיי דער אַלטער קשה-עורף, וואָס האָט זיך אַרויס-געוויזן שטענדיג, ווען עס האָט זיך געהאַנדלט אום עפעס ערנסטעס. עס איז מיטאַמאָל פאַרשוואונדן די שרעק פאַר דער פּרנסה; אַוועק איז די וואַכעדיגקייט פון „תכלית“, וואָס האָט אַזוי געפיקט זייערע מוחות און גענאָגט זייערע הערצער. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבן מיטאַמאָל דערפילט אַ גאַנץ אַנדערן טעם אין קאַמף מיט אַנקל מאָזעס: אַז עס איז נישט בלויז אַ קאַמף פאַר אַ שטיקל ברויט און אַ לעפל זופ, נאָר אַז עס איז אַ קאַמף פאַר מעבדות – לחירות. און די אַלטע קאַמפס-לוסטדיגקייט פאַר עפעס ערנסטעס און וויכטיגעס האָט זיך אויפגעוועקט אין בלוט פון די קוזמינער לאַנדסלייט. און שלמה'לע דאַרפס-גייער האָט זיך געגעבן אַ רוף-אָן פאַר אַלע:

– יידן, מיט מיר! קומט, מיר וועלן אַרויסטרייבן די לאַנדסלייט פון שאָפּ. אַז נישט אַרבעטן – זאָל קיינער נישט אַרבעטן.

– שלמה, וואו גייסטו? איך וועל דיך נישט לעזן, – האָט חנה-רויע געשריגן, אַנכאַפנדיג שלמה'ן פאַרן לאַץ.
– סטופּי, סטופּי אַהיים. יידן, קומט!

און די לאַנדסלייט האָבן זיך אַרויסגעלאָזט בלאַגערן דעם אַנקל'ס שאָפּ.

6

דער נייער פרעה

סעם האָט זיך געריכט אויף די לאַנדסלייט, און ער האָט געמאַכט אַלע פאַרבאַרייטונגען זיי צו באַגעגענען. ער האָט זיך געזען מיטן קוזין מאַנעס, דעם „אַגיסאַטאַר“. מאַנעס, דער „דעמאָקראַט“, איז געווען אַ רפואה פאַר אַלע מכות. איז סעם אויך איצט אַוועק צום אַגיסאַטאַר. מאַנעס האָט אַפילו ווייניג-וואָס געהאַלטן פון אַנקל, און ווייניג-וואָס געהאַט פון רייכן פעטער, נאָר דערהערט, אַז דעם אַנקלס ביזנעס שטייען אין געפאַר, און אַז די „סאַשעליסטס“ ווילן רואנירן דעם אַנקל, האָט זיך אין אים דערוועקט דאָס משפחה-געפיל. די גאַנצע משפחה פון אַנקל האָבן זיך געגרויסט מיטן אַנקלס פאַרמעגן, און געהאַלטן עס פאַר אַ „האַבאַר“, ווען זיי האָבן עפעס געקאָנט טון פאַרן אַנקל. מאַנעס איז אַוועק צום שעף פון פּאַליציי און דערציילט פון די „שטערערס“ און דער שעף האָט געשיקט פּאַליציי צו באַגעגענען די לאַנדסלייט.

אַז שלמהלע דאַרפס-נייער מיט די לאַנדסלייט זענען אָנגעקומען צום שאַפ פון אַנקל, האָט זיי באַגעגנט אַ גאַסן-פּרוי, וועלכע איז פון ערגעץ-וואו אַרויס און אַרומגענומען שלמהלען. שלמהלע איז דערשראָקן געוואָרן. ער האָט זיך געוואָלט אַרויסמאַכן פון דער פּרויס אַרעמס און אַריין אין געוועלעב מיט די לאַנדסלייט אַראָפּגעמען די אַרבעטער. נאָר די פּרוי האָט אים פעסט געהאַלטן ביים אַרבל און געשריגן:

— פּאַליציי, פּאַליציי, ער האָט מיך באַליידיגט!

מיטאַמאָל זענען אַרויס פּאַליציי, מיט שטעקלעך אין די הענט, ציוויל-געקליידעטע אַגענטן און פאַרדעכטיגע פּרויען, וועלכע האָבן געריסן די אַלטע יידן ביי די בערד, ביי די פּאות. — וואָס איז געשען? — האָט דער קאַפּ געפרעגט.

— ער האָט מיך באַליידיגט, ער האָט מיר אַנגעבאַטן אַ שענדלעכע זאַך, — האָט די פאַרדעכטיגע פּרוי געשריגן, האַלטיג-

דיג ביי די קלאַפעס דעם אָרימען שלמהלען, ביי וועמען די פאות האָבן געציטערט פאַר שרעק.

און דאָס איז געווען דער סיגנאַל. באַלד זענען געפלוין שטעקנס איבער די קעפּ פון די לאַנדסלייט. אייניגע זענען גע-לאָפן, איבערלאָזנדיג ווער אַ פאה, ווער אַ שטיק באַרד אין די הענט פון די גאַסן-פרויען; טייל זענען אָפגעקומען מיט צע-קלאַפטע קעפּ, מיט ביילן אויפן פנים; אַנדערע, מיט שלמהלען אין דער שפיץ, זענען געוואָרן אָפגעפירט צעבלוטיגע אין פאַ-ליציי-פאַצירק, באַגלייט פון אַגענטן און גאַסן-פרויען, מיט זיד-לערייען און קלעפּ. אין אַ פערטל שעה אַרום איז שוין קיין זכר נישט געבליבן פון די לאַנדסלייט, און פאַרן אָנקל מאָזעס' שאַפּ איז געווען שטיל און רואיג, אויסער נאָר, וואָס שטיקער פון היט און שטיקער קאַפּאַטעס האָבן זיך אַרומגעוואַלגערט אין דער בלאַטיגער גאַס.

אָנקל מאָזעס איז געווען אין געוועלד, ווען די מהומה איז פאַרגעקומען. ער האָט צוגעזען, וואָס עס קומט-פאַר אין דרויסן. עס זענען געווען זיינע לאַנדסלייט, זיינע קינדער-חברים און קינדער-פריינט, וועלכע מען שלאָגט אין דרויסן פאַר זיין געוועלד אַזוי אומדערבאַרעמדיג. עס איז געווען שלמהלע דאָרפס-גייער, זיין חדר-חבר, מיט וועלכן ער איז נאָך היינט אויף „דר“, וועלכן מען האָט געשלעפט אַ צעבלוטיגטן. ר' אהרן זשאַבלינער, זיין רבי, אַ ייד, פאַר וועלכן ער האָט נאָך דרך-ארץ ביז היינטיגן טאָג, וועמען מען האָט געריסן פאַר די פאות. קיין אַנדערע פריינט און קיין אַנדער משפחה האָט ער נישט געהאַט אויסער די, וועלכע מען האָט אַזוי אומדערבאַרעמדיג באַ-האַנדלט פאַר זיין טיר, צוליב אים, און ער האָט נישט פאַר-שטאַנען, ווי אַזוי דאָס איז געשען. ער האָט זיך קיינמאָל נישט געקאָנט פאַרשטעלן, אַז עפעס אַזעלכעס זאָל פאַסירן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער אַליין איז געווען צווישן די לאַנדס-לייט, וואָס מען האָט געשלאָגן. גאַנץ קומיזן איז דאָרט געווען. ער איז צוגעלאָפן צו סעמען, וועלכער איז געשטאַנען אַ בליי-בער און געציטערט מיט די נאָז-לעכער.

— וואָס טוט מען דאָ ביי מיר? וואָס טוסטו? ווער האָט
דיך געהייסן? — הער-אויף די מינוט! הער-אויף!
סעם האָט אויפגעוויבן אויף אים די אויגן. אין די אויגן
איז געלעגן אַ בליק, וועלכן דער אָנקל האָט ביי קיינעם נישט
געזען, נאָר אַנדערע האָבן עס ביו איצט געזען אין דעם אָנקל'ס
אויגן:

— אָנקל, מישט זיך נישט אַריין, איך בעט איך.
— ווער זאָל זיך נישט אַריינמישן? איך בין דאָ דער באָס!
— אַז איר זענט דער „באָס“, אַלל-רייט; צאָלט מיר אַרויס
מיין טייַל, וואָס איך האָב אין די ביזנעס, און איך וועל אַליין
פירן ביזנעס, ווי איך פאַרשטיי.
דער אָנקל האָט זיך דערשראָקן. צום ערשטן מאָל האָט
ער עס אַזוי קלאָר דערפילט, אַז איבער זיין קאָפּ איז אויס-
געוואַקסן אַ מאַכט. ער האָט זיך געשראָקן צו בלייבן אַליין, ער
האָט זיך געשראָקן פאַר דער ענערגיע און קראַפט, וועלכע האָבן
געשפּראַצט פון סעמעס אויגן און פנים, — און ער האָט דערפילט
זיין שוואַכקייט.

— אָבער וואָס טוסטו, סעם? מענטשן שלאָגן? — האָט דער
אָנקל איינגעהאַלטן זיין פּעס.

— ביזנעס! — האָט סעם אָפּגעזענטפערט איין וואָרט.
— אָבער לאַנדסלייט, משפּחה?

— אויס משפּחה, אויס לאַנדסלייט, אָנגעשטעלטע אַרבעטער.
איכיל נישט גיין מיט זיי אין שול און איך וועל זיך נישט אַוועק-
זעצן דערצייילן מעשיות פון דערהיים. איך קען נישט קיין משפּחה
ביי מיר דאַרף מען אַרבעטן, אַז נישט, —

דער אָנקל האָט נאָך געפרוּאווט עפעס רעדן:
— אָבער, סעם —

— אָנקל, איך בין מיד דערפון! — האָט אים סעם איבער-
געשלאָגן. — איך האָב מיין וועג אין ביזנעס, דער אָנקל האָט זיך
געהאַט זיין וועג, און איך וויל נישט, אַז מען זאָל מיר קומען
שטערן. און איך וועל זאָגן דעם אָנקל דעם אמת: אפשר וואָלט
בעסער געווען, אַז מיר זאָלן זיך צעשיידן. איך וויל אָנהייבן

טון פאַר מיר אויך עפעס. שוין צו-לאַנג געווען אַלץ ביי יענעם. איך וויל עפעס אָנהייבן אויף מיין אייגענער ריזיקע.

דער אַנקל האָט שוין געשוויגן. ער איז בלייב געוואָרן, און טרויעריג. אַן איינזאַמקייט האָט אים אַרומגענומען, עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז גאַנץ קוזמין איז פאַרשעמט געוואָרן, אַרויס-געוואָרפן געוואָרן אויף דעם גאַס, און ער אינאיינעם מיט זיי. ער האָט פאַרלאָזט דאָס געשעפט אָן אַ וואָרט אויסצורעדן, און איז אַהיימגעגאַנגען, ער האָט געוואָלט דערציילן מאַשען דעם עגמת-נפש, וואָס ער האָט געהאַט, און געבענקט נאָך אַ טרייסט, עס זאָל אים ווער זאָגן אַ גוט וואָרט.

ער האָט געוואָלט זען זיין קינד און עס קושן און פרייען זיך דערמיט, ווי יעדעס מאָל, ווען ער האָט פאַרדרוס. ער האָט אָבער געפונען דאָס קינדער-צימער, וואו מאַשע מיטן קינד, פאַרשלאָסן, און ראָזע, די מאַמע האָט צו אים געוואונקען:

— מאָמעס, לאָזט זי אַליין איצט. זי איז אויפגערעגט.

דורך דער טיר האָט ער געהערט מאַשעס שלוכצן.

— וואָס וויינט זי? וואָס איז געשען? — האָט זיך דער

אַנקל דערשראָקן.

— זי קלאָגט אויף די לאַנדסלייט; זי האָט געהערט, מען

האָט זיי געשלאָגן. זי וועט זיך באַלד פאַרוואיגן.

— מאַשעלע, מאַשע, טייערע, איך בעט דיך, מאַשע,

מאַשע! — האָט זיך דער אַנקל געבעטן הינטער דער טיר.

מאַשע האָט אים נישט אָפגעענטפערט. זי איז געלעבן אין

קינדער-צימער, איינגענורעט דאָס פנים אין קינדס קישן, און האָט

געוויינט. זי האָט איצט אַלעמען געהאַסט. נישט נאָר בלוז איר

מאָן און סעמען — נאָר איר קינד, וואָס איז אַרויסגעקומען פון

זיי, האָט זי אויך געהאַסט. זי האָט זיך געהאַסט, וואָס זי האָט זיך

פאַרקויפט צו זיי פאַר אַ שטיקל ברויט, און איר פאָטער און

מוטער, וואָס האָבן זי געטריבן דערצו. איר יוגנט איז אויפ-

געשטאַנען פאַר אירע אויגן, מיט דער אַרימער „האַפקינס"-סטריט,

און איר האָט זיך געדאַכט, אַז גאַרנישט האָט זיך געענדערט

דורך דער צייט; אַז זי איז אויך איינע פון די לאַנדסלייט,

וועלכע זענען פאַרשקלאַפט ביים אָנקל אין שאַפּ און זענען
איבערגעגאַנגען אין סעמס מאַכט. סעם איז דער באַס איבער די
לאַנדסלייט, און אויך איבער איר. אינאיינעם מיט זיי איז זי
איבערגעגעבן געוואָרן אין סעמס הענט, אַלס דעם אָנקל'ס ירושה.
אין דעם קאַמף פון די לאַנדסלייט געגן אָנקל האָט זי געזען
איר אייגענעם קאַמף. זי וויל זיך אויך באַפרייען, מיט אַלע
לאַנדסלייט צוגלייך, פון אָנקל מאַזעס און פון סעמען. און אויף
דער גאַס, פאַרן אָנקל'ס שאַפּ, האָט מען אויך זי געשלאָגן. זי
שטרייקט אויך, זי וויל העלפן געווינען דעם קאַמף, דעם גרויסן
קאַמף, צו באַפרייען זיך פון אָנקל און פון סעמען, אינאיינעם
מיט אַלע לאַנדסלייט...

זי האָט זיך אויפגעכאַפט פון געלעגער, צוזאַמענגענומען
איר צירונג, וואָס דער אָנקל האָט איר געשאַנקען, די פערל און
די בלויע שטיינער — אַלצדינג, וואָס זי האָט געקאַנט צונויפנעמען
אין געלט און צירונג, געמאַכט דערפון אַ פּעקל, זיך איינפאַך
אַנגעקליידט און איז אַרויס אין צווייטן צימער אַריין.
— מאַשע, עס איז נישט מיין שוילד, איך האָב עס נישט
געוואָלט. איך קאָן נישט העלפן! — האָט דער אָנקל געקוקט אויף
איר מיט בעטנדיגע אויגן.

אַ פאַראַכטונג האָט זי אַרומגענומען צו דעם אָנקל. גאָר-
נישט האָט זי פאַרמאָגט אין איר האַרץ צו אים, אויסער נקמה, —
דאָס זיסע געפיל, אַז דאָס לעבן נעמט נקמה פון אים. זי האָט
אים אָנגעקוקט מיט פאַראַכטונג און אויסגערופן:

— איך האָב דיך פיינט; איך האָב אייך אַלעמען פיינט.
— פאַרוואָס? — האָט דער אָנקל אויסגעשטרעקט נאָך איר
די הענט.

— אַבער וואוהין גייסטו, טאַכטער? — איז איר די מוטער
נאָכגעלאָפן.

זי האָט זיי גאָרנישט אַפגעענטפערט.

דער אָנקל איז אַליין איבערגעבליבן.

האַלב אין טונקעלן האָט די איינזאַמקייט אָנגעהויבן קריכן
צו אים פון די ווינקעלעך פון די צימערן. ער האָט זיך פאַר-

עפעס-וואָס געשראַקן - ער האָט נישט געוואוסט פאַרוואָס. עס האָט זיך אים געדאַכט, עפעס-וואָס קומט נאָענט צו אים. נאָר אין קינדער-ציימער האָט זיך געהערט דעם קינדס געוויין און דער אַמס געזאַנג, און ער איז אַריין זוכן טרייסט און פרייד ביי זיין „אייגן“ בלוט און פרייש...

7

אויף דער צווייטער זייט

מאָשע האָט געזוכט טשאַרלין אינדערהיים ביי דער מומען. טשאַרלי איז נישט געווען אינדערהיים, און די מומע, וועלכע האָט מאָשען געזען צום ערשטן מאָל, זייט מאָשע איז אַ ווייבל געוואָרן, האָט זי אויפגענומען קאָלט און שווייגנדיג. מאָשע האָט נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס. פון דער מומען איז מאָשע געוואויר געוואָרן, אַז זי קאָן געפינען טשאַרלין אין די „העדקוואַרטערס“ פון די שטרייקערס, אין דער „חברה שלחן-ערוך אַנשי-קומין“. אין דער חברה, פון וועלכער דער אַנקל איז פּרעזידענט. מאָשע איז געגאַנגען מיט איר פּעקל צירונג, וואָס זי האָט געטראָגן צו די שטרייקנדע לאַנדסלייט, צו דער חברה. אַרום דער חברה האָט זי שוין אָנגעטראָפן די ווייבער מיט די קליינע קינדער אויף די הענט, וועלכע זענען געקומען צולויפן, הערנדיג פון דער „טרעוואַגע“, וואָס איז געווען ביים אַנקלס שאָפּ. אין די ווייבער פון די קומינער לאַנדסלייט האָט זיך געפילט אַן ענדערונג. זייער קאַמפּס-לוסטיגקייט האָט געשטיגן נאָך דעם, וואָס עס איז פאַרגעקומען פאַרן אַנקלס שאָפּ. גע-זען זייערע מענער צוריק אַהיימקומענדיג פון קאַמפּס-פעלד, ווער מיט אַ צעבלויטיגטן קאַפּ, ווער מיט אויסגעריסענע פּאות אָדער אַן אויסגעפליקטער באַרד, האָט זיך אין זיי דערוועקט אַ רעוואַלוציאַנערער גייסט, זיי זענען גרייט געווען די מינוט צוצולויפן צום אַנקלס שאָפּ און איבערנעמען דאָס קאַמפּס-פעלד, פון וועלכן זייערע מענער זענען אַזוי שענדלעך דורכן „פיינט“

אַרָאָפּגעטריבן געוואָרן. אָ, זיי האָבן שוין נישט געשיקט צוריק זייערע מענער צו דער אַרבעט צו „פרעהן“, האָבן שוין נישט געהייסן זייערע מענער, אַז זיי זאָלן פאַרן אַנקלס פּיס פאַלן, אַז זיי זאָלן סעמס הענט קושן, פאַרקערט, זיי האָבן געשראָקן זייערע מענער, אַז זיי וועלן גיסן איבער זייערע קעפּ מיט טעפּ זודיגע וואַסער, ווען זיי וועלן וואַגן דעם אַנקלס שוועל איבער-צוטרעטן.

— דו קאָנסט דיר שוין זוכן אַן אַנדערע היים, אַן אַנדער ווייב, אַז דו וועסט מיר וואַגן צום אַנקל צו גיין, — האָט אַ יידענט געמאַכט מיטן פינגער אויף דער נאָז צו איר מאַן.
— און אַלצדינג, וואָס טשאַרלי וועט דיר הייסן, זאָלסטו טון — דו הערסט — טשאַרלי ווייסט, וואָס ער האָט צו טון. אוי, ווייסט ער, אַ געזונט אין זיין קאָפּ.

און טשאַרלי איז צוריק געוואָרן דער „משה“, וואָס גייט די יידן באַפרייען פון „פרעה מלך מצרים“ און פון אונטער זיין שווערן יאָך. טשאַרלי איז ווידער געוואָרן דער אויסלייזער, דער באַפרייער פון די קוזמינער לאַנדסלייט.
געעהערט, אַז אַ „ליידי“ פּרעגט זיך נאָך אויף די קוזמינער לאַנדסלייט, איז געוואָרן אַ רעש, די פרויען האָבן אַרומגערינגלט מאַשגן, און באַלד האָט זי איינע דערקענט.
— יאָ, זי איז דאָך דעם אַנקלס ווייבל, מאַשע, דעם הויכן אהרנס טאָכטער.

— פאַרשטייט שוין, זי איז אוודאי געקומען רעדן פאַרן אַנקל — אַז זיי זאָלן צוריקגיין צו דער אַרבעט — פאַרשטייט שוין — צו-וואָס זי האָט באַדאַרפט טשאַרלין.
— אַז זי האָט זיך פאַרקויפט צום אַנקל — מיינט זי, וועלן מיר זיך אויך אַלע פאַרקויפן.
— וואָס עפעס צום אַנקל אַליין — און וואו איז סעם ? — האָט אַ צווייטע געוואָרפן אַ וואָרט אין דער שטיל.
מאַשעס פנים האָט געפלאַמט ווי פייער פאַר בושה. זי האָט נישט געוואוסט, ווי זיך צו רעטן פון די אויפגערעגטע פרויען, וואָס האָבן זי אַרומגערינגלט, זי האָט געפילט, אַז

זי איז דער „שונא“ פון די לאַנדסטײט, צי זי וויל יאָ, צי זי וויל נישט, אין דער מינוט האָט זי נאָר געקלערט, ווי אזוי זיך צו ראַטעווען פון זיי.

— ווייבער, ווייבער, באַרואיגט אייך, וואָס שרייט איר? — האָבן זיי אַ צוויי מענער, לאַנדסטײט, איינגעשטילט און געהאַלפן מאַשען אַרויסנעמען פון די פרויען.

— טשאַרלי איז נישטאָ, ער לויפט-אַרום אין די געריכטן צו באַפרייען די לאַנדסטײט, וואָס מען האָט אַרעסטירט, ער וועט באַד צוריקקומען, זעצט זיך, מיסעס מעלניק — ער וועט באַד צוריקקומען.

— ווער איז זי, ווער? — גיב נאָר אַ קוק, ווי זיי רעדן מיט איר, וואָס פאַראַ פאַראַ זיי מאַכן פון איר, נישקשה, איר פאַטער האָט אויך הויזן גענייט ביים אַנקל, געווען דערזעלבער קלאַגעדיגער מאַשין-שטעפער. אַ גליק האָט אים געטראָפן, דער אַנקל האָט זיך פאַרליבט אין זיין טעכטערל — זע-נאָר, וואָס זיי מאַכן.

— נאָר איינער, אונז אַלעמען האָט געקאָנט טרעפן דאָס גליק, אַז מיר וואָלטן געוואָלט אונזערע טעכטער חתונה-מאַכן מיט אַלטע לייט.

— צוליב איר שפאַלט ער דאָך אונזערע מענער די קעפּ, אַז ער זאָל זיין שיין ווייבל קאָנען דעם האַלז נאָכגעבן.
— אוודאי, אַז מען האָט חתונה מיט אַן אַלטן מאַן, לאַז כאַטש דאָס חזיר רינען איבערן מויל.

מאַשע האָט געקוקט אויף די פרויען מיט בעטנדיגע אויגן, זי האָט זיי געוואָלט זאָגן, אַז זי איז אויך אזוי אומגליקלעך ווי זיי. אַז אויך זי „אַרבעט“ ביים אַנקל — איז פאַרשקלאַפט צו דער פירמע „מאָזעס מעלניק ענד קאַמפּאַניע“, ווי זיי, און זי איז אַהערגעקומען שטרייקן צוזאַמען מיט זיי, און צוזאַמען מיט די לאַנדסטײט צו באַפרייען זיך פון אונטער דעם יאָך פון אַנקלס הויז, נאָר די ווייבער האָבן נאָרנישט געקאָנט און נאָר-נישט געוואָלט לעזן, וואָס ליגט אין די גרויסע פאַרטערטע אויגן פון דעם יונגן ווייבל. זיי האָבן געזען אין איר דעם שונא —

אין וועלכן זיי האָבן געוואָלט נקמה נעמען פאַר יאָרן לאַנגע פּלאַן זיך, פאַר לאַנגע אַלטע באַליידיגונגען און פאַר די מענערס צעשפּאַלטענע קעפּ.

— גיב נאָר אַ קוק, וואָס פאַר „פאַראַדן“ זיי מאַכן מיט איר. דער אָנקל איז קלוג, ער וויל זיי אַריינבראַנגן אין שאַפּ אַריין, האָט ער געשיקט צו זיי דאָס יונגע ווייבל. גיב נאָר אַ קוק, ווי זיי זענען שטיל געוואָרן — ווי זיי האָבן מורא פאַר איר.

— דער אָנקל האָט זי געשיקט? — דאָס האָט זי סעם אַהער געשיקט... זי ווייסט שוין, וועמען זי האָט צו האַרן.

מאַשע האָט געפילט די ברענענדיגע שטעך-ווערטער, וועלכע די ווייבער שיקן צו איר, און זי האָט עס גענומען אויף זיך ווי אַ שטראַף. זי איז אין דעם מאַמענט גרייט געווען אויף אַלצדינג — אַלעס אויסצוטון פון זיך, אַראָפּצואוואַרפן פון זיך די שאַנד און די פאַרשקלאַפונג, וואָס מען האָט געוואָרפן אויף איר, און איבערבלייבן דאָ מיט די לאַנדסלייט אין דער חברה, טיילן איר גורל מיט זיי — און זי האָט געוואַרט אויף טשאַרלין, אַז זי זאָל אים קאָנען אַלצדינג זאָגן...

איר בלייבן אין „חברה“ איז געוואָרן אוממעגלעך. די פרויען זענען געוואָרן אַזוי ווילד אויפגערעגט, און זייערע ווערטער אויף איר חשבון זענען געוואָרן אַזוי באַליידיגנד, אַז זי האָט נישט געקאָנט דאָ פאַרבלייבן — און ווער ווייסט, מיט וואָס עס וואָלט זיך געענדיגט, ווען טשאַרלי וואָלט נישט געווען אַנגע-קומען.

— העלף, מאַשע, — האָט זי טשאַרלי באַגריסט מיט זיין געוויינלעכן שמייכל, ווי ער וואָלט זי ערשט נעכטן געזען, — וואָס טוסטו דאָ?

מאַשע האָט אים געקוקט אין די אויגן אַריין. דורך די דריי יאָר, וואָס זי האָט אים נישט געזען, האָט זיך טשאַרלי ווייניג-וואָס געענדערט; ער איז געווען אַזוי קינדיש, ווי דענסט. מאַל, אויף דעם ברעג ים אין קוני-איילאַנד, און נישט ווילנדיג האָט זי געצויגן אַ פאַראַלעל צווישן זיך און אים, און עס האָט

זיך איר געדאַכט, אַז זי איז דורך דער צייט זיין מוטער געוואָרן, און ער איז אַזוי קינדיש געבליבן. די שוואַרצע הערעלעך, וואָס האָבן מיט עקשנות זיך געריסן פון הינטער זיין גאַל-מעסער אויף זיין פנים, האָבן אים אַ פאַר שוואַרצע לאַנגע שפּאַנישע באַקן-בערד געשאַפן, ווי צוויי שוואַרצע פּאות. דאָס איז געווען די איינציגע ענדערונג, וואָס זי האָט באַמערקט אין אים. און דאָס האָט אים געמאַכט אין אירע אויגן פאַר אַ שול-יינגל, וועלכער וויל פרי וואַנסעס האָבן, שוואַרצט ער זיי מיט סאַזשע צו. זיין אַנבליק האָט אויף איין מינוט געמאַכט זי צו פאַרגעסן, צו-וואָס זי איז אייגנטלעך געקומען. עס האָט זיך איר אויסגע-דאַכט, אַז ער האָט זיך גאַרנישט געענדערט דורך דער צייט, ווען זיי האָבן זיך געזען דאָס לעצטע מאָל, און ווידער איז זי געקומען צו אים, ווי אַ יונגע חברטע צו אַ פריינט, ווי אַמאָל, און ער וועט זי נעמען מיט זיך אויף אַ שפּאַציר.

— איך וויל עפעס רעדן מיט דיר, טשאַרלי, — האָט זיך מאַשע אָנגערופן אויך מיט איר געוויינלעך פרייען שמייכלעך, וועלכעס זי האָט זיך געבאַרגט פון דער צייט, ווען זי איז נאָך אַ מיידל געווען. — קום מיט מיר אַרויס.

— איך באַדויער, נאָר דו ווייסט דאָך די סיטואַציע. די אַרבעטער קוקן אויף יעדער זאָך מיט חשד. און זיי וואָלטן ווייס איך וואָס באַלד אויסגעטראַכט, זיי וואָלטן געמיינט, אַז איך גיי זיי פאַרקויפן, לאַמיר רעדן דאָ.

מאַשע האָט זיך דערמאָנט, וואו זי געפינט זיך.

— יעס, דו האָסט רעכט, איך האָב עפעס געוואָלט רעדן מיט דיר, אפשר אַן אַנדערש מאָל. נאָר איצט בעט איך דיך, נעם-צו דאָס פאַר די לאַנדסלייט, דאָס איז אַלצדינג, וואָס איך פאַרמאָג, — האָט זי איבערגעגעבן טשאַרלין איר פעקל מיט צירונג. אַבער טשאַרלי האָט פאַרשעמט געשמייכלט:

— מאַשע, דו ווייסט, אַליין קאָן איך נישט צונעמען. מיר מוזן פרעגן דעם שטרייק-קאָמיטעט, אויב זיי ווילן צונעמען.

— יעס, יעס, איך וועל וואַרטן.

טשאַרלי האָט פאַררופן אַ פאַר לאַנדסלייט אין אַ ווינקל און

זיך מיט זיי דורכגערעדט. באַלד איז טשאַרלי צוגעקומען און געזאָגט צו איר מיט זיין קינדישן שמייכל:

— איך באַדויער זייער, מאַשע, אָבער די אַרבעטער ווילן עס נישט צונעמען. זיי ווילן נישט נעמען קיין צדקה, דו ווייסט, דיין פּאָזיציע, — האָט טשאַרלי אָפּגעהאַקט אין מיטן, — דו פאַר-שטייסט, מאַשע, מיך פאַרדרייט.

— נישט קיין צדקה, ס'איז מיין צושטייער אין שטרייק, איך שטרייק אויך, איך וויל אויך שטרייקן, טשאַרלי, איך וויל אויך זיין מיט איר, אינאיינעם — איך וויל אויך זיין אַזוי ווי איר, מיט איר אינאיינעם... — און אין מאַשעס אויגן האָבן זיך באַוווּזן טרערן.

— וואָס איז מיט דיר, מאַשע, פילסטו זיך נישט גוט?
— גאָרנישט, האָסט רעכט. יאָ, איך פאַרשטיי, איך בין אַ פיינט — פון אַ פיינט קאָן מען נישט צונעמען קיין שטייער. יאָ, איר האָט רעכט — עס איז גוט אַזוי. — גוטע נאַכט, טשאַרלי. איך דאַנק דיר.

— אָבער וואָס איז מיט דיר? — וואָרט אַ מינוט, איך וועל גיין מיט דיר, איך וועל דיך אַהיימגעמען.
— נו, גיי נישט מיט מיר, די לאַנדסלייט וועלן האָבן אַ חשד, נו, נו, דו טאָרסט נישט גיין מיט מיר — איך באַלאַנג צו דער אַנדערער זייט — איר האָט רעכט. גוד-ביי, טשאַרלי! — און זי איז אַרויס פלינק פון דער „חברה“.

זי איז אָנגעקומען אַהיים מיטן אָוונט-צו. אין גאַנצן הויז איז געווען טונקל, נאָר אויבן, אין דער הויך, אין שלאָף-צימער, האָט זיך געוווּזן ליכט, די פאַרשידענע קאָלירטע ליכט-עפעקטן, וועלכע דער אָנקל האָט געלאָזט איינריכטן. אויף די שטיגן אַרויף האָט זי געהערט דעם אָנקל'ס אַלטע באַסאָווע שטימע און שווערן געלעכטער. אַ מינוט איז זי שטיין געבליבן אין דער אָפּענער טיר פון שלאָף-צימער און האָט אַריינגעקוקט. דער אָנקל איז געזעסן אויפן דיוואַן און געשפילט זיך מיט די הענטלעך פונם קינד, וועלכעס איז געלעגן נעבן אים, און דער אָנקל האָט געלאַכט און געפריידט זיך מיטן קינד, האַלטנדיג אין איין קושן זיינע

הענטעלעך. סמאָקטשענדיג הויך. דער אָנקל האָט זי באַמערקט אין דער טיר און האָט אויסגעפריידט זיך מיט שטראַלנדע אויגן: – קום-אַהער, מאַשע, קום-אַהער, זע דאָס שנעבעלע, וואָס עס קריגט – עס ווערט דאָך ענלעך צו מיר – איך וועט זיך מיט דיר, עס ווערט ענלעך צו מיר.

אין מאַשעס אויגן האָט עפעס אויפגעברענט, זי האָט דעם אָנקל אָנגעקוקט מיט שטאַלענע גליענדע אויגן, מיט אַ שטאַלענעם בליק. איר פנים און איר פיגור זענען שטאַר און פאַרשטאַלט געוואָרן, און איר ריר איז פאַרגליווערט געוואָרן. זי האָט אים געקוקט גלייך אין פנים אַריין – און געזאָגט קאַלט: – צו דיר?! – ווי קומסטו דערצו? –

אַ מינוט לאַנג האָט דער אָנקל זיך געוואַקלט, נישט פאַרשטאַנען, וואָס זי זאָגט – ער האָט עס דערפילט מער פון אירע אויגן – איידער פון אירע ליפן.

– מאַשע! מאַשע! – וואָס זאָגסטו?
גאָר מאַשע איז שוין נישט געווען.

8

איינזאמקייט.

ביי „מעליניק ענד קאָמפּאַני“ האָט זיך אַרומגעדרייט אַן אַלטער מאַן, וואָס די מענטשן האָבן אים גערופן אויס געוואוינ-הייט, האַלב אין ערנסט, האַלב אין שפּאַס, „דער אָנקל“. דער אַלטער מאַן פלעגט זיין מיינסטע צייט פאַרברענגען אין דער הויך אין שאַפּ, צווישן די אַרבעטער. ער פלעגט זיך אַוועקזעצן צווישן די לאַנדסלייט, און האָט ליב-געהאַט צו פאַרברענגען מיט זיי, דערצוילן זיי מעשיות פון דער אַלטער היים, פון קוזמין. אַפּטמאָל פלעגט דער אַלטער מאַן אַזוי-אַרום באַלמוטשען מיט די אַרבעטער, און אַז עס פלעגט זיך באַווייזן אין שאַפּ דער אויפזעער, דער קוזין מאַנעס, וואָס סעם האָט אים אַרויפגענומען צו זיך אין בייגעס. פלעגט דער קוזין צוגיין צום אָנקל און אים

קלאַפּן אויף די פלייצעס: - קום, אַנקל. - און אז דער אַנקל פלעגט נישט הערן, איז דער קוזין געגאַנגען אַרויפֿרופן דעם באַס סעמען, און ווי אַמאָל האָט דער אַנקל אַראָפּגענומען מיט גוטע רייד זיין פּאָטער פון די שניידערס, אזוי האָט עס סעם איצט געמאַכט מיטן אַנקל. סעמס ערנסט געזיכט האָט אָנגענומען אַ לייבלעכע מינע, און ער האָט מיט ווייכקייט אָנגערירט דעם אַנקל'ס אַרעם און געזאָגט צו אים גוטמוטיג.

- שעמסטו דיך נישט, אַנקל?

דער אַנקל האָט זיך טאַקע פאַרשעמט און איז אַראָפּגע-
גאַנגען מיט סעמען אין געוועל'ב, אָן צו זאָגן אַ וואָרט.
ער האָט זיך נאָך אַ פּאָר מינוט אַרומגעדרייט אין אָפיס,
אין געוועל'ב, און פלעגט מאַכן אַ פּאָר וויצן מיט די מענטשן.
עס איז אים אָבער לאַנגווייליג געוואָרן, האָט ער זיך אויפגע-
הויבן און איז אַריבערגעגאַנגען אין שענק, וואָס איז געגנאייבער
דעם געשעפט.

פלעגט מען דאָס פלייגן זאָגן סעמען, אז דער אַנקל איז
אין שענק. האָט ער אַריבערגעשיקט דעם קוזין מאַנעס, אז ער
זאָל אים אַרויסנעמען, און סעם האָט שוין געזאָגט צו אים מיט
אָן ערנסט געזיכט, אָן דעם גוטן שמייכלע:

- שעמסטו דיך נישט, אַנקל? - און ער האָט גענומען
אַ יינגל פון געשעפט, אז ער זאָל דעם אַנקל פירן אַהיים.

אַמאָל האָט זיך געמאַכט, אז דער אַנקל האָט פאַר-
בלאָנדזשעט אויף אַ בית-עולם מיט אַ לוייה פון אַ לאַנדסמאַן. דער
נאָמען פון בית-עולם איז אים פאַרגעקומען באַקאַנט, און ער
האָט זיך דערמאָנט, אז ער האָט דאָ וועמען - אַ גאַנץ נאָענטן.
ער איז אַריין אין ביוראָ און געפרעגט זיך אויף זיין ווייב,
וואָס ליגט שוין דאָ באַגראָבן אַ צוואַנציג יאָר. מען האָט נאָכ-
געקוקט אין די ביכער און מען האָט מיטגעשיקט מיט אים
אַ שמש. צווישן ריין-געהאַלטענע און ציכטיג-באַפלאַנצטע קברים
איז געשטאַנען אַ פאַרלאָזטע מצבה, אַ ווילד באַוואַקסענער קבר,
ווי אַ פאַרגעסענער. דער אַנקל האָט זיך צוגעקוקט צו דער

מצבה - און זכרונות פון פריערדיגע יאָרן זענען אויפגעשטאָנען אין זיין קאָפּ. נעבן דעם קבר איז געווען אַרומגעצוימט אַ פּלאַץ פאַר אַ צווייטן קבר. דאָס איז געווען די קרקע, וועלכע ער האָט אָנגעגרייט פאַר זיך, נעבן זיין פאַרשטאָרבענער פרוי.

און מיטאַמאָל איז אים קלאָר געוואָרן: אין יענעם קבר איז געלעגן זיין לעבן, זיין יוגנט - ער האָט עס דערזען, און נעבן דעם לעבן איז געלעגן זיין קבר און געוואַרט אויף אים. ער האָט זיך געיאָגט, געהאַנדלט, געקויפט ליבע, אונטער-טעניג-געמאַכט לעבנס אונטער זיין ווילן - און דאָ איז אין דער שטיל געלעגן אַ קבר און געוואַרט אויף אים, און אים האָט זיך אויסגעדוכט, אַז ער פאַרשטייט שוין, פאַרוואָס זיין לעבן, וואָס ער האָט געבויט, איז איינגעבראַכן. ער האָט געבויט אויף אַן אָפּענעם קבר.

און עס האָט נישט לאָנג געדויערט, און ער האָט פאַר-נומען דאָס אָפּענע קבר, וועלכעס איז געשטאָנען די גאַנצע צייט און געוואַרט נעבן זיין פאַרגעסענעם לעבן...

אינהאלט

ערשטער טייל

זייט									
5	.	.	.	.	.	.	.	.	איבער וויליאמסבורגער בריק .1
13	.	.	.	.	.	.	.	.	קינדער .2
19	.	.	.	.	.	.	.	.	פארמאגן .3
24	.	.	.	.	.	.	.	.	דער ברודער בערל מיט זיינע קינדער .4
31	.	.	.	.	.	.	.	.	אָנקל מאָזעס .5
35	.	.	.	.	.	.	.	.	דער „אמעריקאנער“ אין אמעריקע .6
45	.	.	.	.	.	.	.	.	אָנקל מאָזעס' לעבן .7
53	:	.	.	.	.	.	.	.	דער נייער פרעה .8
59	.	.	.	.	.	.	.	.	דער אָנקל קומט צו מאשען .9
66	.	.	.	.	.	.	.	.	קומינער לאַנדסלייט .10
72	.	.	.	.	.	.	.	.	אסתר און אחשוורוש .11

צווייטער טייל

81	.	.	.	.	.	.	.	.	ער וועט האָבן קינדער .1
87	.	.	.	.	.	.	.	.	מאשע .2
91	.	.	.	.	.	.	.	.	א חתן .3
96	.	.	.	.	.	.	.	.	מאָנעס אַנימאַטאָר .4
103	.	.	.	.	.	.	.	.	אָנקל מאָזעס זעט אַרץ פאַרויס .5
109	.	.	.	.	.	.	.	.	משוררי .6

113	.	.	.	.	7	טשארלי מעלניק
122	.	.	.	.	8	קוני-איליאנד
125	.	.	.	.	9	ביים זאמד-ברעג
134	.	.	.	.	10	„מויזנט און איין נאכט“
140	.	.	.	.	11	די בלה וויל נישט
146	.	.	.	.	12	דער מיוול נעמט אים
155	.	:	.	.	13	מאשע טרעפט זיך מיטן אַנקל
163	.	.	.	.	14	דאָס בלויע צימער

דריטער טייל

173	.	.	.	.	1	מאן און ווייב
179	.	.	.	.	2	מאשעס מעמאמאָרפאָזע
184	.	.	.	.	3	ווען אַ מענטש ווערט געבוירן
188	.	.	.	.	4	ווען אַ מומער טוט איר דינסט
194	.	.	.	.	5	דער שמריק פון די קוזינער לאַנדסלייט
203	.	.	.	.	6	דער נייער פּרעה
208	.	.	.	.	7	אויף דער צווייטער זייט
214	.	.	.	.	8	איינזאמקייט

